

ХАБАРНОМАИ ИФМС

АРТЁМ ЗДУНОВ

ТАШАККУЛИ СИСТЕМАИ ИДОРАКУНИИ
МОЛИКИЯТИ ЗЕҲНӢ ДАР МИНТАҚА.
ТАҶРИБАИ ҶУМҲУРИЯТИ МОРДОВИЯ

ХАДАМОТИ ФЕДЕРАЛИИ МОЛИКИЯТИ ЗЕҲНӢ (РОСПАТЕНТ)

МУАССИСАИ ДАВЛАТИИ БУЌЕТИИ «ИНСТИТУТИ ФЕДЕРАЛИИ
МОЛИКИЯТИ САНОАТӢ»

ХАБАРНОМАИ ИФМС

BULLETIN OF FEDERAL INSTITUTE OF INDUSTRIAL PROPERTY

2024

Т. 3 № 2 (8)

16+

**ХАДАМОТИ ФЕДЕРАЛИИ МОЛИКИЯТИ ЗЕҲНӢ (РОСПАТЕНТ)
Муассисаи федералии давлатии буҷетӣ
«Институти федералии моликияти саноатӣ»**

ISSN 2782–5086 (Print)

ISSN 2949–2432 (Online)

Хабарномаи ИФМС

ҷ. 3 № 2 (8)

Маскав 2024

Ба қайд гирифта шудааст:

дар Хадамоти федералии назорати алоқа, технологияҳои иттилоотӣ ва васоити ахбори омма (PI № FS77–85468; силсилаи EI № FS77–85469 аз 13 юни 2023)

Минтақаҳои паҳнкунӣ:

Русия (ҳамаи минтақаҳо), кишварҳои ИДМ, кишварҳои хориҷи наздик ва дур.

Басомади нашр:

4 нашр дар як сол бо имкони нашрҳои махсуси иловагӣ.

Индекси обуна – 85599

“Хабарномаи ИФМС”

дар соли 2022 барои инъикоси натиҷаҳои фаъолияти илмӣ дар соҳаи моликияти зеҳнӣ дар соҳаҳои зерини илм таъсис дода шудааст: Давлат ва ҳуқуқ. Илмҳои ҳуқуқӣ; Иқтисод. илмҳои иқтисодӣ; Ҳуқуқи патентӣ. Ихтироъ; Рационализатсия; Илмҳои табиатшиносӣ. Проблемаҳои умумӣ ва маҷмӯавӣ; Омор; Кибернетика.

Хонандагон:

мутахассисони моликияти зеҳнӣ, вакилони патентӣ, ҳуқуқшиносон, адвокатҳо, кормандони роҳбарикунанда, аспирантҳо, донишҷӯён, ихтироъкорон ва дигар хонандагон.

“Хабарномаи ИФМС” дастрасии мустақими кушодро ба мундариҷаи он дар асоси принципи зерин фароҳам меорад: дастрасии озод ба натиҷаҳои тадқиқот ба афзоиши мубодилаи ҷаҳонии дониш мусоидат мекунад.

Нашри маҷалла дар манбаи электронии вебсайти ИФМС www.vestnikfips.ru ҷойгир карда шудааст (нусхаи электронии маҷалла).

Ҳама маводҳо дар ҳол пас аз нашр дастраси корбарон мешаванд.

Давраи эмбарго дар назар дошта нашудааст. Барои дастрасии ройгон ба маводҳо сабти ном дар вебсайти маҷалла талаб карда намешавад. Интишор барои ҳама муаллифон ройгон аст.

Маҷаллаи дастрасии кушода (open access) аст, яъне ҳама мундариҷа дар домени ҷамъиятӣ буда, барои корбарон мувофиқи таърифи дастрасии кушод ройгон аст.

Ҳамаи маводҳое, ки ба таҳририят пешниҳод карда мешаванд, аз таомили тафтиши дубора мегузарад.

Тақриз аз ҷониби коршиносони мустақил ва мувофиқи принципҳои ахлоқӣ ба амал бароварда мешавад.

Архиви электронии маҷалла

пас аз нашр дар анборҳои миллии зерин дастрас аст: “Китобхонаи электронии илмӣ” дар доираи маҳзани библиографии “Индекси илмӣ иқтибосҳои русӣ” (ИИИР) – барои корбарони ба қайд гирифташуда (бақайдгирӣ дар система ва дастрасӣ ба маҷалла ройгон аст); “КиберЛенинка” – ройгон барои ҳамаи хонандагон бе қайд.

Суроғаи муассис, ҳайати таҳририя ва ношири маҷаллаи “Хабарномаи ИФМС”:

125993, Маскав, Г-59, ГСП-3,
Соҳили Бережковская, хонаи 30, бинои 1.

Почтаи электронии маҷалла:

Vestnik_FIPS@rupto.ru.

Вебсайт: vestnikfips.ru

**Federal Service for Intellectual Property (Rospatent)
Federal State Budgetary Institution
«Federal Institute of Industrial Property»**

ISSN 2782-5086 (Print)

ISSN 2949-2432 (Online)

Bulletin of Federal Institute of Industrial Property

Vol. 3 No. 2 (8)

Moscow 2024

Registered with the Federal Service for Supervision in the Sphere of Communications, Information Technology and Mass Communications (PI No. FS77-85468; EI series No. FS77-85469 of June 13, 2023)

Coverage: Russia (all regions), CIS states, near and far abroad countries

Publication frequency:

4 issues per year with the possibility of additional special issues

Subscription index – 85599

Bulletin of Federal Institute of Industrial Property

was founded in 2022 to highlight the results of scientific activities in the field of intellectual property on the following scientific disciplines (fields of science):

State and Law. Juridical Sciences

Economics. Economic Sciences

Patent Law. Inventive Activities.

Innovative Activities Natural Sciences.

General and Complex Problems

Statistics Cybernetics

Readership:

professionals in the field of intellectual property, patent attorneys, lawyers, advocates, managers, graduate students, students, inventors and others.

The Bulletin of Federal Institute of Industrial Property provides direct open access to its content, based on the following principle:

free open access to research results contributes to an increase in the global exchange of knowledge. The issues of this journal are posted on the electronic resource of the FIPS website www.vestnikfips.ru (electronic version of the journal).

All materials are available to users immediately after publication.

There is no embargo period.

No registration on the journal's website is required to get free access to the materials. Publication is free for all authors.

It is an open access journal,

i. e. all content is freely available at no charge to users in accordance with the definition of open access Initiative.

All materials submitted to the editorial office undergo a double blind peer review procedure.

Reviewing is made by independent experts and in accordance with the ethical principles of the Publication Ethics Committee.

The electronic back issues of the journal

are available after publication in the following national repositories: «Scientific Electronic Library» within the framework of the Russian Index of Science Citation (RINTs) bibliographic database – for registered users (registration in the system and access to the journal are free); «CyberLeninka» – free of charge for all readers, without registration.

Address of the founder, editorial office and publisher of the Bulletin of FIPS:

Berezhkovskaya nab., 30, bldg. 1,
Moscow, G-59, GSP-3, 125993.

Journal email:

Vestnik_FIPS@rupto.ru.

Website: vestnikfips.ru

ҲАЙЪАТИ ТАҲРИРИЯ

Сармуҳаррир

НЕРЕТИН Олег Петрович

доктори илмҳои иқтисодӣ, директори Институти федералии моликияти саноатӣ (ИФМС), Маскав

ЗУБОВ Юрий Сергеевич	номзаи илмҳои педагогӣ, сардори идораи федералии моликияти зеҳнӣ, Маскав
ИВЛИЕВ Григорий Петрович	ҷонишини сармуҳаррир, номзади илмҳои юридикӣ, президенти Идораи патентии Евроосиё, раӯбари илмии ИФМС, Маскав
ГОРУШКИНА Светлана Николаевна	ҷонишини сармуҳаррир, номзади илиҳои сотсиологӣ, котиби илмии ИФМС, Маскав
АБАНКИНА Татьяна Всеволодовна	номзади илмҳои иқтисодӣ, профессор, директори Маркази иқтисодиёти креативии, факултети рушди шаҳр ва минтақаи ДИТ МОИ, Маскав
АЛЕКСАНДРОВА Анна Владимировна	номзади илмҳои техникӣ, дотсент, ходими пешбари илмӣ, роҳбари Маркази таҳлили Институти федералии моликияти саноатӣ, Маскав
АЛЕКСЕЕВА Ольга Ленаровна	номзади илмҳои юридикӣ, мудири маркази назорати сифати ИФМС, Маскав
БЛИЗНЕЦ Иван Анатольевич	доктори илмҳои ҳуқуқӣ, профессор, декани факултети ҳуқуқшиносӣ, мудири кафедраи Моликияти зеҳнии Донишгоҳи Маскав ба номи А. С. Грибоедов, Маскав
БОРОВСКАЯ Марина Александровна	доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор, узви вобастаи Академияи маорифи Русия, президенти Донишгоҳи федералии ҷанубӣ, Ростови лаби Дон
БЫЧКОВ Дмитрий Владимирович	номзади илмҳои физикӣ-математикӣ, сармутахассиси шуъбаи механика, физика ва электротехникаи шуъбаи экспертизаи ЕАПВ, Маскав
ГЛАЗЬЕВ Сергей Юрьевич	доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор, академики Академияи илмҳои Русия, раиси Шӯрои илмии АИР оид ба масъалаҳои маҷмуавии интеграцияи иқтисодии Авруосиё, навсозӣ ва рушди устувор, Маскав
ГРИБ Владислав Валерьевич	доктори илмҳои юридикӣ, профессор, ҳуқуқшиноси шоистаи ФР, академики Академияи маорифи Русия, ректори Донишгоҳи Маскав ба номи А. С. Грибоедов, раиси Маҷлиси профессорони Русия, Маскав
ЕНА Олег Валерьевич	мудири кафедраи илмии «Таҳлили патентӣ» ИФМС, Маскав
ЖУРАВЛЕВ Андрей Львович	номзади илмҳои юридикӣ, сардори маркази ҳамкориҳои байналхалқии ИФМС, Маскав
ЗОЛОТЫХ Наталья Ивановна	доктори илмҳои иқтисодӣ, ноиб-президенти ташкилоти умумироссиягии ҷамъиятии соҳибкориҳои хурду миёнаи «Опора России», Маскав.

- ИВАНОВА**
Марина Германовна доктори илмҳои сотсиологӣ, номзади илмҳои иҷтисодӣ, дотсент, ходими пешбари илмии Маркази илмию таълимии ИФМС, Маскав
- ИВАНОВ**
Роман Алексеевич PhD аз рӯи ихтисоси «иммунологияи молекулавӣ», директори Маркази илмии тиббиёти намоишотӣ, директори илмии шӯъбаи «Биотехнологияи тиббӣ»-и Донишгоҳи «Сириус», Сочи
- ИЛЬИНА**
Ирина Евгеньевна Доктори илмҳои иқтисодӣ, дотсент, директори Институти илмӣ-тадқиқотии донишгоҳи иҷтисодиёт, сиёсат ва ҳуқуқи Русия дар соҳаи илмию техники, Маскав
- КАЛЯТИН**
Виталий Олегович номзади илҳои иқтисодӣ, дотсент, профессори кафедраи ҳуқуқи моликияти зеҳнӣ ва мушовири кафедраи ҳуқуқи моликияти зеҳнии Маркази илмии ҳуқуқи хусусии ба номи С. С. Алексеев-и назди Президенти ФР, Маскав
- КЛИМАНОВ**
Владимир Викторович Доктори илмҳои иқтисодӣ, номзад илмҳои географӣ, доцент, роҳбари маркази сиёсати минтақавии Институти тадқиқоти амалии иқтисодии РАНХиГС, Маскав
- КУЗНЕЦОВА**
Татьяна Викторовна доктори илмҳои педагогӣ, профессор, сардори Маркази «Китобхонаи умумироссиягии патентию техники», Маскав.
- ЛОПАТИНА**
Наталья Викторовна доктори илмҳои педагогӣ, профессор, ходими пешбари илмии Маркази илмию таълимии ИФМС, Маскав
- ЛЫСКОВ**
Николай Борисович сардори маркази химия, биология ва тиб, ИФМС, Маскав
- ПРОКОФЬЕВ**
Станислав Евгеньевич доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор, ректори Донишгоҳи молияи назди Ҳукумати Федератсияи Русия, Маскав
- САЛЬНИКОВ**
Михаил Юрьевич сардори маркази физика ва механикаи амалии ИФМС, Маскав
- СИРОТЮК**
Владимир Олегович доктори илмҳои техникӣ, дотсент, ходими пешбари илмии Институти муаммоҳои идоранамоии АИР, Маскав
- СМИРНОВ**
Михаил Борисович номзади илмҳои физикӣ-математикӣ, сармутахассиси шӯъбаи механика, физика ва электротехникаи шӯъбаи экспертизаи ЕАПВ, Маскав
- СУКОНКИН**
Александр Владимирович номзади илмҳои техникӣ, ходими калони илмии ИФМС, Маскав
- ФАБРИЧНЫЙ**
Сергей Юрьевич доктори илмҳои ҳуқуқ, профессор, директори Муассисаи федералии давлатии буҷети «Агентии федералии ҳифзи ҳуқуқи натиҷаҳои фаъолияти зеҳнии ҳарбӣ, махсус ва дучониба», Маскав
- ФЕДОТОВ**
Михаил Александрович доктори илмҳои ҳуқуқ илм, профессор, директори Маркази байнулмилалии илмию таълимии «Кафедраи ЮНЕСКО оид ба ҳуқуқи муаллифӣ, ҳуқуқҳои алоқаманд, фарҳангӣ ва иттилоотӣ»-и ДИМ МОИ, Маскав
- ХАБРИЕВА**
Талия Ярулловна доктори илмҳои ҳуқуқ, академики Академияи илмҳои Русия, директори МДФТ «Институти қонунгузорӣ ва ҳуқуқи муқоисавии назди Ҳукумати Федератсияи Русия», Маскав
- ШОРИН**
Олег Николаевич номзади илмҳои ӣехникӣ, Маскав

EDITORIAL BOARD

Editor-in-Chief

Oleg P. NERETIN

Dr. Sci. (Economics), Director of the Federal Institute of Industrial Property (FIPS), Moscow

Yury S. ZUBOV	Cand. Sci. (Pedagogy), Head of the Federal Service for Intellectual Property, Moscow
Grigory P. IVLIEV	Deputy Editor-in-Chief, Cand. Sci. (Law), President of the Eurasian Patent Office, FIPS Research Advisor, Moscow
Svetlana N. GORUSHKINA	Deputy Editor-in-Chief, Cand. Sci. (Sociology), Scientific Secretary of FIPS, Moscow
Tatiana V. ABANKINA	Cand. Sci. (Economics), Professor, Director of the Center of Creative Economy of the Faculty of Urban and Regional Development of NRU HSE, Moscow
Anna V. ALEKSANDROVA	Cand. Sci. (Technical Sciences), Associate Professor, Leading Researcher–Head of the FIPS Analytical Center, Moscow
Olga L. ALEKSEEVA	Cand. Sci. (Law), Head of the FIPS Quality Monitoring Center, Moscow
Ivan A. BLIZNETS	Dr. Sci. (Law), Professor, Dean of the Faculty of Law, Head of the Department of Intellectual Property of the Griboedov Moscow University, Moscow
Marina A. BOROVSKAIA	Dr. Sci. (Economics), Professor, Corresponding Member of the Russian Academy of Education, President of the Southern Federal University, Rostov-on-Don
Dmitry V. BYCHKOV	Cand. Sci. (Physics and Mathematics), chief expert of the Department of Mechanics, Physics and Electrical Engineering of the Examination Department of the Eurasian Patent Office, Moscow
Sergey Yu. GLAZIEV	Dr. Sci. (Economics), Member of the Russian Academy of Sciences, Chairman of the Scientific Council of the Russian Academy of Sciences on complex issues of Eurasian economic integration, modernization and sustainable development, Moscow
Vladislav V. GRIB	Dr. Sci. (Law), Professor, Honored Lawyer of the Russian Federation, Member of the Russian Academy of Education, Rector of the Educational private institution of higher education “Moscow University named after A.S. Griboyedov”, Chairman of the Russian Professorial Assembly, Moscow
Oleg V. ENA	Head of Scientific Research on Patent Analytics FIPS, Moscow
Andrey L. ZHURAVLEV	Cand. Sci. (Law), Head of the FIPS International Cooperation Center, Moscow
Natalia I. ZOLOTYKH	Cand. Sci. (Economics), Vice President of the All-Russian Non-Government Organization of Small and Medium Business “Opора Russia”, Moscow
Marina G. IVANOVA	Dr. Sci. (Sociology), Cand. Sci. (Economics), Associate Professor, Leading Researcher of the FIPS Scientific Educational Center, Moscow

Roman A. IVANOV	PhD in Molecular Immunology, Director of the Scientific Center for Translational Medicine, Scientific Director of the medical biotechnology field, Sochi
Irina E. ILYINA	Dr. Sci. (Economics), Associate Professor, Director of the Russian Research Institute of Economics, Politics and Law in the scientific and technical field, Moscow
Vitaly O. KALYATIN	Cand. Sci. (Law), Associate Professor, Professor of the Department of Intellectual Rights, Consultant of the Department of Intellectual Rights Law of the Private Law Research Centre under the President of the Russian Federation named after S. S. Alexeev, Moscow
Vladimir V. KLIMANOV	Dr. Sci. (Economics), Cand. Sci. (Geography), Associate Professor, Head of the Center for Regional Policy, Institute of Applied Economic Research, RANEPa, Moscow
Tatiana V. KUZNETSOVA	Dr. Sci. (Pedagogy), Professor, Head of the "All-Russian Patent and Technical Library" Center, FIPS, Moscow
Natalia V. LOPATINA	Dr. Sci. (Pedagogy), Professor, Leading Researcher of the FIPS Scientific Educational Center, Moscow
Nikolai B. LYSKOV	Head of the FIPS Center for Chemistry, Biology and Medicine, Moscow
Stanislav E. PROKOFIEV	Dr. Sci. (Economics), Professor, Rector of the Financial University under the Government of the Russian Federation, Moscow
Mikhail Yu. SALNIKOV	Head of the FIPS Center for Physics and Applied Mechanics, Moscow
Vladimir O. SIROTYUK	Dr. Sci. (Technical Sciences), Associate Professor, Leading Researcher of the Institute of Control Sciences of the Russian Academy of Sciences, Moscow
Mikhail B. SMIRNOV	Cand. Sci. (Physics and Mathematics), chief expert of the Department of Mechanics, Physics and Electrical Engineering of the Examination Department of the Eurasian Patent Office, Moscow
Alexander V. SUKONKIN	Cand. Sci. (Technical Sciences), Chief Scientific Researcher of FIPS, Moscow
Sergey Yu. FABRICHNY	Dr. Sci. (Law), Professor, Director of the Federal State Budgetary Institution «Federal Agency for Legal Protection of the Results of Intellectual Activity for Military, Special and Dual-Use», Moscow
Mikhail A. FEDOTOV	Dr. Sci. (Law), Professor, Director of the International Research and Educational Center «UNESCO Chair on Copyright, Neighboring, Cultural and Information Rights» NRU HSE, Moscow
Taliya Ya. KHABRIEVA	Dr. Sci. (Law), Professor, Member of the Russian Academy of Sciences, Director of the Institute of Legislation and Comparative Law under the Government of the Russian Federation, Moscow
Oleg N. SHORIN	Cand. Sci. (Technical Sciences), Moscow

Сутуни сармуҳаррир

Хонандагони азиз, ҳамкорон, дӯстон!

Даъватҳои нав дар назди ташкилоти мо вазифаҳои боз муҳимтарро гузоштаанд, ки траекторияи рушди ИФМС-ро ҳамчун ташкилоти серсоҳа, ки ядрои марказии он таҷрибаи илмӣ мебошад, муайян менамояд.

Вазифаҳои таъмини соҳибхитиёрии зеҳнии мамлакатамон, имрӯз муҳокимаи васеи илмии масъалаҳои идоракунии соҳаи моликияти зеҳнро талаб мекунанд. Аз ин рӯ, ИФМС фаъолиятҳои илмиро таҳия мекунанд, ки табиати байнисоҳавӣ доранд ва масъалаҳои зеринро дар бар мегиранд:

- ҳифзи ҳуқуқӣ ва экспертизаи объектҳои моликияти зеҳнӣ дар қонунгузори Русия ва кишварҳои хориҷӣ;
- истифода ва тиҷоратикунони объектҳои моликияти зеҳнӣ, тағйироти сохторӣ дар иқтисодиёти моликияти зеҳнӣ ва такмили идоракунии моликияти зеҳнӣ дар минтақаҳои Русия.

Диққати шумораи нави маҷалла — масъалаҳои ташаккули экосистемаи моликияти зеҳнӣ дар субъектҳои Федератсияи Русия мебошад.

Дар айни замон, як қатор минтақаҳои Русия барои ҳавасмандгардонии фаъолияти ихтироъкорӣ ва патентӣ, таҳия ва татбиқи воситаҳои дастгирии соҳаи МЗ ва ташаккули системаҳои минтақавии идоракунии

МЗ фаъолона кор бурда истодаанд. Баъзе минтақаҳо экосистемаҳои соҳибкорӣ бомуваффақият ташаккул медиҳанд, ки дар онҳо бизнеси хурду миёна, ширкатҳои бузург, ташкилотҳои таълимӣ ва илмӣ, намоёндагони ҳукуматҳои минтақаҳо фаъолона ҳамкорӣ мекунанд.

Таҳлили ҳамаҷонибаи системаи тадбирҳои, ки ба рушди илмию техники ва инноватсионии минтақа тавассути қабули қарорҳои самаранокӣ идоракунӣ нигаронида шудаанд, дар мақолаи роҳбари Роспатент Ю. С. Зубов ва сардори маъмурияти Ҷумҳурияти Мордовия А. А. Здунов пешниҳод карда шудааст. Муаллифон, чӣ гуна кӯшишҳо дар сатҳи федералӣ бо тадбирҳои минтақавӣ барои ташаккули қарорҳои муассири идоракунӣ дар соҳаи рушди моликияти зеҳнӣ пурра карда мешаванд, нишон медиҳанд.

Бояд қайд кард, ки округи федералии Приволжя бо муҷассамнамоии баланди истеҳсолоти саноатӣ дар Русия фарқ мекунанд. Дар округ сеяки корхонаҳои фаъоли инноватсионӣ ва тақрибан нисфи ҳаҷми содироти технологияи Русия муҷассам гаштааст. Аз ин рӯ, Маркази таҳлилии ИФМС мавод барои кумак намудан ба тадқиқотчиён оид ба фаъолияти моликияти зеҳнии субъектҳои Федератсияи Русия, ки дар ин агломератсия ҷойгиранд, омода кардааст.

Даъватҳои нави замон бо рақамикунони тамоми соҳаҳои ҳаёти мо алоқаманд буда, ба ҳифзи моликияти зеҳнӣ муносибатҳои муосирро тақозо мекунанд. Бояд қайд кард, ки ҳадафи асосии табдилдиҳии рақамии Роспатент ва мутаносибан ИФМС ҳамчун ташкилоти тобеи он фароҳам овардани дастрасии муносиб ба ҳадамоти давлатӣ дар соҳаи МЗ барои шаҳрвандон ва созмонҳои Русия мебошад. Мо барои кам кардани вақти пешниҳоди онҳо ва эҷоди хидматҳои мутақобилаи рақамӣ кор карда истодаем. Мо боварӣ дорем, ки ин ба ҳамаи муштарӣёни мо барои дастрасии шабонарӯзӣ ба хизматрасониҳои давлатӣ имкониятҳои

баробар фароҳам оварда, хароҷоти вақт ва молиявиро ба таври назаррас коҳиш медиҳад.

Барои муҳаққиқони ин соҳаи илмӣ маводи нодири таҳлилий оид ба фаъолияти наشري илмӣ дар соҳаи зеҳнӣ сунъӣ омода карда шудааст.

Ҳифзи тарҳи интерфейси графикии вебсайт яке аз масъалаҳои мубрами имрӯз мебошад. Муаллифони мақолаи «Патенти интерфейси графикии рақамӣ: муаммо ва роҳҳои ҳалнамоӣ» Г. П. Ивлиев ва О. Л. Алексеева хонандагонро ба муҳокима дар бораи меъёрҳои ҳуқуқӣ патентӣ дар қисмати намунаҳои саноатӣ, ки мутобиқшавӣ ба табиати рақамии тарҳи виртуалиро талаб мекунанд, даъват менамояд.

Муҳаррирони маҷалла саъй доранд, ки ба хонандагони худ дар бораи тамоюлҳои ҷаҳонӣ дар соҳаи моликияти зеҳнӣ маълумоти васеъ пешкаш кунанд. Дар ин шумора навиноҳои идораҳои патентии Осиёи Шарқӣ ҷой шудаанд.

Дар баҳши «Рафи китобҳо» монографияи «Идоракунии моликияти зеҳнӣ дар иқтисодиёти дониш. «Танзими ҳуқуқӣ ва тиҷоратгардонӣ» пешниҳод карда шудааст. Кори гурӯҳи муаллифон бо таваҷҷӯҳ ба дарки илмии ҷанбаҳои иқтисодии интиқоли технология ва идоракунӣ моликияти зеҳнӣ дар заминаи табдили рақамӣ ҷолиб аст.

Дар болои ҳар як масъала кор карда, мо мекӯшем, ки на танҳо ҷолиб, балки муфид бошад.

*Бо эҳтиром, О. П. Неретин,
сармуҳаррири журнал, доктори
илмҳои иқтисодӣ*

Editorial

Dear readers, colleagues, friends!

New challenges have set ambitious goals for our organization establishing the development trajectory of FIPS as a multidisciplinary organization, which central core is scientific expertise.

The tasks of ensuring the intellectual sovereignty of our country require today a broad scientific discussion of issues related to management in the field of intellectual property. Therefore, FIPS develops scientific activities that are interdisciplinary in nature, covering the following problems:

- legal protection and examination of objects of intellectual property in the legislation of the Russian Federation and foreign countries;
- use and commercialization of objects of intellectual property, structural changes in the economics of intellectual property, and improvement of intellectual property management in the regions of the Russian Federation.

The focus of the new issue of the journal is the formation of an intellectual property ecosystem in the constituent entities of the Russian Federation.

Currently, a number of the Russian regions are actively working to stimulate inventive and patent-licensing activities, develop and implement tools to support the IP sector, and form regional IP management systems. Certain regions are successfully forming entrepreneurial ecosystems where small and medium businesses, large companies, educational and scientific organizations and representatives of regional administrations actively interact.

A comprehensive analysis of the system of measures aimed at the scientific, technological and innovative development of the region through effective management decisions is given in the article by Zubov Yu. S., Head of Rospatent, and Zdunov A. A., Head of the Administration of the Republic of Mordovia. The authors demonstrate how efforts taken at the federal level are complemented by regional measures to form effective management decisions in the development of the field of intellectual property.

It should be noted that the Volga Federal District is distinguished by a high concentration of industrial production in Russia. A third of innovatively active enterprises, about half of the Russian technology exports are concentrated in the district. Therefore, in order to help the researchers, the FIPS Analytical Center has prepared a material on the activities in the field of intellectual property of the constituent entities of the Russian Federation located in this agglomeration.

New challenges of the time are associated with the digitalization of all areas of our life, which require modern approaches to the protection of intellectual property. I believe it is important to note that the main goal of the digital transformation of Rospatent and, accordingly, FIPS as its subordinate organization, is to create the most convenient access for Russian citizens and organizations to government services in the field of IP. We are working to reduce the time it takes to provide them and create digital interaction services. We are confident that this will provide all our

clients with equal opportunities for round-the-clock access to government services and will significantly reduce time and financial costs.

A unique analytical material regarding scientific and publishing activities in the field of artificial intelligence has been prepared for researchers in this scientific area.

Protection of a website graphical interface design is one of the most pressing topics today. The authors of the article "Patenting digital graphic interface: problems and solutions" Ivliev G. P. and Alekseeva O. L. invite readers to a discussion about the rules of patent law in the part relating to industrial designs, which require adaptation to the digital nature of a virtual design.

The editorial staff of the journal strive to provide its readers with extensive information about global trends in the field of intellectual property. This issue contains news from patent offices in East Asia.

The "Bookshelf" column introduces the monograph "Intellectual Property Management in the Knowledge Economy. Legal regulation and commercialization". The work of a team of authors is interesting for its focus on scientific understanding of the economic aspects of technology transfer and intellectual property management in the context of digital transformation.

Working on each issue, we always strive to be not just interesting, but also useful!

*Best regards, Oleg Neretin,
Editor-in-Chief,
Ph.D. in Economics*

МАЗМУН

Сутуни сармуҳаррир

О. П. Неретин
108

1. Масъалаҳои ҳифз
ва ҳимояи ҳуқуқи
моликияти зеҳнӣ

Ю. С. Зубов, А. А. Здунов
Ташаккули системаи идоракунии
моликияти зеҳнӣ дар минтақа.
Таҷрибаи Ҷумҳурияи Мордовия
Yu. S. Zubov, A. A. Zdunov
Formation of an intellectual property
management system in the region.
Experience of the Republic of Mordovia

112
Г. П. Ивлиев, О. Л. Алексеева
Патентсозии дизайни графикаи
рақамӣ: мушкилот ва ҳалли онҳо
G. P. Ivliev, O. L. Alekseeva
Patenting digital graphic design:
problems and solutions

122
О. В. Видякина
Арзёбии хатарҳои эҳтимолии
вайрон кардани ҳуқуқҳои истисноии
дорандаи ҳуқуқи муаллиф ҳангоми
муҳандисии баръакс
O. V. Vidyakina
Assessment of possible risks of
infringement of the exclusive right
of the copyright holder in reverse
engineering

132
В. О. Сиротюк
Ҳадафҳо, вазифаҳо ва усулҳои
бунёди фонди иттилоотии рақамии
моликияти зеҳнӣ
V. O. Sirotyuk
Goals, objectives and methods of
building a digital information fund of
intellectual property

142
М. С. Борисова, С. С. Горяев
Таҳлили муқоисавии фаъолияти
ихтироъкорӣ ва нашриявӣ ҳамчун
шаклҳои пешниҳоди маълумот
дар бораи натиҷаҳои фаъолияти
ташкilotҳои илмӣ ва таълимии
таҳсилоти олӣ
M. S. Borisova, S. S. Goryaev.
Comparative analysis of inventive
and publication activity as forms of
reporting on the results of scientific
and educational organizations of higher
education

2. Таҷрибаҳои
хориҷӣ ва ҳамкориҳои
байналхалқӣ

Ю. Б. Грачева
Таъсиси тартиби ҳамоҳангшудаи
бақайдгирии намунаҳои саноатӣ
дар минтақаи Авруосиё: сабабҳо,
афзалиятҳо
Yu. B. Gracheva
Creation of a harmonized procedure
for registration of industrial designs
in the Eurasian region: reasons,
advantages

160
3. Масъалаҳои
умумии кори патентӣ.
Ихтироъкорӣ

Н. В. Алисова
Гузaronидани кофтукови патентӣ
бо истифода аз Таснифоти
байналмилалии патентӣ (МПК)
ва Таснифоти муштаракӣ патентӣ
(СПК) дар соҳаи тиб бо истифода
аз мисоли усулҳо ва дастгоҳҳо
барои баллонинамудани меъда
N. V. Alisova
Conducting a patent search in
the field of medicine relating to
the methods or arrangements for
intra-gastric ballooning with the use of
the International Patent Classification
(IPC) and the Cooperative Patent
Classification (CPC)

170
4. Маводҳои таҳлилӣ

О. Е. Бацоккина, Ю. В. Завгородняя
Маълумот дар бораи фаъолияти
округи федералии Волга дар соҳаи
моликияти зеҳнӣ
O. E. Batsokkina,
Yu. V. Zavgorodnyaya
The activity of the Volga Federal
District in the field of intellectual
property

180
С. В. Астахов, С. Ю. Наквасин
Фаъолияти нашрӣ-илмӣ дар соҳаи
зеҳни сунъӣ симоҳаи 1-уми соли
2024
S. V. Astakhov, S. Yu. Nakvasin
Scientific publication activity in
the field of artificial intelligence –
Q1 2024

5. Хабарҳо аз
идораҳои патентии
хориҷӣ

А. А. Ломакина
Шарҳи рӯйдодҳои асосии
идораҳои патентии Осиёи
Шарқӣ
A. A. Lomakina
East Asia intellectual property
offices main events review

198
6. Рафи китоб

Муҳаррирони илмӣ:
А. А. Афанасьев,
М. А. Боровская,
Ю. А. Колесников,
Т. В. Федосова
«Идоракунии моликияти
зеҳнӣ дар иқтисодиёти
дониш: танзими ҳуқуқӣ ва
тиҷоратикардонӣ»
Scientific editors:
A. A. Afanasyev,
M. A. Borovskaya,
Yu. A. Kolesnikov,
T. V. Fedosova
«Intellectual Property
Management in the Knowledge
Economy: Legal Regulation
and Commercialization»

204
О. П. Неретин
Таҷриз ба монография
O. P. Neretin
Review for monograph

205
Ю. С. Зубов
Таҷриз ба монография
Yu. S. Zubov
Review for monograph

1. МАСЪАЛАҲОИ ҲИФЗ ВА ҲИМОЯИ ҲУҚУҚИ МОЛИКИЯТИ ЗЕҲНӢ

Мақолаи илмӣ

Original article

UDC 347.77: 351

Ташаккули системаи идоракунии моликияти зеҳнӣ дар минтақа. Таҷрибаи Ҷумҳурияи Мордовия

Юрий Сергеевич Зубов^{✉*}, Артем Алексеевич Здунов^{**}

* Хадамоти федералии моликияти зеҳнӣ.

^{**} Ҷумҳурии Мордовия.

rospatent@rospatent.gov.ru

Аннотатсия: дар шароити зарурати дарёфти роҳҳои ҳалли нав, ки ба афзоиши манбаи андозбандишаванда ва иқтисодиёти субъектҳои Федератсияи Русия, ба рушди савдо ва ҷалб намудани ҷараёни пул ба минтақаҳо, чорабиниҳо оид ба дастгирии рушди соҳаи моликияти зеҳнӣ нақши муҳим доранд. Мақола системаи идоракунии моликияти зеҳнӣ, ки дар Ҷумҳурии Мордовия таъсис дода шудааст, таъкид шудааст ва ба минтақа имкон медиҳад, ки дар нишондиҳандаҳои асосии тавсифкунандаи рушди илмӣ, технологӣ ва инноватсионӣ мавқеи пешқадамро ишғол менамояд, акс мегардонад. Муаллифон нишон медиҳанд, ки чӣ гуна амалҳои дар сатҳи федералӣ андешидашуда бо тадбирҳои минтақавӣ оид ба ташаккули қарорҳои самараноки идоракунии дар соҳаи рушди моликияти зеҳнӣ пурра карда мешаванд. Натиҷаҳои истифодаи инфрасохтори дастгирии рушди соҳаи моликияти зеҳнӣ, инчунин ба ҳам пайвастании самараноки захираҳои маъмурӣ, кадрӣ, моддию техникӣ ва молиявӣ, ки унсурҳои асосии экосистемаи моликияти зеҳнӣ дар Ҷумҳурии Мордовия мебошанд, оварда шудаанд.

Калидвожаҳо: идоракунии давлатӣ, моликияти зеҳнӣ, парки технологӣ, Ҷумҳурии Мордовия.

Барои иқтибос: Зубов Ю. С., Здунов А. А. Ташаккули системаи идоракунии моликияти зеҳнӣ дар минтақа. Таҷрибаи Ҷумҳурии Мордовия // Хабарномаи ИФМС. — 2024. — Т. 3, № 2 (8). С. 112–120.

Formation of an intellectual property management system in the region. Experience of the Republic of Mordovia

Yury S. Zubov^{✉*}, Artyom A. Zdunov^{**}

* Federal Service for Intellectual Property

^{**} Republic of Mordovia

rospatent@rospatent.gov.ru

Abstract: in the context of the need to search for new solutions that contribute to the growth of the tax base and the economy of the constituent entities of the Russian Federation, the development of trade and the attraction of cash flows to the region, an important role is played by activities aimed at supporting the development of the intellectual property sector. The article highlights the intellectual property management system created in the Republic of Mordovia, which allows the region to occupy a leading position in key indicators characterizing scientific, technological and innovative development. The authors show how the efforts taken at the federal level are complemented by regional measures to form effective management decisions in the field of intellectual property development. The results of the use of the infrastructure to support the development of the intellectual property sector, as well as the effective combination of administrative, human, material and technical and financial resources, which are the key elements of the IP ecosystem in the Republic of Mordovia, are presented.

Keywords: public management, intellectual property, technopark, Republic of Mordovia.

For citation: Yury S. Zubov, Artyom A. Zdunov, Formation of an intellectual property management system in the region. Experience of the Republic of Mordovia // Bulletin of Federal institute of industrial property. 2024. Vol. 3, No. 2 (8). P. 112–120.

Муқаддима

Ноил шудан ба истиқлолияти технологӣ бидуни рушди босамари илм ва техника, ки дар навбати худ бо институти моликияти зеҳнӣ (минбаъд – МЗ) робитаи ногустастанӣ доранд, ғайриимкон аст [1].

Мо метавонем вазъи кунунии рушди технологӣ дар кишварро аз рӯи динамикаи патентсозӣ ва аз рӯи он ки чӣ гуна ширкатҳо ва бахши илмӣ ҳуқуқҳои коркарди онҳоро идора мекунанд, арзёбӣ кунем. Бо ин мақсад Ҳукумати Федератсияи Русия тадбирҳои соҳавӣ оид ба дастгирии саноат, қорӣ намудани механизмҳои ҳавасмандгардонӣ, қорӣ намудани воситаҳои дастраси молиявӣ ва имтиёзҳои андозро васеъ менамояд.

Бояд гуфт, ки моликияти зеҳнӣ на танҳо ба воситаи рушди технологӣ, балки ба нишондиҳандаи самаранокии қарорҳои татбиқшавандаи давлат табдил ёфта истодааст. Ин ба ҳамаи соҳаҳои иқтисодиёт дахл дорад. Ба шарофати чораҳои фаврӣ оид ба дастгирии корхонаҳо, ки дар тӯли чанд соли охир аз ҷониби давлат андешида шуданд, фаъолияти инноватсионии докталабони Русия ба марҳилаи рушди устувор ворид шуд. Динамика дар соли 2023 нигоҳ дошта шуд. Дар асоси натиҷаҳои соли 2023, Роспатент афзоиши назарраси шумораи дархостҳои патентиро қайд мекунад. Ҳамин тариқ, нисбат ба соли гузашта аз ҷониби ширкатҳои ватанӣ, марказҳои тадқиқотӣ ва муассисаҳои илмӣ донишгоҳҳо барои бақайдгирии патент бештар дархост пешниҳод шудааст. Дар баъзе соҳаҳои технологӣ афзоиши дукарата мушоҳида мешавад. Ҳар сол дар рейтингҳои технологияҳои Роспатент ширкатҳои нава марказҳои тадқиқотии донишгоҳӣ бо суръати афзояндаи фаъолияти патентӣ пайдо мешаванд. Афзоиши умумии 9 % дар соли 2023 аз ҷониби тамоми Русия таъмин карда шуд. Ин мисол аз хоҳиши ширкатҳои ватанӣ барои зиёд кардани сармоя тавассути дороиҳои ғайримоддӣ шаҳодат медиҳад. Маҷмӯи чораҳои аз ҷониби Ҳукумати Федератсияи Русия андешидашуда имкон медиҳад, ки барои истифодаи самараноки моликияти зеҳнӣ имтиёзҳои андоз ба даст меоварад. Масалан, оптимизатсияи андоз барои хароҷоти ташкилотҳо барои тадқиқот ва таҷрибаҳо дар робита бо доираи васеи технологияҳои пешрафта бо коэффисиенти афзояндаи 1,5 амал мекунад. Реҷаи ба истилоҳ «қуттии патентӣ» қорӣ карда шуд, ки ба минтақа имкон медиҳад, ки андоз аз ғоидаи ширкатҳоро, ки аз ҳуқуқи иҷозатномадиҳӣ ба коркардҳо даромад мегиранд, кам мекунад. Ҳамин тариқ, «қуттии патентӣ» имкон медиҳад, ки андоз аз ғоида аз роялти аз рӯи иҷозатномаҳо аз 20 то 3 % кам карда шавад. Ин механизм аллакай дар чор минтақа (вилоятҳои Новгород ва Кемерово, Чумхурияи Мордовия ва ХМАО) амал мекунад.

Ропатент ва Вазорати рушди иқтисодии Русия таркиби нишондиҳандаҳоро муайян карданд, ки бояд дар арзишҳои пешгӯии рушди соҳаи МЗ ба назар гирифта шаванд. Нишондиҳандаҳое, ки рушди соҳаи МЗ-ро тавсиф мекунанд, нишондиҳандаҳои рушди инноватсионии минтақа мебошанд [2].

Дар соли 2021 бо роҳбарии Вазорати рушди иқтисоди Русия ва Роспатент, мутахассисони Институти

федералии моликияти саноатӣ (ИФМС) Тавсияҳои методӣ барои минтақаҳо оид ба ташаккули дидгоҳи стратегӣ ва муайян кардани нишондиҳандаҳои мақсаднок оид ба рушди соҳаи МЗ ва Тавсияҳои методӣ оид ба таъсиси системаи идоракунии МЗ [3], таҳия карда шуданд, ки маълумотҳои оиди ба ташкили системаҳои идоракунии технологияҳои иттилоотии худ дар минтақаҳо, аз ҷумла, роҳам оваранд низомҳо дар минтақаҳо, аз ҷумла механизмҳои дастгирии давлатии соҳибқори инноватсиониро ҳам менамояд. Дар баробари ин, рушди сусти фарҳанги идоракунии чунин объектҳо ва нафаҳмидани принципҳои кор бо чунин дороиҳо боиси он мегардад, ки онҳо аксар вақт ба «дориҳои дорои хавфи баланд» тасниф карда мешаванд, ки аксар вақт ба рушди бозори МЗ монеа мешаванд. Барои ҳалли ин мушкилот, аз ҷумла, зарур аст, ки рушди бозори муомилоти ҳуқуқ ба объектҳои моликияти зеҳнӣ дар минтақаҳои Русия, ки экосистемаи идоракунии моликияти зеҳнӣро дар асоси созишномаҳои сечонибаи байни Вазорати рушди иқтисод – Роспатент – минтақа ташкил медиҳанд, таҳлил карда шавад.

Бояд гуфт, ки фазои фаъолияти инноватсионии минтақа дар доираи хусусиятҳо ва шароити мавҷудаи қаламрави аз ҷиҳати ҷуғрофӣ муайяншудаи муҳити институтсионӣ, аз ҷумла хусусиятҳои иҷтимоӣ-фарҳангӣ: арзишҳо, анъанаҳо, урфу одатҳои қорӣ ва роҳи интихобшудаи рушд ташаккул меёбад [4].

Дар айни замон, як қатор минтақаҳои Русия барои ҳавасмандгардонии фаъолияти ихтироъқорӣ ва патентӣ-рухсатдиҳӣ фаъолона кор мебаранд, ва воситаҳои дастгирии соҳаи МЗ-ро таҳия менамоянд ва қорӣ мекунанд, системаҳои минтақавии идоракунии МЗ-ро фаъолона ташаккул медиҳанд. Баъзе минтақаҳо экосистемаҳои соҳибқорӣ бомуваффақият ташаккул медиҳанд, ки дар онҳо бизнеси хурду миёна, ширкатҳои бузург, ташкилотҳои таълимӣ ва илмӣ, намояндагони маъмуриятҳои минтақа фаъолона ҳамқорӣ мекунанд [5].

Шарҳи қорӣи системаи идоракунии моликияти зеҳнӣ дар Федератсияи Русия, ки ваколатҳо ва вазифаҳои мақомот ва сохторҳои масъулро инъикос мекунад, дар монографияи дастаи Донишгоҳи федералии ҷанубӣ пешниҳод карда шудааст [6].

Институти дастгирии фаъолияти инноватсионии намудҳои гуногун, ки дар субъектҳои Федератсияи Русия фаъолият мебаранд, бо муносибати дуруст ба рушди соҳаи МЗ ва ҳавасмандгардонии фаъолияти ихтироъқорӣ ва рационализаторӣ метавонанд ба фаъолияти патентии субъектҳои хоҷагидорӣ минтақа таъсири назаррас расонанд.

Бо фикри раиси Совети Федерация В. И. Матвиенко¹, вазъи бозори моликияти зеҳнӣ муҳимтарин нишондиҳандаи субот ва истиқлолияти иқтисодии давлат мебошад. Он субъектҳои Федератсияи Русия, ки имрӯзҳо

¹ Ҳисоботи солони Хадмоти федералии моликияти зеҳнӣ барои соли 2023 // Роспатент: вебсайт. URL: <https://rospatent.gov.ru/content/uploadfiles/otchot-2023-ru.pdf> (санаи мурочиат: 19.05.2024).

барои рушди бозори ҳуқуқи зеҳнӣ шарт гузоштаанд, метавонанд дар тӯли даҳсолаҳои оянда неқӯаҳволии худро таъмин кунанд.

²Самтҳо ва механизмҳои афзалиятноки рушди соҳаи моликияти зеҳнӣ дар минтақа бояд дар ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегӣ муайян карда шаванд, ки маҷмӯи чорабиниҳо ва тадбирҳои дастгириро, ки сиёсати мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии вилоятҳо, ташаққули муҳити институтсионалӣ ва таъмини заминаи захиравиро муайян мекунанд, пешбинӣ мекунанд. Дар баробари ин, ҳангоми таҳияи ҳуҷҷати барномавии МЗ ба назар гирифтани самтҳои афзалиятноки рушди илмию технологӣ³ ва дастурҳои стратегӣ рушди илмию технологияи Федератсияи Русия, ки дар ҳуҷҷатҳо ба монанди Стратегияи рушди илмию технологияи Федератсияи Русия⁴ ва Консепсияи рушди илмию Федератсияи Русия барои давраи то соли 2030⁵, ки дар дастури давлатии рушди илмӣ-инноватсионии ҳар як субъекти Федератсияи Русияро дар назар дорад ба назар гирифтани ба мақсад мувофиқ мебошад.

Инчунин дар ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегӣ минтақа тадбирҳо ва воситаҳои таъмини пурзӯр намудани корҳо оид ба ҳифзи ҳуқуқи натиҷаҳои фаъолияти зеҳнӣ (минбаъд – РИД) дар корхонаҳо ва ташкилотҳои минтақа, аз ҷумла бо дарназардошти иқтисодии назарраси соҳибкорӣ хурду миёна (МСП) ва ҳадафҳои стратегияи рушди корхонаҳои хурду миёна дар Русия бояд пешбинӣ карда шаванд.

Ба ҳуҷҷати барномаи минтақавӣ (стратегӣ) дар соҳаи интеллектуалӣ дохил намудани маҷмӯи тадбирҳое, ки ба рушди фаъолияти ихтироқкорӣ қавонон нигаронида шудаанд, муҳим ҳисобида мешавад. Ҷалби қавонон ба иштироки фаъолона ба эҷодиёти илмию техникӣ ва аз худ намудани малақаҳои асосии ҳифзи ҳуқуқи натиҷаҳои ин фаъолият вазифаи муҳимтарини ба вучуд овардани заминаи бунёди рушди босамари соҳаи интеллектуалӣ дар минтақа мебошад. Масалан, таҷрибаи бисёрсолаи иштироки минтақаҳо дар озмуни байналмилалии кӯдакон «Патенти мактаб – як қадам ба сӯи оянда!» ё Олимпиадаи байналхалқӣ оили МЗ барои хонандагони синфҳои боло гувоҳӣ медиҳад, ки дар байни қавонон барои баланд бардоштани фаъолияти ихтироқкорӣ захираҳои калон мавҷуданд⁶.

Бо дарназардошти аҳамияти пешбурди молҳои анъанавии субъектҳои Федератсияи Русия барои иқтисодиёти минтақа ва дар маҷмӯъ, инчунин аҳамияти ҳифзи дурусти ҳуқуқи онҳо, барномаи минтақавӣ дар соҳаи

МЗ инчунин бояд чораҳои муайян ва таҳлили воситаҳои фардикуноиро, ки робитаи истеҳсолкунандагони минтақавӣ ва маҳсулоти онҳо бо ҳудуди субъектро (тамғаҳои брендҳо) инъикос мекунанд, бо бақайдгирии минбаъдаи онҳо ҳамчун тамғаҳои молӣ (минбаъд – ТЗ), номҳои ҷои истеҳсоли мол (минбаъд – НМПТ), нишондодҳои ҷуғрофӣ (минбаъд – ГУ) ё тамғаҳои молии ҷамъавӣ (минбаъд – ТЗ), инчунин истифодаи воситаҳои ҳавасмандгардонии андоз ва маблағгузори дастраси соҳибкоронро пешбинӣ бояд намуд.

Заминаи хуб барои таҳияи ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегӣ минтақавӣ дар соҳаи МЗ, ки сиёсати мақсаднок ва ҳамроҳангшудаи мақомоти ҳокимияти иҷроияи минтақавӣ ва унсурҳои инфрасохтори инноватсиониро ташкил медиҳанд, тавсияҳо оид ба идоракунии ҳуқуқ ба натиҷаҳои фаъолияти зеҳнӣ ва воситаҳои фардӣ (минбаъд – Тавсияҳо) мебошанд, ки аз ҷониби Вазорати рушди иқтисоди Федератсияи Русия пешниҳод карда мешаванд.

Як мисоли истифодаи самаранокӣ равиши маҷмӯӣ дар татбиқи тадбирҳое, ки ба рушди соҳаи МЗ, инчунин ҳамкориҳои бомуваффақияти мақомоти федералӣ ва минтақавӣ, ташкилотҳои инфрасохтори инноватсионии минтақавӣ, бахшҳои тиҷорат, истеҳсолот ва маориф ва ғайримай-илмӣ нигаронида шудаанд, Ҷумҳурии Мордовия мебошад.

Моҳи апрели соли 2022 созишномаи сечониба⁷ байни Вазорати рушди иқтисоди Федератсияи Русия, Роспатент ва минтақа оид ба ҳамкорӣ дар самти дастгирии рушди соҳаи моликияти зеҳнӣ дар Ҷумҳурии Мордовия ба имзо расидааст.

Имрӯз дар Мордовия сохтори муассири рушди инноватсионӣ ташаққул ёфтааст, ки натиҷа медиҳад. Ба он «Технопарк-Мордовия», Донишгоҳи давлатии миллии тадқиқоти Мордовия ба номи Н. П. Огарёв, маблағҳои дастгирии соҳибкорӣ инноватсионӣ, ҳудуди рушди пешрафтаи иҷтимоию иқтисодии «Рузаевка» (моҳшаҳрӣ), Литсейи ҷумҳуриявӣ барои кӯдакони лаёқатманд ва дигар субъектҳои сохторро дар бар мегирад.

Маводҳо ва усулҳои тадқиқот

Дар доираи ин мақола, дар асоси маълумоти кушод дар бораи минтақа, ташаббусҳо ва лоиҳаҳои ба амал баровардашавандаи Роспатент ҳам аз нуқтаи назари механизмҳо ва ҳам самараҳо дар сатҳи як минтақаи мушаххас – Ҷумҳурии Мордовия таҳлил карда мешаванд.

Аз ҷумла, сухан дар бораи зеринҳо меравад:

- 1) созишномаҳои сечонибаи байни Вазорати рушди иқтисодии Русия – Роспатент – минтақа;
- 2) рушди шабакаи марказҳои дастгирии технология ва инноватсия;
- 3) татбиқи чораҳои ҳавасмандгардонии андоз;

² Матвиенко, В. И. Минтақаҳо бояд истифодаи самаранокӣ чунин восита ба монанди моликияти зеҳнро омӯзанд // Шӯрои Федератсияи Маҷлиси Федералии Федератсияи Русия: вебсайт. URL: <http://council.gov.ru/events/news/135101/https://www.probusinessstv.ru/news/314/33721> (санаи муроҷиат: 20.05.2024).

³

⁴

⁵ Фармони Президенти Федератсияи Русия «Дар бораи тасдиқ намудани самтҳои афзалиятноки рушди илмию техникӣ ва номгӯи технологияҳои муҳимтарини илмталаб» аз 18 июни соли 2024, таҳти № 529

⁶ Фармони Президенти Федератсияи Русия аз 28.02.2024 таҳти № 145 «Дар бораи Стратегияи рушди илмӣ-технологии Федератсияи Русия»

⁷ Қарори Ҳукумати Федератсияи Русия аз 20 майи соли 2023 таҳти № 1315-р. Дар бораи тасдиқи Консепсияи рушди технологӣ барои давраи то соли 2030 // Гарант: портали иттилоотӣ-ҳуқуқӣ. URL: <https://www.garant.ru/products/ipo/prime/doc/406831204/?ysclid=lxke1gbnxv870984526> (санаи муроҷиат: 08.05.2024).

- 4) ҳавасмандгардонии бақайдгирии тамғаҳои минтақавӣ;
- 5) аккредитатсияи ташкилотҳо барои гузаронидани ҷустуҷӯи пешакии иттилоотӣ оид ба ихтироъ ё моделҳои муфиди эълоншуда ва арзёбии пешакии патентпазирии онҳо (аутсорсинг).

Экосистемаи идоракунии моликияти зеҳнӣ дар Ҷумҳурии Мордовия

Дар солҳои охир Ҷумҳурии Мордовия дар тараққиёти илму техника муваффақиятҳои калон ба даст овард, ки ин ба пешрафти иқтимоию иқтисодӣ дар минтақа таъсири бевосита расонд. Мордовия ҳар сол аз рӯи ҳиссаи молҳои инноватсионӣ, корҳо ва хизматрасониҳо дар ҳаҷми умумии молҳои фиристодашуда, корҳои анҷомдодашуда ва хизматрасонии ташкилотҳои истеҳсолии саноатӣ мавқеи пешсафро ишғол мекунад. Дар охири соли 2022, тибқи маълумоти Росстат, ин рақам 28,6 % буд, ки ин ба Ҷумҳурии Мордовия дар ФР ҷои аввалро таъмин намуд. Ин аз сатҳи баланди самаранокии корхонаю ташкилотҳо дар соҳаи инноватсионӣ шаҳодат медиҳад.

Ташаккули экосистемаи МЗ дар минтақаро аз рӯи аз руи гуруҳҳои захираҳои зикршуда: маъмури, кадрҳо, моддию техникаӣ ва молиявӣ юаррасӣ намудан ба мақсад мувофиқ мебошад.

Дар доираи ин модда мафҳуми захираҳои маъмури маънои санадҳои мақомоти давлатӣ дар сатҳи федералӣ ва минтақавӣ фаҳмида мешаванд. Бо ҳамин муносиата, иштироки фаъолонаи минтақаро дар татбиқи қариб ҳамаи ташаббусҳои аз ҷониби Роспатент пешниҳодшуда ва аз ҷониби субъектҳои ташаббуси қонунгузорӣ дастгирӣшавандаро махсусан таъкид кардан лозим аст.

Масалан, соли 2023 барномаи нави давлатии Ҷумҳурии Мордовия «Рушди илмӣ, технологӣ ва инноватсионии Ҷумҳурии Мордовия» (минбаъд – Барнома) 9⁸ тасдиқ карда шуд. Айни замон барои навсозии Барнома кор идома дорад. Он барои то соли 2030 ба 35 % зиёд намудани ҳиссаи молҳо, корҳо ва хизматрасониҳои инноватсионӣ дар ҳаҷми умумии молҳои фиристодашуда, корҳо ва хизматрасониҳои анҷомдодашуда равона шудааст.

Афзалияти Барнома тиҷоратикунони коркардҳои марказҳои илмӣ дар доираи рушди бахши воқеии иқтисодиёт мебошад. Қисми лоиҳавии Барномаи давлатӣ бо фаъолияти барномаи роҳбарии академии «Афзалият-2030» зич алоқаманд аст.

Дар программа барпо намудани маркази федералии инкишофи биотехнологияро дар назар дорад, ки сикли пурраи истеҳсоли доруҳои нави биотехнологӣ дар Федератсияи Русия таъмин менамояд.

Лоиҳаи «Фотоника: маводҳо, дастгоҳҳо, технологияҳо» алоҳида таъкид шудааст, ки дар доираи он дастгирии илмӣ ва кадрӣ ба яке аз соҳаҳои афзалиятноки саноати минтақа – истеҳсоли преформа, нахи оптикӣ, нахҳои

махсус ва дастгоҳҳои дар асоси онҳо асосёфта таъмин карда мешавад.

Инчунин, дар сохтори консепсияи барномаи навшудаи давлатӣ ҳамчунин лоиҳаҳои рушди илмию технологияи соҳаҳои саноат барои минтақа муҳим – «Маводҳои насли нав ва сарфаҷӯии энергия» ва «Таъминоти илмию технологияи кишоварзӣ ва саноати коркард» низ дохил шудаанд.

Маҷмӯи чорабиниҳои раванди Барнома ба таъмини фаъолият ва рушди инфрасохтори фаъолияти илмию техникаӣ ва инноватсионӣ, инчунин ҷалби донишҷӯён, олимони ҷавон ва ҷавонони боистеъдод ба соҳаи тадқиқот, таҷрибаомӯзӣ ва соҳибкории инноватсионӣ равона карда шудааст.

Дар Барнома ба ташаккули шароит барои эҷоди интеллектуалӣ, ҳифз, нигоҳдорӣ ва ҳимояи ҳуқуқ ба он таваҷҷӯҳи хоса дода шудааст.

ба таркиби барнома зербарномаи «Рушди бозори моликияти зеҳнӣ»-ро дар бар мегирад⁹, ки таҳия ва тасдиқи он натиҷаи татбиқи Созишномаи ҳамкорӣ дар доираи дастгирии рушди соҳаи моликияти зеҳнӣ дар Ҷумҳурии Мордовия таҳти № СР-11/2022–АҚ аз 15.04.2022 байни Вазорати рушди иқтисодии Федератсияи Русия, Роспатент ва Ҳукумати Ҷумҳурии Мордовия. Созишномаи ҳамкорӣ имкон медиҳад, ки тавсияҳо оид ба идоракунии ҳуқуқ ба моликияти зеҳнӣ ва воситаҳои фардикунонӣ дар минтақаҳои Федератсияи Русия ба фаъолияти амалии Ҷумҳурии Мордовия татбиқ карда шаванд.

Мутобиқи тавсияҳои Вазорати рушди иқтисоди Русия ва Роспатент, тамоми воситаҳои ҷорӣ дар соҳаи МЗ ба Стандарти минтақавӣ ташкили системаи идоракунии МЗ дар Ҷумҳурии Мордовия муттаҳид карда шудаанд, ки маҷмӯи ҳадди ақали талаботҳои тавсияшавандаро муайян мекунад, ки системаи идоракунии МЗ дар минтақа, аз ҷумла муайян кардани шахсони масъул дар сатҳи вазорат бояд мувофиқ бошад.

Иҷрои чорабиниҳои зербарнома ба рушди брендинги Ҷумҳурии Мордовия, бунёд намудани шароитҳои зарурӣ барои рушди бозори МЗ ва фаъолтар истифода бурдани ҳуқуқ дар РИД имконият медиҳад.

Брендҳои минтақавӣ – манбаи ҷиддии рушди иқтисодиёти минтақаҳо буда, барои истеҳсолкунандагон имкониятҳои васеъ фароҳам меорад [4].

Дар Мордовия ҳоло кори системавӣ барои дастгирӣ ва пешбурди брендҳои минтақавӣ идома дорад. Ҳамин тариқ, дар моҳи декабри соли 2023 Ҳукумати Ҷумҳурии барномаи минтақавӣ дастгирӣ ва пешбурди брендҳои минтақавӣ Ҷумҳурии Мордовияро¹⁰, ки дар он маҷмӯи чораҳо оид ба маъруфияти брендҳои маҳаллӣ дар бозорҳои дохилӣ ва хориҷӣ, мусоидат ба субъектҳои соҳибкорӣ

⁸ Дар ИФМС вохӯрӣ бо ғолибони озмуни «Патенти мактаб – як қадам ба оянда!» баргузор гардид. // ФГБУ «Институт федералии моликияти саноатӣ»: вебсайт. URL: <https://www1.fips.ru/news/v-fips-sostoyalas-vstrecha-s-pobeditelnyami-konkursa-shkolnyy-patent-shag-v-budushchee/> (санаи муроҷиат: 08.05.2024).

⁹ Тавсияҳо оид ба идоракунии ҳуқуқ ба натиҷаҳои фаъолияти зеҳнӣ ва воситаҳои фардикунонӣ дар минтақаҳои Федератсияи Русия аз 3 декабри соли 2018 // Роспатент: вебсайт.

URL: <https://rospatent.gov.ru/ru/documents/rec-rid-03122018/download> (санаи муроҷиат: 08.05.2024).

¹⁰ Созишномаҳои Роспатент бо ҳукуматҳои минтақаҳои Федератсияи Русия // Роспатент: вебсайт. URL: <https://rospatent.gov.ru/content/uploadfiles/sogl-mordovia-15042022.pdf> (санаи муроҷиат: 19.05.2024).

дар кам кардани хароҷот барои пешбурди маҳсулоти худ пешбинӣ шудааст, тасдиқ намуд.

Дар доираси дастур тадбирҳои дастгирии молиявӣ ва ғайримолиявӣ дар назар дошта шудаанд. Ба тадбирҳои дастгирии молиявӣ метавон пешниҳоди қарзҳои хурди имтиёзноро мансуб донист.

Тадбирҳои дастгирии ғайримолиявӣ аз баргузори чорабиниҳои омӯзишӣ, ки ба дарёфти салоҳиятҳо аз истеҳсолкунандагон, пешниҳоди хидматҳои маркетингӣ, ташкили мағозаҳои онлайнӣ ва вебсайтҳо барои ширкатҳо, таблиғи маҳсулот барои ширкатҳо дар платформаҳои электронӣ, баргузори ярмаркаи соҳибони худкор ва ғайраро дар бар мегирад.

Хар сол дар республикам Мордовия бо мақсади оммавӣ гардондани маҳсулоти истеҳсолкунандагон конкурси «Маҳсулоти бехтарини Мордовия» гузаронда мешавад. Ташкил намудани иштирок дар намоишгоҳҳо ва ярмаркаҳоро дар Русия кишварҳои хориҷиро низ ба амал бароварда шуда истодааст.

Дар соли 2023 бренди минтақавии чатри «Сделано в Мордовии» (АНО «ЦРК РМ») низ ба қайд гирифта шуд. Қаблан, дар соли 2022 бо мақсади оммавӣ ва тарғиби сайёҳии минтақавӣ ва брендҳои минтақавии Ҷумҳурии Мордовия тамғаи молии «ТЕМНИКОВЪ» (маъмурияти ноҳияи Темниковский) ба қайд гирифта шуда буд. Шаҳри Темников яке аз қадимтарин шаҳрҳои Ҷумҳурии Мордовия мебошад, ки дар он яке аз монастирҳои машҳури Русия – монастири Санаксар ҷойгир аст. Шаҳр инчунин зодгоҳи адмирал Ушаков мебошад.

Бо мақсади баланд бардоштани саводи ҳуқуқии корхонаю ташкилотҳои минтақа дар соли 2023 бо дастгирии Роспатент дар Ҷумҳурии Мордовия семинари масъалаҳои бақайдгирии тамғаҳои минтақавӣ баргузор гардид.

Як ҳалқаи муҳими инфрасохтори экосистемаи моликияти зеҳнии минтақа Маркази дастгирии технологияҳо, инноватсияҳо ва моликияти зеҳнии ММ «Технопарк-Мордовия» мебошад, ки ба корхонаҳо дар таҳия, пешниҳод ва дастгирии дархостҳо барои бақайдгирии брендҳои минтақавӣ ва усулҳои ҷуғрофӣ ба таври ройгон кӯмак ва дастгирии ҳамаҷониба мерасонад, ба субъектҳои хоҷагидорӣ ҷумҳури оид ба ҳамаи масъалаҳои хифзи ҳуқуқи, хифз ва тичоратикунони моликияти зеҳни ва воситаҳои фардикунони ёрии машваратӣ методӣ мерасонад. Дар соли 2022 аввалин нишонаи ҷуғрофӣ «Дуби морени Мордовия» барои Ҷумҳурии Мордовия ба қайд гирифта шуд.

Дар нимаи аввали соли 2023 довталабон аз Ҷумҳурии Мордовия барои бақайдгирии нишондодҳои ҷуғрофӣ «Сидри Мордовия» – ҶДММ «Край Земли»; «Мордовская водка» – ҶДММ «ЛВЗ «Саранский», инчунин ариза дар бораи ҳуқуқи истифодаи Муассисаи давлатии қаблан ба қайд гирифташудаи «Дуб Мордовский» (ИП Салаяев А. Р.) ариза дода шуд.

Дар охири соли 2023 ба «Мордовская ювелирная елочная игрушка» (ИП Салаяев А. Р.), ки як навъи беназири ороиши арчаи солинавӣ мебошад, ки дар Ҷумҳурии Мордовия истеҳсол мешавад, барои бақайдгирии пешниҳод

карда шуд. Ороиши арчаи солинавӣ аз соли 2021 ин ҷониб истеҳсол шуда, аллакай таваҷҷӯҳи истеъмолкунандагонро, ки онҳоро бо ҷумҳурии мепайвандад, пайдо кардааст. Дар истеҳсоли бозичаҳо сангҳои минералии табиӣ, қатрони эпоксид заргарӣ ва дар баъзе вариантҳо ҷӯби дуби субфосилӣ (дуби моренӣ) истифода мешаванд.

Инчунин дар ҷумҳурии самти «Мордовский моренный дуб» низ фаъолона инкишоф меёбад. Дар соли 2023 харитаи роҳ барои пешбурди ин соҳа дар минтақа таҳия ва ҳоло амалӣ шуда истодааст ва лоиҳаи стандарти миллии барои маҳсулоте, ки аз ҷӯби дуби субфосилӣ (дуби ботлоқ) тайёр карда мешавад, омода карда шудааст. То соли 2024, ду истеҳсолкунандаи маҳсулоти дуби моренӣ дорандаи ҳуқуқҳои истисноии МД «Мордовский моренный дуб» буданд. Дар моҳи январи соли 2024 дархости дигар барои ҳуқуқи истифодаи ин бренд омода ва барои бақайдгирии пешниҳод карда шуд.

Бо мақсади баланд бардоштани фаъолияти ихтироъкорӣ корхонаҳои саноатӣ ва ташкилотҳои илмӣ ва бастанӣ шартномаҳои литсензионӣ, аз 1 январи соли 2024 Қонуни федералии № 166-ФЗ¹¹ аз 28.04.2023 эътибор пайдо кард, ки ба субъектҳои Федератсияи Русия ҳуқуқи муқаррар кардани меъёри ками андоз ба ширкатҳо, ки дар натиҷаи бастанӣ шартномаҳои литсензионӣ аз рӯи додани ҳуқуқҳои истифодаи бурдани РИД фаолият мебаранд, дар назар дорад.

Дар соли 2023 Ҷумҳурии Мордовия ҳангоми ихтиёрдорӣ ҳуқуқ ба моликияти зеҳнӣ тибқи шартномаҳои литсензионӣ меъёри сифр аз андоз аз даромад дар буҷети минтақавӣ ҷорӣ карда шуд¹².

Шартҳои асосии пешниҳоди имтиёзҳо ба субъектҳои соҳибкорӣ:

- мавҷудияти шартномаи литсензионӣ ва бақайдгирии он дар Роспатент,
- таърихи мусбати андоз,
- набудани қарзи пардохти музди меҳнат,
- набудани назорат аз болои корхона аз ҷониби шахсони хориҷӣ.

Дар Ҷумҳурии Мордовия як чораи нави дастгирии стартапҳои технологӣ дар марҳилаи аввали рушд, «Инновационный ваучер» амал мекунад¹³. Дастгирии молиявии шахсони воқеӣ ва соҳибкорӣ хурду миёна дар асоси натиҷаҳои расмӣ озмун бо истифода аз маблағҳои буҷети минтақа сурат мегирад. Дар соли 2023 10 лоиҳа то 100 % хароҷоти пардохти хизматрасониҳои

¹¹ 9 Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Мордовия аз 27.12.2023 таҳти № 755 «Дар бораи тасдиқи Барномаи давлатии Ҷумҳурии Мордовия «Рушди илмӣ, технологӣ ва инноватсионии Ҷумҳурии Мордовия» ва эътирофи баъзе қарорҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Мордовия» // Портали расмӣ интернетии иттилооти ҳуқуқӣ: вебсайт. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/document/1300202312280012> (санаи мурочиат: 19.05.2024).

¹² 13 Қонуни Ҷумҳурии Мордовия аз 28.04.2023 таҳти № 22-З «Оид ба ворид намудани таъғироту иловаҳо ба моддаи 1 Қонуни Ҷумҳурии Мордовия «Дар бораи кам кардани меъёрҳои андоз аз даромади ташкилотҳо» // Хадамоти федералии андоз: вебсайт. URL: https://www.nalog.gov.ru/rn13/about_fts/docs/13486261/ (санаи мурочиат: 08.05.2024).

¹³ 14 Низом дар бораи озмуни «Инновационный ваучер» // Агентии рушди инноватсионии Ҷумҳурии Мордовия // URL: <https://i-mordovia.ru/events/1394/> (санаи мурочиат: 08.05.2024).

марбут ба бақайдгирии моликияти зеҳнӣ, гузаронидани тадқиқоти илмӣ-таҳқиқотӣ ва маркетингӣ маблағгузорию муштарак гирифтанд.

Дар Ҷумҳурии Мордовские системы минтақавии бақайдгирӣ ва нигоҳдории натиҷаҳои тадқиқоти илмӣ-таҳқиқотӣ бо мақсади салоҳиятдор таҳия ва қорӣ карда шудааст¹⁵. Дар натиља истифодаи самараноки РИД аз ӯсоби маблағҳои буҷетӣ имконпазир мегардад.

Маълумот дарует бораи объекто бахисобгирии муҳосибӣ дар Маркази дае гирии технологию, инновацию в области борьбы с мусиссией худмухтори Технопарк-Мордовия, ки барои системы маскур масъул аст, ничего не дошло до беспокойства.

АС Технопарк-Мордовия инчунин как лоиҳаи муштараки Созмони ҷаҳонии моликияти зеҳнӣ (ВОИС) ва Идораи патентии Аврусиё оид ба паркҳои технологию, аз ҷумла табодули таҷрибаи пешқадам ва омӯзиши намоёндагонии паркҳои технологию озмоишӣ мебошад.

Бояд алоҳида қайд кард, ки соли 2022 дар Ҷумҳурии Мордовия бодатгирии Роспатент в ИФМС

Конгресс маркировки утвердил инновационные технологию ва Федератсияи Русия.

Ҷумҳурии Мордовия ба лоиҳаи таҷрибавӣ оид ба татбиқи механизми қарздиҳӣ, ки аз ҷониби объектҳои МЗ таъмин карда шудааст, ҳамроҳ шуд.

Дар баробари, бояд қайд кард, ки барои ташкилотҳои қарзӣ объектҳои моликияти зеҳнии моликатии зеҳнӣ метавонанд ба объектҳои дорои хавфи баланд гузаронида шаванд, ноль мӯҳлати амалии патент метавонад дароми мӯҳлати он тамдид карда шавад ва ҳуқуқи ҳифзи тамғаи мол бо сабаби дар давоми се сол мунтазам истифода нагардидани он метавонад мавриди баҳс гарор гирад. Барои бисёр корхонаҳо, дар робита ба объектҳои ҳуқуқи патенте, в маҳдудият барои ворид кардани объектҳои балансе ба МЗ бо арзиши бозоре мебошад.

Ҷумҳурии Мордовия Дорои бахши маорифи фаъол дар соҳаи МЗ мебошад.

Дар доираи таҳияи қарорҳои Шӯрои моликияти зеҳнӣ, чаласае, ки дар омади гап, моҳи апрели соли 2022 дар Саранск гузашта буд, дар охири соли 2022 дар ДДМ ба номи Н. П. Огарев маркази таълимӣ оид ба моликияти зеҳнӣ ифтитоҳ гашта буд ва зиёда аз 200 нафар мутахассисон дар якҷоягӣ бо ИФМС аз рӯи барномаи такмили ихтисос таълим гирифта буданд.

Дар соли 2023 году Маркази таълимӣ оид ба моликияти зеҳнии ДДМ ба номи Н. П. Огарев бо маркази экспортии Русия ва Мактаби экспорти МЭР, шартнома дар бораи рушди малакаи ходимон имзо кардаанд.

Дар минтақа дар мактабҳо барои қорӣ намудани асоҳҳои МЗ идома медиҳанд. Барои 166 нафар омӯзгорон

чорабиниҳои тарбиявӣ гузаронида шуданд. Дар соли нави хониш қорӣ намудани барномаи таълимӣ барои омӯзиши соатҳои иловагии академик оид ба МЗ пешбинӣ шудааст.

Соли 2023 ДДМ ба номи Н. П. Огарев ташкилоти аз ҷониби Роспатент аккредитациякардашуда гаштааст ва акнун метавонад ҷустуҷӯҳои пешаки иттилоотӣ ва арзёбии пешакии ихтироӣ эълоншуда ё моделҳои фойданок маҳсулот ва баҳодиҳии пешакии ба патент қодирбудани онҳоро онҳоро гузаронад.

Инчунин, дар сохтори консепсияи барномаи навшудаи давлатӣ ҳамчунин лоиҳаҳои рушди илмию технологию соҳаҳои саноат барои минтақа муҳим – «Маводҳои насли нав ва сарфаҷуи энергия» ва «Таъминоти илмию технологию кишоварзӣ ва саноати коркард» низ дохил шудаанд.

Маҷмӯи чорабиниҳои раванди Барнома ба таъмини фаъолият ва рушди инфрасохтори фаъолияти илмию техникий ва инноватсионӣ, инчунин ҷалби донишҷӯён, олимони ҷавон ва ҷавонони боистеъдод ба соҳаи тадқиқот, таҷрибаомӯзӣ ва соҳибкорию инноватсионӣ равона карда шудааст.

Дар Барнома ба ташаккули шароит барои эҷоди интеллектуалӣ, ҳифз, нигоҳдорӣ ва ҳимояи ҳуқуқ ба он таваҷҷӯҳи хоса дода шудааст.

Дар соли 2023 ба таркиби Барнома ҳербарномаи «Рушди бозори моликияти зеҳнӣ» ворид карда шуда, таҳия ва тасдиқи он натиҷаи ба амал баровардани Аҳднома дар бораи ҳамкорӣ дар доираи дастгирии рушди соҳаи моликияти зеҳнӣ дар Ҷумҳурии Мордовия Рақами СР-11/2022–АЦ аз 15.04.2022, байни Вазорати рушди иқтисодии Федератсияи Русия, Роспатент ва ҳукумати Ҷумҳурии Мордовия ба ӯисоб меравад. Созишномаи ҳамкорӣ имкон медиҳад, ки тавсияҳо оид ба идоракунии ҳуқуқ ба моликияти зеҳнӣ ва воситаҳои фардикунонӣ дар минтақаҳои Федератсияи Русия ба фаъолияти амалии Ҷумҳурии Мордовия татбиқ карда шаванд.

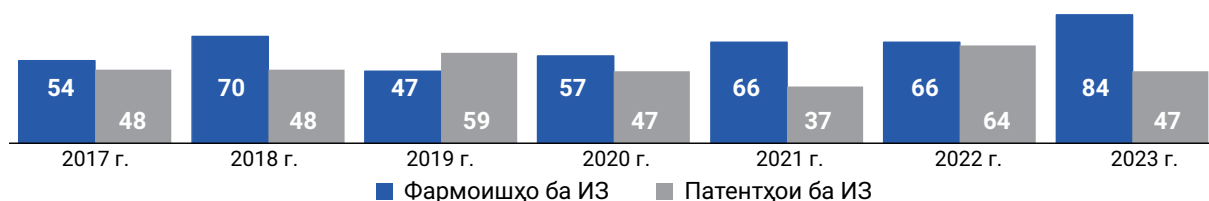
Мутобиқи тавсияҳои Вазорати рушди иқтисоди Русия ва Роспатент, тамоми воситаҳои қорӣ дар соҳаи МЗ ба Стандарти минтақавии ташкили системаи идоракунии МЗ дар Ҷумҳурии Мордовия муттаҳид карда шудаанд, ки маҷмӯи ҳадди ақали талаботҳои тавсияшавандаро муайян мекунад, ки системаи идоракунии МЗ дар минтақа, аз ҷумла муайян кардани шахсони масъул дар сатҳи вазорат бояд мувофиқ бошад.

Иҷрои чорабиниҳои зербарнома ба рушди брендинги Ҷумҳурии Мордовия, бунёд намудани шароитҳои зарурӣ барои рушди бозори МЗ ва фаъолтар истифода бурдани ҳуқуқ дар РИД имконият медиҳад.

Брендҳои минтақавӣ – манбаи ҷиддии рушди иқтисодиёти минтақаҳо буда, барои истеҳсолкунандагон имкониятҳои васеъ фароҳам меорад [3].

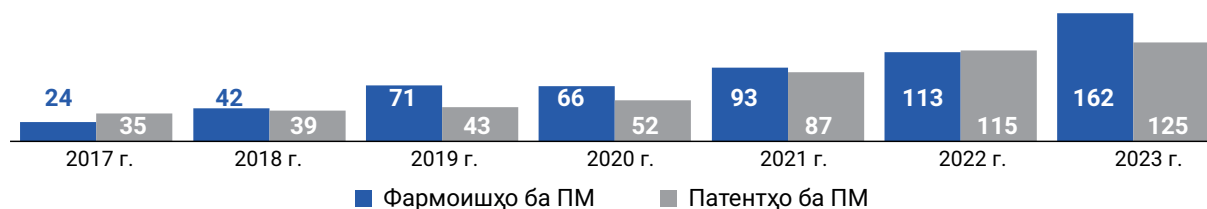
Дар Ҷумҳурии Мордовия айни замон барои дастгирӣ ва таблиғи брендҳои минтақа қорҳои мунтазам идома доранд. Ҳамин тариқ, моҳи декабри соли 2023 Ҳукумати Ҷумҳурии Мордовия барномаи минтақавии датъгирии брендҳои минтақавии Ҷумҳурии Мордовияро 16 тасдиқ

¹⁵ 15 Фармони Вазорати саноат, илм ва технологияҳои нави Ҷумҳурии Мордовия аз 04.12.2023 таҳти № 184 «Дар бораи тасдиқи Низом дар бораи низоми бахисобгирӣ ва нигоҳдории натиҷаҳои тадқиқоти илмӣ, конструкторӣ ва технологӣ барои мақсадҳои граждани дар Ҷумҳурии Мордовия» // Портали расмии интернетии ҳуқуқи: вебсайт. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/document/1301202312080001> (санаи муроҷиат: 19.05.2024).

Расми 1

Динамикаи пешниҳоди дархостҳо ва додани патентҳо батироот дар Ҷумҳурии Мордовия барои солҳои 2017–2023 (аз рӯи ҳисоботи солонаи Роспатент)

Расми 2

Динамикаи пешниҳоди дархостҳо ва додани патентҳо ба модельҳои ғоиданок дар Ҷумҳурии Мордовия барои солҳои 2017–2023 (аз рӯи ҳисоботи солонаи Роспатент)

кард, ки дар он тадбирҳои маҷмӯӣ¹⁵ барои маъруфияти брендҳои маҳаллӣ дар бозорҳои дохилӣ ва хориҷӣ бо дарназардошти субъекти соҳибкорӣ дар хоҷиш додани хароҷот барои пешбурди маҳсулоти худ пешбинӣ шудаанд.

Дар доираи дастур тадбирҳои дастгирии молиявӣ ва ғайримолиявӣ дар назар дошта шудаанд. Ба тадбирҳои дастгирии молиявӣ метавон пешниҳоди қарзҳои хурди имтиёзноро мансуб донист.

Тадбирҳои дастгирии ғайримолиявӣ аз баргузори чорабиниҳои омӯзишӣ, ки ба дарёфти салоҳиятҳо аз истеҳсолкунандагон, пешниҳоди хидматҳои маркетингӣ, ташкили мағозаҳои онлайнӣ ва вебсайтҳо барои ширкатҳо, таблиғи маҳсулот барои ширкатҳо дар платформаҳои электронӣ, баргузори ярмаркаи соҳибони худкор ва ғайраро дар бар мегирад.

Ҳар сол Маркази далгирии технологияҳои инновацияҳои Муссисаи худмухтори «Технопарк-Мордовия» дар яқоягӣ бо Вазорати маорифи Ҷумҳурии Мордовия марҳилаҳо минтақавӣ ва ниҳии Озмуни байналмилалӣ кӯдаконро «Патенти мактаб – қадам ба оянда!» баргузор менамояд. Айни замон ба раёсати аз 174 нафар мактаббачагони 40 муссисаҳои таълимии Ҷумҳурии Мордовия барои иштирок дар озмун 185 дархост ворид шудааст. Аз рӯи натиҷаҳои марҳилаи ниҳии озмун 72 кор (аз ҷумла Ҷоизаи Гран-при – 9 кор, ҷои аввал – 16 кор, ҷои дум – 18 кор, ҷои сеюм – 19 кор, ҷоизаи махсус – 10 кор), ки аз Ҷумҳурии Мордовия пешниҳод гардиданд, ҷойҳои ҷоизадорро ишғол кардаанд, ки лн 17 % шумораи умумии ғолибон ва ғолини ҷоизаро ташкил медиҳад.

Ба се нафар ғолини марҳилаи ниҳии озмуни нави байналмилалӣ XV умумироссиягии «Патенти мактабӣ – қадам ба оянда!» аз Ҷумҳурии Мордовия дар бораи ба

қайд гифтани кор ҳамчун яке аз РИД тавсияҳо дода шуд. Онҳо метавонд аз коршиносони пешбари Роспатента машварат, дастгирии ҳуқуқӣ ва кӯмак дар пешниҳоди аризаҳои МЗ гиранд.

Айни замон корҳо оид ба таъсиси маркази таҷрибаҳо омехта оид ба МЗ дар Донишгоҳи давлатии Маскав ба номи Н. П. Огарёв идома дорад, ки дар ҷумҳурият ва вилоятҳои округи федералии Приволге дастрасии воситаҳои кобӣ-экспертӣ дар соҳаи МЗ-ро зиёд мекунад.

Корҳот анҷомдодашуда нишондиҳандаҳои рушди бозори МС-и минтақавиро инъикос мекунад.

Дар соли 2023 довталабони Ҷумҳурии Мордовия ба Роспатент 84 дархост барои ихтироъ пешниҳод намудаанд, ки нисбат ба соли 2022 ба 27,3 % зиёд аст. Инчунин, довталабони минтақа барои в объектах МЗ дар соли 2023 47 патент гирифтаанд.

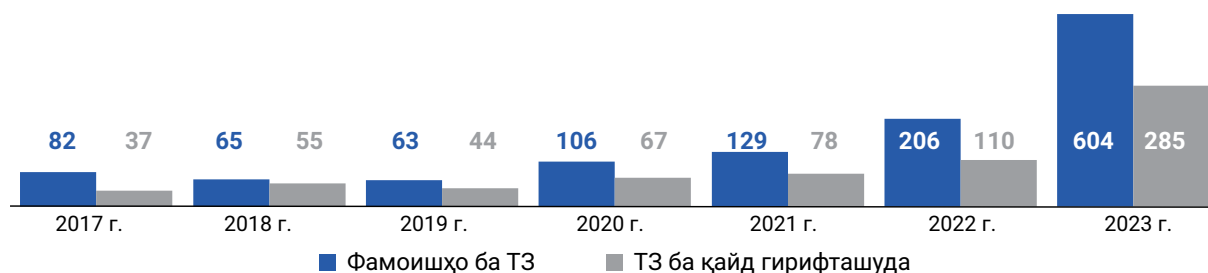
Динамикаи пешниҳодҳо ва додани патентҳо барои ихтироот дар Ҷумҳурии Мордовия дар давраи солҳои 2017–2023 дар расми 1 оварда шудааст.

Дар соли 2023 довталабони минтақа ба Роспатент 162 дархост барои моделҳои ғоиданок пешниҳод карданд, ки нисбат ба соли қаблӣ 43,4 % зиёд аст ва арзиши баландтарин дар давраи баррасӣ мебошад. Соли гузашта низ довталабони вилоят барои ин объекти МЗ 125 патент гирифтанд.

Динамикаи пешниҳоди дархостҳо ва додани патентҳо ба моделҳои ғоиданок дар Ҷумҳурии Мордовия дар давраи солҳои 2017–2023 дар расми 2 оварда шудааст.

Қобили зикр аст, ки дар соли 2023 довталабони Мордовия ба Роспатент миқдори рекордии дархостҳо оид ба тамғаи молиро барои ҷумҳурӣ пешниҳод карданд – 604 адад, ки нисбат ба соли қаблӣ қариб се маротиба ва нисбат ба нишондиҳандаи соли 2017 беш аз ҳафт маротиба зиёд аст. Инчунин, довталабони минтақаи мавриди омӯзиш қарордошта дар соли 2023 285 шаҳодатномаи тамғаи молӣ гирифтанд.

¹⁵ 16 Фармони Иқтисодиёти Ҷумҳурии Мордовия аз 25.12.2023 № 1050-Р «Дар бораи тасдиқи барномаи минтақавии таъғирини таблиғи бренди Ҷумҳурии Мордовия».

Расми 3

Динамикаи пешниҳоди дархостҳо ва бақайдгирии тамғаҳои молӣ дар Ҷумҳурии Мордовия барои солҳои 2017–2023 (аз рӯи ҳисоботи солони Роспатент)

Динамикаи пешниҳоди дархостҳо ва бақайдгирии тамғаҳои молӣ дар Ҷумҳурии Мордовия дар давраи солҳои 2017–2023 дар расми 3 оварда шудааст.

Бо дарназардошти фаъолияти баланди патентӣ дар соли 2023, коэффисиенти фаъолияти ихтироъкории Ҷумҳурии Мордовия, ки ҳамчун шумораи дархостҳо барои гирифтани патент барои ихтироъ ва модели фойданок ҳисоб карда шудааст, ба 10 000 нафар аҳоли 3,19-ро ташкил дод. Барои муқоиса: дар соли 2022 он 2,27 буд.

Дараҷаи тиҷоратикунонии ҳуқуқҳо ба объекҳои МЗ низ баланд гардид. То охири соли 2023 83 созишнома ба қайд гирифта шуд, ки дар онҳо қониби қабулқунанда ё интиқолдиҳанда соҳиби ҳуқуқи муаллиф аз Ҷумҳурии Мордовия буд. Дар байни онҳо метавон 14 созишнома ро дар бораи бегона кардани ҳуқуқи истисноӣ, 34 шартномаи литсензионӣ дар бораи додани ҳуқуқи истифода, 32 шартномаи консессияи тиҷоратӣ оид ба додани ҳуқуқи истифода ва се созишнома ро оид ба гарави ҳуқуқи истисноиро қайд кардан мумкин аст.

10 октябри соли 2023, Роспатент дар Саранск (Ҷумҳурии Мордовия) Маркази моликияти зеҳнии Приволжеро ифтитоҳ кард, ки маркази дуҷониби вилояти ИФМС гардид. Маркази моликияти зеҳнии Приволже дар ҳудуди Муассисаи мухтори Технопарк-Мордовия, як иншооти калидии инфрасохтори инноватсионии минтақа кушода шуд. Мутахассисони марказ як давраи пурраи экспертизаи дархостҳоро барои тамғаи молӣ ва тамғаҳои хизматрасонӣ мегузаронанд.

Хулоса

Дар асоси гуфтаҳои боло мо метавонем дар бораи системаи идоракунии амнияти иттилоотӣ, ки дар Ҷумҳурии Мордовия ташкил шудааст, сухан ронем, ки қузьҳои асосии он инҳоянд:

Характери комплекси далоатномаҳои қабулкардаи минтақа, инчунин масъулиятнок иҷро намудани онҳо. Масалан, дар барномаҳои давлатии рушди илмию техники ё дастгирӣ ва пешбурди бренди минтақавӣ тибқи талаботи таҳияи барномаҳои дахлдор нақшаи чорабиниҳо муқаррар карда мешавад, ки дар он ҳаҷм ва манбаи маблағгузорӣ, инчунин шахсони масъули иҷро нишон дода шудаанд. Ҳамзамон татбиқи тадбирҳо ба беҳбуди воқеии соҳаи моликияти зеҳнӣ дар минтақа ва

баланд бардоштани самаранокии маблағгузорию буҷет ва ҳам фаъолияти иштирокчиёни барномаву лоиҳаҳо нигаронида шудааст.

Системаи ҳавасмандгардонии молиявӣ барои истифодаи МЗ.

Таъминоти кадрӣ. Дар минтақа ду маркази дастгирии дорои салоҳиятҳо дар соҳаи МЗ: «Технопарк-Мордовия» ва Донишгоҳи давлатии Маскав ба номи Н. П. Огарёв ро фарқ кардан мумкин аст.

Ташкил ва иштирок дар лоиҳаҳои гуногун, ки ба таблиғи соҳаи МЗ чи дар сатҳи Русия ва чи дар сатҳи байналмилалӣ нигаронида шудааст, ки имкон медиҳад, ки мубодилаи таҷриба бо ҳамкорон ва татбиқи механизмҳои самараноктарин дар сатҳи минтақавӣ.

Намунаи пешниҳодшудаи сиёсати минтақавӣ дурустии рисола ро дар бораи он, ки моликияти зеҳнӣ дорои муҳими иқтисодӣ, омили асосии ташаккули бозори муомилоти ҳуқуқ ба технология мебошад, пурра исбот мекунад. Тавре муовини вазири рушди иқтисод М. Колесников дар конفرонси «Эра IP» қайд кард, моликияти зеҳнӣ қузьи асосии иқтисодиёти кишвар мебошад. Онҳо наватарин таҳияҳо, технологияҳо, тарҳҳо ва нармфзоре мебошанд, ки дар маҳсулот ва хидматҳои наватарин истифода мешаванд. Пурзур намудани роли технологияҳо ҳамчун омили тараққиёти иқтисодию иҷтимоӣ барои гузаштан ба афзоиши навоварона зарур аст¹⁶. Дар айни замон маҳз МЗ асоси сиёсати давлатӣ оид ба таъмини пешравию технологӣ дар кишвар гардида, объектҳои МЗ асоси ҳама гуна технологияи муосирро ташкил медиҳанд. Ғайр аз он, муваффақияти тиҷоратии рушд аксар вақт аз қониби унсурҳои ғайримоддӣ – бренди шинохташаванда, тарҳи қолиб, МЗ ҳифзшаванда муайян карда мешавад. Дар он мамлалкатҳои, ки дороиҳои ғайримоддӣ дар иқтисодиёт нақши муҳим доранд, чун қоида, дар системаи тақсимои қаҳони меҳнат мавқеъҳои муфидро ишғол намуда, афзоиши маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ, аз ҷумла аз ҳисоби баланд будани ҳиссаи МЗ дар арзиши

¹⁶ 17 Қарори рушди Ҷумҳурии Мордовия аз 15.06.2023 № 275 «Дар бораи ворид намудани тағйирот ба Барномаи давлатии Ҷумҳурии Мордовия «Рушди илмӣ, технологӣ ва инноватсионии Ҷумҳурии Мордовия» // Портали расмии интернетӣ: вебсайт. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/document/1300202306150001> (санаи муқолат: 19.05.2024).

иловагии маҳсулот ва хизматрасониҳои истеҳсолшуда нишон медиҳанд [7].

Ташаккули сиёсати нави иқтисодии давлат ва соҳибкорӣ дар асоси дониш имкон медиҳад ба назар гирифтани технологияҳои пешқадам ва инноватсияҳои ҶИД-ро таҷассум мекунам, ҳам дар корхонаҳои алоҳидаи соҳаҳои мухталифи саноат ва ҳам дар умум муҳаррики асосии рушд мегарданд.

Рӯйхати адабиётҳо

1. Гумерова, Л. С. «Мавзуи инкишофи институти моликияти зеҳнӣ яке аз масъалаҳои асосии рузномаи Комитети Совети Федерация оид ба илм, маориф ва маданият мебошад» / Л. С. Гумерова // Хабарномаи ИФМС. – 2023. – Т. 2, № 3 (5). – С. 12–13.
2. Системаи баҳодихӣ ва мониторинги рушди инноватсионии минтақаҳои Русия / И. М. Бортник, Г. И. Сенченя, Г. А. Михеева [ва дигарон] // Инноватсияҳо. – 2012. – № 9 (167). – С. 25–38.
3. Зубов, Ю. С. Роспатент дар идораи рушди минтақавӣ дар парадигмаи рушди соҳаи моликияти зеҳнӣ / Ю. С. Зубов, О. П. Неретин // Идоракунии илм ва наукометрия. – 2022. – Т. 17, № 1. – С. 67–81. – DOI 10.33873/2686–6706.2022.17–1.67–81.
4. Martin R., Sunley P. Path dependence and regional economic evolution // Journal of Economic Geography. 2006. № 6. P. 395–437
5. Неретин, О. П. Истиқлолияти зеҳнии иқтисоди Русия / О. П. Неретин; Институти федералии моликияти саноатӣ. – М.: Муассисаи федеролии буҷети давлатии «Институти федералии моликияти саноатӣ», 2022. – 166 с. – ISBN 978–5–6042896–9–3.
6. Идоракунии моликияти зеҳнӣ дар иқтисодиёти дониш: танзими ҳуқуқӣ ва тиҷоратӣ: монография / илмӣ. таҳ.: А. А. Афанасьев, М. А. Боровская, Ю. А. Колесников, Т. В. Федосова; Донишгоҳи федералии ҷанубӣ. – Ростови лаби Дон; Таганрог: Нашриёти Донишгоҳи федералии ҷануб, 2023. – 348 с. – ISBN: 978–5–9275–4474–5.
7. Александрова, А. В. Нақши дороиҳои ғайримоддӣ дар эҷоди арзиши ширкатҳо дар шароити иқтисоди зеҳнӣ / А. В. Александрова, Е. Г. Царева // Моликияти зеҳнӣ ҳамчун шартҳои асосии таъмини соҳибхотирӣ ва технологияи Федератсияи Русия: Маҷмӯаи гузоришҳо дар Конфронси XXVI байналмилалии илмӣ амалии Роспатент, Маскав, 29 сентябри соли 2022 / Муъаррири чопкунанда Е. Г. Царева. – Маскав: Муассисаи давлатии буҷети «Институти федералии моликияти саноатӣ», 2022. – С. 11–14.

Маълумот дар бораи муаллифон

Зубов Юрий Сергеевич, номзади илмҳои педагогӣ, сардори Хадамоти федералии моликияти зеҳнӣ (Русия, 125993, Маскав, соҳили Бережковская, 24, бинои 12); rospatent@rospatent.gov.ru

Здунов Артем Алексеевич, номзади илмҳои иқтисодӣ, роҳбари Ҷумҳурии Мордовия (Русия, 430002, Ҷумҳурии

Мордовия, Саранск, кӯчаи Советская, 35); kanc@e-mordovia.ru

Information about the authors

Yury S. Zubov, Cand. Sci. (Pedagogy), Head of the Federal Service for Intellectual Property (Berezhkovskaya emb. 24–12, Moscow, 125993, Russian Federation); rospatent@rospatent.gov.ru

Artyom A. Zdunov, Cand. Sci. (Economics), Head of the Republic of Mordovia (Sovetskaya str., 35, Saransk, Republic of Mordovia, 430002, Russia); kanc@e-mordovia.ru

Муаллифони ҳама гуна бархӯрди манфиатҳоро эълон намеkunанд.

Ба таҳририят ворид шуд: 23.05.2024

Баъли тақризаз нав дида баромада шуд: 29.05.2024

Ба чоп қабул карда шуд: 30.05.2024

Роспатент озмун эълон мекунад «ПАТЕНТИ МУВАФФАКИЯТНОК»

Мақсади озмун: муайян кардани таҷрибаи мусбати таҳиягарони ватанӣ дар татбиқи технологияҳои патентӣ дар соҳаҳои мухталифи саноат то охири соли 2023.

- Озмун бо мақсади ҷалби таваҷҷуҳи таҳиягарони ватанӣ ба фаъолияти ихтироъкорӣ, баланд бардоштани сатҳи саводноқӣ дар соҳаи моликияти зеҳнӣ ва нишон додани бартариатҳои тижоратикунони маҳсулоти инноватсионӣ пешбинӣ шудааст.
- Дар озмун ихтироъкорони Русия (шахсони ҳуқуқӣ ва воқеӣ), дорандагони патенти ихтироъ, ки ҳама ҳуҷҷатҳои тибқи шартҳои озмун пешниҳод кардаанд, иштирок карда метавонанд.
- Довталаб аризаро дар вебсайти Роспатент дар шакли электронӣ тавассути пур кардани маълумоти дар саволнома зикршуда пешниҳод мекунад.
- Мӯҳлати додани фармоиш аз 15 июн то 10 августи соли 2024 аст.
- Интиҳоби озмун аз ҷониби ҳакамон гузаронида мешавад, ки ба ҳайати он намоёндагони илм, сохторҳои соҳибкорӣ, ташкилотҳои ҷамъиятӣ дар соҳаи моликияти зеҳнӣ ва коршиносони ИФМС шомиланд.
- Аз рӯи натиҷаҳои интиҳоби озмун 10 патенте интиҳоб карда мешаванд, ки дар асоси овоздиҳии ҳакамон миқдори бештари ҳолҳоро гирифтанд.
- Ҷоизадорон ва ғолибони озмун бо диплом ва нишонҳои сарисинагӣ сарфароз гардонидида мешаванд. Ба ғолиби озмун дипломи лауреатӣ нишони хотиравӣ ва шаҳодатномаи омӯзиш дар ИФМС дар барномаҳои тақмили ихтисос дода мешавад.

Озмун бо дастгирии Вазорати маориф ва илми Русия дар ҷаҳорҷӯи татбиқи лоиҳаи федеролии «Оммавӣ гардонидани илм ва технология» баргузор мешавад.

#ДЕСЯТИЛЕТИЕНАУКИ

#МИНОБРНАУКИРОССИИ

#ПОПУЛЯРИЗАЦИЯНАУКИ

**Телефон:
+7 (499) 240-32-14**

Мақолаи илмӣ

Original article

УДК 347.772

Тархрезии графикаи рақамии патентӣ: мушкилот ва ҳалли онҳо

Григорий Петрович Ивлиев, Ольга Ленаровна Алексеева[✉]

Институти федералии моликияти саноатӣ

[✉]OAlekseeva@rupto.ru

Аннотатсия: рақамикунонии ҳамаҷониба дар назди қонунгузорон мушкилоти наvero мегузорад, ки бо ҳифзи ҳуқуқи натиҷаҳои эҷодии фаъолияти зеҳнӣ дар муҳити рақамӣ алоқаманданд. Интерфейсҳои графикаи корбар ва рамзҳои графикаи виртуалӣ, ки ҳифзи боэътимоди ҳуқуқиро талаб мекунанд, ҳамчун воситаи муассири муборизаи рақобатӣ байни таҳиягарони нармафзор эътироф карда мешаванд. Аммо, бо вучуди ин, қоидаҳои қонуни патентӣ, ки дар тӯли даҳсолаҳо дар қисмати намунаҳои саноатӣ татбиқ мешаванд, мутобикшавӣ ба табиати рақамии тарҳи виртуалиро талаб мекунанд. Коршиносон масъалаҳои патенткунии интерфейси графикаи корбар ва аломати графикаи виртуалиро баррасӣ мекунанд. Қоидаҳо дар ҳар гуна кишварҳо ҳар хел мебошанд. Мақсади тадқиқот омӯختан ва муқоисаи муносибатҳои қонунгузори кишварҳои хориҷии дур (Чин, Иттиҳоди Аврупо, ИМА ва Ҷопон), инчунин қонунгузори Русия ва давлатҳои иштирокчи Конвенсияи патентии Авруосиё оид ба танзими қоидаҳои патенткунии интерфейси графикаи корбар ва аломати графикаи виртуалӣ, инчунин таҳияи пешниҳодҳо оид ба ворид намудани тағйироти дахлдор ба қонунгузори патентии Русия ва Авруосиё мебошад. Хусусиятҳои танзими ҳуқуқӣ, ки барои патент кардани интерфейсҳои графикӣ ва аломатҳои графикаи виртуалӣ муҳиманд, шабоҳатҳо ва фарқиятҳо дар танзим муайян карда шуда, ба равишҳое, ки дар доираи ҳуқуқи патентии додашуда истифода мешаванд, арзёбӣ карда мешавад. Роҳҳои имконпазири такмил додани қонунгузори Русия ва Авруосиё дар бораи намунаҳои саноатии марбут ба соҳаи тархрезии виртуалӣ муайян карда шудаанд.

Калидвожаҳо: қонуни патентӣ, тарҳи саноатӣ, доираи ҳифзи ҳуқуқи намунаи саноатӣ, интерфейсҳои графикаи корбар (ГИП), рамзи графикаи виртуалӣ, дизайни виртуалӣ, дизайни графикаи рақамӣ, ГИП-и гузариш, тарҳи аниматсионии саноатӣ.

Барои иқтибос: Ивлиев Г. П., Алексеева О. Л. Патентизатсияи тарроҳии графикаи рақамӣ: мушкилот ва ҳалли онҳо // Хабарномаи ИФМС, 2024. Т. 3 № 2 (8). С. 122 – 131.

Сипосномаҳо: мақола дар асоси маводи корҳои илмӣ-тадқиқотии ИФМС «Гузaronидани тадқиқоти муқоисавии қонунгузори Русия ва кишварҳои хориҷӣ дар соҳаи намунаҳои саноатӣ бо мақсади омода намудани ҳисоботи таҳлилий оид ба вазъи соҳаи ҳифзи ҳуқуқӣ ва ҷалби соҳибони лоиҳаҳои саноатӣ бо мақсади баланд бардоштани ҳуқуқ ва ҳимояи лоиҳаҳои саноатӣ» таҳия шудааст дигар тарафҳои манфиатдор» омода карда шудааст.

Patenting digital graphic design: problems and solutions

Grigory P. Ivliev, Olga L. Alekseeva[✉]

Federal Institute of Industrial Property

[✉]OAlekseeva@rupto.ru

Abstract: total digitalization faces legislators with new challenges related to the legal protection of creative results of intellectual activity in the digital environment. Graphical user interfaces and virtual graphic symbols, which require effective legal protection, are recognized as an efficient tool for competition among software developers. However, patent law provisions regarding industrial designs applied for decades require adaptation to the digital nature of virtual design. Experts discuss the issues of patenting a graphical user interface and a virtual graphic symbol: what is considered a product when patenting them, how to

determine the scope of legal protection of such industrial designs, including if the components of the graphical interface are animated elements or transition pages. Regulations vary from country to country. The Russian lawmakers will have to find their own solution. The Eurasian lawmakers faces the same task. The aim of the research was to study and compare the approaches of lawmakers of non-CIS countries, including China, the European Union, the USA and Japan, as well as lawmakers of Russia and member states of the Eurasian Patent Convention, to the regulation of the rules for patenting a graphical user interface and a virtual graphic symbol, as well as prepare proposals to introduce appropriate changes to the Russian and Eurasian patent legislation. The study revealed legal regulation peculiarities that are important for patenting graphical interfaces and virtual graphic symbols applied by lawmakers in different countries and regions, similarities and differences in regulation, and assessed the approaches used in terms of the scope of patent rights granted. The study defines possible ways to improve the Russian and Eurasian legislation on industrial designs related to the field of virtual design.

Keywords: patent law, industrial design, scope of legal protection of an industrial design, graphical user interface (GUI), virtual graphic symbol, virtual design, digital graphic design, transitional GUI, animated industrial design.

For citation: Grigory P. Ivliev, Olga L. Alekseeva, Patenting digital graphic design: problems and solutions// Bulletin of Federal institute of industrial property. 2024. Vol. 3, No. 2 (8). P. 122 – 131.

Acknowledgements: The article is based on the materials of the research work of FIPS «Conducting comparative studies of the legislation of Russia and foreign countries in the field of industrial designs in order to prepare, based on the data obtained, an analytical report on the state of the field of legal enforcement and protection of industrial designs with proposals for increasing the attractiveness of this area for applicants (right holders) and other interested parties».

Рақамизатсияи куллии муҳити инсон табиати натиҷаҳои ғайриҷидии эҷодии зеҳнии ӯро тағйир медиҳад. Муваффақиятҳои, ки истифодаи маҳсулоти программавиро дарбар мегиранд, ба сафи пеш мебароянд. Яке аз самтҳои босуръат рушдбанда ин эҷодиёти дизайнерҳо мебошад, ки интерфейсиҳои графיקии корбарро (ГИП) таҳия мекунанд, ки ҷузъҳои графיקии виртуалиро (рамзҳои графיקӣ) дар бар мегиранд. Интерфейсиҳои графӣ ва рамзҳои аслии ҳамчун воситаи муассири муборизаи рақобатии таҳиягарони нармафзор эътироф карда мешаванд. Чунин натиҷаҳои эҷодкорӣ ҳифзи муассири ҳуқуқи талаб мекунанд, ки қонуни патентӣ пешбинӣ кардааст.

Тадқиқоти соли 2017 аз ҷониби Созмони умумиҷаҳонии моликияти зеҳнӣ (ВОИС) нишон дод¹, ки ҳифзи патентӣ ГИП аллакай як таҷрибаи маъмулӣ шудааст. Дар баробари ин, масъалаҳои таҳияи дархостҳо ба намунаҳои саноатии марбут ба ГИП, аз ҷумла саҳифаҳои гузариш ва унсурҳои аниматсионӣ, масъалаҳои муайян кардани доираи ҳифзи ҳуқуқи онҳо ва бисёр чизҳои дигар аҳамияти худро доранд. Меъёрҳои ҳуқуқи патентӣ барои татбиқи ҳифзи тарҳи графיקии рақамӣ, бояд ба табиати нави объектҳои патентӣ мутобиқ карда шаванд.

Табиати ГИП

Истилоҳи «дизайн» ҳам барои ифодаи раванди таҳияи қарори лоиҳавӣ, ки бо ёрии он муҳити визуалӣ-коммуникатсионӣ ба вучуд меояд ва ҳам барои ифодаи маҳсули ниҳони чунин раванд, ки ин муҳити атрофро ташкил медиҳад, истифода мешавад². Соҳаи

Интерфейсиҳои графӣ ва рамзҳои аслии ҳамчун воситаи муассири муборизаи рақобатии таҳиягарони нармафзор эътироф карда мешаванд. Чунин натиҷаҳои эҷодкорӣ ҳифзи муассири ҳуқуқи талаб мекунанд, ки қонуни патентӣ пешбинӣ кардааст.

алоҳидаи тарроҳӣ тарроҳии графӣ — воситаи муоширати визуалӣ, ифодаи ғояҳо, маъноҳо ва арзишҳо тавассути тасвирҳо, расмҳо, ҳуруфҳо, видеоҳо ва ғайра мебошад [1]. Таҳияи ГИП яке аз соҳаҳои тарроҳии графӣ рақамӣ мебошад.

Таърихшиносони тарроҳӣ Шарлотт ва Питер Филл пайдоиши ГИП-ро ба инқилоби тарроҳии компютерӣ марбут медонанд, ки дар соли 1984, вақте ки компютери аслии Apple Macintosh, ки аз ҷониби ҷавони Стив Џобс таҳия шудааст, бароварда шуд ва аввалин компютери оммавӣ дар бозор буд, ки интерфейси графӣ корбарро истифода мебарад [2]. Онҳо инчунин қайд мекунанд, ки «тасвирҳои интерфейси графӣ принципан нав — қуттии партов, бомба, монитори хандон ва ғайра — аз ҷониби яке аз бузургтарин қаҳрамонони номаълуми инқилоби компютерӣ — Сюзан Кэр ихтироъ шудааст, ки ба компютер чехраи инсонӣ додааст» [2].

¹ Хуҷҷати ВОИС SCT/37/2 REV. URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/geoind/ru/sct_37/sct_37_2_rev.pdf (санаи муруҷиат: 12.10.2023).

² Таснифи умумиҷаҳонии маҳсулот аз рӯи намудҳои ғайриҷидии иқтисодӣ (ИУПФ 2) ОК 034–2014 (КПЕС 2008), ки аз ҷониби Агентии федералии

Хангоми омӯхтани табиати ГИП ба табиати объектҳои шакли ноустувор монанд будани онро мушохида кардан мумкин аст, ки ба онҳо масалан, фаввора дохил мешавад, ки чараёни онҳо хангоми мавҷуд будани фишори динамикии об «бози мекунад» ва онҳо пайдо шуда, баъд аз байн рафта метавонанд. Мисоли дигар шӯълавар намудани бино мебошад. Маҳсулот барои чунин қарорҳои тархрезӣ чист? Чунин тарҳ дар ҳуҷҷатҳои дархости патенти чӣ гуна бояд ошкор карда шавад ва доираи ҳифзи ҳуқуқи чунин тарҳҳо чӣ гуна бояд муайян карда шавад?

Дар айни замон, ГИП роҳи маъмултарини муоширати одамон бо системаҳои оператсионӣ ва нармафзори барномавӣ шудааст.

Дар ҳуҷҷатҳои ВОИС, ГИП ҳама гуна интерфейси визуалӣ мебошад, ки ба корбарон имкон медиҳад бо дастгоҳҳои электронӣ бо истифода аз унсурҳои электронӣ/рақамӣ муошират кунанд, инчунин як намуди интерфейси корбар, ки дар он унсурҳои интерфейс, аз ҷумла нишонаҳо, миёнабурҳо, менюҳо, тугмаҳо, рӯйхатҳо ва ғайра ба корбар дар экран дар шакли дизайни графӣ (тасвирҳои графӣ) пешниҳод карда мешаванд³.

Дар бисёр кишварҳо, аз ҷумла Русия, тарҳ на танҳо ҳамчун объекти ҳуқуқи муаллиф, балки ҳамчун объекти ҳуқуқи патентӣ — намунаи саноатӣ ҳифз карда мешавад. Тавре ки маълум аст, қонунгузoron намунаҳои саноатиро ҳамчун намуди зоҳирии (тарроҳии) маҳсулоти саноатӣ ё ҳунармандӣ тасниф мекунад.

Хусусияти ГИП дар он аст, ки онҳоро ба хусусияти намуди зоҳирии маҳсулот ба маънои муқаррарӣ, яъне ба хусусиятҳои намуди зоҳирии маҳсулот, намуди зоҳирии он, ки бо табиати физикӣ, химиявӣ ё биологӣ худ маҳсулот муайян карда мешавад, нисбат додан мумкин нест. Тасвирҳои графӣ, ки тавассути барномаҳо барои МЭХ тавлид шудаанд, дар экранҳои⁴ дастгоҳҳои электронӣ танҳо дар сурате пайдо мешаванд, ки агар нармафзор насб карда шуда бошад ва тасвир то он даме, ки барнома кор мекунад. Дар ин ҳолат, ГИП метавонад аз якҷанд тасвирҳо дар экран бо пайдарпаии муайян пайдо шавад (ба истилоҳи ГИП-и гузаришӣ). Илова бар ин, унсурҳои ГИП метавонанд аниматсия карда шаванд.

Вобаста ба чунин хусусиятҳои ГИП саволе ба миён меояд, ки хусусияти намунаи саноатӣ бояд бо таърифи мафҳуми «намунаи саноатӣ» чӣ гуна алоқаманд бошад: дар сурати намунаи саноатӣ чӣ гуна маҳсулот ва намуди зоҳирии он чӣ гуна аст?

Ҷавоби зуд-зуд шундашуда: «ГИП ин намуди экрани монитор аст» бидуни баҳс нест. Ба гумон аст, ки касе бигӯяд, ки филм намуди зоҳирии экран аст. Маълум аст, ки экрани монитор хангоми дар анбор ҳобидани монитор намуди зоҳирие надорад, ки хангоми иҷрои барнома ба даст меояд.

Хангоми омӯхтани табиати ГИП ба табиати объектҳои шакли ноустувор монанд будани онро мушохида кардан мумкин аст, ки ба онҳо масалан, фаввора дохил мешавад, ки чараёни онҳо хангоми мавҷуд будани фишори динамикии об «бози мекунад» ва онҳо пайдо шуда, баъд аз байн рафта метавонанд. Мисоли дигар шӯълавар намудани бино мебошад. Маҳсулот барои чунин қарорҳои тархрезӣ чист? Чунин тарҳ дар ҳуҷҷатҳои дархости патенти чӣ гуна бояд ошкор карда шавад ва доираи ҳифзи ҳуқуқи чунин тарҳҳо чӣ гуна бояд муайян карда шавад? Аз як тараф, образҳои чараёни об предмети олами моддианд, аз тарафи дигар, ба маънои маъмулии калима маҳсулот нестанд⁵.

На ҳама кишварҳо намуди зоҳирии объектҳои шакли ноустуворро (объектҳои ғайримуқаррарӣ) патент мекунад. Ҳамин тариқ, дар як қатор кишварҳои минтақаи Аврусиё, масалан дар Озарбойҷон, Белорус, Қазоқистон, Тоҷикистон, Туркменистон намуди объектҳои шакли ноустувор ҳамчун намунаи саноатӣ ҳифзи ҳуқуқи таъмин карда нашудааст. Дар қонунгузории Русия чунин мамнӯъ танҳо то соли 2014 вуҷуд дошт. Ҳамзамон, мафҳуми «маҳсулот» бо мақсади татбиқи он дар қонунгузорӣ оид ба намунаҳои саноатӣ тавзеҳи васеъ дода шуд. Муқаррар карда шудааст, ки мафҳум ҳама гуна маҳсулоти истеҳсолоти саноатӣ ё ҳунармандӣ, аз ҷумла банду баст, тамға, маснуоти композитӣ, маҷмӯъ (комплект)-и маҳсулот, шрифт, инчунин қисми мустаҷили маҳсулот фаҳмида мешавад⁶. Дар баробари ин, дар заминаи меъёриро ҳуқуқи ба маҳсулоти шакли ноустувор аҳамият дода нашуд, ки эҳтимол аз он, ки чунин намунаҳои саноатӣ дар амал хеле каманд.

Дар мавриди намунаҳои саноатии марбут ба моликияти давлатии саноатӣ, онҳо дар Федератсияи Русия аз ҷониби бозигарони асосии бозор фаъолона ба қайд гирифта шудаанд. То соли 2023 114 намунаи саноатии марбут ба моликияти давлатии саноатӣ ба номи ЧДММ «Яндекс», 317 адад ба номи ЧДММ «Сбербанк» ва 279 адад ба номи «Самсунг Электроникс Ко., Лтд» ба қайд гирифта шудааст.

³ Ҳуҷҷати ВОИС SCT/43/10 Rev. URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/sct/ru/sct_43/sct_43_10_rev.pdf (санаи муроҷиат: 12.10.2023).

⁴ Аз ин ҷо истилоҳи «экран» ҳамчун мафҳуми умумӣ нисбат ба истилоҳҳои «дисплей» ва «панели барномаи визуалӣ» истифода мешавад.

⁵ ГОСТ 2.101–2016 «Стандарти байнидавлатӣ. Системаи ягонаи ҳуҷҷатҳои лоиҳавӣ. Намудҳои маҳсулот». URL: <https://files.stroyinf.ru/Data2/1/4293752/4293752379.pdf> (санаи муроҷиат: 12.10.2023).

⁶ Банди 32 Талабот ба ҳуҷҷатҳои дархост барои додани патент ба намунаи саноатӣ, ки бо фармони Вазорати рушди иқтисоди Русия аз 30 сентябри соли 2015 № 695 тасдиқ шудааст (бо тағйирот). URL: <https://new.fips.ru/to-applicants/industrial-designs/promyshlennye-obraztzy-normativnye-dokumenty.php> (санаи муроҷиат: 12.10.2023).

Таҷрибаи байналмилалӣ

Сарфи назар аз афзоиши шумораи дархостҳои пешниҳодшуда оид ба ГИП дар саросари ҷаҳон (2021 — 12 935, 2022 — 20 749), аз ҷониби ҷомеаи ҷаҳонӣ таҳти сарпарастии ТБМС ягон санади намунавӣ ё созишномаҳои байналмилалӣ, ки қоидаҳои таҳияи дархостҳо ба намунаҳои саноатиро ба намунаҳои саноатӣ мутобик мекунад, таҳия нашудаанд⁷. То андозае таснифи байналмилалӣ намунаҳои саноатӣ (ТБНС)⁸, ки аз ҷониби аксари кишварҳои ҷаҳон, аз ҷумла Русия истифода мешавад, ба ҳамохангсозӣ нигаронида шудааст. 1 январи соли 2023 нашри нави 14-уми ТБНС эътибор пайдо кард, ки мувофиқи он ГИП-ҳо бори аввал ба синфи 14-04 «Дисплейҳо, нишонаҳо, миёнабурҳо» таъин карда шуданд, ки аллакай аломатҳои графикаро барои намоиш дар экран дар бар мегиранд.

ТБНС як санади муҳими байналмилалӣ аст, аммо муқаррароти ТБНС эътибори ҳуқуқӣ надоранд, яъне онҳо давлатҳои узвҳо вазифадор намекунад, ки тарҳи ГИП-ро патент кунанд.

Санади дигари байналмилалӣ стандарти байналмилалӣ ИСО 9241-161:2016 «Эргономикаи ҳамкориҳои инсон ва система мебошад. Қисми 161. Дастур оид ба унсурҳои интерфейси»⁹, графикаи корбар, ки таҳти сарпарастии Созмони Байналмилалӣ Стандартизатсия (ISO) барои таъмини якрағии рафтори унсурҳои ГИП, функсияҳо, муаррифӣ ва дар ниҳоят қобили истифода таҳия шудааст. Бо вучуди ин, стандарт инчунин санаде нест, ки ба давлатҳои узвҳо вобаста ба патенти ГИП ягон ӯҳдадориро мегузорад.

Тадқиқотҳои аз ҷиҳати ҳуқуқӣ алоқаманд оид ба ҳифзи ГИП аз ҷониби ВОИС соли 2016 оғоз гардидаанд. Ин масъала ба рӯзномаи Комиссияи доимии ВОИС оид ба тамғаҳои молӣ, нишондодҳои ҷуғрофӣ ва намунаҳои саноатӣ (минбаъд — ПКТЗ)¹⁰ дохил карда шуд. Пурсиши дар соли 2019 гузаронидашуда, ки дар он 66 кишвар иштирок кардаанд нишон дод, ки муҳофизати роста ГИП дар 59 кишвар амал мекунад¹¹. Аммо амалияи истифода аз бисёр ҷиҳатҳо мувофик нест, ки бо сабабҳои объективӣ, ки ба хусусияти беназири чунин объектҳо вобаста аст.

Тадқиқотҳои аз ҷиҳати ҳуқуқӣ алоқаманд оид ба ҳифзи ГИП аз ҷониби ВОИС соли 2016 оғоз гардидаанд. В масъала бар рӯзномаи Комиссияи доимии ВОИС оид ба тамғаҳои молӣ, нишондодҳои ҷуғрофӣ ва намунаҳои саноатӣ (минбаъд — ПКТЗ) дохил карда шуд..

Масъалаҳои асосии муҳокимашуда инҳо буданд:

- Оё тарҳи ГИП-ро ҳамчун намунаи саноатӣ бидуни тасвири маҳсулоте, ки дар он барномаи тавлидкунандаи ГИП насб шудааст, патент кардан мумкин аст?
- Агар тасвири маҳсулот талаб карда шавад, ба тасвири тарҳи ГИП ва маҳсулот дар фармоиш чӣ гуна талаботҳо мавҷуданд?
- Оё дар ҳуҷҷаҳои фармоиш ба ғайр аз тасвири маҳсулот, алоқадорӣ дизайни ГИП ба маҳсулоте, ки дар он ГИП истифода шудааст, ҳамчун шарт зарурии ҳифзи ҳуқуқӣ ба дизайни ГИП дар сифати намунаи саноатӣ нишон дода шуданаш лозим аст?
- Агар дар ҳуҷҷатҳои дархост ба ғайр аз тасвири маҳсулот бояд алоқаи дигар бо маҳсулот нишон дода шавад, ин гуна алоқа мавҷуд аст (нишон додани маҳсулот дар сарлавҳа ва тавсифи намунаи саноатӣ, ифшои функсияҳои маҳсулот дар тавсиф)?
- Ҳаҷми ҳифзи ҳуқуқии намунаи саноатӣ бо ГИП дар кишвар-аъзо чӣ гуна муайян карда мешавад?
- Агар дар ариза нишон додани маҳсулоте, ки ба он ГИП татбиқ карда мешавад, ҳатмӣ бошад, чунин нишондод ба доираи ҳифзи ҳуқуқии намунаи саноатии марбут ба намунаи саноатӣ чӣ гуна таъсир мерасонад?
- Оё саҳифаҳои гузариши ГИП ҳангоми патентикунонидани ГИП ва аниматсиягардонидани ГИП муҳофизати патенти гирифта метавонанд ё на?

¹²?

Маълумоти пурсиши ВОИС ба мо имкон медиҳад, ки доир ба патенткунии ГИП дар қаламравҳои дорой системаҳои патентии намунаи саноатии таҳияшуда ба системаи Русия (Чин, Ҷопон, Идораи моликияти зеҳнии Иттиҳоди Аврупо (EUIPO)) баъзе хулосаҳо барорем.

Чин

Чин барои патент кардани ГИП ҳам аз ҷиҳати таҳияи ариза барои намунаи саноатӣ ва ҳам дар робита ба муқаррар намудани доираи ҳифзи ҳуқуқии намунаи саноатӣ талаботи сахттаринро мегузорад. Дар Чин метавон ГИП-ро патент намуда, аммо рамзҳои графикаро, ки унсурҳои ГИП мебошанд, патент карда намешавад.

⁷ Ҳисобот оид ба КИТ дар мавзӯи «Гузариши доимии муқоисавии қонунгузории Русия ва кишварҳои хориҷӣ дар соҳаи намунаҳои саноатӣ бо мақсади таҳияи ҳисоботи таҳлилий оид ба вазъии соҳаи ҳифзи ҳуқуқӣ ва ҳимояи намунаҳои саноатӣ бо пешниҳодҳо оид ба баланд бардоштани қобилияти ин соҳа барои довтолабон (ҳуқуқдорон) ва дигар тарафҳои манфиатдор» (хулосавӣ) (Фаслҳои 1,2, 1,3, 1,4) / ЕГИСУ НИОКТР Рақ. бақайдгирии АААА-А20-120071490021-7 / Рақ. бақайдгирии ИКРБС, зерфасли 1.5, с. 87-111.

⁸ Созишномаи Локарно дар бораи таснифи байналмилалӣ намунаҳои саноатӣ (Локарно, 8 октябри 1968). URL: <https://www.wipo.int/treaties/ru/classification/locarno/index.html> (санаи муроҷиат: 12.10.2023).

⁹ ISO 9241-161:2016 Ergonomics of human-system interaction — Part 161: Guidance on visual user-interface elements, IDT; URL: <https://www.scribd.com/document/340607446/En-16480-2012-Not-in-English> (санаи муроҷиат: 12.10.2023).

¹⁰ Ҳуҷҷати ВОИС SCT/35/6 аз 11 апрели 2016. URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/sct/ru/sct_35/sct_35_6.pdf (санаи муроҷиат: 12.10.2023).

¹¹ Ҳуҷҷати ВОИС SCT/41/2 Rev 2. URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/sct/ru/sct_41/sct_41_2_rev_2.pdf (санаи муроҷиат: 12.10.2023).

¹² Саволҳо дар шакли умумикардшуда саволҳои анкетасе, ки дар Ҳуҷҷати ВОИС SCT/41/2 REV.2 оварда шудаанд, инъикос мекунад. Замимаи 1. URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/sct/ru/sct_41/sct_41_2_rev_2.pdf (санаи муроҷиат: 12.10.2023).

Чин барои патент кардани ГИП ҳам аз ҷиҳати таҳияи ариза барои намунаи саноатӣ ва ҳам дар робита ба муқаррар намудани доираи ҳифзи ҳуқуқии намунаи саноатӣ талаботи саҳттаринро мегузорад. Дар Чин метавон ГИП-ро патент намуда, аммо рамзҳои графикаро, ки унсурҳои ГИП мебошанд, патент карда намешавад.

Дар Чин талаб карда мешавад, ки дар ҳуҷҷатҳои дархост бояд алоқаи ГИП бо маҳсулотро нишон дода шавад, яъне ГИП ҳамчун қисми намуди зоҳирии маҳсулот баррасӣ карда мешавад. Алоҷаро бо роҳи зерин нишон медиҳем:

- тасвир намудани тарҳи ГИП ва тасвирҳои маҳсулот (ё як қисми маҳсулот), ки ГИП ба онҳо дахл дорад, дар хатҳои якхела;
- ишораи шифоҳии маҳсулоте, ки барои истифодаи он дизайни ГИП дар ном ва шарҳи намунаи саноатӣ пешбинӣ шудааст;
- ифшои тавсифи хусусиятҳои функционалии маҳсулот вобаста ба дизайни ГИП.

Доираи ҳифзи ҳуқуқие, ки ба намунаи саноатӣ дода мешавад, тасвири ГИП-ро бо маҳсулоте, ки дизайни ГИП барои он пешбинӣ шудааст, дар бар мегирад. Тамоми тасвир бояд аз хатҳои якхела сохта шавад. Ба қайд гирифтани намунаи саноатие, ки танҳо ба дизайни ГИП марбут аст ва бидуни нишон додани маҳсулот (монитор ё дастгоҳи дигар) дар Чин ба он патент гирифтани мумкин нест.

Чорӣ намудани чунинг талаботҳоро Чин, бо зарурияти маҳдуд кардани доираи ҳифзи ҳуқуқии намунаи саноатӣ, инчунин хоҳиши содда кардани сустҷӯ шарҳ медиҳад. Дар назария, чунин танзим маънои онро дорад, ки соҳиби ҳуқуқ ба ГИП марбут ба тарҳи мошини ҷомашӯй наметавонад нисбати шахсе, ки тарҳи якхеларо барои таҷҳизоти тиббӣ истифода мебарад, даъво пешниҳод кунад.

Дар Чин, муҳим аст, ки пайвасти ГИП бо маҳсулот дар тасвирҳо ва тавсифи санаи пешниҳодшуда нишон дода шавад. Ифшои хусусиятҳои функционалии маҳсулот дар тавсиф бояд инчунин дар санаи пешниҳоди фармоиш пешниҳод карда шавад. Дар марҳилаи кор бурдан аз рӯи фармоиш, аз рӯи натиҷаҳои¹³, камбудии тархрезии нишондодашуда ислоҳ карда намешаванд.

Ҳаҷми ҳифзи ҳуқуқӣ дар Чин яке аз ҳадди ақали имконпазир аст. Тарҳҳои аниматсионӣ ва ГИП-ҳои гузаранда, агар онҳо ба таври электронӣ ё дар қоғаз

ҳамчун тасвирҳои статикӣ муаррифӣ карда шаванд ва ҳама тасвирҳо бояд ба як функсия алоқаманд бошанд, бо визуалӣ алоқаманд бошанд ва дар бораи ҳаракат тасаввуроти равшан диҳанд дар Чин ҳифзи ҳуқуқӣ гирифтани мумкин аст. Ҳаҷми ҳифзи ҳуқуқӣ дар ҳолати ГИП-и зикршуда дар асоси тасвирҳои статикӣ муқаррар карда мешавад.

Унсурҳои инфиродии ГИП наметавонанд дар Чин патент карда шаванд.

Иттиҳоди Аврупо

Қоидаҳои камталаб барои патент кардани ГИП дар Иттиҳоди Аврупо (ИА) мебошанд. Идораи моликияти зеҳнии Иттиҳоди Аврупо (EUIPO), аз идораҳои Чин фарқ карда, на танҳо тарҳҳои ГИП, балки рамзҳои графикаро низ патент мекунад.

Имконияти чунин патенткунӣ аз таърифҳои мафҳумҳои «тарроҳии саноатӣ» ва «маҳсулот», ки дар қонунгузори ИА истифода мешаванд, бармеояд. Ҳамин тавр, тибқи моддаи 3-юми Регламенти Шӯрои Иттиҳоди Аврупо таҳти № 6/2002 «дар бораи намунаҳои санатии ҳамҷамъияти Аврупо»¹⁴ (минбаъд Регламенти EUIPO):

- а) истилоҳи «намунаи саноатӣ» намуди зоҳирии пурра ё як қисми маснуотро, ки натиҷаи аломатҳои маснуот, аз ҷумла хатҳо, контурҳо, рангҳо, шаклҳо, матн ва/ё маводи ҳуди маснуот ва/ё ороиши онро мефаҳмонад;
- б) истилоҳи «маҳсулот» маънои ҳама гуна ашёи истеҳсолшуда ё дастӣ, аз ҷумла ҷузъҳои барои ҷамъоварӣ ба маҳсулоти мураккаб, бастабандӣ, ороиш, аломатҳои графикӣ ва ҳуруфҳои типографию, ба истиснои барномаҳои компютерӣ пешбинӣ шудааст, дорад.

Дар ҳуҷҷатҳои ИА, ГИП-ро ба маҳсулоте, ки мисли рамзҳои графикӣ монанд мансуб медиҳанд. Баробар намудани ГИП ва рамзҳои графикӣ, аз ҷумла рамзҳои виртуалӣ, ба маҳсулот, қонунгузори аврупоиро аз зарурати муқаррар кардани талабот барои муаррифии ҳатмии маҳсулоте, ки ГИП дар тасвирҳо марбут аст, озод мекунад. Ҳуди аризадиҳанда тасмим мегирад, ки маҳсулотеро намоиш диҳад, ки дар он ГИП истифода мешавад ё на. Довталаб ҳуқуқ дорад, ки маҳсулотро дар тасвирҳо муаррифӣ накунад ё онро бо хати якхела ё нуқта нишон диҳад. Ҷанбаҳои функционалии маҳсулот, ки ГИП ба он тааллуқ дорад, низ аҳамият надорад. Дар тавсифи намунаи саноатӣ ифшои онҳо талаб карда намешавад.

Ҳамзамон, дар қонунгузори ИА талабот оид ба нишон додани алоқаи байни ГИП ва маҳсулоте, ки ГИП ба он дахл дорад, мавҷуд аст. Мувофиқи банди 2 моддаи 36 Регламенти EUIPO, фармоиш барои бақайдгирии намунаи саноатӣ бояд «нишоеди маҳсулоте бошад, ки намунаи саноатӣ қисми ҷудонашавандаи он ё барои истифода бо он пешбинӣ шудааст», дошта бошад. Дар баробари ин, мувофиқи банди 6 моддаи 36 ва моддаи 38 Регламенти Иттиҳоди Аврупо, нишон додани маҳсулот ба доираи

¹³ Ҳуҷҷати ВОИС SCT/41/2 REV.2 Замимаи 1. URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/sct/ru/sct_41/sct_41_2_rev_2.pdf (санаи муроҷиат: 12.10.2023).

¹⁴ 12.12.2001 дар Брюссел қабул шудааст, бо дигаргуниҳо ва иловаҳо аз 18.12.2006 URL: <https://eecolog.ru/docs/xVvKYLXmEKgcKt7xgiNyx> (санаи муроҷиат: 12.10.2023).

ҳифзи ҳуқуқие, ки ба намунаи саноатӣ дода шудааст ё ба муайян кардани санаи пешниҳоди дархост барои намунаи саноатӣ таъсир намерасонад.

Дар шарҳи коршиносони ИА қайд карда мешавад, ки дар сурати ГИП номи маҳсулот метавонад бидуни зикри мақолае, ки дар он ГИП татбиқ мешавад, яъне масалан ҳамчун «интерфейси графикаи корбар» ва бақайдгирии намунаи саноатӣ танҳо барои дизайни ГИП, аломати графикӣ, аз ҷумла виртуалӣ, агар он ба таври дигар, ба монанди монитор ёки дигар ё дигар дастгоҳ мустақил пешниҳод намудан мумкин бошад, тартиб дода шуданаш мумкин аст¹⁵. Мавҷудияти маълумот дар бораи маҳсулот дар ҳуҷҷатҳои дархост барои намунаи саноатӣ, тибқи қонунҳои ИА, бар хилофи қонунҳои Чин, таъсири ҳуқуқӣ надорад. Ин гуна маълумот дар ИА танҳо тасвир дорад. Ҳифзи ҳуқуқии дизайни ГИП, рамзҳои графикӣ, ки аз ҷониби ЕUIPO ба қайд гирифта шудаанд, ба ҳама гуна маҳсулот паҳн мешавад, агар дизайни ГИП дар тасвирҳо бидуни маҳсулот ё маҳсулот бо хатҳои шикаста муаррифӣ карда шавад. На таъиноти маҳсулот ва на таснифоти он ба доираи ҳифзи ҳуқуқии намунаи саноатии ИА таъсир намерасонад. Намунаи саноатии ба қайд гирифташуда ба соҳиби худ на танҳо маҳсулоти дар ариза барои бақайдгирӣ нишондодашуда, ба ҳама гуна намуди маҳсулот ҳуқуқи истисноии истифодаи намунаро медиҳад. Ин миқдори ҳифзи ҳуқуқӣ ҳадди аксар имконпазир ҳисобида мешавад.

Ҳамон замон, агар маҳсулот бо хатҳои яххела тасвир карда шавад, доираи ҳифзи ҳуқуқӣ на танҳо ба тарҳи ГИП, балки ба маҳсулоти тасвиршуда низ паҳн мешавад.

Қонуни ИА иҷозат медиҳад, ки бақайдгирии ГИП-ҳои гузаранда ва тарҳҳои аниматсионии марбут, ки ба ГИП мансуб мебошанд, ё рамзҳои графикаи виртуалӣ ба қайд гирифта шаванд. Дар ин ҳолат ҳам тасвирҳои ҳаракаткунанда ва ҳам статикӣ, аз ҷумла дар шакли электронӣ ва дар рӯи қоғаз қабул карда мешаванд. Дар айни замон, тасвирҳои ҳаракаткунанда танҳо ҳамчун усули иловагии техникии визуализатсияи намуна баррасӣ мешаванд ва тасвирҳои анъанавии статикиро иваз намеkunанд. Инчунин талаб карда мешавад, ки ҳама намуди ГИП аниматсионӣ ё аломати графикӣ ба таври визуалӣ алоқаманд бошанд, яъне онҳо бояд хусусиятҳои умумӣ дошта бошанд ва ба як функция алоқаманд бошанд. Довталаб бояд ҳамаи намудҳоро тавре рақамгузорӣ кунад, то пайдарпайии кадрҳоро равшан нишон диҳад. Шумораи максималии намудҳо — 7. Ҳаҷми ҳифзи ҳуқуқии чунин намунаҳои саноатӣ бо тасвирҳои статикӣ муайян карда мешавад.

ИМА ва Япония

Дар робита ба чандирии талаботи қонунӣ, ИМА ва Чопон дар байни қонунгузориҳои Чин ва Иттиҳоди Аврупо мавқеи миёнаро ишғол мекунанд. Баръакси Чин, дар ин кишварҳо на танҳо тарҳҳои ГИП, балки тарҳҳои рамзҳои

графикаи виртуалӣ ҳамчун намунаҳои саноатӣ ба қайд гирифта мешаванд.

Талабот дар бораи муқаррар кардани робита байни ГИП ва маҳсулоте, ки ГИП дар он татбиқ мешавад, инчунин дар ҳарду кишвар пешниҳод карда мешавад, аммо қоидаҳои нишон додани пайванд фарқ мекунанд.

Дар ИМА, талабот барои нишон додани пайваستшавӣ ба ҳама намунаҳои саноатӣ дахл дорад. Ин равиш бо он шарҳ дода мешавад, ки талаботе, ки дархостҳои тарҳрезӣ бояд ба «тарҳи маҳсулоти саноатӣ» дахл дошта бошанд, талаботи қонуни ИМА мебошад, ки мавзӯи ҳифзи патентҳои тарроҳиро муайян мекунанд¹⁶. Дар моддаҳои асосии қонуни патентии ИМА ягон муқаррароти махсус оид ба ҷудо кардани тарҳҳои дорои тасвирҳои графикӣ ба категорияи махсус вуҷуд надоранд. Нисбат ба тасвирҳои графикаи аз ҷониби компютер тавлидшуда, ки дар экранӣ ҳама гуна дастгоҳ намоиш дода мешаванд, талаботҳои умумӣ барои тарҳрезӣ дар маҷмӯъ дар моддаҳои Сарлавҳаи 35 Кодекси Иёлоти Муттаҳидаи Амрико (минбаъд — U.S.C.) оварда шудаанд.¹⁷

Идораи ИМА дастури мухтасареро барои имтиҳонкунандагон барои санҷиши мувофиқати графикаи аз ҷониби компютер тавлидшуда ва дар экран намоиш додашуда таҳия кардааст, ки талаботро ба объекти ҳамчун намунаи саноатӣ патентшуда муқаррар мекунанд¹⁸.

Пайвастшавӣ бо роҳи зерин нишон дода мешавад:

- муаррифии тарҳи ГИП ё аломати графикӣ бо тасвири маҳсулот (масалан, монитори компютерӣ, панели дисплей ё қисми он) дар хатҳои нуқта ё шикаста бо нишони шифоҳии маҳсулот ё бидуни он;
- муаррифии тарҳи ГИП ё рамзи графикӣ бо тасвири маҳсулот (масалан, монитори компютер, панели дисплей ё қисми он) дар хатҳои саҳт бо нишони шифоҳии маҳсулот ё бидуни он.

Муаррифии танҳо тарҳи ГИП ё рамзи графикӣ бо ишораи шифоҳии маҳсулот танҳо ба ном, тавре ки дар ИА иҷозат аст, дар ИМА имконнопазир аст.

Ин хусусиятҳои қонунгузориҳои ИМА-ро ба қонунгузориҳои Чин наздиктар мекунанд. дар якҷоягӣ бо он, бар хилофи қонуни Чин, қонуни ИМА имкон медиҳад, ки пайвасти ГИП бо маҳсулот на дар санаи пешниҳоди ариза, балки дар қараёни истеҳсоли ариза дар тасвирҳои нишон дода шаванд, агар маълумот дар бораи пайвастшавӣ дар тавсифи санаи пешниҳоди ариза пешниҳод карда шуда бошад.

То ба наздикӣ, қонуни Чопон талаб мекард, ки пайвасти тарҳи ГИП бо маҳсулот дар тасвирҳои дар ҳуҷҷатҳои дархост дар санаи пешниҳоди дархост нишон дода шавад. Дар соли 2020 қонунгузориҳои нави эътибор пайдо кард, ки тибқи он ин талабот барои он ҳолатҳое нигоҳ дошта шуд, ки тарҳи ГИП ҳамчун тарҳи як қисми

¹⁵ Ҳуҷҷати ВОИС SCT/41/2 REV.2 Замимаи 1. URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/sct/ru/sct_41/sct_41_2_rev_2.pdf (санаи муроҷиат: 12.10.2023).

¹⁶ Ҳуҷҷати ВОИС SCT/41/2 REV.2 Замимаи 1. URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/sct/ru/sct_41/sct_41_2_rev_2.pdf (санаи муроҷиат: 12.10.2023).

¹⁷ USA, Chapter 1500 Design Patents. URL: <https://www.uspto.gov/web/offices/pac/mpep/mpep-1500.html> (санаи муроҷиат: 12.10.2023).

¹⁸ § 1502 USA, Manual of Patent Examining Procedure (MPEP) Ninth Edition, Revision 10.2019, Last Revised June 2020. URL: <https://www.uspto.gov/web/offices/pac/mpep/index.html> (санаи муроҷиат: 12.10.2023).

маҳсулот патент шудааст. Дар ин маврид зарурати муошират бо он шарҳ дода мешавад, ки «мувофиқи қонунгузори амалкунанда танҳо маҳсулотро ҳамчун намунаи саноатӣ ҳифз кардан мумкин аст, дар ҳоле ки тасвири графикӣ ҳамчун қисми ҳар гуна маҳсулот ҳифз карда мешавад. Илова бар ин, барои ба даст овардани муҳофизат ҳамчун тасвири графикӣ, ки барои истифода дар фаъолияти маҳсулот пешбинӣ шудааст, ин тасвири графикӣ бояд барои иҷрои вазифаҳои маҳсулоти зикршуда пешбинӣ карда шавад».

Пас аз эътибор пайдо кардани қонунгузори нав имкон пайдо шуд, ки тасвирҳои графикӣ ҳамчун чунин сабти ном карда шаванд. Муқаррароти нав қонунгузори Японияро ба қонунгузори ИА наздик мекунад.

Қонунгузори Русия дар бораи намунаҳои саноатӣ, ба монанди қонунгузори бисёр кишварҳои дигар, бояд дар қисмати таҳия ва баррасии дархостҳо барои намунаҳои саноатии марбут ба тархрезии графикаи рақамӣ таҳия карда шавад.

Дар Япония, ба мисли ИМА, барои тасвири маҳсулот ба истифодаи хати нуқта (шикаста) иҷозат дода шудааст. Дар ин ҳолат маҳсулоте, ки бо чунин тарз тасвир шудааст, ҷузъи намунаи саноатии эълоншуда ҳисобида намешавад ва доираи даъвоҳоро маҳдуд намекунад.

Агар намунаи саноатӣ бо ашёе, ки бо хатҳои қатъӣ тасвир шудааст, пешниҳод карда шавад, ҳифзи патент ба ин мақола низ дахл дорад.

Хусусияти қонунгузори Япония дар он аст, ки ҷанбаҳои функционалии маҳсулот аз нуқтаи назари он баҳо дода мешаванд, ки тасвири графикаи додшуда ба маҳсулот имкон медиҳад, ки чӣ гуна вазифаҳоро иҷро кунад.

Ҳам дар Иёлоти Муттаҳида ва ҳам дар Япония, мавзӯи барномаи тарҳи саноатӣ метавонад рамзҳои графикаи тавассути компютер тавлидшуда бошанд, ки намуди зоҳирии онҳо ҳангоми дидан тағйир меёбад (намудҳои аниматсионии саноатӣ). Чунин тарҳе, ки барои муҳофизат дархост шудааст, метавонад бо ду ё зиёда намудҳо муарриф карда шавад. Тавсифи чунин намунаи саноатӣ хусусияти ғайриватистикии намунаи саноатиро нишон медиҳад ва ба доираи даъво танҳо он чизе, ки тасвир шудааст, дохил мешавад.

Қонунгузори Русия

Сарфи назар аз он, ки бақайдгирии ГИП ва рамзҳои графикаи ГИП дар Федератсияи Русия аз миёнаҳои солҳои

2000 оғоз шуда буд¹⁹, то имрӯз ягон санади меъёрии махсус таҳия нашудааст ва бақайдгирии ГИП бо истифода аз муқаррароти умумии қонунгузорӣ сурат мегирад. Қонунгузори Русия дар бораи намунаҳои саноатӣ, ба монанди қонунгузори бисёр кишварҳои дигар, бояд дар қисмати таҳия ва баррасии дархостҳо барои намунаҳои саноатии марбут ба тархрезии графикаи рақамӣ таҳия карда шавад.

Зарурати муқаррар намудани қоидаҳои бақайдгирии ГИП ҳамчун намунаҳои саноатӣ инчунин ба ҳамроҳшавии Федератсияи Русия ба Системаи Гаага оид ба бақайдгирии намунаҳои саноатӣ²⁰ ва қабули қонуни дахлдор дар бораи тасдиқ вобаста аст²¹. Намунаҳои саноатии аз ҷониби Бюрои Байналмилалии ВОИС ба қайд гирифташуда, ки аз соли 2017 барои баррасӣ ба Роспатент пешниҳод шудаанд, аксар вақт ба ГИП ё рамзҳои графикаи ГИП мансуб мебошад.

Дар Русия намунаи саноатӣ ҳамчун ҳалли намуди зоҳирии маҳсулоти саноатӣ ё ҳунармандӣ ҳифз карда мешавад (банди 1 моддаи 1352 Кодекси граждани). Тибқи банди 32 (1) талабот маҳсулот маънои ҳама гуна маҳсулоти истеҳсоли саноатӣ ё ҳунармандӣ, инчунин қисми мустақили маҳсулотро дорад.

Дар ин маврид қисми мустақили маҳсулот қисми алоҳидаи он дониста мешавад, ки ҳангоми кори мўтадили маҳсулот ба назар мерасад, аз ҷумла расм, аломати графикӣ, логотипи ба сатҳи маҳсулот гузошташуда.

Аз сабаби он, ки дар меъёрҳои қонунгузори Русия ягон зикри ГИП вуҷуд надорад, таҳлили муқоисавӣ бо равишҳое, ки муассисаҳои пешбар истифода мебаранд, бо истифода аз мисоли талаботҳо нисбати аломатҳои графикӣ, логотипҳо ва расмҳо, ки аз нуқтаи назари тархрезӣ хусусияти шабеҳи ГИП (дизайни графикӣ) доранд, гузаронида шуд.

Дар қисми таҳияи ариза ба намунаҳои саноатӣ вобаста ба тарроҳии графикӣ қоидаҳо ва равишҳои зерини тафсири қонунгузорӣ дар амал татбиқ мешаванд.

Азбаски объектҳои дизайни графикаи зикршуда ҳамчун қисмҳои намуди зоҳирии маҳсулот патент карда шудаанд, бо мақсади патент онҳо бояд бо маҳсулот «пайваст» карда шаванд. Талабот фармоишдиҳандаро вазифадор мекунад, ки ҳангоми тартиб додани фармоиш дар унвони намунаи саноатӣ номи қисми маҳсулот (рамзи графикӣ, логотип, нақша) ва номи маҳсулотро,

¹⁹ Ҳисобот оид ба КИТ дар мавзӯи «Гузаронидани тадқиқоти муқоисавии қонунгузори Русия ва кишварҳои хориҷӣ дар соҳаи намунаҳои саноатӣ бо мақсади таҳияи ҳисоботи таҳлилии оид ба вазъи соҳаи ҳифзи ҳуқуқӣ ва дифои намунаҳои саноатӣ бо пешниҳодҳои оид ба баланд бардоштани ҷалибияти ин соҳа барои довтолабон (соиби ҳуқуқ) игар шахсони манфиатдор» (хулоса кунандагон) / ЕГИСУ НИОКТР рақами қайд АААА-А20-120071490021-7 / Рақ. бақайдгирии ICRBS, зерфасли 1.5, с. 87-111.

²⁰ Санади Женеваи Созишномаи Гаага дар бораи бақайдгирии байналмилалӣ намунаҳои саноатӣ (дар Конфронси дипломатӣ дар Женева 02.07.1999 қабул шудааст), нашри ВОИС № 229 (Р). — Женева: Созмони умумиҷаҳонии молияти зеҳнӣ, 1999. С. 5-83.

²¹ Қонуни федералии 3 апрели соли 2017 № 55-ФЗ «Дар бораи тасвиби Санади Женеваи Созишномаи Гаага дар бораи бақайдгирии байналмилалӣ намунаҳои саноатӣ».

ки дар рӯи он чунин ороиши графики истифода мешавад, нишон диҳад. Дар ин ҳолат, тавсиф бояд нишондиҳандаи маҳсулотро дар бар гирад, аммо ифшои хусусиятҳои маҳсулот ё функцияи он талаб карда намешавад.

Қонунгузорию Русия ягон муқарраротеро дар бар намегирад, ки дархосткунанда ҳангоми патент кардани як қисми намуди зоҳирии маҳсулот маҳсулотро дар тасвирҳо нишон диҳад. Иҷозат дода мешавад, ки хати нуқта барои дар тасвири маҳсулот нишон додани он қисмҳои намуди зоҳирии он, ки аризадиҳанда барои ҳифзи ҳуқуқи талаб намекунад. Дар ин ҳолат, он қисми намуди зоҳирии маҳсулот, ки намунаи саноатии эълоншуда ба он дахл дорад, бо хатти қатъӣ тасвир карда мешавад. Амалияи татбиқи ин меъёр тавре ташаққул ёфтааст, ки довталабон дар тасвирҳо як қисми маҳсулотро бо хати қатъӣ бо тасвири тамоми маҳсулот бо хати нуқта ё як қисми маҳсулотро бо хати қатъӣ бидуни тасвири тамоми маҳсулот нишон медиҳанд. Дар ҳолати дуюм, маҳсулот дар маҷмӯъ дар тасвирҳо мавҷуд нест ва танҳо дар унвони намунаи саноатӣ зикр шудааст. Қарор дар бораи истифодаи хати сахт ё нуқта барои тасвири маҳсулот дар маҷмӯъ ба ихтиёри довталаб гузошта мешавад.

Барои муқарар кардани доираи ҳифзи ҳуқуқи намунаи саноатӣ, тибқи банди 3 моддаи 1354 К, тасвирҳои намуди маҳсулоте, ки бо он патент дода шудааст, истифода мешавад (дар ин ҳолат танҳо хатҳои яхела ба назар гирифта мешаванд). Ҳангоми муқаррар кардани далели истифодаи намунаи саноатӣ дар баҳсҳо оид ба вайрон кардани ҳуқуқи истисноӣ мутобиқи банди 3 моддаи 1358-и КГ шабоҳати мақсадҳои намунаи саноатии «вайронкунанда» ва намунаи саноатии патентӣ ба инобат гирифта мешавад.

Агар мо равишҳои қонунгузорию Русияро ба патенти тарҳрезии графикӣ бо равишҳои агентҳои пешбар муқоиса кунем, мо метавонем ба хулосае омадем, ки дар робита ба пешниҳоди талабот барои таҳияи дархост барои намунаи саноатӣ, қонунгузорию Русия ҳамон як режими ҳадди аксар чандирро, ки дар қонунгузорию ИА татбиқ мешавад, пешбинӣ мекунад. Аммо дар қоидаҳои, ки дар асоси онҳо доираи ҳифзи ҳуқуқи намунаи саноатӣ муқаррар карда мешавад, тафовути калон мавҷуд аст. Тафовут дар он аст, ки ҳифзи ҳуқуқи дар ИА назар ба Русия хеле васеътар аст, зеро тарҳи графикӣ (рамзҳои графикӣ) ба маҳсулот мувофиқи қонунгузорию ИА дар бораи намунаҳои саноатӣ баробар аст²². Равиши шабех дар ИА нисбат ба ГИП низ истифода мешавад.

Қонунгузорию Авруосиё

Қонунгузорию ҷавони Авруосиё дар бораи намунаҳои саноатӣ дар қаламрави давлатҳои амал мекунад, ки тарафҳои Конвенсияи патентии Авруосиё мебошанд ва ба Протокол дар бораи ҳифзи намунаҳои саноатӣ ба Конвенсияи патентии Авруосиё аз 9 сентябри соли 1994

Аз сабаби он, ки дар меъёрҳои қонунгузорию Русия ягон зикри ГИП вуҷуд надорад, таҳлили муқоисавӣ бо равишҳои, ки муассисаҳои пешбар истифода мебаранд, бо истифода аз мисоли талаботҳои нисбати аломатҳои графикӣ, логотипҳои ва расмҳои, ки аз нуқтаи назари тарҳрезии хусусияти шабехи ГИП (дизайни графикӣ) доранд, гузаронида шуд.

ҳамроҳ шудаанд²³. Идораи патентии Авруосиё (ЕАПВ) намунаҳои саноатии марбут ба патентҳои намунаи саноатиро ба қайд мегирад. Таҷрибаи патенткунии ГИП дар доираи расмиёти патентии Авруосиё дар марҳилаи таҳия қарор дорад.

Мувофиқи моддаи 3 (1) Протокол дар бораи ҳифзи намунаҳои саноатӣ ба Конвенсияи патентии Авруосиё (ЕАПК)²⁴ намунаи саноатие, ки ба ҳифзи ҳуқуқи дода шудааст, ҳамчун ҳалли намуди зоҳирии маҳсулоти саноатӣ ё ҳунармандӣ, ки мутобиқи Қоидаҳои патентии ЕАПК патентпазир аст, эътироф карда мешавад.

Мутобиқи Қоидаи 78 (1) Қоидаҳои патентии ЕАПК²⁵, маҳсулот маънои ҳама гуна маҳсулоти истеҳсоли саноатӣ ё ҳунармандӣ, аз ҷумла бастабандӣ, тамғакоғаз, маҳсулоти таркибӣ, маҷмӯи (маҷмӯаи) маҳсулот, шрифт, инчунин қисми мушакли маҳсулотро дорад.

Мутобиқи банди 4 Қоидаҳои тартиб додан ва пешниҳоди фармоиш²⁶, қисми мушакли маҳсулот ҳамчун қисми алоҳидаи он, ки ҳангоми фаъолияти мӯътадили маҳсулот намоён аст, аз ҷумла маҳсулоте фаҳмида мешавад, ки ҳдастаи (маҷмӯаи) маҳсулот, расмҳо, аломатҳои графикӣ, логотипи ба рӯи маҳсулот гузошташударо ташкил медиҳад.

Муқаррароти зерини қонунгузориро метавон ба вижагии системаи патентии Авруосиё мансуб кард.

Мутобиқи Қоидаи 93 (2) Қоидаҳои патентии ЕАПК, тавсифи намунаи саноатӣ метавонад ба дархости Авруосиё дохил карда шавад. Аммо ин ҳуҷҷат дар маводи дархости Авруосиё ҳатмӣ нест. Инчунин, дар фармоиш оид ба додани патенти авруосиё ба намунаи саноатӣ бояд на танҳо номи намунаи саноатӣ, балки инчунин

²³ Роспатент: вебсайти расмӣ. URL: <https://rospatent.gov.ru/ru/documents/protocol-id-eapo-09091994/download> (санаи муроҷиат: 16.02.2024).

²⁴ Протокол дар бораи ҳифзи намунаҳои саноатӣ ба Конвенсияи патентии Авруосиё аз 9 сентябри соли 1994. URL: <https://www.eapo.org/documents/voprosy-pravovoj-ohrany-promyshlennyh-obrazczov/> (санаи муроҷиат: 12.10.2023).

²⁵ Қоидаҳои патентӣ тибқи Конвенсияи патентии Авруосиё, Қисми II. Намунаҳои саноатӣ. URL: <https://www.eapo.org/documents/voprosy-pravovoj-ohrany-promyshlennyh-obrazczov/> (санаи муроҷиат: 12.10.2023).

²⁶ Қоидаҳои таҳия ва пешниҳоди фармоиш барои патенти Авруосиё барои намунаи саноатӣ. URL: <https://www.eapo.org/documents/voprosy-pravovoj-ohrany-promyshlennyh-obrazczov/> (санаи муроҷиат: 12.10.2023).

²² Низомномаи ЕUIPO аз 25 октябри соли 2023. URL: <https://eecolog.ru/docs/xVvKYLXmEKgcKt7xgiNyx> (санаи муроҷиат: 16.02.2024).

нишон додани маҳсулот ё маҳсулоте, ки намуди зоҳирии он (онҳо) намунаи саноатиро ташкил медиҳад ё вобаста ба он (онҳо) намунаи саноатӣ истифода хоҳад шуд, бояд дошта бошад.

Мутобиқи банди 11 Қоидаҳои таҳия ва пешниҳоди фармоиш барои намунаи саноатӣ метавонад якчанд, вале на бештар аз панҷ маҳсулот нишон дода шавад. Агар дархости авруосиёӣ як намунаи саноатиро дар бар гирад, маҳсулоте, ки намунаи саноатӣ ба онҳо тааллуқ дорад, ба ҳамон синфи ТБНС мансуб будан талаб карда намешавад. Барои дархости Авруосиёӣ, ки зиёда аз як намунаи саноатиро дар бар мегирад, ҳамаи маҳсулоти муайяншуда барои ҳар як намунаи саноатӣ бояд ба як синфи ТБНС тааллуқ дошта бошанд (ба истиснои намунаҳои саноатие, ки ороширо ифода мекунанд).

Ҳангоми пешниҳоди фармоиши Авруосиёӣ барои тасвирҳо, махсусан барои интерфейси графיקии корбар ягон талаботи алоҳида вуҷуд надорад. Аммо, мувофиқи банди 12.11 Қоидаҳои тартиб додан ва пешниҳоди фармоиш, қарорҳои динамики тағйирёбандаи намуди зоҳирии маҳсулот, аз ҷумла қисмҳои аниматсионии интерфейси графיקии корбар, метавонанд дар шакли пайдарпайии кӯтоҳ ва равшани тасвирҳо барои намоиш додани тағйирот дар намуди маҳсулот дар лаҳзаҳои муайян пешниҳод карда шаванд, ки онҳо барои баррасӣ қабул карда мешаванд, ба шарте ки онҳо ҳадафи умумӣ дошта бошанд ва вазифаи муштарак дошта бошанд. Чунин маҷмӯа

Микдори тасвирҳо набояд аз ҳафт тасвир зиёд бошад ва онҳоро, масалан, дар робита бо нишонаҳои аниматсионӣ (намуди саноатӣ, ки пайдарпаии нишонаҳо дар лаҳзаҳои муайяни вақт) ё аниматсияҳои интерфейси пешниҳод кардан мумкин аст.

Дар сурати дар тасвири маҳсулот намоиш додани он қисмҳои намуди зоҳирии он, ки фармоишдиханда барои онҳо ҳимояи ҳуқуқӣ талаб намекунад, низомии Авруосиё имкон медиҳад, ки хатҳои нуқтадор (мувофиқи он қисмҳои намуди зоҳирии маҳсулот, ки ба онҳо намунаи саноатӣ мансуб аст, бо хати қатъӣ тасвир карда мешаванд), инчунин равшанкунии ранг (пур кардани ранг, соя кардани ранг ё норавшани қисмҳои тасвири муайян) истифода шавад.

Дар мавриди муқаррар намудани далели истифодаи намунаи саноатӣ ҳангоми баррасии баҳсҳо оид ба вайрон кардани ҳуқуқи истисноӣ қайд кардан бамаврид аст, ки моддаи 12(1) Протокол оид ба ҳифзи намунаҳои саноатӣ ба ЕАПК пешбинӣ мекунад, ки баҳсҳои марбут ба ҳифзи ҳуқуқҳо дар асоси меъёрҳои моддӣ ва муурофиавии ҳуқуқи давлати аҳдкунанда ҳал карда мешаванд, ки дар қаламрави он ҳифзи ин ҳуқуқҳо талаб карда мешавад.

Муқаррароти санадҳои меъёрии ҳуқуқие, ки дар доираи низомии авруосиёии патенткунии намунаҳои саноатӣ амал мекунанд, ба талаботи қонунгузории Русия шабоҳат доранд ва мувофиқан қонунгузории Авруосиё низ бояд талаботро нисбати ҳуҷҷатҳои дархости авруосиёии марбут ба ГИП танзим кунад. Инчунин қайд кардан муҳим аст, ки ҳангоми пешниҳоди фармоиши

авруосиёӣ фармоишдиханда дар як вақт дар ҳудуди якчанд давлатҳои фазои Авруосиё (ҳоло инҳо Озарбойҷон, Арманистон, Беларус, Қазоқистон, Қирғизистон, Русия, Тоҷикистон мебошанд) ҳифзи ҳуқуқи намунаи саноатиро фармоиш диҳад. Аз ин сабаб, ҳамохангсозии равишҳо ба бақайдгирӣ ва ҳифзи намунаҳои саноатии марбут ба ГИП дар давлатҳои зикршуда барои довталабон як қадами муфид хоҳад буд.

Рушди қонунгузории Русия ва Авруосиё

Дар асоси натиҷаҳои тадқиқоти гузаронидашуда, ду роҳи куллан фарқкунандаи навсозии қонунгузории Русия дар робита ба патенткунии ГИП ва рамзҳои графӣ намоёнанд.

Роҳи аввал конвергенсия бо қонунгузории Чин аст, ки ба афзалиятҳои геополитикӣ ва манфиатҳои иқтисодии муносири Русия мувофиқат мекунад. Дар ин маврид зарур аст, ки дар меъёрҳои ҳуқуқӣ имкони патент кардани ГИП ҳамчун қисми намуди зоҳирии маҳсулот муқаррар карда шавад ва дар тасвирҳо на танҳо ГИП (рамзи графӣ), балки инчунин маҳсулоте, ки ГИП ё аломати графӣ ба он тааллуқ дорад, пешбинӣ карда шавад. Дар баробари ин ба мақсад мувофиқ аст, ки қобилияти тасвир кардани маҳсулот бо хатти нуқта ва имкони нишон додани як қисми маҳсулот дар номи намунаи саноатӣ нигоҳ дошта шавад. Экрани компютер одатан ҳамчун як қисми маҳсулоти ГИП тасвир шудааст.

Илова бар ин, тавсия дода мешавад, ки дар тавсифи функсияи маҳсулоте, ки ба он ГИП татбиқ карда мешавад, зикри хатмӣ пешбинӣ карда шавад. Ин равиш, аз як тараф, шиддатнокии меҳнати таҳияи фармоиши русиро барои намунаи саноатӣ, асосан аз ҳисоби васеъ кардани талаботе, ки ба мундариҷаи тавсифи намунаи саноатӣ ва симои он гузошта мешавад, каме зиёд мекунад. Аз тарафи дигар, риояи чунин талаботҳо раванди ба даст овардани ҳимояи ҳуқуқӣ дар Чинро тавассути даъвои афзалияти конвенсия осон мекунад. Инчунин муҳим аст, ки қорӣ намудани чунин талабот ба ҳеҷ ваҷҳ ба қоиш ё афзоиши ҳаҷми ҳифзи ҳуқуқи намунаи саноатӣ дар Русия таъсир нарасонад.

Роҳи дуюм ин наздикшавии қонунгузории Русия бо қонунгузории ИА ва Ҷопон дар қисми навшудаи он мебошад. Дар ин ҳолат, зарур аст, ки дар меъёрҳои ҳуқуқӣ эътирофи ГИП ва рамзи графӣ ҳамчун маҳсулот, ба монанди он, ки он дар қонунгузории ИА танзим карда мешавад, муқаррар карда шавад. Бо чунин танзим зарурати васеъ кардани талабот ба тавсифи намунаи саноатӣ ва тасвири маҳсулот нест. Дар баробари ин аз моддаи 1358 КГ, шарте, ки тибқи он «вайронкунанда» пайдоиши маҳсулоти таъиноти шабеҳ мебошад, хориҷ кардан лозим меояд. Натиҷа, афзоиши ҳаҷми ҳифзи ҳуқуқи намунаи саноатии марбут ба ГИП ё аломати графӣ нисбат ба ҳаҷме, ки қонунгузории қорӣ пешбинӣ кардааст, хоҳад буд. Равшан аст, ки ин гуна тағйирот ба мақсади ба таври максималӣ қонун гардондани манфиатҳои фармоишдихандагон мебуд. Дар баробари ин, чунин танзим ба манфиатҳои шахсонаи сеюм таъсир

мерасонад. Илова бар ин, ҳангоми патент додани намунаи саноатӣ дар хориҷа бо даъвои афзалияти анъанавӣ мушкилот ба вуҷуд омаданад мумкин аст.

Таклифҳои ба миён гузошташуда кофӣ нестанд. Инчунин вариантҳои дигари (мобайнӣ) барои навсозии қонунгузори Русия дар бораи намунаҳои саноатӣ бо мақсади танзими патенти ГИП ва рамзҳои графикӣ мавҷуданд.

Самтҳои имконпазири рушди қонунгузори Русияро, ки ба назар гирифта шудаанд, ҳангоми ворид намудани тағйирот ба қонунгузори Авруосиё пурра ба инobat гирифтани мумкин аст²⁷, зеро меъёрҳои асосие, ки мафҳумҳои «намунаи саноатӣ», «маҳсулот», «қисми маҳсулот»-ро ошкор мекунанд, дар қонунгузори Русия ва Авруосиё мувофиқат мекунанд.

Ҳангоми ҷустуҷӯи роҳи ҳалли масъалаи интиҳоби роҳи навсозӣ, инчунин тавсия дода мешавад, ки ҳифзи ҳуқуқи тасвирҳои алтернативӣ ё аниматсионӣ таъмин карда шавад.

Муаллифони ин мақола мутахассисони соҳаи намунаҳои саноатиро даъват мекунанд, то масъалаҳои таҳияи қонунгузори Русия ва Авруосиё оид ба намунаҳои саноатӣ дар робита ба патенти ГИП ва рамзҳои графикиро баррасӣ кунанд.

Рӯйхати адабиётҳо

1. Корпан, Л. М. дизайни системаҳои компютери инсонӣ ҳамчун соҳаи нави касбии фаъолият / Л. М. Корпан, А. А. Балканский, А. О. Карпушина, А. В. Лавров, А. А. Смолин, Л. П. Сопроненко // Асри иттилоот. — 2018. — Т. 1. — № 2. — С. 175–176.
2. Филл, Ш. Таърихи дизайн / Шарлотта ва Питер Филл; тарҷ. аз англисӣ С. Бавина. — М.: КоЛибри, Азбука-Аттикус, 2022. — 512 с. — ISBN: 978–5–389–17431–3.

Маълумот дар бораи муаллифон

Григорий Петрович Ивлиев, номзади илмҳои ҳуқуқ, директори илмӣи ФГБУ «Институт федералии моликияти саноатӣ» (Маскав, соҳили Бережковская, 30, бинои 1), президенти Идораи патентии Авруосиё, ivliev@eapo.org.

Ольга Ленаровна Алексеева, номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ, роҳбари Маркази мониторинги сифати ФГБУ «Институт федералии моликияти саноатӣ» (Маскав, соҳили Бережковская, 30, бинои 1), Oalekseeva@rupto.ru.

Information about the authors

Grigory P. Ivliev, Cand. Sci. (Law), Research Advisor of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); President of the Eurasian Patent Office, ivliev@eapo.org.

Olga L. Alekseeva, Cand. Sci. (Law), Head of the Quality Monitoring Center of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); Oalekseeva@rupto.ru.

Муаллифон ҳеҷ гуна бархӯрди манфиатҳоро эълон намеkunанд.

The authors declare no conflict of interest.

Ба таҳририят ворид шуд (Received) 06.05.2024

Баъли тақриз аз нав дида баромада шуд (Revised) 16.05.2024

Ба чоп қабул карда шуд (Accepted) 16.05.2024

²⁷ Моддаи 78 Регламенти патентӣ дар доираи Конвенсияи патентии Авруосиё, ки аз ҷониби Шӯрои маъмурии Ташкилоти патентии Авруосиё дар ҷаласаи 37 (даҳуми ғайринавбатӣ) 12 апрели соли 2021 бо тағйироту иловаҳо дар ҷаласаи 41 (29-уми навбатӣ) 20–21 сентябри 2022 тасдиқ шудааст; банди 4 Қоидаҳои таҳия ва пешниҳоди ариза барои гирифтани патенти авруосиёӣ ба намунаи саноатӣ, ки бо фармони Идораи патентии Авруосиё аз 27 майи соли 2021 № 24 тасдиқ шудааст, бо тағйироту иловаҳо бо фармони Идораи патентии Авруосиё аз 26 октябри соли 2022 таҳти № 58 тасдиқ карда шудааст.

Мақолаи илмӣ

Original article

УДК 338.2; 347.77

Арзёбии хатарҳои эҳтимолии вайрон кардани ҳуқуқҳои истисноии дорандаи ҳуқуқи муаллиф ҳангоми муҳандисии баръакс

Ольга Валентиновна Видякина

Донишгоҳи давлатии техникии Маскав ба номи Н. Э. Бауман

ippolicy@mail.ru

Аннотатсия: дар айни замон, дар заминаи рӯзномаи ҷаҳонӣ, муҳандисии баръакс барои нигоҳ доштани пойгоҳи мавҷудаи истеҳсоли дар ҳолати рад кардани истеҳсолкунандагон ё таъминкунандагони таҷҳизот аз дастгирии техникӣ истифода мешавад. Ҳадафи тадқиқот омӯзиши равандҳои муҳандисии баръакси ҳуқуқӣ ва муайян кардани хатарҳои эҳтимолии вайрон кардани ҳуқуқҳои истисноии дорандаи ҳуқуқи муаллифии объекти омӯзиш мебошад. Пешниҳод карда мешавад, ки дастгирии патентӣ ва ҳуқуқӣ ба равандҳои муҳандисии баръакс дохил карда шавад. Навовариҳои тадқиқот дар таҳияи матритсаи салоҳиятҳои субъектҳои муҳандисии баръакс бо дастгирии патентӣ ва ҳуқуқӣ мебошад. Дар мақола хатарҳои эҳтимолии вайрон кардани ҳуқуқҳои истисноии дорандаи ҳуқуқи муаллиф, ки ҳангоми дастгирии патентӣ ва ҳуқуқии раванди баръакс муайян кардан мумкин аст, баррасӣ карда мешавад. Зарурати ворид намудани маҷмӯи қорҳои патентӣ-ҳуқуқӣ ба раванди қоркарди баръакс, аз марҳилаи сифрии қор ва дар тамоми марҳилаҳо, аз ҷумла эҷоди ҳалли нави техникӣ дар натиҷаи муҳандисии баръакси ҳуқуқӣ асоснок карда мешавад. Яке аз самтҳои тадқиқоти минбаъда омӯзиши таҷрибаи амалии қонунгузорӣ дар Русия оид ба масъалаҳои вайрон кардани ҳуқуқҳои истисноӣ ба объектҳои моликияти зеҳнӣ, ки тавассути муҳандисии баръакс сохта шудааст, мебошад.

Калидвожаҳо: муҳандисии баръакс, муҳандиси баръакс, муҳандиси патентӣ, дастгирии патентӣ ва ҳуқуқии раванди муҳандисии баръакс, хатарҳои нақзи ҳуқуқи патентии дорандаи ҳуқуқ

Барои иқтибос: Видякина О. В. Арзёбии хатарҳои эҳтимолии вайрон кардани ҳуқуқҳои истисноии дорандаи ҳуқуқи муаллиф ҳангоми муҳандисии баръакс // Хабарномаи ИФМС. — 2024. — Т. 3, № 2 (8). С. 132–141.

Assessment of possible risks of infringement of exclusive rights in reverse engineering

Olga V. Vidyakina,

Moscow State Technical University named after N. E. Bauman

ippolicy@mail.ru

Abstract: presently, in the context of the global agenda, reverse engineering is used to maintain the existing production base in cases where manufacturers or equipment suppliers refuse to provide technical support. The aim of our research is to study the processes of legitimate reverse engineering and to identify possible risks of infringement of exclusive rights to the object of reverse engineering. It is proposed to include patent and legal support in the processes of reverse engineering. The novelty of the research lies in the development of the competence matrix for individuals and/or legal entities engaging in reverse engineering, including patent and legal support. Possible risks of infringement of the exclusive rights, which can be revealed in the course of patent and legal support of reverse engineering process, are considered. The necessity of introducing a set of patent and legal activities in the reverse engineering process, starting from the zero stage of work and throughout all stages, including the creation of a new technical solution as a result of legitimate reverse

engineering, has been substantiated. One of the directions of further research is the study of law enforcement practice in Russia on the issues of infringement of exclusive rights to intellectual property objects created within reverse engineering.

Keywords; reverse engineering, reverse engineer, patent engineer, patent and legal support of the reverse engineering process, risks of infringement of patent rights of the copyright holder.

For citation: Olga V. Vidyakina, Assessment of possible risks of infringement of the exclusive right of the copyright holder in reverse engineering//Bulletin of Federal institute of industrial property. 2024. Vol. 3, No. 2 (8). P. 132 –141.

Муқаддима

Имрӯз, дар доираи таҳримҳо, масъалаҳои воридотивазкунӣ тезу тунд шуда, реинженеринг барои нигоҳ доштани базаи мавҷудаи истеҳсоли дар ҳолати рад кардани истеҳсолкунандагон ё таъминкунандагони таҷҳизот аз расонидани дастгирии техникӣ истифода мешавад. Ҳамин тариқ, он алтернативаи ҷустуҷӯ ва иваз кардани таъминкунандагон, роҳи барқарор кардани ҳуҷҷатҳои лоиҳавӣ ва ташкили истеҳсоли худии қисмҳои эҳтиётии зарурӣ мегардад¹.

Дар робита ба ин, яке аз муҳимтарин вазифаҳои амалия арзёбии хатарҳои эҳтимолии вайрон кардани ҳуқуқҳои истисноии дорандаи ҳуқуқи муаллиф ҳангоми коркарди баръакс мебошад. Муаллифи ин мақола таъкид мекунад, ки ба раванди муҳандисии баръакс қорӣ намудани дастгирии патентӣ ва ҳуқуқӣ зарур аст, ки имкон медиҳад хатарҳои эҳтимолии вайрон кардани ҳуқуқи истисноии дорандаи ҳуқуқи муаллиф ба объекти муҳандисии баръакс арзёбӣ ва пешгирӣ карда шавад.

Истилоҳот ва таърифҳо

Дар заминаи ин мақола объекти муҳандисии баръакс ҳамчун объекти тадқиқот бо мақсади реконструксия ва эҷоди маҳсулоти нав дар соҳаи илмию техникӣ фаҳмида мешавад².

Инжиниринг (аз калимаи англисии engineering — ихтироъ, дониш) як фаъолияти муҳандисӣ ва машваратӣ мебошад, ки мундариҷаи он ҳалли масъалаҳои муҳандисии марбут ба эҷод ё такмили маҳсулот, системаҳо ва/ё равандҳо мебошад³.

Муҳандисии баръакс (реинженеринг, аз англисии reverse Engineering)⁴ ҳам омӯзиш ва ҳам таҳлили маҳсулот бо мақсади ба даст овардани маълумот дар бораи амалиёт, хосиятҳо ва дигар параметрҳои маҳсулоти маълум ва истеҳсоли бевоситаи он (реконструкция) мебошад [1].

Маводҳо ва усулҳои тадқиқот

Маводҳои омӯхташуда санадҳои қонунгузорӣ, санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, стандартҳои давлатӣ ва нашрияҳои илмиро дар бар мегиранд, ки масъалаҳои марбут ба таҳқиқоти баръакс муҳандисӣ ва патентиро танзим ва

фаро мегиранд. Усулҳои тадқиқоти истифодашуда таҳлил, системасозӣ, умумӣ, сохторбандӣ ва ғайра буданд.

Раванди муҳандисии баръакс

Нақшаи муҳандисии баръакс метавонад омӯзиши объекти техникий асли (маҳсулот⁵, дастгоҳ⁶) тавассути иҷрои қадамҳои зеринро дар бар гирад:

- Сканкунии 3D ва ташаккули абри скании нуқтаҳои объекти тадқиқотӣ;
- коркарди маълумоти сканкунии 3D дар бораи шакли объекти техникий асли ва ташаккули модели рақамии 3D;
- табдил додани модели 3D ба расм бо андозаҳои дақиқии объекти техникий асли.

Равандҳои муҳандисии баръаксӣ объекти тадқиқотӣ дар ҷадвали 1 оварда шудаанд.

Марҳилаҳои муҳандисии баръакс аслан «демотаж»-и маҳсулот, таҳияи ҳуҷҷатҳои лоиҳакашӣ ва баъд аз нав

Ҷадвали 1

Равандҳои муҳандисии баръаксӣ объекти тадқиқот

№ п/п	Номи марҳилаҳои кор	Натиҷаҳои кор
1	Сканкунии 3D объекти тадқиқот	Абри нуқтаи скан
2	Коркарди маълумоти сканкунии 3D	Модели рақамии 3D
3	Табдил додани модели 3D ба расм	Ҳуҷҷатҳои лоиҳавӣ (минбаъд ҚД номида мешавад)

Муаллиф тартиб додааст

сохтани маҳсулотро дар бар мегиранд. Баъди омӯختани объекти техникий асли намунаи прототипи тайёр ва санҷида мешавад ва дар мавриди зарурӣ ҳуҷҷатҳои лоиҳавии маҳсулот ислоҳ карда мешаванд.

¹ Реинженеринг (муҳандисии баръакс) // Роспатент: вебсайт. — URL: <https://rospatent.gov.ru/ru/news/telegra-20220809> (санаи муроҷиат: 08.03.2024).

² Дар мақола мафҳумҳои синоними бо объекти муҳандисии баръакс истифода мешаванд: маҳсулот, ҳалли техникӣ, объекти аслии техникӣ, объекти тадқиқотӣ ва ғайра.

³ ГОСТ Р 57306–2016. Стандартҳои миллии Федератсияи Русия. Инжиниринг. Терминология ва мафҳумҳои асосӣ дар соҳаи муҳандисӣ.

⁴ Дар ин мақола ибораи «муҳандисии баръакс» истифода шудааст.

⁵ Б. 1 моддаи 1350 Кодекси граждании Федератсияи Русия. Қонуни федералии «Дар бораи татбиқи қисми чоруми Кодекси граждании Федератсияи Русия» аз 18 декабри соли 2006 № 231-ФЗ (аз ҷониби Думаи давлатӣ 24 ноябри соли 2006 қабул шудааст. Аз ҷониби Шӯрои Федератсия 8 декабри соли 2006 тасдиқ шудааст. Нашр шудааст: «Российская газета», № 289, 22 декабри соли 2006. Аз 1 январи соли 2008 мавриди амал қарор дода шуд (бо ислҳои 10 феввали 2024).

⁶ Дар ҳамон ҷо. Қисми 4.

⁷ Абри нуқтаи маҷмӯи нуқтаҳои маълумотҳои фазоӣ мебошад, ки ҳар як нуқтаи инфиродии онҳо як нуқтаи ночиз дар сатҳи объекти сканшуда мебошад.

Аксари мутахассисони воқеӣ ба нусхабардории маҳсулоти мавҷуда манфиатдор нестанд. Онҳо дар муҳандисии баръакс чизи муҳимтар ва арзишмандро меҷӯянд, ки метавонад дар заминаи дигар барои эҷоди чизи навоварона истифода шавад.

Ин намуди корҳо метавонанд дар доираи корҳои илмӣ-тадқиқотӣ, конструкторӣ ва технологӣ анҷом дода шаванд, ки мақсади онҳо метавонад, масалан:

- омӯзиши объекти (маҳсулоти) тадқиқотӣ ва принципҳои фаъолияти он;
- тағир додан ё таъмири маҳсулот;
- эҷоди маҳсулоти рақобатпазир;
- арзёбии мутобиқат бо маҳсулот ва ғайра.

Мувофиқи банди 3 моддаи 1358 Кодекси граждани Федератсияи Русия (минбаъд — КГ ФР):

- ихтироъ дар маҳсулот ё усул истифодашуда ҳисобида мешавад, ки агар маҳсулот дорои ҳар як хусусияти ихтироъ дар банди мустақили формулаи ихтироъ ё хусусияти ба он баробар ва дар ин соҳаи технология то санаи афзалияти ихтироъ маълум бошад, мавҷуд бошад ва усул истифода мебарад;

- модели фойданок дар маҳсулот истифодашуда эътироф карда мешавад, агар маҳсулот дорои ҳар як хусусияти модели фойданок дар банди мустақили формулаи модели фойданок, ки дар патент зикр шудааст, дошта бошад;

- Намунаи саноатӣ дар маҳсулот истифодашуда ҳисобида мешавад, ки агар ин маҳсулот дорои тамоми хусусиятҳои асосии намунаи саноатӣ ё маҷмӯи хусусиятҳои бошад, ки ба истеъмолкунандаи огоҳ як таассуроти умумиро ҳамчун намунаи саноатии патентӣ ба вучуд оварад, ба шарте ки маҳсулот таъиноти яхела дошта бошад.

«Мувофиқ аст бигӯям, ки аксари мутахассисони воқеӣ ба нусхабардории маҳсулоти мавҷуда манфиатдор нестанд. Онҳо дар муҳандисии баръакс чизи муҳимтар ва арзишмандро меҷӯянд, ки метавонад дар заминаи дигар барои эҷоди чизи навоварона истифода шавад. Ҳамин тавр, муҳандисии баръакс ин аст, ки шумо на танҳо он чизро, ки дарҳол аён аст, мебинед, балки инчунин ба чуқурии чизе ворид мешавед ва сохтори ниҳонро кашф мекунед, дар бораи он, ки он чӣ гуна офарида шудааст ва муҳимтар аз он, чӣ гуна онро дубора эҳё кардан мумкин аст» [2]. Сухан дар бораи муҳандисии баръакс меравад, ки дар асоси қонунӣ амалӣ карда мешавад (минбаъд муҳандисии баръакси ҳуқуқӣ номида мешавад).

Ҳамин тариқ, муҳандисии баръакси ҳуқуқӣ эҷод ва истифодаи барқасдона маҳсулотро дар бар намегирад, ки моликияти истисноии шахси сеюм аст. Мутахассисоне, ки дар раванди муҳандисии баръакс иштирок мекунанд (минбаъд — реверс-инженерон), яъне онҳое,

ки «реинженерӣ» мекунанд, истилоҳи «реплика»-ро (масъалаи дақиқ, одатан 1:1, нусхабардорӣ ё азнавсозии объект) нисбат ба маҳсулоте, ки дар натиҷаи муҳандисии баръакс ба вучуд омадааст, истифода мебаранд.

Муҳандисии баръакси ҳуқуқӣ ба таври қонунӣ ба даст овардани ҳуқуқҳои истисноиро ба маҳсулоти «қутбабандишуда» дар бар мегирад, ба шарте ки маҳсулоти наवे, ки аз объекти техникии асли фарқ мекунад ё ба таври назаррас такмил дода шуда бошад ва бо патенти шахси сеюм фаро гирифта нашавад. «Кушодани» маҳсулоти муҳандисии баръакс маънои таҷзия кардани объекти тадқиқотӣ ба унсурҳои тарҳрезии ҷузъии он дар натиҷаи сканкунии 3D барои ба даст овардани маълумоти илмӣ ва техникӣ дар бораи таркиби маҳсулоти хориҷӣ, ки метавонад дар таҳияи маҳсулоти худ муфид бошад.

Дар доираи муҳандисии баръакс ҳангоми таҳқиқ ва таҳлили маҳсулот маълумот ва маълумотеро ба даст овардан мумкин аст, ки ҳамчун объекти ҳуқуқӣ муаллифӣ, ҳуқуқи патентӣ (дар соҳаи илмӣ ва лоиҳакашӣ), сирри истеҳсолӣ (ноу-хау) ва топологияҳои микросхемаҳои интегралӣ ҳифз карда шаванд.

Рӯйхати режимҳои асосии ҳифзи ҳуқуқи иттилоот ва маълумоте, ки тавассути муҳандисии баръакси объекти тадқиқот ба даст оварда шудаанд, дар қадвали 2 оварда шудааст. Ба инҳо объектҳои ҳуқуқи патентӣ ва сирри истеҳсолӣ (ноу-хау) дохил мешаванд. Қонунгузориҳои Русия танзими ҳамаҷонибаи масъалаи вазъи ҳуқуқи иттилоотро дар маҷмӯъ ҳамчун объекти ҳуқуқӣ шахрвандӣ ва иттилооте, ки дар ҚД мавҷуд аст, ки худаш объекти муҳофизатшаванда нест, дар бар намегирад.

Маълумоти дар он мавҷудбуда метавонад сирри тиҷоратӣ бошад, патентпазир бошад ва матн метавонад ҳамчун объекти ҳуқуқи муаллиф ҳифз карда шавад. Ба муносибати гуфтаҳои боло, дар қадвали 2 асарҳо ҳамчун объекти ҳуқуқи муаллиф ҳамчун яке аз усулҳои асосии ҳифзи ҳуқуқи иттилоот ва маълумоте, ки тавассути муҳандисии баръакс гирифта шудаанд, нишон дода нашудаанд.

Қадвали 2

Режимҳои асосии ҳифзи ҳуқуқи иттилоот ва маълумоте, ки тавассути муҳандисии баръакс ба даст оварда шудаанд

№ п/п	Режимҳои ҳифзи ҳуқуқи	Мавзӯи муҳофизат
1	Ихтироот ва моделҳои муфид	Дар маҷмӯъ маҳсулот ва ҷузъҳои он, имконоти татбиқи он, технологияи кори дастгоҳ
2	Намунаҳои саноатӣ	Вариантҳои намуди умумии маҳсулот ва ҳалли пайдоиши қисмҳои алоҳидаи маҳсулот
3	Сирри истеҳсолот (ноу-хау)	Таркиби мавод, модда, технологияи истеҳсоли он, шароити технологияи раванд ва ғайра.

Ҷадвали 3

Этапы патентно-правового сопровождения обратного инжиниринга объекта исследования

Рақами банди марҳила	Намудҳои кор	Ҳуҷҷат	Натиҷа
Марҳилаи 0	Гузaronидани тадқиқоти патентӣ (минбаъд — ПИ) оид ба ҳолати техника ва муайян кардани объектҳои муҳандисии баръакс*	Ҳисоботи ПИ	Феҳристи технологияҳо. Рӯйхати истеҳсолкунандагони объекти тадқиқотӣ
Марҳилаи 1	Омӯзиши объекти тадқиқот	Абри нуқтаи скан; модели рақамии 3D; расмҳо	ҚД
Марҳилаи 2	Гузaronидани ПИ ва арзёбии хатарҳои эҳтимолии вайрон кардани ҳуқуқи истисноии дорандаи ҳуқуқи муаллиф ба объекти мавриди омӯзиш	Хулосаи экспертӣ	Тавсияҳои амалӣ оид ба таҳияи стратегияи ҳифзи ҳуқуқи маҳсулоти офаридашуда
Марҳилаи 3	Тарҳрезии маҳсулот. Таҳияи ниҳони ҚД, ҳуҷҷатҳои техникӣ (минбаъд — ТД) ва дар ҳолати зарурӣ ҳуҷҷатҳои барномавӣ (минбаъд — ПД) барои маҳсулот	Модели танасахти объект	Намунаи таҷрибавии маҳсулоти нав ҚД, ТД, ПД-и маҳсулоти нав
Марҳилаи 4	Гузaronидани ПИ оиди тозагии патентӣ ва бақайдгирии ҳуқуқҳо ба РИД	Маҷмӯи маводи дархост барои РИД	Ҳуҷҷати муҳофизатӣ/ариза барои РИД
Марҳилаи 5	Истеҳсоли маҳсулот	Ҳисоботи тадқиқотӣ мувофиқи ГОСТ 7.32–2017**	Маҳсулоти нав бо хусусиятҳои баробар (шакл, вазифаҳо ва ғ.)

* ГОСТ Р 15.011–2024. Моликияти зеҳнӣ. Тадқиқоти патентӣ. Мундариҷа ва тартиби гузaronидан Санаи ба амал ҷорӣ намудан: 01.03.2024. Бо фармони Агентии федералии танзими техникӣ ва метрология аз 13.02.2024 № 208-ст // <https://docs.cntd.ru/document/1305016851?marker=64S0IJ> тасдиқ ва ҷорӣ карда шудааст.

** ГОСТ 7.32–2017. Стандарти байнидавлатӣ. Системаи стандартҳои иттилоотӣ, китобдорӣ ва нашриёт. Ҳисобот дар бораи кори илмӣ-тадқиқотӣ. Сохтор ва қоидаҳои бақайдгирӣ (бо фармони Росстандарт аз 24.10.2017 № 1494-ст мавриди амал қарор дода шудааст).

СМуаллиф тартиб додааст

Азбаски сирри тиҷорӣ (ноу-хау) дар заминаи муҳандисии баръакс иттилооте мебошанд, ки ба даст овардани онҳо душвор аст, махсусан дар соҳаҳои технологӣ ва инчунин аз сабаби мавҷуд набудани дастрасӣ ба иттилооте, ки арзиши воқеӣ ё эҳтимолии тиҷоратӣ доранд, эҳтимоли ба даст овардани чунин маълумот ва маълумот дар заминаи муҳандисии баръакс қонунӣ ба гумон аст.

Дар баробари ин мумкин аст, ки муҳандисони баръакс ғайриҷашмдошт маълумотеро, ки сирри тиҷоратӣ (ноу-хау) ташкил медиҳанд, ба даст оранд, масалан, тавассути таҳқиқот, озмоишҳо ва таҷрибаҳои гуногуни худ, ки дар доираи корҳои тадқиқотии илмӣ ба таври ампирикий муайян карда шудаанд.

Азбаски дар амал муҳандисони баръакс аксар вақт диққати худро ба объектҳои ҳуқуқи патентӣ равона меку- нанд, яқоя кардани муҳандисии баръакс бо дастгирии

патентӣ-ҳуқуқӣ бо мақсади ба ҳадди аксар расонидани истифодаи маълумоти патентӣ ва ғайрипатентӣ ва муайян кардани хатарҳои эҳтимолии поймол кардани ҳуқуқи патентии соҳиби объекти тадқиқотӣ ҳангоми муҳандисии баръакс аҳамияти стратегӣ дорад.

Дастгирии патентӣ-ҳуқуқии муҳандисии баръакс

Марҳилаҳои таъминоти патентӣ ва ҳуқуқи раванди муҳандисии баръакс объекти тадқиқотӣ дар ҷадвали 3 оварда шудаанд.

«Ҷойгиркунии» марҳилаҳои дастгирии патентӣ-ҳуқуқӣ ба раванди муҳандисии баръакс қарори стратегӣ бо мақсади баҳодиҳии ҳамаҷонибаи объекти тадқиқотӣ ва амалҳои хуб андешидашуда оид ба кам кардани хатарҳо мебошад. Аз ҷумла, марҳилаи иловагии таҳияи нақшаи коҳишдиҳӣ метавонад арзёбии хатарҳои таҳримӣ ҳангоми харидани таҷҳизот ё хидматҳои истеҳсоли хориҷӣ бошад.

Масалан, «ширкат метавонад таҷҳизоти гаронбаҳои истеҳсоли хориҷиро (баъзан истифодашаванда) дар Русия ё кишварҳои ба он дӯст харидорӣ кунад, аммо баъдан наметавонад чузъхоро харидорӣ кунад, ки ҳатто метавонад боиси қатъ гардидани истеҳсолот гардад» [3]. Оқибатҳои ҷиддии ҳуқуқӣ метавонанд дар натиҷаи вайрон кардани ҳуқуқи истисноии дорандаи ҳуқуқи муаллиф ба маҳсулоти аслий, ки таҳти муҳандисии баръакс қарор доранд, оварда расонанд.

Тибқи тадқиқоти ФГБУ «ИФМС» дар доираи кори тадқиқотии «Такмили таҳсилоти муттасил дар систе- маи тайёр кардани кадрҳо дар соҳаи моликияти зеҳнӣ

Эҳтимол дорад, ки муҳандисони баръакс ба таври ғайриҷашмдошт маълумотеро, ки сирри тиҷоратӣ (ноу-хау) ташкил медиҳанд, ба даст оранд, масалан, тавассути таҳқиқот, озмоишҳо ва таҷрибаҳои гуногуни худ, ки дар доираи корҳои тадқиқотии илмӣ ба таври ампирикий муайян карда шудаанд.

Ҷадвали 4
Функциональные виды должностей и профессий в области ИС [4]

№ п/п	Номи функсияи корӣ	Унвонҳо, касбҳои имконпазир
1	Дастгирии иттилоотӣ барои раванди эҷоди РИД ва воситаҳои фардиқунонӣ	Инженери ахбороти илмӣ-техникӣ
		Муҳандиси патент ва кори ихтироӣ
		Мутахассиси хурди идоракунии МЗ
		Эксперти техникаи идоракунии МЗ
2	Таҳияи стратегияи маҳсулот ва стратегияи навсозии технологияи истеҳсолот	Инженери ахбороти илмӣ-техникии разряди II
		Муҳандиси патент ва кори ихтироӣ категорияи II
		Таҳлилгари патент ва кори ихтироӣ
		Эксперти доир ба корҳои патентӣ ва ихтироӣ
		Мутахассиси идоракунии МЗ
		Технологи пешбар
3	Таҳлил ва арзёбии лоиҳаҳои инноватсионӣ дар доираи интиқоли технология	Инженери ахбороти илмӣ-техникии тоифаи I
		Муҳандиси доир ба корҳои патентӣ ва ихтироӣ категорияи I
		Сармутахассис оид ба идоракунии МЗ
		Сарэксперт оид ба идоракунии МЗ
4	Идоракунии ҳуқуқҳо ба РИД ва МЗ	Саринженер оид ба ахбороти илмӣ-техникӣ
		Саринженер оид ба корҳои патентӣ ва ихтироӣ
		Сардори шӯъбаи структуравии корҳои патентӣ ва ихтироӣ

Муаллиф тартиб додааст

Оқибатҳои ҷиддии ҳуқуқӣ метавонанд дар натиҷаи вайрон кардани ҳуқуқи истисноии дорандаи ҳуқуқи муаллиф ба маҳсулоти асли, ки таҳти муҳандисии баръакс қарор доранд, оварда расонанд.

дар марҳилаи ҳозира»⁸, аз 1173 стандартҳои касбии дар Федератсияи Русия амалкунанда 42 стандарт дорои салоҳият дар соҳаи моликияти зеҳнӣ мебошад (минбаъд – МЗ). Барои муайян кардани салоҳиятҳои маъмулӣ дар соҳаи технологияҳои иттилоотӣ, ки барои истифода дар стандартҳои касбӣ мувофиқанд, барои ҳар як вазифаи корӣ маҷмӯи амалҳои корӣ ва малака ва донишҳои зарурӣ барои татбиқи онҳо таҳлил карда шуданд. Ҳангоми таҷзияи системаи салоҳиятҳои стандартҳои касбӣ салоҳиятҳои зерини маъмулӣ дар соҳаи МЗ муайян карда шуданд:

1. Гузаронидани ҷустуҷӯи патентӣ.

2. Гузаронидани тадқиқоти патентӣ.
3. Гузаронидани тадқиқот оид ба тозагии патент.
4. Омода ва иҷрои дархостҳо барои бақайдгирии объектҳои МЗ.

Тибқи тавсифи вазифаҳои меҳнатӣ, ки ба стандартҳои касбии «Мутахассис оид ба идоракунии МЗ ва интиқоли технология»⁹, чор гурӯҳи вазифаҳои умумишудаи корӣ дохил карда шудааст (ҷадвали 4), ки дар онҳо вазифаҳо ва касбҳоро дар соҳаи IP муайян кардан мумкин аст. Нисфи онҳо вазифаҳои муҳандисӣ мебошанд, зеро муҳандисон одатан дар тамоми равандҳои давраи ҳаёти дастгоҳҳои техникӣ, ки мавзӯи муҳандисӣ мебошанд, аз ҷумла тадқиқоти амалӣ, банақшагири, лоиҳакашӣ, сохтмон, таҳияи технологияи истеҳсолот, таҳияи ҳуҷҷатҳои техникӣ, истеҳсол, танзим, озмоиш, истифода, нигоҳдорӣ, таъмир, нобудсозии дастгоҳ ва идоракунии сифат иштирок мекунанд.

Дастгирии патентӣ ҳуқуқӣ ҳадди ақал намуҳои зерини корро дар бар мегирад:

- гузаронидани ПИ (ПИ оид ба патентпазирӣ ва/ё тафтиши тозагии патент);

⁸ КИТ «Такмили таълими муттасил дар системаи тайёр кардани кадрҳо дар соҳаи технологияҳои иттилоотӣ дар марҳилаи ҳозира». Шифри мавзӯ: 1-ОД-2020. Мӯҳлати гузаронидани КИТ: 23.03.2020–30.06.2021. Директори КИТ – директори ИФМС Неретин О. П. // <https://www1.fips.ru/about/deyatelnost/nauchnaya-deyatelnost/1-od-2020.pdf> (санаи муроҷиат: 02.05.2024).

⁹ Фармони Вазорати меҳнат ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Федератсияи Русия аз 7 сентябри соли 2020 таҳти № 577н «Дар бораи тасдиқи стандартҳои касбии «Мутахассис оид ба идоракунии моликияти зеҳнӣ ва интиқоли технология». [Манбаи электронӣ] URL: <https://www.garant.ru/products/ipo/prime/doc/74629782/> (санаи муроҷиат: 02.05.2024).

- арзёбии хатарҳои эҳтимолии вайрон кардани ҳуқуқҳои истисноии дорандаи ҳуқуқи муаллиф ба объекти таҳқиқшаванда;

- бақайдгирии ҳуқуқ ба РИД ва ғ.

Дастгирии патентӣ ва ҳуқуқӣ ба мутахассисони моликияти зеҳнӣ вогузор карда шавад ба мақсад мувофик аст, зеро ин намуди кор дониш ва таҷрибаи пешбурди ПИ ва бақайдгирии ҳуқуқҳоро ба РИД (объектҳои ҳуқуқи патентӣ) талаб мекунад. Намудҳои кори дар боло зикршуда мутахассисонро, пеш аз ҳама, маълумоти техникӣ ва таҳассуси «инженер-патент» талаб мекунад.

Дар таҳияи стратегияи ҳифзи ҳуқуқи маҳсулоти таҳияшаванда ҳангоми зарурати таҳлили бозор, омӯзиши хусусиятҳои қонунгузори давлатҳои хориҷӣ, таҳлили шароити бозор ва ғайра мутахассисон аз дигар соҳаҳои соҳаи интеллектуалӣ (ҳуқуқшиносон, иқтисодчиён, менеҷерон, маркетингҳо ва ғайра), ки дониш ва таҷрибаи муҳандисии пешниҳоди дархостҳои патентиро надоранд, иштирок карда метавонанд.

Шарикҳои байни реверс-инженерон ва мутахассисони МЗ ба ҳар як мутахассис барои ба таври касбӣ машғул шудан ба кори худ ва ҳамзамон ба таври сифатӣ масъалаҳои марбут ба татбиқи созишномаҳои байни субъектҳои муҳандисии баръакс, ки ҳуқуқи муаллифон ва соҳибони ҳуқуқи муаллифро эҳтиром мекунад ва ҳамзамон ба рушди инноватсия мусоидат мекунад, кӯмак мекунад.

Дар баробари ин, рушди мақсадноки салоҳиятҳои реверс-инженерон дар соҳаи ҳуқуқи моликияти зеҳнӣ бояд баррасӣ карда шавад, зеро дастгирии патентӣ

Дастгирии патентӣ ва ҳуқуқӣ ба мутахассисони моликияти зеҳнӣ вогузор карда шавад ба мақсад мувофик аст, зеро ин намуди кор дониш ва таҷрибаи пешбурди ПИ ва бақайдгирии ҳуқуқҳоро ба РИД (объектҳои ҳуқуқи патентӣ) талаб мекунад.

ва ҳуқуқи раванди реверс-инжиниринг метавонад танҳо тавассути ҳамкории кушоди байни муҳандисони баръакс, таҳиягарон ва мутахассисони МЗ самаранок амалӣ карда шавад.

Модели салоҳияти субъектҳои муҳандисии баръакс бо дастгирии патентӣ ва ҳуқуқӣ

Матритсаи салоҳиятҳои субъектҳои муҳандисии баръакс бо дастгирии патентӣ-ҳуқуқӣ дар ҷадвали 5 оварда шудааст, ки дар он марҳалаҳои марбут ба татбиқи ПИ (марҳилаҳои 0, 2 ва 4) дар синергетикаи арзишӣ-салоҳияти муҳандис(ҳо) ва муҳандиси(ҳо)-и патентӣ¹⁰, ки аз муттаҳид кардани салоҳиятҳои гуногуни субъектҳои муҳандисии баръакс, рафъи ҷудои моҳияти ва/ё ҷудои онҳо, тамаркуз ба истифодаи ҳамаҷонибаи дониш

¹⁰ Аз ҷониби муаллиф тартиб дода шудааст

Ҷадвали 5

Модели салоҳияти субъектҳои муҳандисии баръакс бо дастгирии патентӣ ва ҳуқуқӣ

Намудҳои кор	Ваколатҳо (маҷмӯи дониш ва малақаҳо)	Намудҳои кор	Ваколатҳо
реверс-инженер(он)		инженер(они)-патентшунос(он)	
Марҳилаи 0. Гузаронидани МЗ оид ба ҳолати техника ва муайян кардани объектҳои муҳандисии баръакс			
Ташаккули мавзӯи ҷустуҷӯ, аз ҷумла тартиб додани: • вазифаҳо оид ба гузаронидани ПИ; • регламенти ҷустуҷӯ. Муайян кардани объектҳои муҳандисии баръакс	инженерияи техникӣ	Гузаронидани ПИ (таҳлили сатҳи ҷаҳонии технология дар соҳае, ки объекти техникӣ ба он тааллуқ дорад, ва муайян кардани тамоюлҳои рушди он. Муайян кардани ҳалли маъмулӣ ва наздиктарини техникӣ, мушкилоти техникӣ, ки бояд ҳал карда шаванд ва натиҷаҳои техникӣ заруранд. Санҷиши мавҷудияти патентҳои дорои ҳимояи васеи ҳуқуқӣ дар қаламрави манфиатдор, ки ба пешбурди озодонаи таҳаввулот дар минтақаи баррасӣ монеъ мешаванд). Таҳияи ҳисоботи ПИ	Дониш қонунгузорӣ дар соҳаи ҳифзи РИД (объектҳои ҳуқуқи патентӣ) дар Русия ва хориҷа. Дониш ва малакаи гузаронидани ПИ, таҳлили ҳуҷҷатҳои патентӣ ва ғайра.
Марҳилаи 1. Омӯзиши объекти тадқиқот			
Сканкунии 3D объекти тадқиқот. Коркарди маълумоти сканкунии 3D. Табдил додани модели 3D ба расм. Таҳияи ҚД	инженерияи техникӣ. Дониш ва таҷриба дар соҳаи реинженеринг, малақаҳои амалӣ дар реинженеринг ва сканери 3D, малақаҳои амалӣ дар кор бо барномаҳои, ки моделҳои 3D-ро ба расмҳо табдил медиҳанд	—	—

Намудҳои кор	Ваколатҳо (маҷмӯи дониш ва малакаҳо)	Намудҳои кор	Ваколатҳо
реверс-инженер(он)		инженер(они)-патентшунос(он)	
Марҳилаи 2. Гузаронидани ПИ ва арзёбии хатарҳои эҳтимолии вайрон кардани ҳуқуқи истисноии дорандаи ҳуқуқи муаллиф ба объекти мавриди омӯзиш			
Ташаккули мавзӯи ҷустуҷӯ, аз ҷумла тартиб додани: • вазифаҳо оид ба гузаронидани ПИ; • регламенти кофтуков	инженерияи техникӣ	Гузаронидани ПИ (гузаронидани ПИ барои муайян кардани шиносоии сохтор дар маҷмӯъ ва/ё қисмҳои он. Муайян кардани мавҷудият ё набудани қарори техникӣ дар таркиби объекти тадқиқотӣ, ки метавонад ба меъёрҳои патентпазирӣ ҷавобгӯ бошад. Интиҳоб ва асосноккунии стратегияи афзалиятноки ҲИФЗИ ҳуқуқӣ). Таҳияи ҳисобот ииди ПИ. Арзёбии ҳуқуқии хатарҳои эҳтимолии вайрон кардани ҳуқуқи истисноии дорандаи ҳуқуқи муаллиф ба объекти таҳқиқшаванда	Донишҳои қонунгузорӣ дар соҳаи РИД (объектҳои ҳуқуқи патентӣ) дар Русия ва хориҷи кишвар. Дониш ва малакаи гузаронидани ПИ, таҳлили ҳуҷҷатҳои патентӣ ва ғайра.
Марҳилаи 3. Тарҳрезии маҳсулот			
Ташаккули модели устувори объект. Тартиб додани КД, ТД ва ПД ба маҳсулот	инженерияи техникӣ. Донишҳои принципҳои математикӣ ва моделсозии компютерӣ шаклҳои сеченака (қисмҳои саҳт). Дониш ва қобилияти кор бо усулҳои, ки барои эҷод ё муаррифии моделҳои саҳт истифода мешаванд	–	–
Марҳилаи 4. Гузаронидани ПИ оиди тозагии патентӣ ва бақайдгирии ҳуқуқҳо ба РИД			
Ташаккули мавзӯи ҷустуҷӯ, аз ҷумла тартиб додани: • вазифаҳо оид ба гузаронидани ПИ; • регламенти ҷустуҷӯ. Таҳлили морфологӣ элементҳои конструктории маснуоти нав ва ташаккули матритсаи вариантҳои схемаҳои конструктории дастгоҳ. Таҳлили функционалӣ ва физикӣ дастгоҳ (таҷзияи объект ба қисмҳои таркибии он дар асоси хусусиятҳои физикӣ ва динамикӣ)	инженерияи техникӣ	Гузаронидани ПИ (гузаронидани ПИ дар базаҳои маълумотҳои идораҳои патентии ҳудуди манфиатдор барои маълум будани лоиҳа, қисмҳои он ва дигар қарорҳои техникӣ ба таркиби он дохилшуда. Таҳлили тозагии патентии объектҳои техникӣ таҳияшуда). Таҳияи ҳисобот ииди ПИ. Омода намудани маҷмӯи маводи дархост барои РИД Пешниҳоди ариза барои РИД, нигоҳ доштани сабти дархости патент	Дониш қонунгузорӣ дар соҳаи ҲИФЗИ РИД (объектҳои ҳуқуқи патентӣ) дар Русия ва хориҷа. Дониш ва малакаи гузаронидани ПИ, таҳлили ҳуҷҷатҳои патентӣ ва ғайра.
Марҳилаи 5. Истеҳсоли маҳсулот			
Истеҳсол ва озмоиши намунаҳои таҷрибавӣ ва намудҳои таҷрибавӣ маҳсулот. Санҷишҳои қабул, ки бо мақсади санҷиши ниҳой ва тасдиқи мутобиқати маҳсулоти прототип ба талаботи шартҳои техникӣ ва қабули қарор дар бораи омодагии натиҷаҳо барои пешниҳод ба комиссияи қабул барои қабули онҳо гузаронида мешаванд.	инженерияи техникӣ	–	–

*Аз ҷониби муаллиф тартиб дода шудааст

ва малакаҳои амалии муҳандис(ҳо) ва муҳандис(ҳо)-и патентӣ, ки дар раванди муҳандисии баръакс иштирок мекунанд, иборат аст.

Бояд ба назар гирифт, ки муҳандис метавонад дар соҳаи МЗ салоҳият пайдо кунад (ки муҳандис дар соҳаи МЗ маълумоти иловагии касбӣ дорад, аксар вақт дар амал мушоҳида мешавад), аммо ҳуқуқшиносон, иқтисоддонҳо, менеҷерҳо, маркетингологҳо ва ғайра наметавонанд дар муддати кӯтоҳ малакаи муҳандисонро ба даст оранд.

Аз ин рӯ, дар матритсаи салоҳиятҳо ин мутахассисон ивазшаванда нестанд, балки аз ҷиҳати аҳамияти амалӣ ва татбиқи дониш ва малакаҳои амалии онҳо бояд ҳамдигарро пурракунанда ҳисобида шаванд.

Ҳангоми баррасии масъалаҳои таъмини ҳуқуқи муҳандисии баръакс, инчунин бояд вазифаҳои таъмини фаъолияти корхонаҳо ва таъмини истиқлолияти технологӣ ва рушди Федератсияи Русия ба назар гирифта шаванд. Риояи расмӣ ба қоидаҳои қабулшудаи байналмилалӣ

Ҳангоми баррасии масъалаҳои таъмини ҳуқуқии муҳандисии баръакс, инчунин бояд вазифаҳои таъмини фаъолияти корхонаҳо ва таъмини истиқлолияти технологӣ ва рушди Федератсияи Русия ба назар гирифта шаванд.

ва Русия дар соҳаи ҳифзи МЗ метавонад боиси бастанӣ равандҳои муҳими рушд ва истеҳсолот гардад.

Хавфҳои эҳтимолии вайрон кардани ҳуқуқҳои истисноии дорандаи ҳуқуқи муаллиф, ки ҳангоми дастгирии патентӣ ва ҳуқуқии раванди муҳандисии баръакс муайян карда мешаванд.

Марҳилаи 0. Гузaronидани МЗ оид ба ҳолати техника ва муайян кардани объектҳои муҳандисии баръакс

Арзёбии хатарҳои эҳтимолии вайрон кардани ҳуқуқи истисноии дорандаи ҳуқуқи муаллиф ба объекти таҳқиқшаванда аз таҳлили сатҳи технология ва муайян кардани объекти муҳандисии баръакс оғоз мешавад. Дар ин марҳила имкони ба таври қонунӣ тарҳрезии баръакси объекте, ки ҳуқуқи истисноии он ба ашхоси сеюм дар формати «чун ҳаст» (1:1) тааллуқ дорад, дар асоси санҷиши мӯҳлати эътибори ҳуқуқи истисноӣ ба объекти муҳандисии баръакс ва ҳолати он баҳо дода мешавад.

Дар сурати муайян кардани объекти муҳандисии баръакс, мӯҳлати амали ҳуқуқи истисноӣ ба патент санҷида мешавад. Агар мӯҳлати ҳуқуқи истисноӣ ба охир расида бошад ва ҳуқуқи мустасно қатъ шуда бошад (объект дар асоси банди 1 моддаи 1364 КГ ФР ба моликияти ҷамъиятӣ мегузарад), ҳалли техникиро барои инжиниринги баръакс озодона истифода бурдан мумкин аст.

Агар муайян карда шавад, ки мӯҳлати амали патент пеш аз мӯҳлат қатъ шудааст, дар он марҳила имконияти татбиқи ҳуқуқи истифодаи минбаъда (дар асоси моддаи 1400 КГ ФР) ва татбиқи истифодаи минбаъдаи ихтироъ, модели ғоиданок ё намунаи саноати бе васеъ намудани доираи чунин истифода баҳо дода мешавад.

Марҳилаи 2. Гузaronидани ПИ ва арзёбии хатарҳои эҳтимолии вайрон кардани ҳуқуқи истисноии дорандаи ҳуқуқи муаллиф ба объекти мавриди омӯзиш

Ҳангоми гузаронидани ПИ оид ба маъруфияти тарҳ дар маҷмӯъ ва (ё) қисмҳои он, баҳодиҳии мутобикати маҳсулот ба шартҳои патентпазирӣ (дар асоси моддаи 1350 КГ ФР) бо мақсади пешгирӣ намудани хатари ба даст наомадани ҳифзи ҳуқуқии маҳсулот бо сабаби риоя накардани талаботи қонун гузаронида мешавад.

Ҳолати навоарӣ аз замони қабули аввалин санади меъёрии ҳуқуқӣ оид ба ҳифзи ихтироот омили муайянкунанда буд ва то ҳол аҳамияти ҳалкунандаро нигоҳ медорад. Ҳамчун меъёри навоарӣ хусусияти номаълуми ихтироъ дар ҳолати техника мебошад, ки дар санаи афзалияти ихтироъ ба даст оварда шудааст. Конунгузор коидаро мукаррар кардааст, ки ифшои маълумот дар бораи ихтироот на бештар аз шаш моҳ пеш аз рузи додани ариза ба чунин ихтироъ ба монанди имтиёз ба навоарӣ патент кардани ихтироъ монеъ намешавад [5].

Баҳодиҳии мавҷудияти хавфҳо нисбат ба ғоидани навоарӣ («имтиёзи муаллиф»), ҳангоме, ки ҳангоми санҷиши навоарӣ ба ҳолати техника манбаъҳои дорои маълумоти дастраси марбут ба ихтироъ, ки аз ҷониби муаллиф, дархосткунанда ё ҳар шахсе, ки ин маълумотро мустақим ё ғайримустақим аз онҳо гирифтааст, дар бар намегирад, агар дар ариза оид ба ин ихтироъ аз мӯҳлати на дертар аз шаш моҳ ошкор нашуда бошад.

Дар ин маврид бояд фаҳмид, ки давраи «имтиёзи муаллиф» барои навоарӣ, аз як тараф, барои муаллиф ё дархосткунанда бартарии муайяне мебошад — имконияти пешниҳоди дархости патентӣ дар асоси маълумоти ошкоршуда бидуни тарси «беобрӯ» кардани навоари қарори техникӣ ва аз тарафи дигар, хавфи муайянро дар бар мегирад, зеро дар давоми шаш моҳи дигар ғош кардани маълумот дар бораи шахс метавонад, аз ҷониби муаллиф ё дархосткунанда барои такмил додан ва эҷоди ҳалли нав ва пешниҳоди дархости патентӣ барои бақайдгирӣ аз номи худашон ошкор карда мешавад.

Бо ҳамин муносибат, хавфҳо барраси карда шуда, интиҳоб ва асоснокии стратегияи афзалиятнокии ҳифзи ҳуқуқӣ бо назардошти табиати дугонаи ҳуқуқии объектҳои алоҳидаи ҳуқуқи МЗ (имконияти ҳифзи ҳамзамон як РИД бо истифода аз моделҳои гуногуни ҳуқуқӣ) сурат мегирад [6].

Марҳилаи 4. Гузaronидани ПИ оиди тозагии патентӣ ва бақайдгирии ҳуқуқҳо ба РИД

Ҳангоми таҳлили тозагии патентии объекти техникӣ таҳияшуда намудҳои зерини таҳлил гузаронида мешаванд: таҳлили морфологии унсурҳои сохтории маҳсулоти нав ва таҳлили функционалии физикийи дастгоҳ [7] барои арзёбии эҳтимолияти пайдоиш ва рафъи хатари эҷоди ҳалли техникӣ, ки марҳилаи ихтироъкорӣ надорад. Азбаски дар ин марҳила маҷмӯи маводҳои дархост барои РИД омода карда шуда, сипас ба Роспатент дархост барои РИД пешниҳод карда мешавад, пас

бо мақсади кам кардани хатарҳои матритсаи вариантҳои схемаи тархрезии дастгоҳ ташақкул ёфта, объект аз рӯи хусусиятҳои физикӣ ва динамикӣ ба қисмҳои таркибии он тақсим карда мешавад.

Ин намуди корҳои барои пешгирии хавфи нодуруст тартиб додани формулаи ихтироъ ва модели ғоиданок ва рафъи носоҳеҳҳои тартиб додани банди мустақил ва вобастаи формула, инчунин қисмҳои маҳдудкунанда ва фарқкунандаи формулаи ихтироъ ва модели ғоиданок заруранд.

Ҳолатҳои баррасишаванда оид ба муайян кардани хатарҳои эҳтимолии вайрон кардани ҳуқуқи истисноии дорандаи ҳуқуқи муаллиф дар раванди коркарди баръакс, ки дар аввал ба таври умум фаҳмо ба назар мерасанд, дар сатҳи ибтидоӣ барои мутахассисони соҳаи МЗ дастрасанд, барои реверс-инжиниринг возеҳ набошанд, зеро ҳуқуқи истисноӣ ба РИД на амалҳои инжиниринг баръакс, ки қонунро вайрон мекунанд, балки амалҳои минбаъдаи истеҳсолкунандаи маҳсулоте, ки дар асоси объекти аслии техникӣ сохта шудаанд, анҷом дода мешаванд.

Муайянкунии саривақтӣ ва мунтазами хатарҳои эҳтимолии вайрон кардани ҳуқуқҳои истисноии дорандаи ҳуқуқи муаллиф ҳангоми дастгирии патентӣ ва ҳуқуқии раванди муҳандисии баръакс имкон медиҳад, ки дар оянда имкони ташкили системаи муқоисаи параметрҳои техникӣ маҳсулоти истеҳсолшуда бо параметрҳои шабеҳи маҳсулоти рақибон (системаи бенчмаркинги техникӣ) барои мақсадҳои баланд бардоштани рақобатпазирӣ маҳсулот баррасӣ карда шавад [8].

Хулосаҳо

Доҳил намудани дастгирии патентӣ ва ҳуқуқӣ ба раванди муҳандисии баръакс қарори зарурӣ ва аз ҷиҳати стратегӣ муҳим дар сатҳҳои гуногуни иқтисодӣ мебошад. Аз ҷумла, дар сатҳи давлатӣ мутобиқи Қарори Ҳукумати Федератсияи Русия аз 18 феввали соли 2022 таҳти № 208 дастгирии лоиҳаҳо, ки таҳияи ҳуҷҷатҳои конструкториро барои ҷузъҳои барои соҳаҳо, ки истеҳсоли

онҳо дар Федератсияи Русия маҳдуд аст ё мавҷуд нест (қисмҳои муҳими муҳим) дар назар доранд¹¹.

Бо мақсади таъмини истиқлолияти воридоти ФР ва фароҳам овардани шароите, ки пешвоии миллии технологӣ таъмин менамояд, ба мақсаднокӣ ва дурнамоӣ ҷорӣ намудани дастгирии ҳамаҷонибаи патентӣ ва ҳуқуқӣ барои раванди инжиниринг баръакс аён аст.

Ҷорӣ намудани муносибати арзишӣ-салоҳият дар татбиқи раванди инжиниринг баръакс инҳоро таъмин мекунад:

- омӯзиши профилактикии¹² масъалаҳои вобаста ба арзёбии хатарҳои эҳтимолии вайрон кардани ҳуқуқҳои истисноии дорандаи ҳуқуқи муаллиф ҳангоми инжиниринг баръакс;
- кори самараноки муҳандисони баръакс ва инжиниринг-патентшуносон берун аз доираи кори марбут ба инжиниринг баръакс, тақия ба дониш, малака ва қобилиятҳо (салоҳиятҳои арзишӣ-маъноӣ), ки дар доираи кросс-ҳамкорӣ байниҳамдигарии субъектҳои инжиниринг баръакс ба даст оварда шудаанд.

Бо ҳамин сабаб, аҳамият ва дурнамои шарикӣ кушод байни муҳандисони баръакс, муаллиф-таҳиягарон ва мутахассисони МЗ дар инжиниринг баръакс меафзояд.

Арзёбии хатарҳои эҳтимолии поймолкунии ҳуқуқи истисноии дорандаи ҳуқуқи муаллиф ҳангоми коркарди баръакс раванди баҳодихӣ мунтазам ва пайвастаи манбаъҳои хатаре, ки ҳангоми иҷрои кор дар доираи инжиниринг баръакс ба вучуд меоянд ва баъдан таҳияи чораҳои ислоҳӣ, ки пешгирӣ ва/ё кам кардани хатарро таъмин мекунанд, мебошад.

Яке аз самтҳои тадқиқоти минбаъда омӯзиши таҷрибаи татбиқи ҳуқуқ дар Русия оид ба масъалаҳои вайрон кардани ҳуқуқҳои истисноӣ ба объектҳои моликияти зеҳнӣ, ки тавассути муҳандисии баръакс сохта шудааст, мебошад.

Рӯйхати адабиётҳо

1. Ивлиев, Г. П. Маълумоти патентӣ манбаи донишҳои пураризиш барои реинженеринг мебошад / Г. П. Ивлиев, Т. Н. Эриванцева // Ҳуқуқ ва иқтисодиёти рақамӣ. — 2022. — № 3 (17). — С. 5–11. — DOI 10.17803/2618–8198.2022.17.3.005–011.
2. Фридман, Рон. Муваффақиятҳои бузурги муҳандисии баръакс: муҳандисии баръакс ҳамчун роҳи маҳорат / Р. Фридман; Тарҷ. аз англисӣ П. А. Самсонова. — Минск, Попурри, 2021. — 272 с.
3. Бравков, П. Дар бораи масъалаи муттасилии корхонаҳои саноати нафту газӣ Русия. Қисми 2 / П. Бравков, О. Жданев, В. Чубоксаров // Стандарт ва сифат. — 2020. — №9 (999). — С. 70–76.

¹¹ Қарори Ҳукумати Федератсияи Русия аз 18 феввали соли 2022 таҳти № 208 «Дар бораи додани субсидия аз буҷети федералӣ ба ташкилоти ғайритаҷорати худмухтори «Агентии рушди технологӣ» барои дастгирии лоиҳаҳо, ки бо таҳияи ҳуҷҷатҳои лоиҳавӣ барои ҷузъҳои барои соҳаҳои саноат заруранд».

¹² Аз лат. *praevenio* — Ман пеш меравам, огоҳ мекунам.

Арзёбии хатарҳои эҳтимолии поймолкунии ҳуқуқи истисноии дорандаи ҳуқуқи муаллиф ҳангоми коркарди баръакс раванди баҳодихӣ мунтазам ва пайвастаи манбаъҳои хатаре, ки ҳангоми иҷрои кор дар доираи инжиниринг баръакс ба вучуд меоянд ва баъдан таҳияи чораҳои ислоҳӣ, ки пешгирӣ ва/ё кам кардани хатарро таъмин мекунанд, мебошад.

4. Видякина, О. В. Бисёрчанбаи касбии мутахассис дар соҳаи идоракунии моликияти зеҳнӣ / О. В. Видякина // Копирайт. Хабарномаи Академияи моликияти зеҳнӣ. — 2023. — № 2. — С. 79–91.
5. Зайцева, Е. В. Оид ба масъалаи мафҳум ва хусусиятҳои объектҳои ҳуқуқи патентӣ, ки бо хусусиятҳои низоми ҳуқуқи онҳо муайян карда мешаванд / Е. В. Зайцева // Бюллетени амнияти иқтисодӣ. — 2019. — № 4. — С. 80–86. — DOI 10.24411/2414-3995-2019-10219.
6. Рябов, В. Хусусияти дугонаи ҳуқуқи объектҳои алоҳидаи ҳуқуқи моликияти зеҳнӣ / В. Рябов // Моликияти зеҳнӣ. Моликияти саноатӣ. — 2021. — № 9. — С. 63–66.
7. Гажур, А. А. Тарҳрезии саноатӣ (дизайн барои муҳандисӣ): китоби дарсӣ / А. А. Гажур. — Маскав: Ҷамъияти масъулиятш маҳдуди «Нашриёти КноРус», 2022. — 328 с. — ISBN 978-5-406-09766-3.
8. Абушева, В. Э. Бенчмаркинг ҳамчун самти самаранокӣ таҳлили муосир / В. Э. Абушева, О. Г. Колосова // Бюллетени иқтисод ва идоракунӣ. — 2022. — № 2. — С. 21–26.

Маълумот дар бораи муаллиф

Ольга Валентиновна Видякина, Номзади фанҳои иқтисодӣ, доценти Университети давлатии техникии Маскав ба номи Н. Е. Бауман (Маскав, кучаи Бауманская, 2-я, 5, бинои 1), вакили патентии ФР, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2759-0173>; ippolicy@mail.ru

Information about the author

Olga V. Vidyakina, Cand. Sci. (Economics), Associate Professor at Bauman Moscow State Technical University (Moscow, Baumanskaya second str., 5, bld. 1.), Patent Attorney of the Russian Federation, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2759-0173>; ippolicy@mail.ru

Муаллиф ҳеҷ бархӯрди манфиатҳоро баён намекунад.
The author declares no conflict of interests.

Ба таҳририят ворид шуд (Received) 08.04.2024
Баъли тақризаз нав дида баромада шуд (Revised) 06.05.2024
Ба чоп қабул карда шуд (Accepted) 17.05.2024

Мақолаи илмӣ

Original article

УДК 347.77:026

Ҳадафҳо, вазифаҳо ва усулҳои бунёди фонди иттилоотии рақамии моликияти зеҳнӣ

Владимир Олегович Сиротюк

Институти муаммоҳои идоранамоии АИР

vlasir55@gmail.com

Аннотатсия: дар мақола доираи васеи мушкилот ва масъалаҳои бунёди фондҳои иттилоотии рақамии моликияти зеҳнӣ (ЦИФИС), ки дар ҳалли мушкилоти таъхирнопазири гузариш ба иқтисодиёти рақамии моликияти зеҳнӣ нақши муҳим доранд, баррасӣ карда мешавад. Мақсади таъсиси ЦИФИС, меъёрҳои самаранокии ташаккул, истифода ва рушди он мураттаб шудаанд, меъёрҳои самаранокии ташаккул, истифода ва рушди он мураттаб шудаанд. Бори аввал дар амалияи ватании ташкили фондҳои иттилоотии рақамӣ методологияи расмӣ ҳалли мушкилоти бунёд ва идоракунии ЦИФИС пешниҳод шудааст, ки барои он усулҳои таҳлил ва тарҳрезии ба объект нигаронидашуда, усулҳои расмӣ арзёбии нишондиҳандаҳои сифати маълумот, таҳлил ва арзёбии хатарҳои амнияти иттилоотӣ ва сохтани механизмҳои ҳифзи базаҳои фондҳои иттилоотии рақамӣ, моделҳо ва усулҳои оптимизатсияи сохтори пойгоҳи додаҳо истифода мешаванд. Ба масъалаҳои бунёди системаи самараноки идоракунии сифат ва амнияти иттилоотӣ (ЦИФИС) таваҷҷӯҳи зиёд дода мешавад.

Калидвожаҳо: системаи идоракунии моликияти зеҳнӣ, фонди иттилоотии рақамии моликияти зеҳнӣ, маҳзани маълумотҳои патентӣ, маҳзани маълумотҳои ғайрипатентӣ, меъёрҳо ва нишондиҳандаҳои сифати маҳзани маълумот, амнияти иттилоотӣ

Барои иқтибос: Сиротюк В. О. Ҳадафҳо, вазифаҳо ва усулҳои бунёди фонди иттилоотии рақамии моликияти зеҳнӣ // Хабарномаи ИФМС. 2024. Т. 3 № 2 (8). С. 142 –147.

Goals, objectives and methods of building a digital information fund of intellectual property

Vladimir O. Sirotyuk

Institute of Control Sciences of Russian Academy of Sciences

vlasir55@gmail.com

Abstract: the article examines a wide range of problems and issues of building effective digital information funds of intellectual property (DIFIP), which play an important role in solving the urgent task of transition to a digital economy of intellectual property. The purpose of creating DIFIP, criteria for the effectiveness of its formation, use and development are formulated. For the first time in the domestic practice of creating digital information funds, a formalized methodology has been proposed for solving the problems of constructing and managing DIFIP, for which methods of object-oriented analysis and design, formal methods for assessing data quality indicators, analyzing and assessing information security risks and constructing mechanisms for protecting DIFIP databases, models and methods for optimizing database structures are used. Much attention is paid to the issues of building an effective integrated system for DIFIP quality and information security management.

Keywords: Intellectual property management system, digital information fund of intellectual property, patent information databases, non-patent information databases, criteria and indicators of database quality, information security

For citation: Vladimir O. Sirotyuk, Goals, objectives and methods of building a digital information fund of intellectual property // Bulletin of Federal institute of industrial property. 2024. Vol. 3, No. 2 (8). P. 142 –147.

Муқаддима

Системаи муосири идоракунии моликияти зеҳнӣ (МЗ) бояд ба рушди ихтироъ ва соҳибкорӣ, тавсеаи бозори иттилоотӣ патентӣ-иттилоотӣ ва илмӣ-техники маҳсулот ва хидматрасонӣ, фароҳам овардани шароити бароҳат ва хидматрасонии қулай ҳангоми пешниҳоди дархостҳо барои ихтироот ва додани патентҳо, гузаронидани кофтуковҳои пурраи патентӣ дар базаҳои маълумотҳои (БМ) маълумоти патентӣ ва ғайрипатентӣ, таъмини ҳифзи ҳуқуқҳои соҳибони патент ва истиқлолияти зеҳнии иқтисодиёти кишвар мусоидат намояд [1–4]. Ин табдилдиҳии системаи идоракунии МЗ ва сохтани як мақоми идоракунии рақамии МЗ-ро муайян мекунад.

Шарти зарурии табдили самарабахши рақамии системаи анъанавии идоракунии МЗ ва гузаштан ба экосистемаи патентӣ-иттилоотӣ ва фаъолияти тадқиқотӣ мавҷудият, мукамалӣ ва дастрасии ҳуҷҷатҳои босифати патентӣ ва ғайрипатентӣ мебошад, ки дар маҳзанҳои иттилоотии патентӣ (ММП) ва ғайрипатентӣ (ММҒП) фонди иттилоотии рақамии моликияти зеҳнӣ (ЦИФИС) нигоҳ дошта мешаванд [1, 3].

ЦИФИС-и ттраққикарда бояд сохтори тақсимшудаи иттилоотӣ ва назорат дошта бошад, ки имкони дастрасии универсалии рақамиро ба ММП ва ММҒП маҳаллӣ ва беруна, паймоиш ва ҷустуҷӯи иттилоот тавассути интерфейси ягонаи корбар ва пешниҳоди хидматҳо барои коркард ва истифодаи онҳоро таъмин намояд.

Сохтмони мақомоти идоракунии системаи иттилоотии рақамӣ нисбат ба сифати маълумоти системаи иттилоотии рақамӣ — мукамалӣ, дастрасӣ, эътимоднокӣ, таъғирнопазирӣ, аҳамиятнокӣ ва амнияти маҳзани маълумот талаботи баланд мегузорад.

Азбаски масъулият барои сифати БМ ЦИФИС ба зиммаи созмондиҳандагони (моликони) он — ташкилотҳои патентӣ, шӯъбаҳо, наشريётҳо ва редакцияҳо (ташкилотҳои наشريётӣ), китобхонаҳои рақамии МЗ, провайдерҳои маҳсулоти иттилоотии патентӣ, хадамоти ҷустуҷӯӣ ва хизматрасонӣ гузошта мешаванд [4], ин ташкилотҳо бояд бо воситаҳои методӣ ва самаранокӣ асбобӣ ва нармфзорӣ барои тарҳрезӣ, таҳия, нигоҳдорӣ ва рушди захираҳои иттилоотии патентӣ, арзёбии нишондиҳандаҳои самаранокӣ ва сифати ММП ва ММҒП-и ЦИФИС мучахҳаз бошанд. Ин таҳияи меъёрҳои самаранокӣ ва усулҳои расмӣ барои ташкили ЦИФИС, таҳлил ва арзёбии нишондиҳандаҳои сифати маълумотро тақозо мекунад, ки пас аз ҳисоб кардани онҳо дар асоси арзишҳои адабии ба даст овардашуда барои баланд бардоштани самаранокӣ ва сифати БМ ЦИФИС системаҳои иттилоотии рақамӣ, таъмини пуррагӣ, эътимоднокӣ, дастрасӣ ва сатҳи додаи амнияти иттилоотии онҳо тадбирҳои дахлдор таҳия карда мешаванд [5–7].

Дар мақола мушкilot, мақсад, вазифаҳо ва усулҳои сохтани ЦИФИС, баланд бардоштани самаранокӣ ва сифати БМ ЦИФИС баррасӣ карда шуда, меъёрҳои самаранокӣ ва нишондиҳандаҳои сифат барои ташаккул, истифода ва рушди ММП ва ММҒП пешниҳод карда мешаванд. Сохтмони системаи самаранокӣ идоракунии сифат ва

амнияти иттилоотии захираҳои патентӣ-иттилоотии патентии ЦИФИС мешавад. Методология, моделҳо, усулҳо ва асбобҳои таҳияшуда ҳангоми сохтани ЦИФИС-и фазои ягонаи патентии авруосиёӣ ва экспертии кишварҳои узви Созмони патентии Авруосиё (ЕАПО) истифода шудаанд.

1. Муаммоҳо, мақсад ва вазифаҳои ташкили ЦИФИС. Меъёрҳои самаранокӣ ташаккул, истифода ва рушди ЦИФИС

Мақсади таъсис, нигоҳдорӣ ва рушди ЦИФИС-и мақоми рақамии идоракунии моликияти зеҳнӣ аз он иборат аст, ки ба коршиносон, муҳаққиқон, таҳиягарон ва шахсони сеюм маълумоти пурра, бозътимод ва босифат дар бораи объектҳои моликияти зеҳнӣ, дастовардҳои наватрини илм ва технология, иттилооти муосири меъёрӣ ва маълумоти дар соҳаҳои (соҳаҳои дониш) мавриди баррасӣ қарор дода шаванд [3].

Рақамикунонӣ ва индексатсияи ҳуҷҷатҳои патентӣ ва адабиёти ғайрипатентӣ яке аз муаммоҳои асосӣ дар ташкили ЦИФИС мебошад, ки дорои ҳаҷми хеле зиёди маълумот, махсусан барои маҷмӯи иттилооти ғайрипатентӣ (илмӣ ва техники) мебошад. Мушкilotи дигар ин зарурати таҳияи сохторҳои муассир барои пойгоҳи БМ ЦИФИС мебошад. Гуногунрангии маълумот, шумораи зиёди талаботи истифодабарандагони системаи идоракунии МЗ, аз ҷумла ихтилоф ва номувофиқ зарурати истифодаи моделҳо ва усулҳои оптимизатсияи сохторҳои ММП ва ММҒП-и маҳаллӣ ва паҳншударо бо назардошти талабот оид ба коркарди самаранокӣ дархостҳо ва муомилоти корбарон, таъмини сатҳи додаи сифат, амнияти иттилооти рақамӣ ва системаи рақамӣ муайян мекунад [3, 6, 7, 9].

Меъёрҳо ва нишондиҳандаҳои самарабахшии сохтан, истифода ва инкишоф додани ЦИФИС-ро баррасӣ менамоем.

Меъёри умумии самаранокӣ (даромаднокӣ) ташкили ЦИФИС дараҷаи пешниҳоди ҳуҷҷатҳо ва маводи ба он дохилшуда дар шакли рақамӣ мебошад. Ин меёр ҳамчун таносуби шумораи ҳуҷҷатҳои ЦИФИС дар шакли рақамӣ ба миқдори умумии ҳуҷҷатҳо ва маводи дар маҷмӯаҳои иттилоотии патентӣ ва ғайрипатентӣ (илмӣ-техникӣ) нигоҳ дошташуда ҳисоб карда мешавад.

Самаранокӣ ба даст овардани фондҳои иттилоотии патентӣ ва ғайрипатентии ЦИФИС аз руи меъёри кифояи максималии инъикос дар ҳуҷҷатҳое, ки барои нигоҳ доштани чихатҳои муҳимтарини фаъолияти эҷодкорони фонд интихоб шудаанд, муайян карда мешавад.

Нишондиҳандаи эътимоднокӣ ва сифати нигоҳдории маводҳо дар БМ ЦИФИС сатҳи ниҳии пешбинишудаи мукамалӣ, эътимоднокӣ, пайдарпайӣ, дастрасӣ ва ҳифзи кафолатнокии иттилооти ЦИФИС аз дастрасии беиҷозат мебошад.

Самаранокӣ дастгирии иттилоотии истифодабарандагони ЦИФИС аз рӯи меъёрҳои ҳадди ақали вақти умумии коркарди дархостҳо ва додани натиҷаҳои ҷустуҷӯ дар шакле, ки барои истифодаи минбаъда мувофиқ, ҳадди аксар пуррагӣ ва эътимоднокии маълумоти патентӣ ва

илмию техникӣ ва мувофиқати иттилооти меъёрӣ ва истинодӣ арзёбӣ мешавад.

Ҳамчун меъёрҳои самаранокии хизматрасонии иттилоотӣ барои ташкилотҳои давлатӣ ва субъектҳои хоҷагидоре, ки тадқиқоти илмӣ ва патентиро дар татбиқи КИТ ва ОКР анҷом медиҳанд, максимум пуррагӣ, саривақтӣ ва дастрасии иттилоот аз ЦИФИС истифода мешавад.

Нишондиҳандаи самаранокии хизматрасониҳои иттилоотӣ барои ташкилотҳои давлатӣ ва ширкатҳои тиҷоратӣ бо истифода аз меъёрҳои дар боло зикршуда, инчунин меъёри арзише ҳисоб карда мешавад, ки даромади умумии ташкилотҳои соҳибмулкони ва фирмаҳои таъминкунандагони ММП ва ММҒП-и ЦИФИС ҳангоми расонидани ҳадамоти пулакии иттилоотии патентӣ ба категорияҳои муайяни истифодабарандагон ба даст меорад.

Ба вазифаҳои асосии бунёди ЦИФИС, баланд бардоштани самаранокӣ, сифат ва амнияти он зеринҳо мансубанд [3, 6, 8]:

1.1) сохтани модели самти предмети системаи идоракунии МЗ ва моделҳои мушаххасоти иттилоот ва талаботи функционалии истифодабарандагони ЦИФИС;

1.2) сохтани модели онтологии самти предмети системаи идоракунии МЗ ва БМ-и намунавӣ;

1.3) таснифи соҳаҳои субъектҳои истифодабарандагони ЦИФИС;

1.4) ташаккули сохтори паҳншудаи иттилоотӣ ва идоракунии системаи ЦИФИС;

1.5) таҳияи стратегия ва тактикаи оптималии ҷустуҷӯи иловагӣ дар ММП ва ММҒП маҳаллӣ ва берунӣ

1.6) тарҳрезии сохторҳои тақсимшуда ва маҳаллӣ ММП ва ММҒП, ки мувофиқи меъёрҳои муайяншудаи самаранокӣ оптимал мебошанд;

1.7) коркарди усулҳои таҳлил ва арзёбии нишондиҳандаҳои сифатии маълумоти ММП ва ММҒП;

1.8) таҳияи усулҳои беҳтар намудани амнияти иттилоотии БМ ЦИФИС;

1.9) бунёди системаи ҳамаҷонибаи идоракунии сифат ва амнияти ЦИФИС.

2. Усулҳо ва воситаҳои ҳалли масъалаҳои сохтмон ва идоракунии ЦИФИС

Барои ҳалли масъалаҳои таҳлил ва сохторбандии соҳаи предметӣ (ПрО) системаи идоракунии МЗ, сохтани модели онтологии ПрО, таснифоти соҳаҳои субъектҳои истифодабарандагон ва сохтани сохтори иттилоотии самаранокии тақсимшудаи ЦИФИС (вазифаҳои 1.1–1.4), методологияи таҳлил ва тарҳрезии объекти нигаронидашуда [10] ба системаи идоракунии иттилоот, мутобик карда шудааст [3, 6]. Татбиқи он дар муқоиса бо усулҳои тарҳрезии сохторӣ имкон медиҳад, ки хусусиятҳо ва параметрҳои объектҳои рақамисозии системаи идоракунии системаи иттилоотӣ, хосиятҳо, хусусиятҳо ва муносибатҳои байни онҳо ба инобат гирифта шаванд. Бо истифода аз методологияи таҳияшуда ҳалли пайгирона ва бо ҳам алоқаманди масъалаҳои сохтани модели объекти ПрО; ташаккули модели ПрО таҳқиқоти илмию патентӣ

ва сохтани базаи маълумот; сохтани моделҳои объекти иттилоот ва талаботи функционалии истифодабарандагон; таҳлили кластерӣ ва таснифи корбарони пойгоҳи абрӣ ва автономӣ; сохтани модели объекти сохтори иттилоотии тақсимшуда ва идоракунии ЦИФИС ба амал бароварда мешавад. Сохторҳои самаранокии системаи ПрО-и идоракунии МЗ ва дастрасӣ ба маълумоти ЦИФИС, инчунин синфҳои истифодабарандагони БМ абрӣ ва автономӣ ташаккули имкон медиҳанд, ки равандҳои рақамӣ ва индексатсияи ҳуҷҷатҳои патентӣ ва адабиёти ғайрипатентӣ ва боркунии он ба БМ ЦИФИС-ро мақбул созанд.

Вазифаи 1.5 бо дарназардошти талаботи истифодабарандагон оид ба пуррагӣ ва эътимоднокии додаҳо, махфӣ ва дастрас будани манбаъҳои иттилоотӣ (БМ маҳаллӣ ва берунӣ) ҳал карда мешавад, ки самаранокии ҷустуҷӯи иттилоотии патентӣ, ки олимони, тадқиқотчиён ва коршиносон мегузаронанд, пеш аз ҳама аз он вобаста аст. Усулҳои ба расмият даровардашудаи ҳисобкунии ин нишондиҳандаҳо дар сарчашмаҳои зерин оварда шудаанд [3, 6, 8].

Барои ҳалли масъалаҳои оптимизатсияи сохторҳои БМ ЦИФИС (вазифаи 1.6), моделҳо, усулҳо ва алгоритмҳои таҳлил ва сохтани сохторҳои самаранокии маълумотҳои каноникӣ соҳаҳои субъектҳои истифодабарандагони ЦИФИС, синтези сохторҳои оптималии мантиқӣ ва физикии ММП ва ММҒП тақсимшуда ва маҳаллӣ истифода мешаванд [9]. Вазифаҳои синтез мувофиқи меъёрҳои амалии самаранокии фаъолияти ЦИФИС — вақти ҳадди ақал барои коркарди дархостҳо ва муомилоти корбарон, вақти ҳадди ақал барои ташаккули сохторҳои додаҳо ва боркунии БМ ва ғайра бо назардошти маҳдудиятҳои аз ҷониби СУРБД ва СУБД, инфрасохтор ва талаботҳои системаи тақсими ЦИФИС ва талаботи идоракунии МЗ гуногун таҳия карда мешаванд.

Таҳлил ва арзёбии нишондиҳандаҳои сифати маълумот (вазифаи 1.7) ва татбиқи чораҳои тақмили онҳо шартӣ зарурии ташаккули системаи самаранокии идоракунии МЗ рақамӣ мебошад, зеро дар акси ҳол равандҳои бизнеси системаи идоракунии МЗ ё бо маълумоти пастсифат (хатой) кор карда наметавонанд ё натиҷаҳои нодуруст медиҳанд. Дар баробари ин, сифати маълумот бештар аз сифати равандҳо ва технологияҳои иттилоотии ташаккул (таҳдид), нигоҳдорӣ, коркард, интиқол, қабул ва пешниҳоди онҳо вобаста аст.

Баланд бардоштани сифати БМ ЦИФИС тавассути интиҳоб ва истифодаи манбаъҳои боэътимод ва собитшудаи иттилоотии патентӣ ва ғайрипатентӣ, инчунин тавассути тарҳрезии моделҳои муассир ва сохторҳои додаҳо имконпазир аст. Санҷиши фаъл, ҳифз ва дастгирии сифати маълумот масъулияти дастаҷамъии ҳамаи кормандони ташкилотҳо — субъектҳои системаи идоракунии МЗ мебошад.

Идоракунии сифати БМ ҳалли вазифаҳои зеринро дар бар мегирад:

- интиҳоби системаи меъёрҳо ва нишондиҳандаҳои арзёбии сифати маълумот;

- ҳисобкунии нишондиҳандаҳои сифати маълумот дар равандҳои бизнес ва вазифаҳои идоракунии, ки ин маълумотро барои қабули қарорҳо ба қорбарон эҷод, нигоҳдорӣ ва пешниҳод мекунад;
- таъмини назорати доимии сифати маълумот дар асоси ошкор, муайян ва таснифоти хатогиҳои додаҳо;
- қор карда баромадани тадбирҳои бехтар намудани сифати маълумот.

Муқаммалӣ, эътимодноқӣ, аҳамиятноқӣ, амиқии ретроспективӣ, дастрасӣ, пайвастагӣ ва саривақтии маълумот ҳамчун нишондиҳандаҳои асосии самаранокӣ ва сифати БМ ЦИФИС истифода мешаванд. Усулҳои ба расмӣ даровардашудаи ҳисобкунии онҳо дар асарҳо оварда шудаанд [3, 6].

Мақсади асосии ҷиғзи иттилооти патентӣ ва ғайри-патентӣ дар БМ ЦИФИС (вазифаи 1.8) таъмини махфият, яқпорчагӣ ва дастрасии маводи иттилоотӣ (аризаҳо барои ихтироот, патентҳо, нашрияҳои илмӣ, ҳуҷҷатҳои меъёрӣ, нашрияҳои расмӣ ва ғ.) мебошад. Сатҳи баланди амнияти иттилоотиро (АИ) тавассути таҳия ва татбиқи моделҳо ва усулҳои мувофиқи расмӣ барои таҳлил ва синтези механизмҳои оптималии ҷиғзи сохторҳои БМ дар сатҳҳои гуногуни муаррифии онҳо, инчунин ЦИФИС аз дастрасии беиҷозат ва дар асоси онҳо таҳия намудани чораҳои дахлдор дар ҳама марҳилаҳои ҷамъоварӣ, нигоҳдории равандҳои иттилоотӣ ва ташкили системаи амнияти иттилоотӣ (СУИБ) ба даст овардан мумкин аст [7]. Бо мақсади нигоҳ доштани маълумоти патентӣ ва ғайрипатентӣ дар ҳолати муҳофизатшаванда, ки ба таҳдидҳои мавҷуда ба амният мувофиқ аст, бояд мунтазам чорабиниҳо оид ба инвентаризатсия ва тасниф намудани захираҳои иттилоотии ЦИФИС, арзёбии муқаммалӣ, эътимодноқӣ ва дастрасии ММП ва ММҒП, таҳлил ва арзёбии хатарҳои амнияти иттилоотии ЦИФИС гузаронида шаванд.

Ба вазифаҳои асосии сохтани СУИБ ЦИФИС зеринҳо дохил мешаванд:

- муайян намудани доираи (сарҳадҳои) СУИБ ва идоракунии хавфҳои АИ;
- огоҳинома дар бораи ҳолатҳои вайронкунии амният;
- муҳофизат аз вирусҳо ва спам;
- таъмини қори мураббаи инфрасохтори ЦИФИС;
- назорат аз болои нусхабардории иттилоот ва барномаҳо;
- ҷиғзи маълумот аз дастрасии беиҷозат;
- назорат аз болои риояи сиёсати АИ дар ташкилот қабулшуда;
- интиҳоби чораҳои муқобила, ки сатҳи зарурии АИ-ро таъмин мекунад;
- назорат аз болои фаъолият ва аудити СУИБ.

3. 3. Сохтани системаи самаранокӣ идоракунии сифат ва амнияти иттилоотии ЦИФИС

Ҳалли масъалаи 1.9-ро муфасссалтар баррасӣ мекунем.

Мақсади таъсиси системаи ҳамаҷонибаи идоракунии сифат ва амнияти иттилоотӣ (СУКИБ) таъмини сатҳи баланди сифат, самаранокӣ ва амнияти ММП ва ММҒП мебошад.

Аз ҷиҳати ташкилӣ, СУКИБ ҷузъи ҷудонашавандаи (зерсистемаи) системаи умумии идоракунии МЗ бо функцияҳо, масъулиятҳо ва нақшҳои қормандон барои таъмини сатҳи мувофиқи сифат ва амнияти АИ-и ЦИФИС мебошад.

Доираи СУКИБ ҳашт равандҳои асосии тиҷоратии марбут ба иттилооти патентӣ, фаъолияти тадқиқотӣ ва истеҳсолии мақоми рақамии системаи идоракунии АИ-ро дар бар мегирад:

- қоркарди иттилооти воридотӣ оид ба объектҳои МЗ (РИД);
- ташаккул ва нигоҳдории ММП ва ММҒП ЦИФИС;
- гузаронидани ҷустуҷӯи патентӣ-иттилоотӣ;
- гузаронидани экспертизаи аризаҳо оид ба ихтироот;
- ба амал баровардани КИТ ва ОКР мувофиқи талабҳои ТЗ;
- додани ҳуҷҷатҳои муҳофизатӣ ба объектҳои МЗ;
- интиҳори маълумоти патентӣ ва ғайрипатентӣ;
- дастгирии маводи нашршуда, бақайдгирии таъғирот дар вазъи ҳуҷуии объектҳои МЗ.

Ба аазифаҳои асосии сохтмон ва истифодабарии СУКИБ зеринҳо мансубанд:

- ташаккул ва нигоҳдории базаи метамаълумоти (БМД)-и анбори ЦИФИС, ки дорои тавсифи расмишудаи соҳаи предмети системаи идоракунии МЗ, талаботҳои истифодабарандагони ЦИФИС, равандҳои бизнеси системаи идоракунии МЗ, сохторҳои БМ, маълумотномаҳои БМ ва дигар иттилоот мебошад;
- арзёбии сифати маълумот ва амнияти дороиҳои иттилоотӣ мувофиқи меъёрҳои интиҳобшуда ва нишондиҳандаҳои арзёбӣ. Сифати БМ бо роҳи муқоисаи хосиятҳо ва характеристикаҳои онҳо бо параметрҳои БМ-и эталонӣ баҳо дода мешавад;
- таҳлили натиҷаҳои арзёбӣ бо мақсади муайян кардани мушкилоте, ки боиси паст шудани сифат ва самаранокии маълумот ва сатҳи амнияти иттилоотии онҳо мегарданд;
- ташаккули сенарияҳои амалҳо оид ба ислоҳи носоҳеҳӣ ва иштибоҳҳо дар маълумот вобаста ба сабабҳои пайдоиши онҳо, инчунин механизмҳои ҷиғзи дороиҳои БМ ЦИФИС дар асоси таҳлили хатарҳои амнияти иттилоотӣ;

- таҳияи усулҳо ва чораҳои ҳалли мушкилоти сифати маълумот ҳангоми ошкор шудани ихтилофҳо ва татбиқи онҳо мувофиқи сенарияҳои анбори БМД;

- таҳияи тадбирҳо ва чорабиниҳо оид ба таъмини сатҳи муайяни махфият, таъғирнопазирӣ ва дастрасии маълумоти ЦИФИС, ҷиғзи дороиҳои иттилоотии ММП ва ММҒП аз дастрасии беиҷозат бо истифода аз механизмҳои ҷиғзи анбори БМ ва БМД;

- таъмини назорати доимии сифати иттилооти патентӣ ва ғайрипатентӣ (илмӣ-техникӣ), риояи талаботи

амнияти ба дараҷаи амнияти иттилоотӣ ва тақмили маълумот;

- таъмини риояи талаботи қонунӣ ва меъёрии қонунгузорӣ, стандартҳо ва ҳуҷҷатҳои меъёрий-ҳуқуқӣ дар соҳаи сифати маълумот ва ҳифзи иттилоот;
- таъмини огоҳии кормандони ташкилот в вop-сах качества данных и информационной безопасности.

Мувофиқи стандартҳо дар соҳаи идоракунии сифати маълумот ва АИ (стандартҳои силсилаи ISO 8000/ISO 9000 ва ISO/IEC 27001–2013) сохтори ташкилии СУКИБ ба нақш асосёфта истифода мешавад, ки иерархияи нақшхоро барои таъмини сифат ва амнияти иттилоотии илмӣ, техникаӣ ва патентӣ ифода мекунад.

Дар доираи СУКИБ ЦИФИС, нақшҳои асосии зерин ҷудо карда мешаванд:

- намояндаи роҳбарияти ташкилот;
- Сардори шӯъбаи назорати сифати маълумот ва АИ;
- маъмури (менечери) маълумотҳо;
- маъмури маълумотҳо;
- мутахассиси коркарди маълумот;
- мутахассиси маъмурияти АИ;
- мутахассиси идоракунии технологияҳои иттилоотӣ;
- хоҳиби дороии иттилоотӣ;
- хоҳиби раванди технологӣ;
- Аудитори дохилии СУКИБ.

Мақсад ва доираи ҳар як нақшро мухтасар дида мебароем [6, 7].

Намояндаи роҳбарияти ташкилот талаботи умумиро оид ба тақсими вазифаҳо ва ўҳдадориро оид ба таъмини сифат ва ҳифзи дороиҳои иттилоотии ЦИФИС пешниҳод мекунад ва корро ташкил мекунад.

Сардори шӯъбаи назорати сифати маълумот ва АИ ба таъини ибтидоии нақшҳо оғоз мекунад, ҳамоҳангсозӣ, банақшагирӣ, назорат ва таҳлили корхоро дар соҳаи таъмини сифат ва амнияти маълумот таъмин менамояд, барои беҳтар намудани онҳо чораҳо таҳия мекунад, барои таъмини сатҳи дахлдори сифат ва амнияти иттилоотӣ қарорҳо қабул мекунад, ки ба роҳбарияти ташкилот пешниҳод карда мешаванд.

Назоратчӣ (менечер)-и маълумотҳо вазифаи идоракунии сифати маълумот ва амнияти иттилоотиро мувофиқи ҳадафҳо ва вазифаҳои созмон, инчунин бо омилҳое, ки сифат ва амнияти маълумотро муайян мекунанд, иҷро мекунад. Менечери додаҳо бо роҳбари шӯъба ва роҳбарияти ташкилот нақшаҳои чорабиниҳоро оид ба беҳтар намудани сифат ва ҳифзи маълумот дар ташкилот таҳия ва ҳамоҳанг месозад.

Администратори маълумотҳо кори кормандони техникаро назорат ва ҳамоҳанг месозад, меъёрҳои зарурии идоракунии сифати маълумот ва АИ-ро муқаррар мекунад, такрори хатогиҳоро тавассути таҳлили сабабҳои ин хатогиҳо ва оптимизатсияи сохторҳои додаҳо пешгирӣ мекунад.

Мутахассис оид ба коркарди маълумотҳо (оператор) мувофиқи дастурҳои маъмур маълумотро эҷод, меҳонад, тағир медиҳад ва нест мекунад, сифати додаҳо ва сатҳи амнияти онро арзёбӣ мекунад ва хатогиҳоро

ислоҳ мекунад. Оператор мувофиқати маълумотро бо қоидаҳои тиҷорат ҳамоҳанг мекунад ва ҳама хатогиҳои ёфтшударо бартараф мекунад, таҳдидҳо ва хатарҳои амнияти иттилоотиро муайян мекунад ва барои безаргардонии онҳо чораҳо меандешад.

Мутахассис оид ба идоракунии АИ — нақшест, ки барои таъмини фаъолияти самараноки равандҳои идоракунии АИ ЦИФИС масъул аст.

Мутахассис оид ба идоракунии ИТ — нақш барои таъмини равандҳои расонидани хидматҳои ИТ масъул аст.

Соҳиби дороии иттилоотӣ нақши корманди ташкилотест, ки барои идоракунии ташаккул, эҷод, истифода, нигоҳдорӣ ва рушди дороии иттилоотии ЦИФИС ваколатдор аст.

Соҳиби раванди бизнеси технологӣ нақши кормандест, ки барои натиҷа, самаранокӣ ва сифати раванди бизнеси технологияи системаи идоракунии МЗ масъул аст.

Аудитори дохилии СУКИБ кормандест, ки аудити сифати додаҳо ва сатҳи амнияти иттилоотиро оид ба мутобикат ба талаботи СУКИБ, меъёрҳо ва нишондиҳандаҳои сифати маълумот дар равандҳои бизнес анҷом медиҳад.

Хулосаҳо

Табдилдиҳии рақамии системаи идоракунии моликияти зеҳнӣ (МЗ) ва таъсиси мақоми идоракунии электронии (рақамӣ) МЗ вазифаи муҳим ва таъхирнопазир мебошад, ки дар доираи гузариш ба иқтисодиёти рақамӣ ҳал карда мешавад. Фазаи иттилоотии патентии рақамӣ, ки ба ин тариқ ташаккул меёбад, муҳити универсалии истехсол, такрористехсол ва муомилоти натиҷаҳои фаъолияти зеҳнӣ ва пеш аз ҳама, фаъолияти илмӣ ва ихтироъкорӣ мебошад. Фондҳои иттилоотии рақамии моликияти зеҳнӣ (ЦИФИС), ки бо ин роҳ ташкил карда шудаанд, дар гузаронидани ҷустуҷӯҳои иттилоотии патентӣ аз ҷониби коршиносони идораҳои патентӣ, арзёбии патентпазирии ихтироъҳо, инчунин субъектҳои хоҷагидор ҳангоми гузаронидани КИТ ва ОКР нақши муҳим доранд.

Самаранокии тадқиқоти илмӣ ва дар натиҷа, рақобатпазирӣ ва сифати маҳсулот ва хидматҳои эҷодшуда аз пуррагӣ, эътимоднокӣ, дастрасӣ ва БМ, ки дар маҳзанҳои дахлдори маълумотҳои патентӣ ва илмию техникаи ЦИФИС мавҷуданд, самаранокии хизматрасонии дархостҳои истифодабарандагон ва дигар омилҳо вобаста аст.

Методологияи ба расмият даровардашуда, ки дар кор пешниҳод шудааст, сохтани ЦИФИС муассирро таъмин менамояд, ки вақти ҳадди ақали ҷустуҷӯ ва дастрасии манбаъҳои паҳншудаи маълумоти патентӣ ва ғайрипатентӣ, коркарди дархостҳо ва муомилоти корбарон, мукаммалии зарурии ҷустуҷӯи иттилоотии патентӣ, сифати баланди маълумот ва ҳадди ниҳони амнияти иттилоотии захираҳои иттилоотии патентии БМ-ро кафолат медиҳад.

Моделҳо, усулҳо ва воситаҳои дахлдори инструменталӣ ва меъёрию методологӣ дар бунёди ЦИФИС,

ММП, ММФП-и фазои патентӣ-иттилоотии Авруосиё [3, 6], СУКИБ ЕАПВ истифода шуданд, ки имкон доданд, ки самаранокӣ ва сифати ҷустуҷӯи иттилооти патентӣ аз ҷониби истифодабарандагони минтақаи Авруосиё баланд бардошта шавад, тадқиқоти патентӣ, илмӣ ва экспертизаи иттилоотии Авруосиё гузаронида шавад.

Рӯйхати адабиётҳо

1. Кульба, В. В. Асосҳои концептуалии рақамисозии системаи идоракунии моликияти зеҳнӣ / В. В. Кульба, В. О. Сиротюк // Хабарномаи ИФМС. — 2023. — Т. 2, № 1. — С. 32–35.
2. Неретин, О. П. Истиқлолияти зеҳнии иқтисоди Русия / О. П. Неретин; Институти федералии моликияти саноатӣ. — Маскав: Муассисаи давлатии буҷети федералии «Институти федералии моликияти саноатӣ», 2022. — 166 с. — ISBN 978-5-6042896-9-3.
3. Неретин, О. П. Мақбӯл гардонидани сохторҳои додаҳои фондҳои иттилоотии рақамии системаҳои идоракунии моликияти зеҳнӣ / О. П. Неретин, В. В. Кульба, В. Сиротюк О. — Маскав: Муассисаи давлатии буҷети «Институти федералии моликияти саноатӣ», 2023. — 260 с. — ISBN 978-5-907602-11-3.
4. Кравец, Л. Г. Дастгирии патентӣ ва иттилоотии инноватсия. — М.: ИНИТ «Патент», 2013. — 223 с. — ISBN 978-5-91808-104-4.
5. Усулҳои баланд бардоштани самаранокӣ ва сифати кори системаҳои автоматики идоракунии иттилоот / В. В. Кульба, С. С. Кавалевский, Т. В. Карсанидзе, И. А. Горгидзе и др.; Ред. И. В. Прангишвили. — М.: КомпьюЛог, 2001. — 344 с. — ISBN 5-89909-002-2.
6. Кульба В. В., Сиротюк В. О. Методологияи ба расмият даровардашудаи баланд бардоштани самаранокӣ ва сифати фондҳои иттилоотии патентӣ ва таҷрибаи истифодаи он дар ташаккул ва рушди фазои иттилоотии патентии Авруосиё. — М.: ИПУ АИР. Монография, 2019. — 238 с. — ISBN: 978-5-91450-238-3.
7. Кульба В. В. Амнияти иттилоотии идораҳои патентӣ: назария ва амалия / В. В. Кульба, С. А. Косяченко, В. О. Сиротюк; Институти муаммоҳои идоранамоии ба номи В. А. Трапезникова АИР, Академияи илмҳои Русия. — Маскав: Институти муаммоҳои идоранамоии ба номи В. А. Трапезникова АИР, 2017. — 166 с. — ISBN 978-5-91450-200-0.
8. Кульба, В. В. Моделҳо ва усулҳои ба расмият даровардашудаи таҳлил ва арзёбии пурраи фондҳои иттилоотии патентӣ (бо истифода аз мисоли ташкилоти байналмилалӣ патентӣ) / В. В. Кульба, В. О. Сиротюк // Идоракунии рушди системаҳои васеъмиқёс MLSD'2018: Маводҳои Конфронси ёздаҳумин байналмилалӣ. Дар 3 ҷилд, Маскав, 01–03 октябри 2018 / Таҳти таҳрири умумии С. Н. Васильев, А. Д. Цвиркун. Том 3. Fasli 12–16. — Маскав: Институти илмҳои назорати ба номи И.Н. А. Трапезникова АИР, 2018. — С. 127–138.
9. Асосҳои назариявии тарҳрезии сохторҳои оптималии пойгоҳи додаҳои тақсимшуда / В. В. Кульба, С. С. Ковалевский, С. А. Косяченко, В. О. Сиротюк. — М.: СИНТЕГ, 1999. — 660 с.: ил. — (Ахборкунонии Русия дар остонаи асри XXI). — ISBN 5-89638-016-X.
10. Graham, Ian. Object Oriented Methods: Principles and Practice. 3rd ed. Wokingham: Addison-Wesley, 2001

Маълумот дар бораи муаллиф

Владимир Олегович Сиротюк, доктори илмҳои техникӣ, дотсент, ходими пешбарандаи илмии Институти муаммоҳои идоракунии АИР (Маскав, кӯчаи Профсоюзная, хонаи 65); vlasir55@gmail.com

Information about the author

Vladimir O. Sirotyuk, Dr. Sci. (Technical Sciences), Associate Professor, Leading Researcher, Institute of Control Sciences of the Russian Academy of Sciences (Moscow, Profsoyuznaya str., 65); vlasir55@gmail.com

Муаллиф ҳеҷ бархӯрди манфиатҳоро баён намекунад.
The author declares no conflict of interests.

Ба таҳририят ворид шуд (Received) 01.02.2024

Баъли тақризаз нав дида баромада шуд (Revised) 06.03.2024

Ба ҷоп қабул карда шуд (Accepted) 07.03.2024

Мақолаи илмӣ

Original article

УДК 347.77

Таҳлили муқоисавии фаъолияти ихтироъкорӣ ва нашриявӣ ҳамчун шаклҳои пешниҳоди маълумот дар бораи натиҷаҳои фаъолияти ташкилотҳои илмӣ ва таълимии таҳсилоти олий

Мария Сергеевна Борисова[✉], Сангаджи Сергеевич Горяев

Институти федералии моликияти саноатӣ

[✉]c20@rupto.ru

Аннотатсия: аҳамияти тадқиқот аз нав дида баромадани нишондиҳандаҳои фаъолияти муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ ва ташкилотҳои илмӣ ва таҳияи системаи миллии баҳодиҳии самаранокии корҳои тадқиқотӣ ва конструкторӣ вобаста аст. Ҳадаф муайян намудани тамоюли усулҳои пешниҳоди маълумот дар бораи натиҷаҳои фаъолияти ташкилотҳои илмӣ ва таълимии таҳсилоти олий бо роҳи гузаронидани таҳлили муқоисавии динамикаи нашрия ва фаъолияти ихтироъкории ин ташкилотҳо бидуни пешниҳоди иловагии пешниҳодҳо оид ба тағйир додани онҳо дар марҳилаи кунунӣ мебошад. Тадқиқ бо усули таҳлили муқоисавии маълумоти омӯрӣ оид ба миқдори дархостхҳо, ки барои гирифтани патент барои ихтироот ва мақолаҳои илмӣ нашршуда аз муассисаҳои таҳсилоти олий ва ташкилотҳои илмӣ пешниҳод шудаанд, гузаронида шудааст. Навоварӣ бо методологияи интихоби ташкилотҳои илмӣ ва таълимии таҳсилоти олий барои истихроҷи маълумоти омӯрӣ тавсиф мешавад. Дар натиҷаи таҳлили муқоисавӣ тамоюли тағйир додани усули пешниҳоди маълумот дар бораи натиҷаҳои таҳқиқот аз нашри мақолаҳо то пешниҳоди ариза барои гирифтани патент ба ихтироъ маълум гардид. Натиҷаҳои бадастомада барои доираи васеи коршиносон, ки дар муҳокимаи тағйир додани нишондиҳандаҳои фаъолияти ташкилотҳои илмӣ ва таълимии таҳсилоти олий дар заминаи ноил шудан ба ҳадафҳои таъмини истиқлолияти технологияи кишвар иштирок доранд, таваҷҷӯҳ доранд. Дар натиҷаи таҳқиқоти гузаронидашуда оид ба тамоюли пешниҳоди натиҷаҳои тадқиқотҳои илмӣ маълумот гирифта шуда, доир ба зарурати идомаи таҳқиқоти минбаъда бо дарназардошти таҷдиди қонунгузорӣ оид ба таҳияи нишондиҳандаҳои маҷмӯи фаъолияти ташкилотҳои илмӣ ва маориф ҳулосаҳо бароварда шуданд.

Калидвожаҳо: ариза барои гирифтани патент, мақолаи илмӣ, муаррифии натиҷаҳои тадқиқот, муассисаи таълимии таҳсилоти олий, ташкилоти илмӣ

Барои иқтибос: Борисова М. С., Горяев С. С. Таҳлили муқоисавии фаъолияти ихтироъкорӣ ва нашриявӣ ҳамчун шаклҳои пешниҳоди маълумот дар бораи натиҷаҳои фаъолияти ташкилотҳои илмӣ ва таълимии таҳсилоти олий // Хабарномаи ИФМС. 2024. Т. 3 № 2 (8). С. 148–158.

Comparative analysis of inventive and publication activity as forms of reporting on the results of scientific and educational organizations of higher education

Mariya S. Borisova[✉], Sangadzhi S. Goryaev

Federal Institute of Industrial Property

[✉]c20@rupto.ru

Abstract: the relevance of the study is conditioned by the revision of performance indicators of educational organizations of higher education and scientific organizations and the development of the National System of Research and Development Performance Assessment. The aim is to identify the trend of ways

in the presentation of the data of activity results of scientific organizations and educational organizations of higher education by conducting a comparative analysis of the dynamics of publication and inventive activity of these organizations without additional submission of proposals for their change at the current stage.. The research was conducted by the method of comparative analysis of statistical data on the number of patent applications and published scientific articles by educational organizations of higher education and scientific organizations as ways of presenting the results of scientific research. The novelty is characterized by the methodology of selection of scientific organizations and educational organizations of higher education and their performance indicators for the extraction of statistical data. As a result of the comparative analysis, the tendency of changing the way of presenting the data of results of scientific research in recent years from the publication of articles to the filing of applications for patents for invention is revealed. The results obtained are of interest to a wide range of experts involved in the discussion of the transformation of performance indicators of scientific organizations and educational organizations of higher education in the context of achieving the objectives of ensuring technological sovereignty of the country.

As a result of the conducted research, information on the trends in the presentation of the results of scientific research is obtained, and conclusions are drawn about the need to continue further research, taking into account the updating of legislation to develop integrated performance indicators of scientific and educational organizations.

Keywords: patent application, scientific article, presentation of research results, educational organization, scientific organization

For citation: Mariya S. Borisova, Sangadzhi S. Goryaev, Comparative analysis of inventive and publication activity as forms of reporting on the results of scientific and educational organizations of higher education// Bulletin of Federal institute of industrial property. 2024. Vol. 3, No. 2(8). P. 148 –158.

Муқаддима

Фаъолияти нашриявӣ дар тӯли даҳсолаҳо яке аз меъёрҳои асосии илми Русия буд. Мувофиқи супориши қонишини сарвазири ҶДКРатсияи Русия Дмитрий Чернишенко кори тартиб додани системам миллим баҳодиҳии самараи тадқиқоти илмӣ давом дорад. Масалан, соли 2022 дар майдони Шӯрои ҷамъияти-экспертӣ аз рӯи лоиҳаи миллии «Илм ва донишгоҳҳо» бахшида ба таъсиси Системаи миллии баҳодиҳии самаранокии тадқиқот ва коркарди илмӣ муҳокима баргузор гардид¹. Дар рафти муҳокима пешниҳод гардид, ки талаботи олимони дар маҷаллаҳои илмӣ хориҷӣ, ки ба системаҳои иқтибосҳои Web of Science ва Scopus дохил карда шудаанд, ҳангоми татбиқи лоиҳаҳо ва барномаҳои федералӣ, супоришҳои давлатӣ оид ба тадқиқоти илмӣ бознигарӣ карда, нақши нишондиҳандаҳо, аз қабилӣ сатҳи истифодаи натиҷаҳои тадқиқот дар саноат, фаъолияти патентӣ, мавҷудияти тадқиқоти муштарак бо ширкатҳои соҳибкорӣ баланд бардошта шавад.

Дар соли 2022 Гурӯҳи қорӣ байниидоравии Вазорати маориф ва илми Русия рӯйхати нашрияҳои бонуфузи илмӣ («Рӯйхати сафед»)–ро интихоб ва тасдиқ кард, ки барои арзёбии фаъолияти созмонҳои (ҷамоаҳои) илмӣ ҳамчун алтернатива ба маҷаллаҳои индексатсияшуда дар базаҳои Web of Science ва Scopus истифода мешавад².

Дар соли 2024 президенти Академияи илмҳои Русия (минбаъд АИР) Г. Я. Красников ба газетаи парламентӣ мусоҳиба дода, хабар дод, ки дар АИР дар бобати қорӣ

Ба гуфтаи президенти Академияи илмҳои Русия, фаъолияти нашрия ҳамчун як меъёри асосии арзёби як нуқсон дорад, ки он ба ҳамкориҳои системавии олимони саросари кишвар мусоидат намекунад.

намудани меъёри талабот қор карда истодааст, ки он муносибати принципани дигарро ба баҳо додан ба натиҷаҳои илмро дар назар дорад. Ба гуфтаи президенти Академияи илмҳои Русия, фаъолияти нашрия ҳамчун як меъёри асосии арзёби як нуқсон дорад, ки он ба ҳамкориҳои системавии олимони саросари кишвар мусоидат намекунад.

Дар навбати худ, меъёри талабот, ки АИР барои қорӣ қардани он қор карда истодааст, муносибати қуллани дигарро ба арзёбии натиҷаҳои илмро пешниҳод мекунад ва ба барқарор қардани ҳамкориҳои байни институтҳо, инчунин илми амалӣ ва фундаменталӣ мусоидат мекунад ва моро ба эҷоди манзараи ягонаи муттаҳидшудаи илмӣ наздик мекунад³.

¹ Экспертон масъалаи таъсиси системаи миллии баҳодиҳии самаранокии тадқиқот ва коркарди илмро баррасӣ қарданд // Вазорати илм ва таҳсилоти олии Федератсияи Русия: вебсайт. — URL: <https://minobrnauki.gov.ru/press-center/news/novosti-ministerstva/48219/> (санаи муроҷиат: 12.02.2024).

² «Рӯйхати сафед»-и маҷаллаҳои илмӣ тасдиқ қарда шуд // Академияи илмҳои Русия: вебсайт. — URL: <https://new.ras.ru/activities/news/utverzhdennyy-spisok-nauchnykh-zhurnalov/> (санаи муроҷиат: 17.02.2024).

³ Президенти АИР Геннадий Красников дар бораи самтҳои пешрафт дар рушди илми ватанӣ // Академияи илмҳои Русия: вебсайт. — URL: <https://new.ras.ru/activities/news/prezident-ran-gennadiy-krasnikov-oporyvnykh-napravleniyakh-razvitiya-otchestvennoy-nauki/> (санаи муроҷиат: 11.01.2024).

Мақолаҳои илмӣ ва дархостҳои патентӣ ҳамчун нишондиҳанда барои арзёбии самаранокии фаъолияти илмӣ

Бо мақсади иҷрои қарори Ҳукумати Федератсияи Русия аз 8 апрели соли 2009 таҳти № 312 «Дар бораи баҳодихӣ ва мониторинги фаъолияти ташкилотҳои илмие, ки корҳои илмӣ-тадқиқотӣ, конструкторӣ ва технологӣ барои мақсадҳои гражданиро анҷом медиҳанд» фармони Вазорати маориф ва илми Русия аз 5 марти соли 2014 таҳти № 161⁴, бароварда шудааст, ки он методологияи баҳодихии фаъолияти ташкилотҳои илмиро, ки корҳои тадқиқоти илмӣ, таҷрибавию конструкторӣ ва технологиро ба мақсадҳои граждани анҷом медиҳанд (минбаъд — Методология) дар бар мегирад.

Мутобиқи банди 4 Услуқбёи баҳодихии фаъолияти ташкилотҳои илмӣ дар асоси таҳлили экспертӣ, инчунин муқоисаи нишондиҳандаҳои баҳодихии фаъолияти ташкилотҳои илмӣ, ки ҳайати онҳо бо фармони Вазорати маориф ва илми Русия аз 5 марти соли 2014, № 162⁵, тасдиқ шудааст, дар самтҳои зерин амалӣ карда мешавад:

- самаранокӣ ва аҳамияти тадқиқоти илмӣ;
- рушди захираҳои кадрӣ;
- ҳамагирӣ ба ҷомеаи илмӣ қаҳонӣ, паҳн кардани донишҳои илмӣ ва баланд бардоштани нуфузи илм;
- таъминоти фаъолияти ташкилоти илмӣ ба ресурсҳо.

Самаранокӣ ва аҳамияти тадқиқоти илмӣ, аз ҷумла, аз рӯи шумораи нашрияҳои ташкилот, ки дар системаҳои иттилоотӣ-таҳлилии иқтибосҳои илмӣ дар Русия ва байналмилалӣ индексатсия карда мешаванд, арзёбӣ карда мешавад.

Нишондиҳандаҳои (самтҳои баҳодихии) фаъолияти ташкилотҳои илмӣ дар Замимаи № 3 фармони Вазорати маориф ва илми Русия аз 5 марти соли 2014 таҳти № 162 «Таркиби маълумот дар бораи натиҷаҳои фаъолияти ташкилотҳои илмие, ки корҳои тадқиқоти илмӣ, таҷрибавӣ-конструкторӣ ва технологиро ба мақсадҳои граждани иҷро мекунанд, бо мақсади назорат ва баҳодихӣ пешниҳод карда мешаванд».

⁴ Фармони Вазорати маориф ва илми Русия аз 05.03.2014 таҳти № 161 «Дар бораи тасдиқи Низомномаи намунавӣ дар бораи комиссияи арзёбии фаъолияти ташкилотҳои илмие, ки корҳои илмӣ-тадқиқотӣ, конструкторӣ ва технологиро барои мақсадҳои граждани иҷро мекунанд ва методологияи намунавии арзёбии фаъолияти ташкилотҳои илмие, ки корҳои илмӣ-тадқиқотӣ, таҷрибавӣ-конструкторӣ ва технологӣ бо мақсадҳои гражданиро анҷом медиҳанд».

⁵ Фармони Вазорати маориф ва илми Федератсияи Русия аз 05.03.2014 таҳти № 162 «Дар бораи тасдиқи тартиби аз ҷониби ташкилотҳои илмие, ки корҳои илмӣ-тадқиқотӣ, конструкторӣ ва технологӣ ба мақсадҳои шаҳрвандӣ, маълумотҳо дар бораи натиҷаҳои фаъолияти онҳо ва тартиби тасдиқи маълумоти зикршуда аз ҷониби мақомоти иҷроияи федералӣ бо мақсади мониторинг, тартиби пешниҳод намудан аз ҷониби ташкилоҳои, ки корҳои илмӣ-тадқиқотӣ, таҷрибавӣ-туонструкторӣ ва технологияи мақсадҳои гражданиро иҷро менамоянд, маълумот дар бораи натиҷаҳои фаъолияти онҳо бо мақсади баҳодихӣ, инчунин таркиби маълумот дар бораи натиҷаҳои фаъолияти ташкилотҳои илмие, ки ба мақсадҳои граждани корҳои тадқиқоти илмӣ, таҷрибавӣ-конструкторӣ ва технологиро иҷро менамоянд, ки бо мақсадҳои мониторинг ва баҳодихӣ пешниҳод карда мешаванд».

Самаранокӣ ва аҳамияти
тадқиқоти илмӣ аз рӯи
якчанд нишондиҳандаҳо, аз
ҷумла шумораи нашрияҳои
созмон, ки дар системаҳои
иттилоотӣ-таҳлилии
иқтибосҳои илмӣ дар
Русия ва байналмилалӣ
индексатсия шудаанд,
инчунин шумораи натиҷаҳои
эҷодшудаи фаъолияти зеҳнӣ
арзёбӣ карда мешаванд.

Натиҷаҳои тадқиқотро метавон ҳамчун мақола ё ариза барои гирифтани патент бо гирифтани ҳуҷҷати муҳофизатӣ пешниҳод кард.

Самаранокӣ ва аҳамияти тадқиқоти илмӣ аз рӯи якчанд нишондиҳандаҳо, аз ҷумла шумораи нашрияҳои созмон, ки дар системаҳои иттилоотӣ-таҳлилии иқтибосҳои илмӣ дар Русия ва байналмилалӣ индексатсия шудаанд, инчунин шумораи натиҷаҳои эҷодшудаи фаъолияти зеҳнӣ арзёбӣ карда мешаванд.

Дар асоси маълумоти арзёбии фаъолияти ташкилотҳо маблағи дотация аз буҷети федералӣ барои иҷрои корҳо дар доираи супориши давлатӣ дар асоси нишондодҳои муайян карда мешавад, ки натиҷаҳои дар бар мегиранд, ки дар ҳама гуна шакл ҳам дар шакли нашрияҳои илмӣ ва ҳам дар шакли дархостҳои патентӣ, ки ба шумораи кормандони илмӣ ва омӯзгорон кам карда шудаанд, бо коэффисиенти 0,25⁶.

Дар ҷомеаи илмӣ оид ба камбудҳои пешниҳоди натиҷаҳои тадқиқот тавассути наشري мақолаҳо дар маҷаллаҳои илмӣ баҳсу мунозира вучуд дорад. Соли 2018 «Хабарномаи Академияи илмҳои Русия» шарҳи узви вобастаи Академияи илмҳои Русия Иванчик А. И. ва академики АИР Паршин А. Н. оид ба арзёбии тадқиқоти илмӣ тавассути нишондиҳандаи фаъолияти нашро чоп намудааст.

Ба андешаи онҳо, нишондиҳандаи фаъолияти наشري меъёри расмӣ иҷрои супоришҳои давлатӣ аз ҷониби ташкилотҳои илмӣ буда, хусусияти соҳаҳои гуногуни илмиро ба назар намегирад ва дар навбати худ метавонад боиси паст шудани сифати тадқиқоти илмӣ гардад [1, 2]. Мудири кафедраи идоракунии захираҳои инсонии Донишгоҳи «Синергия» Алавердов А. Р., дар мақолаи худ мегӯяд, ки баҳо додан ба самарани кори тадқиқотӣ бо истифода аз меъёри фаъолияти наشريёт таъсири манфӣ дорад, зеро он яке аз нишондиҳандаҳои «шартномаи самарабахш» буда, ба сатҳи маоши кормандони омӯзгорон таъсир мерасонад. Ҳамин тариқ, иҷро нашудани ҳадафҳои фаъолияти нашрия метавонад боиси кам

⁶ Тартиби муайян намудани ҳаҷми дотацияҳо аз буҷети федералӣ барои дастгирии молиявии иҷрои корҳо дар соҳаи илм дар доираи супоришҳои давлатии муассисаҳои таҳсилоти олии касбии тобеи Вазорати маориф ва илми Федератсияи Русия дар соли 2017 (аз ҷониби Вазорати маориф ва илми Федератсияи Русия (09.01.2017) тасдиқ карда шудааст.

шудани маош гардад [3]. Дар соли 2022 дар портали электрони «Российская газета» мақолаи президенти Донишгоҳи молиявии назди Ҳукумати Федератсияи Русия Эскиндаров М. А. нашр карда шудааст. Дар он мушкилотеро, ки олимони дар ҷараёни наشري мақола дучор мешаванд, баррасӣ карда шудааст⁷. Дар байни камбудии зикркардаи Эскиндаров М. А. қайд карда мешавад, ки мақолаҳои барои ҷоп қабулшуда метавонанд навбати ҷопро интизор шаванд, зеро маҷалла шумораи маҳдуди мақолаҳоро ҷоп мекунад. Ҳамин тариқ, натиҷаҳои тадқиқот дар мақолаҳо метавонанд аҳамияти худро гум кунанд.

Дар баробари фаъолияти наشريёт ташкилотҳои илмӣ таълимии мактабҳои олии иштирокчиёни фаъоли раванди инноватсионӣ буда, ҳар сол барои гирифтани патент барои қарорҳои техникии таҳиякардаашон ариза медиҳанд, ки онҳо низ ҳангоми ҳисоб кардани коэффисиенти фаъолияти ихтироъкорӣ нашр карда шуда ба инбат гирифта мешаванд.

Тибқи муқаррароти Кодекси граждании Федератсияи Русия, мақолаи объекти ҳуқуқи муаллифӣ мебошад, бинобар ин, ҳуқуқи истисноии муаллифони дар лаҳзаи эҷоди чунин асар ба вуҷуд меояд. Дар ҳоле ки барои ба даст овардани ҳуқуқ ба ихтироъ бақайдгирии давлатии он зарур аст, ки бо мақсади ба даст овардани он муаллифони маълумотро дар бораи ҳалли техникии онҳо ошкор мекунанд. Дар ин маврид фармоиши дорои чунин маълумот дар реестри дахлдор интизор мегардад.

Муаллифони тасмим гирифтанд, ки як тадқиқоти хурде гузаронанд, ки дар доираи он онҳо таҳлили муқоисавии динамикаи фаъолияти ихтироъкорӣ (ба таври анъанавӣ аз рӯи шумораи дархостҳо барои ихтироъ муайян карда мешавад) ва нашр дар давраи солҳои 2012–2022 анҷом дода шаванд. Дар доираи ҳамин тадқиқот муаллифони барои такмил додани системаи пешниҳоди маълумот оид ба натиҷаҳои таҳқиқоти илмӣ пешниҳодҳо таҳия нагардидаанд. Мақсади тадқиқот муқоисаи динамикаи дар боло зикршуда, инчунин санҷиши фарзияи он буд, ки аксарияти патентҳое, ки аз ҷониби муассисаҳои таълимии таҳсилоти олии (ООВО) ва ташкилотҳои илмӣ (НО) гирифта шудаанд, на бештар аз се сол эътибор доранд.

Барои ноил шудан ба ин ҳадафҳо, муаллифони услубиёте ки ба ҷустуҷӯи мақолаҳои техникӣ ва муайянкунии минбаъда дар асоси мансубияти муаллифони ООВО и НО асос ёфтааст, тадбиқ намудаанд. Дар асоси рӯйхати ташкилотҳои бадастомада дар базаҳои ҷустуҷӯии ИФМС дархостҳо барои гирифтани патент барои ихтироъ, ки ташкилотҳои интихобшуда докталабон буданд, ҷустуҷӯ гузаронида шуд.

Барои гузаронидани таҳлил, муайян кардани базаи маълумотҳо дар бораи нашрияҳои илмӣ — пеш аз ҳама, интихоби базаи илмӣ байналмилалӣ ё русӣ лозим буд.

Бо дарназардошти мавҷудияти пойгоҳи додаҳои ғуноғуни абстрактӣ, бо вуҷуди ин, дар асоси маъруфият дар байни олимони дар давраи баррасишаванда, инчунин бо дарназардошти дастрасии созмонҳои русӣ ба Web of Science дар шароити кунунӣ, муаллифони тасмим гирифтанд, ки худро бо маҳзани илмӣ байналмилалӣ Scopus бо мақсади ҷустуҷӯи нашрияҳои олимони рус маҳдуд кунанд.

Ҳам ҳамчун мақолае, ки барои интизор дар маҷаллаҳо, ки аз ҷониби пойгоҳи додаҳои илмӣ байналмилалӣ индексатсия шудаанд ва ҳам патент барои ихтироъ дорои унсурҳои муайяни таркибӣ мебошад.

Сарфи назар аз он, ки ҳар як маҷалла барои тарҳрезии мақолаҳои ҷопшуда талаботи худро дорад, ки барои иҷро ҳатмӣ мебошанд, Ассотсиатсияи муҳаррирон ва ноширони илмӣ тавсияҳои методиро оид ба таҳия ва тарҳрезии мақолаҳои илмӣ дар маҷаллаҳои индексатсияшуда дар базаҳои байналмилалӣ илмиометрӣ таҳия намуда, дар платформаи онҳо ҷойгир карда шудаанд⁸.

Дар дастурамалҳо баррасии муфассали хусусиятҳои унсурҳои асосии мақолаи илмӣ ва талаботҳои асосие, ки ҳангоми кор бо онҳо риоя карда мешаванд, пешбинӣ шудааст:

- мақолаҳои сарлавҳавӣ (Title);
- фамилияи муаллифони (Byline);
- аффилиация (Affiliation);
- аннотатсия (Abstract), аз ҷумла тавсифи мавзӯи асосӣ, проблемаи объект, ҳадафҳои омӯзиш, усулҳои асосӣ, натиҷаҳои омӯзиш ва хулосаҳои асосӣ;
- калидвожаҳо (Keywords);
- қоидаҳои асосӣ (Highlights);
- Муқаддима (Introduction), ки маъмулан аз ҷаҳор зерфасл иборат аст:
 1. Тавсифи масъалае, ки тадқиқот ба он марбут аст;
 2. Шарҳи адабиёти марбут ба омӯзиш;
 3. Тавсифи камбудии дар мушкилот ё он чизе, ки то ҳол иҷро нашудааст;
 4. Муайян кардани мақсад ва вазифаҳои тадқиқот
- усулҳо ва материалҳо (Methods and Materials);
- натиҷаҳо (Results);
- муҳокима (Discussion);
- хулоса (Conclusion)
- сипосномаҳо (Acknowledgements);
- рӯйхати манбаъҳои истифодашуда (References).

Таркиби маълумот дар ариза дар бораи патент барои ихтироъ, ки дар бюллетени расмӣ Роспатент нашр шудааст, бо фармони Вазорати рушди иқтисодии Русия тасдиқ карда мешавад⁹.

⁷ Оё ба олимони рус индекси иқтисодӣ дар маҷаллаҳои хориҷӣ лозим аст? // Российская газета: вебсайт. — URL: <https://rg.ru/2022/03/07/nuzhen-li-rossijskim-uchenym-indeks-citirovaniia-v-zarubezhnyh-zhurnalakh.html> (санаи мурури: 11.03.2024).

⁸ Тавсияҳои услубӣ оид ба таҳия ва тарҳрезии мақолаҳои илмӣ дар маҷаллаҳо, ки дар базаҳои байналмилалӣ илмӣ индексатсия шудаанд // Ассотсиатсияи муҳаррирон ва ноширони илмӣ; зери таҳрири умумии О. В. Кириллова. — М.: 2017. — с. 144

⁹ Фармони Вазорати рушди иқтисодии Русия аз 21.02.2023 № 107 «Дар бораи бақайдгирии давлатии ихтироот» (якҷоя бо «Қоидаҳои таҳия, пешниҳод ва баррасии ҳуҷҷатҳое, ки барои анҷом додани амалҳои аз ҷиҳати ҳуқуқӣ муҳим оид ба бақайдгирии ихтироот асос мебошанд»,

Ҷадвали 1
Муқоисаи унсурҳои ашё ва ариза дар бораи патент барои ихтироъ

Унсурҳои асосии мақолаи илмӣ	Таркиби маълумот дар ариза барои гирифтани патент ба ихтироъ
Сарлавҳаи мақола (Title)	Номи ихтироъ
Фамилияи муаллиф (Byline)	Маълумот дар бораи муаллиф(ҳои) ихтироъ: насаб, ном, номи падар (агар мавҷуд бошад), агар муаллиф(ҳо) аз зикри ин ном худдорӣ накарда бошанд, код(ҳои)-и кишвар(ҳо)-и маҳалли истиқомати он (онҳо)
Аффелиасия (Affiliation) ҷои кори муаллиф; ташкилотҳое, ки дар онҳо тадқиқот гузаронда шудааст	Маълумот дар бораи аризадиҳанда(ҳо): насаб, ном, номи падар (агар мавҷуд бошад), номи пураи шахси ҳуқуқӣ, код(ҳо)-и кишвар (кишварҳо) суроғаи иқомати он (онҳо), суроғаҳо дар доираи маҳали будубош
Аннотатсия (Abstract) (реферат) Тавсифи мавзӯи асосӣ, проблемаи объект, вазифаҳои тадқиқот, усулҳои асосӣ, натиҷаҳои тадқиқот ва хулосаҳои асосиро дар бар мегирад. Дар аннотатсия бояд нишон дода шавад, ки дар муқоиса бо дигар мақолаҳои илмӣ чизӣ навро, ки аз рӯи мавзӯ ва ҳадаф алоқаманд аст, кадом навгониро дар бар мегирад.	Формулаи ихтироъ: • формулаи ихтироот бояд қомилан ба тавсифи ихтироъ асос ёбад; • формулаи ихтироъ бояд моҳияти ихтироъро ҳамчун ҳалли техники равшан ифода намояд, яъне дорои маҷмуи аломатҳои муҳим, аз ҷумла мафҳуми умумӣ, ки мақсади ихтироъро инъикос менамояд, барои ҳалли масъалаи техникии нишондодаи аризадиҳанда ва ба даст овардани натиҷаи техникий ҳангоми татбиқи ихтироъ қифоя бошад; • формула як қисми фарқкунандаро дар бар мегирад, ки хусусиятҳоеро дар бар мегирад, ки ихтироъро аз прототип фарқ мекунанд
Нуктаҳои муҳим (Highlights) Натиҷаҳои асосии тадқиқот , мундариҷаи асосии мақоларо, ки дар диссертатсия пешниҳод карда шудаанд ва ҳамчун 3–5 банди ҳоли формат карда шудаанд, инъикос кунед	Реферат ба забонҳои русӣ ва англисӣ аз тавсифи мухтасари шарҳи ихтироъ , ки номи ихтироъ, соҳаи техникий, ки ба он ихтироъ тааллуқ дорад ва (ё) соҳаи татбиқ, агар он аз сарлавҳа маълум набошад, моҳияти ихтироъ бо нишон додани масъалаи техникий ҳалшаванда ва натиҷаи техникий дар татбиқи ихтироъ дохил мешавад, дар бар мегирад.
Муқаддима (Introduction), ки маъмулан аз ҷаҳор зерфасл иборат аст: 1. Тавсифи масъалае, ки тадқиқот ба он марбут аст; 2. Шарҳи адабиёти марбут ба омӯзиш; 3. Тавсифи камбудҳои дар мушкилот ё он ҷизе, ки то ҳол иҷро нашудааст; 4. Муайян кардани мақсад ва вазифаҳои омӯзиш	Реферат ба забонҳои русӣ ва англисӣ аз тавсифи мухтасари шарҳи ихтироъ , ки номи ихтироъ, соҳаи техникий, ки ба он ихтироъ тааллуқ дорад ва (ё) соҳаи татбиқ, агар он аз сарлавҳа маълум набошад, моҳияти ихтироъ бо нишон додани масъалаи техникий ҳалшаванда ва натиҷаи техникий дар татбиқи ихтироъ дохил мешавад, дар бар мегирад.
Усулҳо ва маводҳо (Methods and Materials) ки барои ба даст овардани натиҷаҳои истифода мешаванд, тавсиф карда мешавад. Одатан, нахуст нақшаи умумӣ таҷрибаҳо/тадқиқотҳо дода мешавад, баъд онҳо ба таври муфасссал ва бо ҷунин тафсилоти зиёд пешниҳод карда мешаванд, ки ҳар як шахси салоҳиятдор метавонад онҳоро бо истифода аз матни мақола тақрор кунад.	Тавсифи ихтирооте, ки моҳияти онро бо пурагии қифоя ифшо мекунад, то ихтироъ аз ҷониби шахси дорои тахассуси техника анҷом дода шавад.
Натиҷаҳо (Results) Маълумоти таҷрибавӣ ё назариявӣ, ки дар рафти омӯзиш ба даст оварда шудаанд, пешниҳод карда мешаванд.	Дар фасли тавсифи ихтироъ «Ифшои моҳияти ихтироъ» маълумоте, ки масъалаи техникий, ки ихтироъкор ҳал кардааст, натиҷаи техникий ва моҳияти ихтироъ ҳамчун ҳалли техникийи вобаста ба маҳсулот ё усул, аз ҷумла истифодаи маҳсулот ё усул бо мақсади муайян ба таври пура, ки барои татбиқи он аз ҷониби мутахассиси технология қифоя мебошад, натиҷаи техникий ва моҳияти ихтироъ ҳамчун ҳалли техникийи марбут , ки ба маҳсулот ё усул, аз ҷумла истифодаи маҳсулот ё усул барои мақсадҳои мушаххас бо пурагии қифо барои татбиқи он аз ҷониби мутахассиси ин соҳаи технология доир мебошад, пешниҳод карда мешавад.
Рӯйхати манбаъҳои истифодабурдашуда (References)	Фасли тавсифи ихтироъи «Дараҷаи техника» маълумот аз дараҷаи техника, аз ҷумла тавсифи аналогҳои ба ғайришуда маълумбуда — маълумот, ки мақсадашон ба мақсади ихтироъ мувофиқ аст, бо муайян кардани аналогӣ дорои маҷмуи аломатҳое, ки ба маҷмуи аломатҳои асосии ихтироъ (прототип) наздиктар аст, оварда мешавад.

Манбаъ: аз ҷониби муаллифони тартиб дода шудааст

```
df[df["Заявитель"].str.find(str.upper("молекулярной биологии и биофизики"))>-1][["Заявитель"].value_counts()[:60]]
```

ФЕДЕРАЛЬНОЕ ГОСУДАРСТВЕННОЕ БЮДЖЕТНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ИНСТИТУТ МОЛЕКУЛЯРНОЙ БИОЛОГИИ И БИОФИЗИКИ СИБИРСКОГО ОТДЕЛЕНИЯ РОССИЙСКОЙ АКАДЕМИИ МЕДИЦИНСКИХ НАУК (ФГБУ НИИМББ СО РАМН) 3
 ФЕДЕРАЛЬНОЕ ГОСУДАРСТВЕННОЕ БЮДЖЕТНОЕ НАУЧНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ИНСТИТУТ МОЛЕКУЛЯРНОЙ БИОЛОГИИ И БИОФИЗИКИ (НИИМББ) 1
 ФЕДЕРАЛЬНОЕ ГОСУДАРСТВЕННОЕ БЮДЖЕТНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ИНСТИТУТ МОЛЕКУЛЯРНОЙ БИОЛОГИИ И БИОФИЗИКИ СИБИРСКОГО ОТДЕЛЕНИЯ РОССИЙСКОЙ АКАДЕМИИ МЕДИЦИНСКИХ НАУК (ФГБУ НИИМББ СО РАМН), RU, 1

Расми 1

Намунаи ҷустуҷӯи номи созмон бо истифода аз ибораи «биологияи молекулавӣ ва биофизика»

Барои визуалии маълумот муаллифони ҷадвали тартиб доданд, ки дар он унсурҳои мақола ва ариза барои гирифтани патент барои ихтироъ, ки аз ҷиҳати мундариҷа яхелаанд, муқоиса мекунад.

Ҳамин тариқ, унсурҳои асосии умумии ҳам маводи мақола ва ҳам аризаи патентӣ навоарӣ, натиҷаҳои асосии тадқиқот ё моҳияти ихтироъ дар мавриди ариза, тавсифи пурра ошкоршуда, то мутахассис метавонад бо истифода аз матн дубора тавлид кунад/таҷҳиз намояд, инчунин натиҷаҳо/маълумотҳои дар рафти тадқиқот бадастомада ва ошкор намудани масъалаи ҳалшуда мебошанд.

Муқоисае, ки дар ҷадвали 1 оварда шудааст, барои боз ҳам равшан кардани интиҳоби базаи илмӣ байналмиллалӣ нигаронида шудааст.

Интиҳоби ташкилотҳои таълимӣ ва илмӣ аз рӯи принципи зерин сурат гирифт.

Барои интиҳоби маълумоти нашрияҳо, нашрияҳо мувофиқи рамзи ОЭСР 2 интиҳоб карда шуданд. «Техника ва технология» бо мақсади аз шумораи умумии ташкилотҳои таълимӣ ва илмӣ хориҷ кардани ташкилотҳои дорои самти башардӯстона.

Ҷустуҷӯи созмонҳо тибқи маълумот дар бораи мансубияти муаллиф(ҳо)-и мақолаҳои интиҳобшуда дар маҳзани ягонаи библиографӣ ва абстраксии адабиёти илмӣ Scopus дар давраи аз соли 2012 то 2022 гузаронида шуд.

Аммо бояд гуфт, ки дар кофтуков мумкин аст ғарзнок бошад, зеро як нашрия метавонад ба ҳарду созмон дар сурати мақолаи ҳаммуаллифӣ ҳисоб карда шавад. Ҳамчунин, намояндагони ҷомеаи илмӣ бар он ақидадоранд, ки яке аз мушкилоти маҳзани библиографӣ номуайян будани шахсияти олим мебошад [4]. Ҳангоми аз русӣ ба англисӣ тарҷума кардани номи муаллифони варианти имло имконпазир аст.

Дар натиҷа, бо назардошти шакли ташкилию ҳуқуқии ташкилотҳо рӯйхати муассисаҳои таҳсилоти олий ва илмӣ гирифта шуд, ки аз он барои ҷустуҷӯи шумораи дархостҳои пешниҳодшуда истифода мешуд.

Барои интиҳоб ва зеркашии маълумот дар формати матнӣ, бо назардошти таҳлили минбаъда оид ба дархостҳо барои бақайдгирии ихтироот, пойгоҳи додаҳои системаи

Унсурҳои асосии умумии ҳам маводи мақола ва ҳам аризаи патентӣ навоарӣ, натиҷаҳои асосии тадқиқот ё моҳияти ихтироъ мебошанд...

автоматикунонидашудаи Банки автоматиконидашудаи маълумот (минбаъд АБД), ки аз ҷониби СУБД UniVerse идора карда мешавад, истифода шудааст.

Интиҳоби сабтҳо аз рӯи майдонҳои «Санаи қабули ариза», «Намуди ариза» (навъи объекти моликияти саноатӣ) гузаронида шуд. Интиҳоби сабтҳо аз рӯи тақсимот аз рӯи солҳои қабули дархост (2012–2022) ва намудҳои объекти моликияти саноатӣ гузаронида шуд.

Барои коркарди пешакии маълумоти ибтидоӣ ва ҷустуҷӯи барномаҳои мувофиқ забони барномасозии Python, яъне китобхонаи Pandas (китобхонаи дарунсохт барои таҳлили додаҳо) истифода шудааст.

Бо ёрии функсияи дохилии «find» барои ҷустуҷӯи ҳама дархостҳо ва патентҳои дахлдор ва функсияи «value_counts()» барои баровардани ҳама имлои имконпазирӣ номи созмон истифода мешуд (мисол дар расми 1).

Аз маълумоти ибтидоӣ ҷадвали махсуси ёрирасон дар формати Excel барои табдили минбаъда ба ҷадвали ниҳой, ки дар он рӯйхати ташкилотҳо, ки мавриди таҳқиқ қарор доранд, ташкил карда шуд.

Бо ин мақсад, калимаҳо/ибораҳо оптималӣ интиҳоб карда шуданд, то натиҷаҳои бештар мувофиқ ба даст оранд.

Масалан, ҳангоми ҷустуҷӯи созмони «Донишгоҳи Политехникии Миллии Тадқиқоти Томск» маълум шуд, ки дар ин созмон вариантҳои зиёди номи довталаб мавҷуд аст. Пас аз тафтиш маълум шуд, ки ҳамаи вариантҳои ном мувофиқанд, бинобар ин дар ҷадвал сутуни «Номи нав» таъсис дода шуд, ки дар он номи расмӣ ташкилот сабт шудааст.

Ҳамин тариқ, ҳамаи дархостҳои созмонҳои интиҳобшуда пайдо шуданд ва атрибутҳои «Номи нав» бо истифода аз функсияи «loc» пур карда шуд. Пас аз он ҳамаи маълумотҳо ба формати Excel бор карда шуданд ва ҷадвали pivot сохта шуд.

Бояд ба эътибор гирифт, ки ҳангоми ҷустуҷӯ танҳо дархостҳо барои аввалин довталабе, ки дар ариза нишон

«Талабот ба ҳуҷҷатҳои дархост дар бораи бақайдгирии ихтироъ дар ҷараёни ҷустуҷӯи иттилооти ихтироъшуда» экспертиза оид ба моҳияти ариза дар бораи додани патент ба ихтироот ва пешниҳод намудани ҳисобот дар бораи он», «Тартиби наشري ҳисобот дар бораи ҷустуҷӯи ахбороти нисбат ба ихтирооти арзшуда»).

дода шудаанд, нишон дода шудаанд. Агар аз рӯйхати ташкилотҳо ду ташкилот ариза пешниҳод карда шуда бошад, довталабе, ки дар ҷойи дуюм номбар шудааст, ба омор дохил карда нашудааст.

Дар натиҷа дар бораи шумораи фармоишхое, ки барои гирифтани патент ба ихтироот дода шудаанд, маълумот ҷамъ карда шуд. Дар 472 муассисаи илмӣ таълимӣ таҳлили муқоисавӣ гузаронида шуд. Маълумот дар бораи шумораи дархостҳо дар ҷадвали 2 оварда шудааст. Ғайр аз ин, дар соли ҷорӣ нисбат ба соли гузашта бо фоиз зиёд ё кам шудани шумораи муроҷиатномаҳо ҳисоб карда шуд.

Дар асоси маълумоти оморӣ, ки ба даст оварда шудааст, графике сохта шуд, ки динамикаи пешниҳоди дархостро визуалӣ мекунад (расми 2).

Дар ҷадвали 3 маълумот оид ба шумораи мақолаҳои индексатсияшуда дар базаи илмӣ Scopus оид ба муассисаҳои таълимӣ ва илмӣ дар давраи аз соли 2012 то 2022 оварда шудааст.

Графикҳое, ки дар асоси маълумоти бадастомада оид ба фаъолияти нашриёт ва ихтироъкории ташкилотҳои таълимӣ ва илмӣ сохта шудаанд (расмҳои 2 ва 3) чунонро нишон медиҳанд.

То соли 2016 афзоиши назарраси нашрияҳо (аз 18% то 34%) мушоҳида мешуд, пас дар соли 2017 афзоиш ҳамагӣ 4,5%, соли 2018 — 24,5%, дар солҳои 2019 ва 2020 — 8,54% ва 10,12% буд. Пас аз соли 2020, динамикаи фаъолияти нашрияҳо 12,46% дар соли 2021 ва 3,98% дар охири соли 2022 коҳиш меёбад.

Вазъият дар мавриди дархостҳо дигар аст: дар давраи то соли 2020 воридшавии нобаробари дархостҳо мушоҳида мешавад, аммо аз соли 2020 афзоиши мунтазами шумораи

дархостҳои пешниҳодшуда мушоҳида мешавад. Шумораи бештари дархостҳо дар солҳои 2015–2016 пешниҳод шуда буданд, баъдан дар солҳои 2018–2019, коҳиш дар соли 2020 ва дар солҳои 2021–2022 афзоиши назарраси шумораи дархостҳои пешниҳодшуда мутаносибан 9,01% ва 7,37% мушоҳида шудааст.

Ҳангоми ҳисоб кардани таносуби шумораи дархостҳо ба шумораи нашрҳо маълумотҳои зерин ба даст оварда шуданд. Агар дар соли 2012 дархостҳо тақрибан 43% шумораи нашрҳо ташкил дода бошанд, пас дар соли 2020 — 11%-ро ташкил намуд. Ҳамин тариқ, интишори мақолаҳо ҳамчун роҳи пешниҳоди натиҷаҳои тадқиқот паҳн шудааст.

Сабаби афзоиши шумораи мақолаҳои илмиро метавон талаботи баланд бардоштани фаъолияти нашри муассисаҳои илмӣ таълимиро баррасӣ кард, ки дар Фармонҳои Президенти Федератсияи Русия (аз 07.05.2012 таҳти № 599 «Дар бораи чораҳои амалӣ оид ба татбиқи сиёсати давлатӣ дар соҳаи маориф ва илм», ки бо Фармоиши Ҳукумати Федератсияи Русия аз 20.12.2012 таҳти № 2433-р тасдиқ карда шудааст; «Рушди илм ва технологияҳо дар солҳои 2013–2020», ки бо Фармоиши Ҳукумати Федератсияи Русия аз 15.04.2014 таҳти № 301 тасдиқ карда шудааст; «Рушди илмӣ-техникии ФР», ки бо Қарори Ҳукумати Федератсияи Русия аз 29.03.2019 таҳти № 377 тасдиқ карда шудааст, Лоиҳаи миллии «Илм» (шиноснома аз ҷониби Президиуми Шӯрои назди Президенти Федератсияи Россия оид ба рушди стратегӣ ва лоиҳаҳои миллии тасдиқ шудааст, баённома аз 24.12.2018) [5].

Талаботи нашри натиҷаҳои тадқиқоти илмӣ дар маҷаллаҳои илмӣ ҷаҳонӣ, ки дар базаҳои Web of Science

Ҷадвали 2

Шумораи дархостҳо барои гирифтани патент барои ихтироот аз ҷониби муассисаҳои таҳсилоти олий ва ташкилотҳои илмӣ дар давраи аз соли 2012 то соли 2022

Сол	Шумораи фармоишҳо	Тағйирот нисбат ба солҳои гузашта, %
2012	4839	–
2013	4955	+2,40
2014	4743	-4,28
2015	5310	+11,95
2016	5439	+2,43
2017	4922	-9,51
2018	5232	+6,30
2019	5336	+1,99
2020	5051	-5,34
2021	5506	+9,01
2022	5912	+7,37

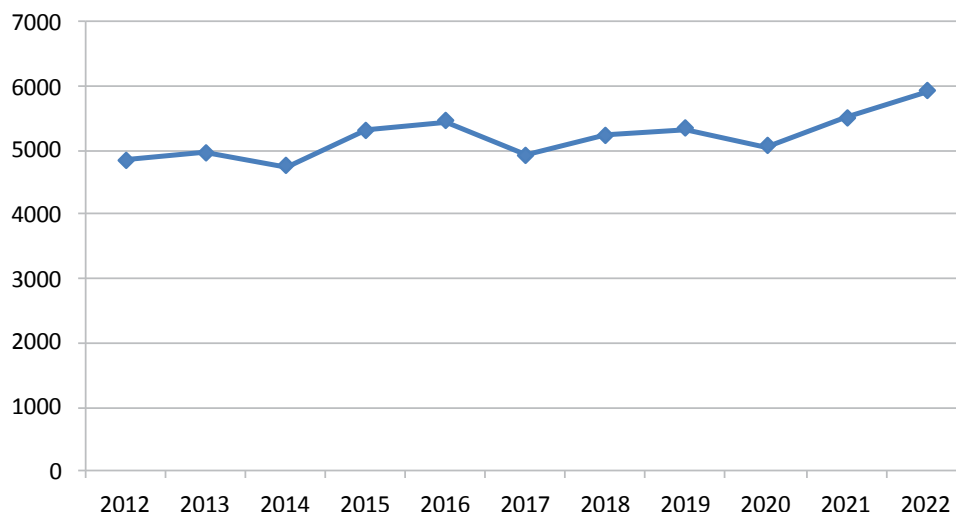
Манбаъ: аз ҷониби муаллифон дар асоси маълумоти оморӣ тартиб дода шудааст

Ҷадвали 3

Шумораи нашри муассисаҳои таълимӣ ва илмӣ дар давраи аз соли 2012 то 2022

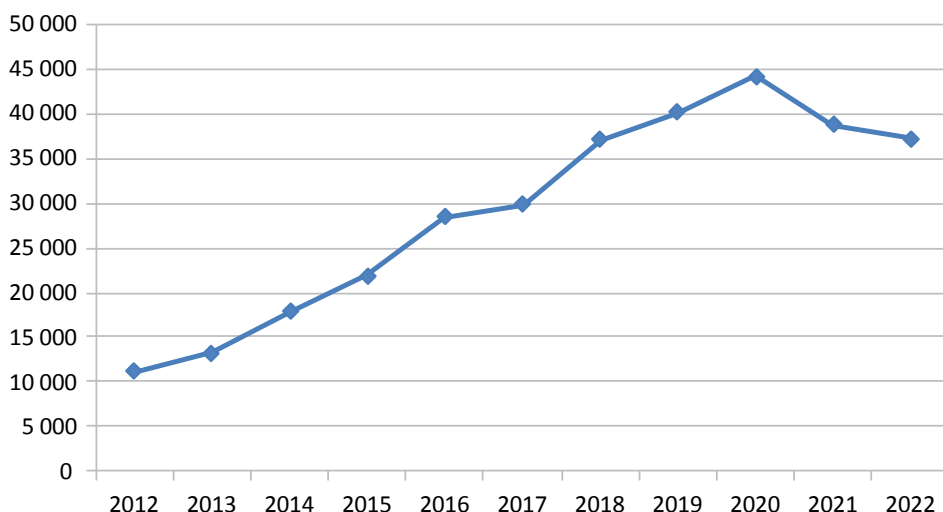
Сол	Шумораи нашрҳо	Тағйирот нисбат ба солҳои гузашта, %
2012	11207	–
2013	13270	+18,41
2014	17821	+34,30
2015	21784	+22,24
2016	28401	+30,38
2017	29679	+4,50
2018	36950	+24,50
2019	40106	+8,54
2020	44164	+10,12
2021	38660	-12,46
2022	37120	-3,98

Манбаъ: аз ҷониби муаллифон дар асоси маълумоти оморӣ тартиб дода шудааст

Расми 2

Динамикаи пешниҳоди дархостҳо барои патент барои ихтирооти ташкилотҳои таълимӣ ва илмӣ дар давраи аз соли 2012 то 2022 (аз ҷониби муаллифон дар асоси маълумоти омӯрӣ тартиб дода шудааст)

Расми 3

Динамикаи фаъолияти нашрияҳои муассисаҳои таълимӣ ва илмӣ дар давраи аз соли 2012 то 2022 (аз ҷониби муаллифон дар асоси маълумоти омӯрӣ тартиб дода шудааст)

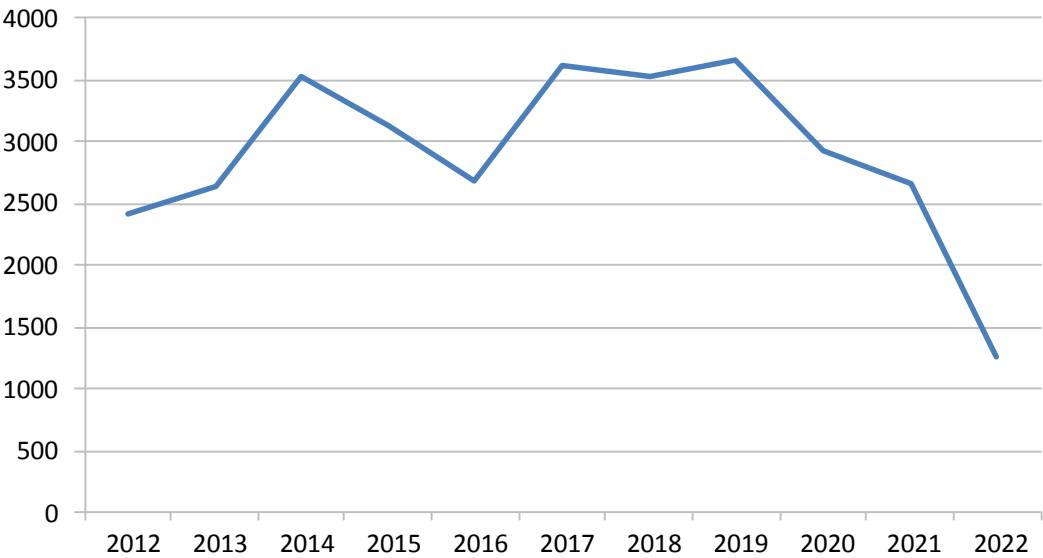
ва Scopus индексатсия карда мешаванд, инчунин дар доираи ташаккули супориши давлатӣ барои муассисаҳои таҳсилоти олий пешниҳод карда мешавад¹⁰.

Таваҷҷуҳи асосии ташкилотҳои илмӣ таълимӣ ба назорат ва ҳавасмандгардони фаъолияти нашриявии

кормандон нигаронида шуда, натиҷаҳои фаъолияти зеҳнӣ дар системаи баҳодиҳии самаранокӣ мавқеи пастро ишғол мекунад [6]. Меъёри самарабахшии кори илмӣ коллективи педагогӣ ва ходимони илмӣ фаъолияти публицистӣ мебошад, ки яке аз нишондихандаҳои «Шартномаи самарабахш» буда, ба дараҷаи музди меҳнат таъсир мерасонад.

Илова бар ин, дар доираи таҳлили фаъолияти ихтироъкорӣ аз рӯи шумораи дархостҳои аз ҷониби ташкилотҳои таълимӣ ва илмӣ пешниҳодшуда аз рӯи моҳ ҷустуҷӯ гузаронида шуд. Дар ҷадвали 4 натиҷаҳои ҷустуҷӯ оварда шудаанд.

¹⁰ Низомнома дар бораи ташкили супориши давлатӣ барои муассисаҳои таълимии таҳсилоти олии касбии тобеи Вазорати маориф ва илми Русия дар соҳаи фаъолияти илмӣ Вазорати маориф ва илми Федератсияи Русия дар соҳаи фаъолияти илмӣ (аз ҷониби Вазорати таълим ва илми ФР дар 2 декабри соли 2013 таҳти № АП-25/14вн) тасдиқ карда шудааст // СПС КонсультантПлюс (санаи муроҷиат: 02.02.2024).

Расми 4

Шумораи патентҳое, ки зиёда аз 3 сол (бо назардошти) аз ҷониби ташкилотҳои таълимӣ ва илмӣ якҷоя амал мекунамд (аз ҷониби муаллифон дар асоси маълумоти омӯри тартиб дода шудаанд)

Ҷадвали 4

Количество поданных заявок по месяцам за период с 2012 по 2022 год

Моҳ	Шумораи фармоишҳо	Моҳ	Шумораи фармоишҳо
Январ	4170	Июл	7792
Феврал	5586	Август	4461
Март	8099	Сентябр	4372
Апрел	7318	Октябр	6367
Май	6288	Ноябр	7203
Июн	7391	Декабр	12027

Манбаъ: аз ҷониби муаллифон дар асоси маълумоти омӯри тартиб дода шудааст

Муайян карда шуд, ки шумораи ниҳии фармоишҳо аз ҷониби ташкилотҳо дар моҳи декабр пешниҳод карда мешаванд, ки ин бешубҳа ба пешниҳоди ҳисоботи ҳатмӣ вобаста аст, зеро нишондодҳо дар бораи фармоишҳои додасуда, инчунин дар бораи шумораи оаридашудаи натиҷаҳои фаолияти зеҳнӣ, аз ҷумла дорои ҷайди давлатидошта, ба сафи мониторинги фаолияти ташкилотҳои таълимӣ¹¹ ва услуби баҳодиҳии натиҷадорӣ фаолияти илмӣ дохил мешаванд¹².

¹¹ Фармони Вазорати маориф ва илми Федератсияи Русия аз 3 августи соли 2012 № 583 «Дар бораи мониторинги фаъолияти муассисаҳои таълимии федералии давлатии таҳсилоти олии касбӣ».

¹² Фармони Вазорати маориф ва илми Федератсияи Русия аз 05.03.2014 № 161 «Дар бораи тасдиқи Низомномаи намунавӣ дар бораи комиссияи баҳодиҳии фаъолияти ташкилотҳои илмие, ки корҳои илмӣ-тадқиқотӣ, конструкторӣ ва технологӣ барои мақсадҳои граждани анҷом медиҳанд ва методологияи намунавии арзёбии фаъолияти ташкилотҳои илмие, ки корҳои илмӣ-тадқиқотӣ, конструкторӣ ва технологӣ доранд».

Ин гипотеза бо далелҳои зерин тасдиқ карда мешавад. Илова бар ин, дар давраи омӯзиш маълумоти омӯри оид ба шумораи патентҳои ташкилотҳое, ки зиёда аз 3 сол эътибор доранд (бо назардошти он) ҷамъоварӣ карда шуданд.

Дар маҷмӯъ, аз 472 ташкилоте, ки мавриди омӯзиш қарор гирифт, 433 ташкилот (223 – ООҶО и 210 – НО) дорои патентҳои зиёда аз 3 сол эътибор доранд. Ҳамин тариқ, 35 ташкилот зиёда аз 3 сол патентро нигоҳ намедоранд, гарчанде ки дар давраи омӯзиш ин ташкилотҳо 900 дархост пешниҳод кардаанд.

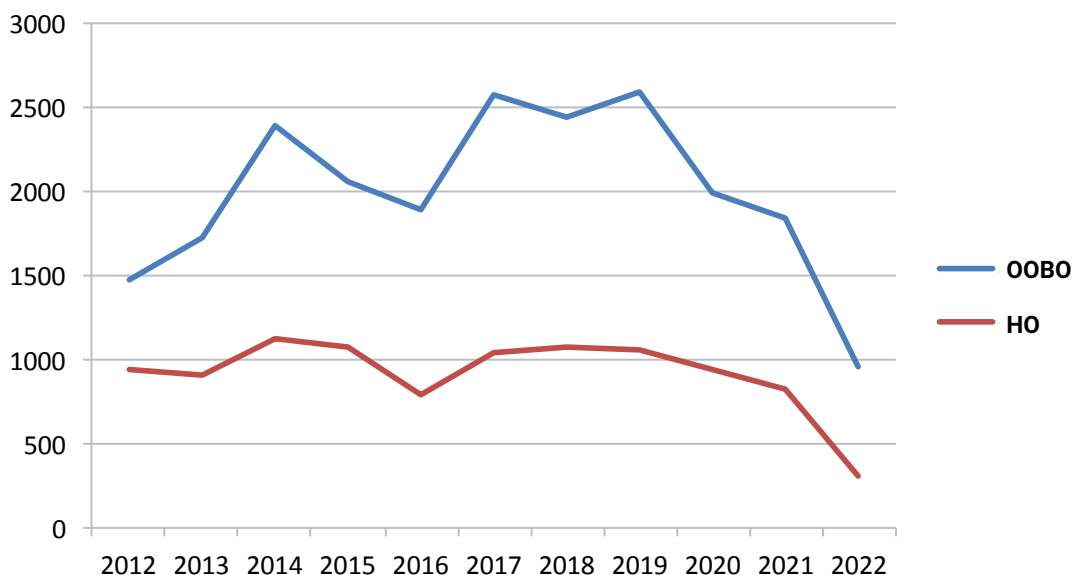
Дар ҷадвали 5 маълумоти омӯри оид ба шумораи ҷунин патентҳо оварда шудааст.

Тавре ки мо дар расмҳои 4 ва 5 мебинем, дар соли 2016 коҳиши шумораи патентҳои амалкунанда ва тамоюли коҳиш дар давраи аз соли 2019 то 2022 мушоҳида шудааст. Нақшаи 5 инчунин нишон медиҳад, ки шумораи патентҳои дастгиришуда дар давоми зиёда аз 3 сол дар ташкилотҳои таълимӣ аз шумораи патентҳои ташкилотҳои илмӣ хеле зиёд аст.

Хулоса

Дар асоси маълумотҳое, ки хангоми таҳлили муқоисавии динамикаи пешниҳоди аризаҳо барои гирифтани патент ба ихтироот ва фаъолияти наشري ташкилотҳои таълимию илмӣ ба даст омадаанд, метавон хулоса кард, ки шумораи дархостҳо барои гирифтани патент зиёд шудааст.

Ин тамоюл метавонад бо маҳдудияти татбиқи талабот оид ба мавҷудияти нашрияҳо дар нашрияҳои индексатсияшуда дар базаҳои байналмилалӣ маълумотҳои Web of Science ва Scopus, ки бо Қарори Ҳукумати

Расми 5

Шумораи патентҳое, ки зиёда аз 3 сол эътибор доранд (бо назардошти) аз ҷониби ташкилотҳои таълимӣ (ООВО) ва илмӣ (НО) (аз ҷониби муаллифони дар асоси маълумоти омории тартиб дода шудаанд)

Ҷадвали 5

Шумораи патентҳое, ки зиёда аз 3 сол эътибор доранд (бо назардошти)

Сол	Шумораи умумии патентҳое, ки зиёда аз 3 сол эътибор доранд дар ҷамъ:	ООВО	НО
2012	2420	1481	939
2013	2632	1719	913
2014	3519	2390	1129
2015	3139	2063	1076
2016	2686	1892	794
2017	3617	2575	1042
2018	3526	2448	1078
2019	3658	2594	1064
2020	2933	1992	941
2021	2652	1835	817
2022	1265	951	314

Манбаъ: аз ҷониби муаллифони дар асоси маълумоти омории тартиб дода шудааст

Федератсияи Русия аз 19.03.2022 таҳти № 414¹³ ва Қарори Ҳукумати Федератсияи Русия аз 19.09.2022 таҳти № 1655¹⁴ муайян карда шудааст.

Ҳисоб кардани шумораи дархостҳои аз ҷониби ташкилот пешниҳодшуда ва шумораи патентҳои гирифташуда як қатор афзалиятҳо дорад:

- муҳлати баррасии ариза камтар аз муҳлати барраси ва нашри мақола, ки метавонад аз як сол зиёд бошад, камтар аст. Мақолаҳои барои ҷоп қабулшуда метавонанд навбати ҷопи худро интизор шаванд, зеро мақалла шумораи маҳдуди мақолаҳоро нашр мекунад. Ҳамин тариқ, натиҷаҳои тадқиқот дар мақолаҳо метавонанд аҳамияти худро гум кунанд. Дар навбати худ, давомнокии миёнаи баррасии ариза дар соли 2022 4,2 моҳро ташкил дод;

- патенте, ки дар натиљаи баррасии ариза гирифта шудааст, ҳуди дастгоҳ ё усулро муҳофизат мекунад;

- Патент ҳамчун ҳуҷҷати муҳофизатӣ на танҳо навоари ҷаҳонӣ, сатҳи ихтироъкорӣ ва татбиқи саноатии ҳалли техникаи таҳияшударо тасдиқ мекунад, балки инчунин ҳуқуқи истисноиро ба ихтироъ медиҳад.

Дорандаи патент на танҳо маълумотро дар бораи ихтироъаш фош мекунад, балки ба шарофати ихтиёрдории ҳуқуқи истисноӣ метавонад даромади иловагӣ,

масалан, дар шакли як қисми роялти аз рӯи шартномаи литсензионти гирад.

Ҳамин тариқ, дар асоси гуфтаҳои боло ва бо дарназардошти таҷдиди қонунгузори амалкунанда дар соҳаи моликияти зеҳнӣ, идома додани тадқиқоти нишондиҳандаҳои фаъолияти ташкилотҳои илмӣ таълимӣ бо мақсади таҳияи нишондиҳандаҳои интегралӣ ва ноил шудан ба ҳадафҳои таъмини истиқлолияти технологияи кишвар бамаврид ба назар мерасад.

¹³ Қарори Ҳукумати Федератсияи Русия аз 19.03.2022 таҳти № 414 «Дар бораи баъзе масъалаҳои татбиқи талабот ва арзишҳои мақсадноки нишондиҳандаҳои марбут ба фаъолияти нашрия».

¹⁴ Қарори Ҳукумати Федератсияи Русия аз 19 сентябри соли 2022 таҳти № 1655 «Дар бораи ворид намудани таъғири иловаҳо ба сарҳати якуми банди 1 Қарори Ҳукумати Федератсияи Русия аз 19 марти соли 2022 № 414».

Рӯйхати адабиётҳо

1. Иванчик, А. И. Хусусиятҳои арзёбии муҳаққиқон ва барномаҳои тадқиқотӣ дар соҳаи гуманитарӣ // М.: Бюллетени Академияи илмҳои Русия. — 2018. — Ҷилди 88, № 11. — С. 985–991. — DOI 10.31857/S086958730002331–2.
2. Паршин, А. Н. Илм ё библиометрия: кӣ ғолиб мешавад? // М.: Хабарномаи Академияи илмҳои Русия. — 2018. — Ҷилди 88, № 11. — С. 982–984. — URL: <http://ras.jes.su/raserald/s207987840001532–4–1> (санаи муроҷиат: 12.03.2024).
3. Алавердов, А. Р. Фаъолияти интишори омӯзгорони мактабҳои олии ватанӣ ва захираҳои тақмили он // Таҳсилоти олий дар Русия. — 2019. — Ҷилди 28, № 2. — С. 23–36. — DOI 10.31992/0869–3617–2019–28–2–23–36.
4. Дымкова, S. S. Воситаҳои илмиометрӣ дар арзёбӣ ва идоракунии фаъолияти нашрияҳои ташкилотҳои илмӣ // Фарҳанг: назария ва амалия. — 2021. — № 5–6 (44–45). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/naukometricheskie-instrumenty-v-otsenke-i-upravlenii-publikatsionnoy-aktivnostyu-nauchnyh-organizatsiy> (санаи муроҷиат: 19.02.2024).
5. Вислый, А. И. Нашрияҳо ва патентҳо ҳамчун нишондиҳандаи муваффақияти ташкилотҳои илмӣ ва таълимӣ дар шароити муосир / А. И. Вислый, М. С. Борисова // Моликияти зеҳнӣ барои давлат ва шахс: Маҷмӯаи гузоришҳо дар Конфронси XXVII байналмилалӣ илмию амалии Роспатент, Маскав, 28–29 сентябри соли 2023. — Маскав: Муассисаи давлатии бучети «Институти федералии моликияти саноатӣ», 2023. — С. 19–23.

6. Неретин, О. П. Омӯзиши усулҳои пешниҳоди натиҷаҳои тадқиқот ва конструкторҳои ватанӣ / О. П. Неретин, Н. В. Лопатина // Хабарномаи ИФМС. — 2022. — Т. 1, № 1. — С. 16–19.

Маълумот дар бораи муаллифон

Борисова Мария Сергеевна, сармутахассиси Маркази ҳамкорӣ бо мақомоти давлатӣ, ФГБУ «Институти федералии моликияти саноатӣ» (Маскав, соҳили Бережковская, 30, бинои 1); c20@rupto.ru

Горяев Сангаджи Сергеевич, таҳлилгари бахши омода-созии маводи таҳлилии ФГБУ «Институти федералии моликияти саноатӣ» (Маскав, соҳили Бережковская, 30, бинои 1); goryaevss@rupto.ru

Information about the authors

Mariya S. Borisova, Chief Specialist of the Center for Interaction with Authorities, Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); c20@rupto.ru

Sangadzhi S. Goryaev, Analyst of the analytical materials preparation sector of the Analytical Center, Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); goryaevss@rupto.ru

Муаллифон ҳеҷ гуна бархӯрди манфиатҳоро эълон намеkunанд.

The authors declare no conflict of interests.

Ба таҳририят ворид шуд (Received) 05.04.2024

Баъли тақриз аз нав дида баромада шуд (Revised) 20.05.2024

Ба чоп қабул карда шуд (Accepted) 21.05.2024

2. ТАҶРИБАҶОИ ХОРИЧӢ ВА ҶАМКОРИИ БАЙНАЛХАЛҚӢ

Мақолаи илмӣ

Original article

УДК 347.773.3

Таъсиси тартиби ҳамоҳангшудаи бақайдгирии намунаҳои саноатӣ дар минтақаи Авруосиё: сабабҳо, афзалиятҳо

Юлия Борисовна Грачева,

Институти федералии моликияти саноатӣ

iuliia.gracheva@rupto.ru

Аннотатсия: мақола ба проблемаи нобаробарии расмиёти бақайдгирии намунаҳои саноатӣ дар давлатҳои минтақаи Авруосиё бахшида шудааст. Таҳлили муқоисавии муқаррароти асосии қонунгузори патентии давлатҳои минтақаи Авруосиё гузаронида шуда, тавсифи баъзе фарқиятҳо дар қонунгузорӣ гузаронида шудааст. Таҳлили таҷрибаи ҷаҳонӣ оид ба ҳамгироии байни идораҳои патентии хориҷӣ гузаронида шуд, ки таҷрибаи рафъи ихтилофот дар расмиёти бақайдгирии намунаҳои саноатиро нишон медиҳад. Қарорҳо барои рафъи ихтилофот дар соҳаи ба даст овардани ҳуқуқ ба тарҳи саноатӣ дар минтақаи Авруосиё пешниҳод карда мешаванд. Пешниҳоди асосӣ, ки ба таҳлили таҷрибаи ҷаҳонӣ асос ёфтааст, муттаҳидсозии идораҳои патентии давлатҳои минтақаи Авруосиё бо мақсади ноил шудан ба ҳамоҳангсозии расмиёти таъмини ҳифзи ҳуқуқи намунаҳои саноатӣ мебошад. Навовариҳои илмӣ кор дар пешниҳоди таъсиси тартиби ҳамоҳангшудаи бақайдгирии намунаҳои саноатӣ дар фазои Авруосиё мебошад. Чунин сохтори ҳамоҳангшуда равандро ҳуқуқӣ барои агентҳо ва фармоишдиҳандагонро содда ва содда намуда, инчунин ба баланд бардоштани ҷолибияти бақайдгирии намунаҳои саноатӣ барои фармоишдиҳандагон мусоидат мекунад. Ҳамкориҳои идораҳои патентӣ дар ҷустуҷӯи механизмҳои оптималии ҳамоҳангсозӣ имкон медиҳад, ки ба натиҷаҳои назаррас ноил гарданд. Ин пешниҳод ба идораҳои патентии давлатҳои минтақаи Авруосиё, инчунин ба ҳамаи ашхосе, ки барои ноил шудан ба ҳамоҳангсозӣ манфиатдоранд, нигаронида шудааст.

Калидвожаҳо: намунаи саноатӣ, моликияти зеҳнӣ, ҳифзи ҳуқуқӣ, патент, ҳуқуқ ба намунаи саноатӣ, бақайдгирии намунаҳои саноатӣ, ҳамоҳангсозӣ, минтақаи Авруосиё, ID5.

Барои иқтибос: Грачева Ю. В. Таъсиси тартиби ҳамоҳангшудаи бақайдгирии намунаҳои саноатӣ дар минтақаи Авруосиё: сабабҳо, афзалиятҳо // Хабарномаи ИФМС. — 2024. — Т. 3, № 2 (8). — С. 160–168.

Сипосномаҳо: мақола дар асоси маводи корҳои тадқиқотии ИФМС «Ҷанбаҳои ташкилӣ ва ҳуқуқи ташаккули фазои ягонаи иттилоотии коршиносӣ дар соҳаи моликияти саноатӣ дар минтақаи Авруосиё» таҳия шудааст.

Creation of a harmonized procedure for registration of industrial designs in the Eurasian region: reasons, advantages

Yuliya B. Gracheva,

Federal Institute of Industrial Property

iuliia.gracheva@rupto.ru

Abstract: the article is devoted to problematic issues of discrepancies of industrial design registration procedures in the states of the Eurasian region. A comparative analysis of the main provisions of patent laws of the states of the Eurasian region was carried out, some differences in patent laws are described. An analysis of the world experience of integration between patent foreign offices was carried out. The experience in overcoming discrepancies in the registration procedures for industrial designs was indicated. Solutions in overcoming differences in the field of obtaining industrial design rights in the Eurasian region are proposed. The key proposal based on the analysis of world experience is unification of patent

offices of the states of the Eurasian region in order to achieve harmonization of procedures for grant of legal protection to industrial designs. The scientific novelty of the work includes a proposal to create a harmonized procedure for registration of industrial designs in the Eurasian region. That harmonized structure will optimize and simplify legal processes for patent offices and applicants and will facilitate increase the attractiveness of registration of industrial designs for applicants. Significant results will be obtained with the cooperation of patent offices in the search for optimal harmonization mechanisms. This proposal is addressed to the patent offices of the states of the Eurasian region, as well as to all persons interested in achieving harmonization.

Keywords: industrial design, intellectual property, legal protection, patent, industrial design rights, industrial design registration, harmonization, Eurasian region, ID5.

For citation: Yuliya B. Gracheva, Creation of a harmonized procedure for registration of industrial designs in the Eurasian region: reasons, advantages // Bulletin of Federal institute of industrial property. 2024. Vol. 3, No. 2 (8). P. 160 – 168.

Acknowledgements: The article is based on the materials of the research work of FIPS «Organizational and legal aspects of the formation of a unified expert information space in the field of industrial property in the Eurasian region».

Намунаи саноатӣ объекти моликияти зеҳнӣ мебошад, ки ҳифзи ҳуқуқи намуди зоҳирии маҳсулотро таъмин менамояд. Тибқи Кодекси граждании Федератсияи Русия, намунаи саноатӣ ҳалли намуди зоҳирии маҳсулоти саноатӣ ё ҳунармандӣ мебошад¹, яъне намунаи саноатӣ танҳо барои тарҳи маҳсулот муҳофизат мекунад ва хусусиятҳои техникийи онро муҳофизат намекунад².

Бо мақсади бомуваффақият тиҷоратӣ ва фурӯши маҳсулоти худ, истеҳсолкунандагон кӯшиш мекунанд, ки маҳсулоте эҷод кунанд, ки тарҳи ғайриоддӣ ва ҷолиб барои истеъмолкунандагонро дар якҷоягӣ бо бароҳатӣ дар истифода доранд. Намуди зоҳирии аслиро, аз ҷумла, бо хусусиятҳои эргономикийи маҳсулот муайян кардан мумкин аст, ки ба ҳар як маҳсулот ҳангоми истифода эҳсоси роҳат мебахшанд ва талаботи истифодабарандагонро қонеъ мегардонанд³.

Мисли ҳама гуна моликияти зеҳнӣ, тарҳи беназири маҳсулот бояд тавассути гирифтани ҳуқуқи намунаи саноатӣ аз нусхабардории беиҷозат ё тақлид ҳифз карда шавад, агар ин амалҳо бо мақсадҳои тиҷоратӣ анҷом дода шаванд [1]. Ҳифзи ҳуқуқи ба соҳибон имкон медиҳад, ки ҳуқуқҳои худро ба намунаҳои саноатӣ нигоҳ доранд, ки ҳуқуқи истисноии истифодаи маҳсулот, истеҳсол, фурӯш ва содироти онро таъмин менамояд. Ба ғайр аз ҳифзи ҳуқуқи моликон, ҳифзи қонунии намунаҳои саноатӣ ҳам ба истеъмолкунандагон ва ҳам ба тамоми ҷамъият як қатор имтиёзҳо медиҳад, зеро он ба эҷодкорӣ ва наоварӣ мусоидат мекунад. Ба шарофати дизайни беназири маҳсулот ҷолибияти маҳсулот барои истеъмолкунандагон меафзояд, ки онҳо дар навбати худ ба ҳаққонияти маҳсулоти харидорӣ, ки аз ҷониби ширкати дорои обрӯи муайян дар бозор истеҳсол мешаванд, эътимод пайдо мекунанд.

Намунаҳои саноатӣ ба баланд шудани арзиши ширкат мусоидат мекунанд, зеро онҳо метавонанд ҷузъи муҳим ва ҷудонашавандаи бренди он гарданд, ки ба

Мисли ҳама гуна моликияти зеҳнӣ, тарҳи беназири маҳсулот бояд тавассути гирифтани ҳуқуқи намунаи саноатӣ аз нусхабардории беиҷозат ё тақлид ҳифз карда шавад, агар ин амалҳо бо мақсадҳои тиҷоратӣ анҷом дода шаванд.

арзиши бозори маҳсулот ва мувофиқан ба фурӯш ва тақсими он таъсири мусбӣ мерасонад. Ҳамин тариқ, нақши намунаи саноатӣ дар иқтисодиёти кишварҳо ва умуман дар иқтисоди ҷаҳонӣ аҳамияти калон дорад [2].

Барои он ки ҳуқуқи истисноӣ ба ҳама гуна маҳсулот ва бомуваффақият фурӯштани он дар бозор дар кишвари худ ва берун аз он, шумо бояд ҳифзи ҳуқуқиро дуруст ба расмият оред. Аммо, дар бисёр қаламравҳо тартиби бақайдгирии намунаҳои саноатӣ ба таври назаррас фарқ мекунад. Масалан, дар Созмони моликияти зеҳнии африқой, инчунин дар кишварҳои чун Албания, Белиз, Босния ва Ҳерсеговина, Юнон, Монако, Сан-Марино, ҳифзи ҳуқуқи тавассути сабти ном, бидуни ташхиси моҳияти таъмин карда мешавад. Дар ҳоле ки дар як қатор кишварҳо, масалан, дар давлатҳои минтақаи Аврусиё (ба истиснои Ҷумҳурии Беларус), Ҷумҳурии Корея, Иёлоти Муттаҳидаи Амрико, Ҷопон, инчунин дар Федератсияи Русия, санҷиш аз рӯи моҳият гузаронида мешавад⁴.

Азбаски тартиби бақайдгирии намунаҳои саноатӣ дар кишварҳои гуногун ба таври назаррас фарқ мекунад, бешубҳа ҳолатҳои ба миён омада метавонанд, ки намунаи

¹ Б. 1 соддаи 1352 Кодекси граждании Федератсияи Русия.

² Б. 5 соддаи 1352 Кодекси граждании Федератсияи Русия.

³ ВСозмони ҷаҳонии моликияти зеҳнӣ: вебсайт расмӣ. URL: <https://www.wipo.int/designs/ru/> (санаи мурочиат: 16.08.2023).

⁴ ВОИС, Профилҳои аъзои системаи Гаага: (HAGUE SYSTEM MEMBER PROFILES) вебсайти расмӣ. URL: <https://www.wipo.int/hague/memberprofiles/selectmember> (санаи мурочиат: 05.04.2023).

саноатии ба як шахс тааллуқдошта дар як қаламрави юрисдиксия ҳимояи ҳуқуқӣ дода мешавад, вале дар юрисдиксияи дигар рад карда мешавад, ки ин бешубҳа ҳадди ақалл нофаҳмӣ аз ҷониби фармоишдиҳандагонро ба вучуд меорад.

Дар кишварҳои минтақаи Авруосиё, аз ҷумла дар Ҷумҳурии Арманистон⁵, Ҷумҳурии Озарбойҷон⁶, Ҷумҳурии Беларус⁷, Ҷумҳурии Қазоқистон⁸, Ҷумҳурии Қирғизистон⁹, Ҷумҳурии Тоҷикистон¹⁰, Туркменистон¹¹, инчунин дар Федератсияи Русия¹² тартиби патенти намунаҳои саноатӣ умуман яхела аст. Дар ҳама давлатҳои дар боло зикршуда, ба истиснои Ҷумҳурии Беларус¹³, санҷиши моҳияти дархостҳо барои намунаҳои саноатӣ гузаронида мешавад. Нуктаҳои шабеҳи тартиби патенти намунаҳои саноатӣ дар давлатҳои дар боло зикргардидаи минтақаи Авруосиё инҳоянд: намуди ҳуҷҷати муҳофизатӣ, оғози ҳуҷҷати муҳофизатӣ, доираи ҳифзи ҳуқуқи намунаи саноатӣ. Дар ҳамаи давлатҳои зикргардидаи минтақаи Авруосиё идораҳои патентӣ дар сурати қабули қарори мусбӣ оид ба фармоиш оид ба намунаи саноатӣ патент медиҳанд, ки оғози он аз рӯзи пешниҳоди фармоиш барои намунаи саноатӣ ҳисоб карда мешавад, ки патент доираи ҳифзи ҳуқуқиро дар доираи тасвирҳои намунаи саноатӣ тасдиқ мекунад.

Азбаски тартиби бақайдгирии намунаҳои саноатӣ дар кишварҳои гуногун ба таври назаррас фарқ мекунад, бешубҳа ҳолатҳои ба миён омада метавонанд, ки намунаи саноатии ба як шахс тааллуқдошта дар як қаламрави юрисдиксия ҳимояи ҳуқуқӣ дода мешавад, вале дар юрисдиксияи дигар рад карда мешавад, ки ин бешубҳа ҳадди ақалл нофаҳмӣ аз ҷониби фармоишдиҳандагонро ба вучуд меорад.

Лекин, ҳангоми баррасии дақиқи расмиёти патенткунии намунаҳои саноатӣ дар давлатҳои дар боло зикргардидаи минтақаи Авруосиё фарқиятҳои назаррас ба назар мерасанд. Чунин фарқиятҳо, масалан, дар мӯҳлатҳои татбиқшаванда, аз ҷумла: мӯҳлатҳои амали патент ва тамдиди амали патент, давраи имтиёзӣ аз лаҳзаи ифшои аввалини маълумот дар бораи намунаи саноатӣ то пешниҳоди ариза, мӯҳлатҳои пешниҳоди ҳуҷҷатҳои афзалиятнок дар ҳолати даъвои афзалияти анъанавӣ, мӯҳлатҳои эътибори патент, мӯҳлат барои пешниҳоди қарори патент тарҳи саноатӣ ба назар мерасанд.

Масалан, мӯҳлати эътибори патент барои намунаи саноатӣ тибқи қонунгузори Федератсияи Русия, Ҷумҳурии Арманистон, Ҷумҳурии Қирғизистон, Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Туркменистон 5 сол ва тибқи қонунгузори Ҷумҳурии Озарбойҷон, Ҷумҳурии Беларус ва Ҷумҳурии Қазоқистон 10 сол мебошад. Дар мавриди тамдиди мӯҳлати амали патент барои намунаи саноатӣ бошад, тибқи қонунгузори Федератсияи Русия, Ҷумҳурии Арманистон, Ҷумҳурии Қазоқистон ва Ҷумҳурии Қирғизистон, мӯҳлати амали патент метавонад то 5 сол тамдид карда шавад, аммо дар маҷмӯъ на бештар аз 25 солро ташкил медиҳад. Аммо, тибқи қонунгузори Ҷумҳурии Озарбойҷон ва Ҷумҳурии Беларус, мӯҳлати амали патент метавонад на бештар аз 5 сол тамдид карда шавад. Мутобиқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон мӯҳлати амали патент метавонад ду маротиба ба 5 сол тамдид карда шавад. Тибқи қонунгузори Туркменистон, мӯҳлати амали патент метавонад то 5 сол тамдид карда шавад ва дар маҷмӯъ на бештар аз 15 солро ташкил медиҳад.

Давраи имтиёзнок тибқи қонунгузори Федератсияи Русия ва Ҷумҳурии Арманистон 12 моҳ ва тибқи қонунгузори Ҷумҳурии Озарбойҷон, Ҷумҳурии Беларус, Ҷумҳурии Қазоқистон, Ҷумҳурии Қирғизистон, Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҷумҳурии Туркменистон дар айни ҳол 6 моҳ аст.

Дар сурати даъвои афзалияти конвенционалӣ, мӯҳлати пешниҳоди ҳуҷҷатҳои афзалиятнок низ тибқи

⁵ Идораи моликияти зеҳнии Вазорати иқтисоди Ҷумҳурии Арманистон: вебсайти расмӣ. Ҳуҷҷатҳои меъёрӣ: Қонуни Ҷумҳурии Арманистон «Дар бораи намунаи саноатӣ» аз 03.03.2021 № НО-109-Н. URL: <https://aipo.am/ru/pages/show/legislative-acts>, Тартиби гирифтани патент. URL: <https://aipo.am/ru/pages/show/procedure-for-obtaining-a-license1> (санаи муроҷиат: 15.05.2023).

⁶ Қонуни Ҷумҳурии Озарбойҷон «Дар бораи патент» (таъғирот дар 20.10.2009) // ВОИС, Маҳзани маълумоти WIPOLex: вебсайти расмӣ. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/en/legislation/details/9184> (санаи муроҷиат: 18.05.2023).

⁷ Қонуни патенти Ҷумҳурии Беларус аз 16.12.2002 № 160-3 // Маркази миллии моликияти зеҳнии Ҷумҳурии Беларус: вебсайти расмӣ. URL: https://www.ncip.by/upload/doc/2020/1zob_mobel_obraz/1.pdf (санаи муроҷиат: 15.05.2023).

⁸ Қонуни патенти Ҷумҳурии Қазоқистон аз 16 июли соли 1999 № 427 // Донишқадаи миллии моликияти зеҳнии Ҷумҳурии Қазоқистон, Ҳуҷҷатҳои меъёрӣ: вебсайти расмӣ. URL: <http://zan.gov.kz/client/#/doc/3771/rus> (санаи муроҷиат: 15.05.2023).

⁹ Кодекси граждани Ҷумҳурии Қирғизистон, Қисми II, Фасли V Моликияти зеҳнӣ, боби 56 Ҳуқуқи моликияти саноатӣ (ҳуқуқ ба ихтироъ, модели муфид, намунаи саноатӣ) // Агентии давлатии моликияти зеҳнӣ ва инноватсияи назди Девони Вазирони Ҷумҳурии Қирғизистон: вебсайти расмӣ. URL: http://patent.gov.kg/?page_id=4287 (санаи муроҷиат: 17.05.2023).

¹⁰ Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28.02.2004 № 16 «Дар бораи намунаҳои саноатӣ» (Таъғироти Қонуни № 856 аз 03.07.2012) // ВОИС, Маҳзани маълумоти WIPOLex: вебсайти расмӣ. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/legislation/details/14291> (санаи муроҷиат: 19.05.2023).

¹¹ Қонуни Туркменистон аз 04.11.2017 № 630-V «Дар бораи ҳифзи ҳуқуқи намунаҳои саноатӣ» // ВОИС, Пойгоҳи маълумотҳои WIPOLex: вебсайти расмӣ. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/legislation/details/20207> (санаи муроҷиат: 19.05.2023).

¹² ИФМС, фасли «Намудҳои саноатӣ», зерфасли «Ҳуҷҷатҳои меъёрӣ»: вебсайти расмӣ. URL: <https://www.fips.ru/to-applicants/industrial-designs/promyshlennye-obraztsy-normativnye-dokumenty.php> (санаи муроҷиат: 12.05.2023).

¹³ Моддаи 24 Қонуни Ҷумҳурии Беларус аз 16.12.2002 № 160-3 «Дар бораи патентҳо барои ихтироот, моделҳои фоиданок, намунаҳои саноатӣ» // ВОИС, Пойгоҳи маълумотҳои WIPOLex: вебсайти расмӣ. URL: <https://wipolex-res.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/ru/by/by173ru.pdf> (санаи муроҷиат: 12.05.2023).

қонунгузории давлатҳои минтақаи Авруосиё фарқ мекунад. Масалан, тибқи қонунгузории Федератсияи Русия ва Ҷумҳурии Тоҷикистон мӯҳлати пешниҳоди ҳуҷҷати афзалиятнок аз рӯзи пешниҳоди фармоиш 3 моҳ аст. Мутобиқи қонунгузории Ҷумҳурии Қирғизистон ва Туркменистон, мӯҳлати пешниҳоди ҳуҷҷати афзалиятнок аз рӯзи пешниҳоди ариза 4 моҳ ва тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Қазоқистон ин мӯҳлат 6 моҳ аз рӯзи пешниҳоди ариза мебошад. Бояд қайд кард, ки тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Арманистон, Ҷумҳурии Озарбойҷон ва Ҷумҳурии Беларус пешниҳоди ҳуҷҷатҳои афзалиятнок ҳангоми дархости афзалияти конвенсионӣ талаб карда намешавад. Инчунин бояд қайд кард, ки ҳеҷ яке аз муассисаҳои давлатҳои дар боло зикршуда иштирокчиҳои хидмати электронии табодули ҳуҷҷатҳои афзалиятноки WIPO DAS Бюрои байналмилалии ВОИС нестанд.

Мӯҳлати пешниҳоди эътироз ба қарори агентӣ дар кишварҳои минтақаи Авруосиё фарқ мекунад ва аз 2 моҳ (тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Озарбойҷон) то 12 моҳ (тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Беларус) мебошад. Бар зами он, дар Федератсияи Русия ин мӯҳлат 7 моҳ ва тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Арманистон, Ҷумҳурии Қазоқистон, Ҷумҳурии Қирғизистон, Туркменистон – 3 моҳ, дар ҳоле ки тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон ин мӯҳлат 4 моҳро ташкил медиҳад.

Илова бар ин, муҳлати эътибори имтиҳон тибқи қонунгузории давлатҳои минтақаи Авруосиё хеле фарқ мекунад. Дар айни замон, мӯҳлати гузаронидани экспертизаи расмӣ аз 3 рӯзи қорӣ (тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Арманистон) то 3 моҳ (тибқи қонунгузории

Дар кишварҳои минтақаи Авруосиё, аз ҷумла дар Ҷумҳурии Арманистон, Ҷумҳурии Озарбойҷон, Ҷумҳурии Беларус, Ҷумҳурии Қазоқистон, Ҷумҳурии Қирғизистон, Ҷумҳурии Тоҷикистон, Туркменистон, инчунин дар Федератсияи Русия тартиби патенти намунаҳои саноатӣ умуман яхела аст.

Туркменистон) фарқ мекунад, дар ҳоле ки дар Федератсияи Русия ин мӯҳлат 2 моҳро ташкил медиҳад. Мӯҳлати гузаронидани экспертизаи моҳиятӣ аз 3 моҳ (дар Ҷумҳурии Арманистон) то 12 моҳ (мӯҳлати муқарраршуда мутобиқи қонунгузории Федератсияи Русия, Ҷумҳурии Қирғизистон) фарқ мекунад, дар ҳоле ки тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Қирғизистон, бар хилофи қонунгузории Федератсияи Русия, санчиши моҳиятӣ танҳо бо дархости аризадиҳанда гузаронида мешавад.

Лекин, ҳангоми баррасии дақиқи расмиёти патенткунии намунаҳои саноатӣ дар давлатҳои дар боло зикргардидаи минтақаи Авруосиё фарқиятҳои назаррас ба назар мерасанд.

Дар мавҷудият ё набудани расмиёти муҳолифин, яъне имкони эътирози шахсони сеюм ба додани патент ба намунаи саноатӣ дар марҳилаи баррасии ғамоиш аз қониби идора то қабули қарори ниҳой низ тафовут дорад. Масалан, тартиби муҳолифат тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Арманистон, Ҷумҳурии Озарбойҷон ва Туркменистон татбиқ карда мешавад. Тафовут танҳо дар мӯҳлати пешниҳоди эътироз ба додани патент ба намунаи саноатӣ мебошад. Дар ҳоле ки тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Беларус, Ҷумҳурии Қазоқистон, Ҷумҳурии Қирғизистон, Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Федератсияи Русия, дар айни замон тартиби муҳолифат татбиқ карда намешавад [3].

Илова бар ин, бояд қайд кард, ки дар қонунгузории давлатҳои минтақаи Авруосиё дар соҳаи ҳифзи ҳуқуқи объектҳои ноустувори аз моддаҳои моеъ, газӣ, сунъӣ ё ба ҳам монанд, объектҳои меъморӣ (ба истиснои шаклҳои хурди меъморӣ), иншооти саноатӣ, гидротехникӣ ва дигар иншооти статсионарӣ, маводи ҷопӣ фарқияти назаррас мавҷуд аст. Масалан, тибқи қонунгузории Федератсияи Русия ва Ҷумҳурии Арманистон объектҳои зикршуда бо ҳифзи ҳуқуқи таъмин карда мешаванд. Аммо тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Озарбойҷон, Ҷумҳурии Беларус, Ҷумҳурии Қирғизистон, Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Туркменистон объектҳои зикргардида ҳифзи ҳуқуқи надоранд. Дар баробари ин, тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Қазоқистон танҳо ба маҳсулотҳои ҷопӣ аз объектҳои зикршуда ҳимояи ҳуқуқи дода мешавад.

Дар мавриди имкони таъмини ҳифзи ҳуқуқи ба намунаи саноатии ба қайд гирифтанишуда бошад, дар қонунгузории давлатҳои минтақаи Авруосиё муносибати ягона мавҷуд нест. Тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Арманистон¹⁴ ва Ҷумҳурии Қазоқистон¹⁵, ба намунаи саноатии ба қайд гирифтанишуда ба мӯҳлати 3 сол аз рӯзи ифшои аввалини маълумот дар бораи намунаи саноатӣ дар давлатҳои зикршуда, яъне аз лаҳзаи интишор ё аз лаҳзаи пешниҳод шудани намунаи саноатӣ дар намоишгоҳ, ба муомилоти шахрвандӣ гузоштан ё ба таври дигар дар қаламрави ин кишварҳо дастрас намудани ҳифзи ҳуқуқи дода мешавад. Аммо дар ин маврид ғайри

¹⁴ Қонуни Ҷумҳурии Арманистон «Оид ба ворид намудани тағйироту илова ба Қонуни Ҷумҳурии Арманистон «Дар бораи ихтироот, моделҳои фойданок ва намунаҳои саноатӣ» аз 21.03.2012, м. 18 // Маҷлиси миллии Ҷумҳурии Арманистон: вебсайт расмӣ. URL: <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=4519&lang=rus> (санаи муроҷиат: 18.05.2023).

¹⁵ Қонуни патентии Ҷумҳурии Қазоқистон аз 16.07.1999 № 427, м. 34–1 // Донишқадаи миллии моликияти зеҳнии Ҷумҳурии Қазоқистон. Ҳуҷҷатҳои меъерӣ: вебсайти расмӣ. URL: <http://zan.gov.kz/client/#!/doc/3771/rus> (санаи муроҷиат: 18.05.2023).

Дар мавриди имкони таъмини ҳифзи ҳуқуқ ба намунаи саноатии ба қайд гирифтанишуда бошад, дар қонунгузории давлатҳои минтақаи Авруосиё муносибати ягона мавҷуд нест.

Ўқуқӣ ба намунаи саноатии ба қайд гирифтанишуда бе тартиби бақайдгирӣ ва додани нӯлҷати ғиёзӣ дода мешавад. Агар дар давоми давраи имтиёзнок аз рӯзи ифшои аввалин маълумот дар бораи намунаи саноатӣ, соҳибмулк қарор кунад, ки фармоиш барои намунаи саноатӣ пешниҳод накунад, чунин намунаи саноатӣ дар давоми 3 сол аз рӯзи ифшои аввалин маълумот дар бораи он дар ҳудуди Ҷумҳурии Арманистон ё Ҷумҳурии Қазоқистон мутобикӣ қонунгузории ин давлатҳо ҳифз карда мешавад.

Ба ҳамин монанд, Иттиҳоди Аврупо таҷрибаи пешниҳоди муҳофизатро ба намунаи саноатии ба қайд гирифтанишуда истифода мебарад (Тарҳи бақайдгирифташудаи ҷомеа) [4]. Ин таҷриба дар Иттиҳоди Аврупо аз 6 март соли 2002 амал мекунад. Молик дар доираи ҳифзи намунаи саноатии ба қайд гирифтанишуда аз нусхабардории маҳсулоти худ ҳифз карда, ҳуқуқ дорад истифодаи онро манъ намояд. Дар сурати ба миён омадани баҳсҳо, агар худсарона нусхабардории намунаи саноатии ба қайд гирифтанишуда ҷой дошта бошад, соҳиби чунин намунаи саноатӣ ҳуқуқ дорад дар суд ҳуқуқи худро ҳимоя намояд. Аммо дар ин маврид маълумоти тасдиқкунандаи далели аввалин ифшои маълумот дар бораи намунаи саноатии ба қайд гирифтанишуда, бо нишон додани сана ва ҷойи ифшои аввалин маълумот зарур аст¹⁶.

Бартариҳои амалияи ҳифзи намунаи саноатии ба қайд гирифтанишуда дар он аст, ки молик метавонад маҳсулотро ба бозор барорад, то бисанҷад ва дарк намояд, ки фурӯши он ғоиданок аст, дар байни истеъмолкунандагон талабот дорад ё не ғоида меорад, оё истифодаи чунин намунаи саноатӣ дар мӯҳлати дароз ғоидавар аст ё не ва мувофиқи он барои гирифтани ҳифзи ҳуқуқи он бояд дар идора ба қайд гирифта шавад [5].

Агар соҳиби он қаноатманд бошад, ки маҳсулот дар бозор бомуваффақият фурӯхта мешавад, ӯ метавонад тасмим гирад, ки чунин маҳсулотро барои муддати тӯлонӣ истифода барад. Дар ин ҳолат ариза барои бақайдгирии намунаи саноатӣ метавонад дар мӯҳлати имтиёзнок аз санаи ифшои аввалин маълумот дар бораи намунаи саноатӣ пешниҳод карда шавад. Давраи имтиёзнок, тибқи қонунҳои Иттиҳоди Аврупо,

12 моҳ аз рӯзи ифшои аввал аст¹⁷. Тавре ки дар боло зикр гардид, ҳамон давраи имтиёзнок тибқи қонунгузории Русия татбиқ мешавад¹⁸. Агар ариза дар бораи бақайдгирии намунаи саноатӣ дертар аз ин мӯҳлат пешниҳод карда шавад, намунаи саноатӣ нав ҳисобида намешавад. Дар сурати бомуваффақият бақайдгирии намунаи саноатӣ дар Идораи Иттиҳоди Аврупо, мӯҳлати ҳифзи ҳуқуқи 5 сол аст, аммо метавонад якчанд маротиба таъдид карда шавад ва дар маҷмӯъ на бештар аз 25 сол¹⁹ (ҳамин қоида дар қонунгузории Русия татбиқ карда мешавад)²⁰. Агар фурӯши маҳсулот худро сафед накунад ва соҳибмулк қарор кунад, ки намунаи саноатиро ба қайд нагирад, чунин намунаи саноатӣ ба ҳар ҳол тибқи қонунгузории Иттиҳоди Аврупо дар давоми 3 сол аз рӯзи ифшои аввалин маълумот дар бораи он ҳамчун намунаи саноатии ба қайд гирифтанишуда ҳифз карда мешавад [6].

Чунин амалия дар Ҷумҳурии Арманистон ва Ҷумҳурии Қазоқистон тибқи қонунгузории ин давлатҳо татбиқ карда мешавад. Дар Федератсияи Русия, Ҷумҳурии Озарбойҷон, Ҷумҳурии Беларус, Ҷумҳурии Қирғизистон, Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Туркменистон таҷрибаи ҳифзи намунаҳои саноатии ба қайд гирифтанишуда татбиқ карда намешавад.

Аммо маълум аст, ки истифодаи чунин таҷриба барои докталабон бартарият аст, аз ин рӯ, ҷорӣ кардани он дар давлатҳои минтақаи Авруосиё, ки феълан чунин таҷриба истифода намешавад, бамаврид аст.

Тавре ки аз мисолҳои боло дида мешавад, дар давлатҳои минтақаи Авруосиё дар соҳаи ҳуқуқи тарҳи саноатӣ равишҳои ягона вуҷуд надоранд. Албатта, вазъияте, ки дар он объектҳо дар як юрисдикция муҳофизати ҳуқуқи дода мешаваду дар юрисдикцияи дигар не, матлуб буда наметавонад. Дар ин ҷо якчанд нуктаҳои манфӣ бояд қайд карда шаванд. Татбиқи чунин амалия, пеш аз ҳама, боиси поймол шудани ҳуқуқи аризадиҳандагон мегардад, зеро дар як тобеият соҳибҳуқуқ ба намунаи саноатиро ба даст меорад, дар дигар тобеият ҳангоми баррасии ариза оид ба ҳамон намунаи саноатӣ қарор дар бораи рад кардан қабул карда мешавад ё чунин объект аслан ба қайд гирифта намешавад. Ҳамаи ин метавонад ба хоҳиши докталабон барои ба даст овардани ҳуқуқ ба намунаҳои саноатӣ дар он кишварҳое таъсири манфӣ расонад, ки идораҳои онҳо дар бораи рад кардани додани патент ба объектҳои бомуваффақият дар дигар қаламравҳои юрисдиксия ба қайд гирифташуда қарор қабул мекунад ё тибқи қонунҳои онҳо объектҳоеро, ки дар дигар юрисдиксияҳо ҳимояи ҳуқуқи дода шудаанд, ба қайд намегиранд.

Барои роҳ надодан ба чунин ҳолатҳо, мувофиқи тартиби патенткунии намунаҳои саноатӣ ва оптимизатсияи

¹⁶ Дафтари моликияти зеҳнии Иттиҳоди Аврупо (EUIPO), Тарҳрезии ҷомеаи ба қайд гирифтанишуда: (Unregistered Community design): вебсайти расмӣ. URL: <https://eipo.europa.eu/ohimportal/en/unregistered-community-design> (санаи муроҷиат: 17.08.2023).

¹⁷ Дафтари моликияти зеҳнии Иттиҳоди Аврупо (EUIPO), Тарҳрезии ҷомеаи ба қайд гирифтанишуда: (Unregistered Community design): вебсайти расмӣ. URL: <https://eipo.europa.eu/ohimportal/en/unregistered-community-design> (санаи муроҷиат: 17.08.2023).

¹⁸ Б. 4 моддаи 1352 Кодекси граждании Федератсияи Русия.

¹⁹ Идораи моликияти зеҳнии Иттиҳоди Аврупо (EUIPO): вебсайт расмӣ. URL: <https://www.eipo.europa.eu/en/designs/after-applying/manage-my-application> (санаи муроҷиат: 17.08.2023).

²⁰ Моддаи 1363 Кодекси граждании Федератсияи Русия.

равишҳое, ки барои арзёбии ҳифзи онҳо истифода мешаванд, бамаврид аст [7].

Бояд қайд кард, ки татбиқи расмиёти шабеҳи ҳуқуқӣ ва истифодаи усулҳои ягона дар давлатҳои минтақаи Авруосиё ба баланд бардоштани ҳолибияти раванди ба даст овардани ҳуқуқ ба намунаҳои саноатӣ барои истифодабарандагон мусоидат намуда, раванди бақайдгирии намунаҳои саноатиро дар юрисдиксияҳои гуногун ба таври назаррас соддатар мекунад, зеро новобаста аз он, ки дар кадом кишвар дархост барои намунаи саноатӣ пешниҳод карда мешавад, вале дар онҳо фарқиятҳои назаррас вучуд надоранд дар вазъияти ҳозира.

Бо мақсади баҳодиҳии роҳҳои ноил шудан ба ҳамохангсозии расмиёти бақайдгирии намунаҳои саноатӣ таҳлили таҷрибаи ҷаҳонии ҳамгироии байни идораҳои патентии хориҷӣ берун аз минтақаи Авруосиё гузаронида шуда, таҷрибаи ҷаҳонии рафъи тафовут дар равандҳои додани ҳуқуқ ба намунаҳои саноатӣ омӯхта шуд.

Бо мақсади ҳолибтар кардани ба даст овардани ҳуқуқ ба намунаҳои саноатӣ барои истифодабарандагон, бисёр идораҳои ҷаҳонии моликияти зеҳнӣ кӯшиш мекунанд, ки расмиёти таъмини ҳифзи ҳуқуқи намунаҳои саноатиро содда ва содда кунанд. Бо ин мақсад, муассисаҳо барои ноил шудан ба равиши ягона ба равандҳои бақайдгирии намунаҳои саноатӣ, бо мақсади ҳамохангсозии расмиёти додани ҳуқуқ ба намунаҳои саноатӣ дар тамоми қаламравҳо фаъолона кор мекунанд.

Ҳамин тариқ, дар соли 2015 идораҳои моликияти зеҳнии Иттиҳоди Аврупо, Иёлотҳои Муттаҳидаи Амрико, Чин, Ҷопон ва Ҷумҳурии Корея барои эҷоди як системаи тарроҳии саноатӣ бо номи ID5 якҷоя шуданд²¹. Идораҳои зикршуда дар доираи ID5 барои ноил шудан ба ҳадафҳои муайян, аз ҷумла: ба тартиб даровардан ва соддагардонии тартиби додани ҳимояи ҳуқуқӣ ба намунаҳои саноатӣ,

баланд бардоштани ҳолибияти ба даст овардани ҳуқуқ ба намунаҳои саноатӣ барои истифодабарандагон, баланд бардоштани самаранокии кори корбарӣ ва такмил додани системаҳо, ки истифодабарандагон бо мақсади бақайдгирии намунаҳои саноатӣ истифода мебаранд, ҳамкориҳои зич доранд²².

Барои ноил шудан ба ин ҳадафҳо, агентҳои дар доираи системаи ID5 лоиҳаҳои муштарак таҳия мекунанд ва бо

Дар давлатҳои минтақаи Авруосиё дар соҳаи ҳуқуқи тарҳи саноатӣ равишҳои ягона вучуд надоранд. Албатта, вазъияте, ки дар он объектҳо дар як юрисдикция муҳофизати ҳуқуқи дода мешаваду дар юрисдикцияи дигар не, матлуб буда наметавонад.

ҳамдигар ва истифодабарандагон²³, фаъолона ҳамкорӣ мекунанд. Ҳар сол форумҳои кишварҳои узви ID5 ҳамасола бо иштироки Бюрои Байналмилалӣи ВОИС ба сифати нозир гузаронида мешаванд, ки дар рафти онҳо лоиҳаҳои таҳияшаванда баррасӣ ва натиҷаҳои корҳои анҷомдода ҷамъбаст карда мешаванд²⁴. Лоиҳаҳои таҳияшаванда ба муайян кардани шабоҳатҳо ва фарқиятҳо дар тартиби бақайдгирии намунаҳои саноатӣ нигаронида шудаанд. Дар сурати ошкор шудани тафовут, муассисаҳо барои эҷоди равишҳои яхела, ки дар тартиби бақайдгирӣ ва арзёбии ҳифзпазирии намунаҳои саноатӣ истифода мешаванд, фаъолона кор мекунанд.

Масалан, дар байни дигар лоиҳаҳои зерин таҳия карда шуданд:

- таҳия ва нигоҳдории вебсайти ID5 бо мақсади баланд бардоштани ошкорбаёнӣ ва шаффофияти кори агентҳои ширкаткунанда;
- мубодилаи маълумоти омӯри оид ба намунаҳои саноатӣ;
- таҳлили муқоисавии таҷриба аз рӯи номҳои намунаҳои саноатӣ;
- баррасӣ ва тартиб додани талабот ба намунаҳои саноатӣ;
- омӯзиши мубодилаи ҳуҷҷатҳои афзалиятнок байни мақомоти ширкаткунанда;

²¹ ID5 барои ҳифзи намунаҳои саноатӣ: расмӣ вебсайт. URL: <http://id-five.org/about/intro/> (санаи мурочиат: 20.04.2023).

Агар дар давоми давраи имтиёзннок аз рӯзи ифшои аввалин маълумот дар бораи намунаи саноатӣ, соҳибмӯлк қарор кунад, ки фармоиш барои намунаи саноатӣ пешниҳод накунад, чунин намунаи саноатӣ дар давоми 3 сол аз рӯзи ифшои аввалини маълумот дар бораи он дар ҳудуди Ҷумҳурии Арманистон ё Ҷумҳурии Қазоқистон мӯтобиқи қонунгузориҳои давлатҳои ҳифз карда мешавад.

²² Бехтарин панҷ идораи патентӣ ID5 оид ба ҳифзи намунаи саноатӣ: расмӣ вебсайт. URL: <https://id-five.org/about/introduction/> (санаи мурочиат: 20.04.2023).

²³ Барномаҳои ҳамкорӣ дар солҳои 2020–2021 // ID5 барои ҳифзи намунаҳои саноатӣ: вебсайт расмӣ. URL: <http://id-five.org/projects/?f=recent-project> (санаи мурочиат: 20.04.2023).

²⁴ ID5 барои ҳифзи намунаҳои саноатӣ: расмӣ вебсайт. URL: <http://id-five.org/about/history/> (санаи мурочиат: 20.04.2023).

- омӯзиши ҷанбаҳои амалии додани ҳуқуқҳои афзалиятнок ба намунаҳои саноатӣ аз ҷониби идораҳои ширкаткунанда;
- омӯзиши таснифоти намунаҳои саноатӣ ва татбиқи он;
- таҳлили муқоисавии додани мӯҳлати имтиёзнок барои намунаҳои саноатӣ (имконияти пешниҳоди ариза барои намунаи саноатӣ пас аз ифшои аввалини маълумот дар бораи намунаи саноатӣ аз ҷониби фармоишдиҳанда);
- таҳлили қиёсии мафҳуми «лоиҳаи қисман» барои имконияти гирифтани ҳифзи ҳуқуқӣ барои ҳар як қисми намунаи саноатӣ;
- омӯзиши таҷрибаи таъмини ҳифзи ҳуқуқии технологияҳои нав дар соҳаи намунаҳои саноатӣ;
- омӯзиши захираҳо аз рӯи манбаъҳои ғайрипатентии иттилоот дар соҳаи таъмини ҳифзи ҳуқуқии намунаҳои саноатӣ;
- омӯзиши қобили қабул будани истифодаи иттилооти интернетӣ ҳамчун ифшои ҳуқуқии маълумот дар бораи намунаи саноатӣ дар робита ба арзёбии патентпазирии намунаи саноатӣ аз нуқтаи назари навоари он;
- тадқиқот дар масъалаи ба таъхир андохтани нашр;
- омӯзиши мӯҳлати эътибори ҳифзи ҳуқуқӣ;
- таҳияи дастури иттилоотӣ барои истифодабарандагон оид ба баррасӣ ва талабот ба тасвирҳои намунаҳои саноатӣ.

Идораҳои иштирокчи ID5 бо мақсади муайян кардани таҷрибаҳои беҳтарин дар соҳаи ҳифзи намунаҳои саноатӣ бо мақсади мувофиқаи таҷриба ва мувофиқан татбиқи чунин таҷрибаҳо дар расмиёти миллий бо ҳамдигар ҳамкорӣ мекунанд.

Шӯъбаҳо ба ҳамкорӣ бо истифодабарандагон диққати махсус медиҳанд, зеро таъсиси системаи ID5 пеш аз ҳама ба баланд бардоштани ҷолибияти бақайдгирии намунаҳои саноатӣ барои истифодабарандагон тавассути содда кардани расмиёти ҳуқуқӣ нигаронида шудааст. Ин сабаби афзудани аҳамияти тарҳи саноатӣ барои доираҳои тиҷоратӣ мебошад, ки дар боло қайд карда шуд. Бо ҳамин сабаб, ниҳодҳо саъй доранд, ки на танҳо расмиёти бақайдгирии намунаҳои саноатӣ соддатар шаванд, балки барои истифодабарандагон шароитҳои ҷолибтару бароҳат фароҳам оварда, ба афзоиши шумораи бақайдгирии намунаҳои саноатӣ мусоидат намуда, инчунин барои ҳамоҳангсозии таҷриба ва равандҳои мавҷуда дар соҳаи ҳифзи намунаҳои саноатӣ саъй доранд.

Дар доираи ҳамкориҳои кишварҳои узви ID5 барои довталабон маводи маълумотнома таҳия гардида, оид ба амалҳои амалӣ дар самти гирифтани ҳифзи ҳуқуқии намунаҳои саноатӣ тавсияҳо дода шуданд. Аз ҷумла, дар ҳамкорӣ бо Бюрои байналмилалӣ WIPO DAS барои татбиқи табодули ҳуҷҷатҳои афзалиятнок байни офисҳои давлатҳои иштирокчи дастури маълумотнома оид ба хизматрасонии электронии WIPO DAS барои намунаҳои саноатӣ омода карда шудааст, инчунин тавсияҳо оид ба бақайдгирии намунаҳои саноатӣ дар доираи системаи Гаага оид ба бақайдгирии байналмилалӣ намунаҳои саноатӣ омода

Бо мақсади ҷолибтар кардани ба даст овардани ҳуқуқ ба намунаҳои саноатӣ барои истифодабарандагон, бисёр идораҳои ҷаҳонӣ моликияти зеҳнӣ кушиш мекунанд, ки расмиёти таъмини ҳифзи ҳуқуқии намунаҳои саноатиро содда ва содда кунанд.

карда шудаанд. Бояд қайд кард, ки ҳамаи идораҳои иштирокчи ID5 иштирокчиёни хидмати электронии табодули ҳуҷҷатҳои афзалиятноки WIPO DAS Бюрои байналмилалӣ ВОИС мебошанд.

Инчунин, ҳамаи кишварҳое, ки дар ID5 иштирок мекунанд, иштирокчиёни Системаи Гаага оид ба бақайдгирии байналмилалӣ намунаҳои саноатӣ мебошанд. Охирин иштирокчиёни ID5, ки ба система ҳамроҳ шуданд, дар моҳи майи соли 2022 Чин буд.

Маълумот дар бораи кори ин агентӣ дар доираи ID5 дар вебсайти ID5²⁵, гнашр карда мешавад, ки дар он маълумот дар бораи лоиҳаҳои таҳияшаванда ва ҳисобот дар бораи натиҷаҳои бадастомада низ дастрас мебошанд. Илова бар ин, ин сомон ба корбарон маълумоти дахлдорро бо забони англисӣ дар бораи қонунгузори миллии кишварҳои узви ID5 дар соҳаи ҳифзи намунаҳои саноатӣ, омор, тасниф, пардохти бочҳо ва дигар маълумоти зарурӣ пешкаш мекунанд. Вебсайти ID5 инчунин иттилооти муосирро дар бораи кори муассисаҳои кишварҳои ширкаткунанда нашр мекунанд ва дастрасӣ ба вебсайтҳои онҳоро бо истинод ба қонунгузорӣ ва дигар иттилоот фароҳам меорад. Азбаски агентҳои иштироккунандаи системаи ID5 ба эҷоди равиши ягонаи додани ҳуқуқ ба намунаҳои саноатӣ манфиатдор мебошанд, кор дар ин самт фаъолона идома дорад.

Бо дарназардошти таҷрибаи ҷаҳонӣ омӯхташуда оид ба рафъи ихтилофот дар расмиёти бақайдгирии намунаҳои саноатӣ, мувофиқ кардани қонунгузори давлатҳои минтақаи Авруосиё дар соҳаи ҳифзи ҳуқуқии намунаҳои саноатӣ ба мақсад мувофиқ ба назар мерасад [7]. Бо ин мақсадҳо равиши муассиртарин муттаҳид сохтани идораҳои патентии давлатҳои Авруосиё барои таъсиси эътилоф ба ID5 мебошад. Дар доираи чунин ҳамкорӣ дар назар аст, ки идораҳои патентӣ корҳои муштаракро амалӣ намоянд, ки ба мақсадҳои:

- ташкили тартиби ҳамоҳангшудаи ҳифзи ҳуқуқии намунаҳои саноатӣ;
- соддагардонии равандҳои ҳуқуқӣ барои агентӣҳо ва муроҷиаткунандагон;

²⁵ ID5 барои ҳифзи намунаҳои саноатӣ: расмӣ вебсайт. URL: <http://id-five.org/> (санаи муроҷиат: 20.04.2023).

• баррасии фармоишҳо барои намунаҳои саноатӣ ва пешниҳоди воситаҳои ҷимояи намунаҳои саноатӣ бо истифода аз равишҳои ягона.

Чунин ба назар мерасад, ки пешниҳодҳо ва самтҳои ҷамоҳангсозии расмӣ таъмини ҳифзи ҳуқуқи намунаҳои саноатӣ бояд дар якҷоягӣ бо идораҳои патентии давлатҳои минтақаи Аврусиё бо дарназардошти андешаҳои ҷамаи тарафҳои манфиатдор таҳия карда шаванд, ки онро тавассути ҳамкории мутақобила дар доираи иттиҳодияи идораҳои патентии давлатҳои минтақаи Аврусиё, ба монанди ҳамкорӣ, ки аз ҷониби иштирокчи-идораи D5 амалӣ мегардад, ба даст овардан мумкин аст. Ҳамзамон, таҷрибае, ки аз ҳамкорӣ дар доираи ID5 барои давлатҳои минтақаи Аврусиё гирифта мешавад, инҳоянд: ҳамкории зичи идораҳои патентӣ барои муайян кардани таҷрибаи пешқадам ва татбиқи чунин таҷрибаҳо дар сатҳи миллий, ҷамоҳангсозии мӯҳлатҳои муурофиавии татбиқшаванда, иштирок дар системаҳои байналмилалӣ ва минтақавӣ (дар айни замон, аз кишварҳои минтақаи Аврусиё танҳо Ҷумҳурии Қазоқистон узви системаи Гаага оид ба бақайдгирии байналмилалӣ намунаҳои саноатӣ нест, ба системаи аврусиёи ҳифзи ҳуқуқи намунаҳои

Идораҳои иштирокчи ID5 бо мақсади муайян кардани таҷрибаҳои беҳтарин дар соҳаи ҳифзи намунаҳои саноатӣ бо мақсади мубодилаи таҷриба ва мувофиқан татбиқи чунин таҷрибаҳо дар расмӣ милли бо ҳамдигар ҳамкорӣ мекунад.

саноатӣ Туркманистон ҳамроҳ нашудааст).

Бояд гуфт, ки раванди ташкили чунин сохтори ҷамоҳангшуда хеле меҳнатталаб буда, ҳамкории зич ва ҳамкории байни идораҳои патентиро дарбар мегирад. Аммо дар айни замон метавон гуфт, ки байни идораҳои патентии минтақаи Аврусиё ҳамкории судманд аллакай ба роҳ монда шудааст [8]. Аз ин лиҳоз, ҳамкории сохторҳои минтақаи Аврусиё бо ҳадафи эҷоди механизми ҳуқуқӣ барои ноил шудан ба ҷамоҳангсозӣ дар соҳаи тарҳрезии саноатӣ наметавонад муваффақ бошад.

Ҳамин тариқ, бинобар набудани равишҳои ягона дар расмӣ таъмини намунаҳои саноатии давлатҳои минтақаи Аврусиё ва мавҷудияти фарқиятҳои назаррас дар бисёр ҷанбаҳо дар соҳаи ҳифзи ҳуқуқи намунаҳои саноатӣ, ҳолатҳое ба миён омада метавонанд, ки дар як тобеият соҳибҳуқуқ ба маҳсулоти худ ҳуқуқ пайдо мекунад ва метавонад онҳоро дар қаламрави чунин кишвар фурӯшад, вале дар доираи салоҳияти дигар ҷавоби радро мегирад.

Аз ин рӯ, маҳсулот дар чунин кишвар бо ҳуқуқҳои истисноӣ ҳифз карда намешавад, ки ин боиси мушкилоти фурӯши онҳо мегардад. Бо ҳамин муносибат, мувофиқ кардани қонунгузори давлатҳои минтақаи Аврусиё дар

Бо дарназардошти таҷрибаи ҷаҳонии омӯхташуда оид ба рафъи ихтилофот дар расмӣ таъмини бақайдгирии намунаҳои саноатӣ, мувофиқан кардани қонунгузори давлатҳои минтақаи Аврусиё дар соҳаи ҳифзи ҳуқуқи намунаҳои саноатӣ ба мақсад мувофиқ ба назар мерасад. Бо ин мақсадҳо равиши муассиртарин муттаҳид сохтани идораҳои патентии давлатҳои Аврусиё барои таъсиси эътилоф ба ID5 мебошад.

робита ба ҳифзи ҳуқуқи намунаҳои саноатӣ, ҷамоҳангсозии расмӣ таъмини додани ҳуқуқ ба намунаҳои саноатӣ ва оптимизатсияи равишҳое, ки ҳангоми арзёбии патентпазирии намунаҳои саноатӣ дар давлатҳои минтақаи Аврусиё истифода мешаванд, бамаврид аст.

Рӯйхати манбаъҳо

1. Ивлиев, Г. П. Маълумоти патентӣ манбаи донишҳои пураризиш барои реинженеринг мебошад / Г. П. Ивлиев, Т. Н. Эриванцева // Ҳуқуқ ва иқтисодиёти рақамӣ. — 2022. — № 3 (17). — С. 5–11. — DOI 10.17803/2618–8198.2022.17.3.005–011.
2. Михайликов, В. Л. Концепсия ва хусусиятҳои намунаҳои саноатӣ / В. Л. Михайликов, А. А. Рябушенко // Хабарномаҳои илмӣи Донишгоҳи давлатии Белгород. Силсила: Фалсафа. Социология. Ҳуқуқ. — 2011. — № 14 (109). — С. 139–143.
3. Ивлиев, Г. П. Дар бораи мақсаднок будани қорӣ намудани тартиби муҳолифи бақайдгирии намунаҳои саноатӣ дар Федератсияи Русия / Г. Ивлиев // Моликияти зеҳнӣ. Моликияти саноатӣ. — 2020. — № 8. — С. 5–10.
4. Крюкова, А. И. Патентизатсияи намунаҳои саноатии «мӯд» ҳамчун панаҷея барои хатарҳои инноватсия / А. И. Крюкова, М. С. Суценко, Е. П. Татарина // Ахбори Донишгоҳи Волга ба номи В. Н. Татищева. — 2019. — Т. 1, № 2. — С. 114–121.
5. Богданова, Т. Д. Хусусиятҳои низоми ҳуқуқи намунаҳои саноатӣ / Т. Д. Богданова // Илмҳои гуманитарӣ, иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва иҷтимоӣ. — 2014. — № 12–2. — С. 20–23.
6. Николаева, М. С. Намунаҳои саноатӣ ба қайд гирифтаниашудаи ИА: дурнамои қорӣ намудани низоми шабҳ дар Русия / М. С. Николаева // Норасоҳои дар қонунгузори Русия. — 2015. — № 5. — С. 82–87.
7. Ивлиев, Г. П. Таъмини ҳифзи ҳуқуқи натиҷаҳои фаъолияти зеҳнӣ ва тиҷоратикунонии ҳуқуқ ба онҳо дар

Раванди ташкили чунин
сохтори ҳамоҳангшуда хеле
меҳнатталаб буда, ҳамкори
зич ва ҳамкори байни
идораҳои патентиро дарбар
мегирад.

ИА / Г. П. Ивлиев, М. А. Егорова // Lex Russica (Русский закон). — 2021. — Т. 74, № 11 (180). — С. 9–16. — DOI 10.17803/1729– 5920.2021.180.11.009–016.

8. Ивлиев, Г. П. Дурнамои ҳамгирии авруосиёӣ дар соҳаи моликияти зеҳнӣ / Г. П. Ивлиев // Хабарномаи ИФМС. — 2022. — V. 1, № 1. — С. 20–23.

Маълумот дар бораи муаллиф

Юлия Борисовна Грачева, коршиноси пешбари давлатӣ оид ба моликияти зеҳнии Раёсати системаҳои

байналмилалии бақайдгирии ФГБУ «Институти федералии моликияти саноатӣ» (Маскав, соҳили Бережковская, 30, бинои 1),

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-9810-4518>; iuliia.gracheva@rupto.ru.

Information about the author

Yuliya B. Gracheva, Leading State examiner on intellectual property of the International Registration Systems Division, Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb. 30, bld. 1);

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-9810-4518>; iuliia.gracheva@rupto.ru.

Муаллиф ҳеҷ бархӯрди манфиатҳоро баён намекунад.
The author declares no conflict of interests.

Ба таҳририят ворид шуд (Received) 19.01.2024

Баъли тақризаз нав дида баромада шуд (Revised) 06.03.2024

Ба чоп қабул карда шуд (Accepted) 27.03.2024

3. МАСЪАЛАҲОИ УМУМИИ КОРИ ПАТЕНТӢ. ИХТИРОӢКОРӢ

Мақолаи илмӣ

Original article

УДК 347.77

Гузаронидани кофтукови патентӣ бо истифода аз Таснифоти байналмилалии патентӣ (МПК) ва Таснифоти муштараки патентӣ (СПК) дар соҳаи тиб бо истифода аз мисоли усулҳо ва дастгоҳҳо барои баллони намудани меъда

Наталья Владимировна Алисова

Институти федералии моликияти саноатӣ

nataliia.alisova@rupto.ru

Аннотатсия: дар мақола принципҳои сохтори иерархӣ ва фарқиятҳои байни таснифоти байналмилалии патентӣ (МПК) ва таснифоти патентии кооперативӣ (СПК) дар соҳаи усулҳо ва дастгоҳҳои баллонсозии меъда баррасӣ карда мешаванд. Муҳимияти кор ба зарурати баланд бардоштани сатҳи ҳамкорихи байналмилалӣ ва фаъолияти патентӣ дар соҳаи коркардҳои тиббӣ ватанӣ оид ба мавзӯи интихобшуда вобаста аст. Мақсади кор баланд бардоштани сифат ва эътимоднокии ҷустуҷӯҳои патентӣ ҳангоми тадқиқоти илмӣ мебошад. Усулҳо пешниҳод ва таҳлили ҷустуҷӯи патентӣ бо истифода аз системаҳои таснифоти МПК ва СПК дар системаи ҷустуҷӯи АИ «Платформаи Роспатент» ва маҳзани байналмилалии ҳуҷҷатҳои патентии Espacenet гузаронида мешаванд. Тавсияҳои мазкур ва ҳулосаҳо дар бораи чӣ гуна тартиб додани дархости ҷустуҷӯӣ, ки бо назардошти фарқиятҳои асосии байни схемаҳои таснифоти МПК ва СПК барои ба даст овардани ҳуҷҷатҳои дахлдор зарур ва кифоя аст. Мақолаи мазкур барои доираи васеи мутахассисоне муфид хоҳад буд, ки дар соҳаи тиб ҳам дар пойгоҳи додаҳои Русия ва ҳам дар базаҳои байналмилалии ҳуҷҷатҳои патентӣ ҷустуҷӯҳои мустақил доранд.

Калидвожаҳо: таснифи байналмилалии патентӣ (МПК), таснифоти патентии кооперативӣ (СПК), ҳуҷҷатҳои патентӣ, баллони дохили меъда, дастури МПК, ҷустуҷӯи патент

Барои иқтибос: Алисова Н. В. Гузаронидани кофтукови патентӣ бо истифода аз таснифоти байналмилалии патентӣ (МПК) ва таснифоти муштараки патентӣ (СПК) дар соҳаи тиб бо истифода аз намунаи усулҳо ва дастгоҳҳо барои баллони меъда // Хабарномаи ИФМС. 2024. Т. 3 № 2 (8). С. 170 –176.

Conducting a patent search in the field of medicine relating to the methods or arrangements for intragastric ballooning with the use of the International Patent Classification (IPC) and the Cooperative Patent Classification (CPC)

Natalia V. Alisova

Federal Institute of Industrial Property

nataliia.alisova@rupto.ru

Abstract. In the article of Senior researcher N. V. Alisova (FIPS) the principles of the hierarchical structure and the differences between the International Patent Classification (IPC) and the Cooperative Patent Classification (CPC) are considered in the field of medicine that relates to intragastric ballooning. The relevance of this article is due to the need to increase the level of cooperation and patent activity in the field of national medical achievements. The purpose of this investigation is to improve the quality and fidelity of scientific research. The methods of selection of the classification entries for the patent search with use of IPC and CPC in the search system of the «Rospatent Platform» and in the international database of patent documents «Espacenet» and analysis thereof are given in this article. The recommendations for the preparation of appropriate search query

are also given taking into account the great differences between the classification schemes of the IPC and the CPC. This article will be useful to a wide range of specialists conducting independent searches in the field of medicine both in Russian databases and in International databases of patent documents.

Keywords. International Patent Classification (IPC), Cooperative Patent Classification (CPC), patent document, intragastric balloon, Guide to the IPC, patent search

For citation: Natalia V. Alisova, Conducting a patent search in the field of medicine relating to the methods or arrangements for intragastric ballooning with the use of the International Patent Classification (IPC) and the Cooperative Patent Classification (CPC) //Bulletin of Federal institute of industrial property. 2024. Vol. 3, No. 2 (8). P. 170 –176.

Проблемаи фарбеҳӣ дар ҷаҳони муосир

Аз рӯи баҳодиҳии Созмони Умумиҷаҳонии Тандурустӣ (СУТ) дар соли 2016 беш аз 1,9 миллиард нафар калонсолони аз 18 сола боло вазни зиёдтӣ доштанд, ки беш аз 650 миллион нафари онҳо фарбеҳанд¹. Тибқи дастурҳои клиникии Вазорати тандурустии Федератсияи Русия, фарбеҳӣ як бемории музминест, ки бо ҷамъшавии аз ҳад зиёди бофтаҳои равшан дар бадан тавсиф мешавад, ки ба саломатӣ таҳдид мекунад ва омили асосии хатари як қатор дигар бемориҳои музмин, аз ҷумла диабети навъи 2 (СД2) ва бемориҳои дилу раг (ССЗ) мебошад². Ба ғайр аз оқибатҳои ҷиддии саломатӣ, фарбеҳӣ инчунин метавонад боиси нороҳатии эстетикӣ бемор гардад.

Барои муайян кардани мӯътадил будани вазни бадан, «Индекси массаи бадан (ИМТ)» истифода мешавад, ки ҳамаҷун таносуби вазни бадан дар килограмм ба квадрати баландии метр (кг/м²) ҳисоб карда мешавад. Тибқи стандартҳои СУТ, вақте ки ИМТ аз 30 зиёд ё баробар аст, фарбеҳӣ ташхис карда мешавад³.

Вобаста ба ҳолати бемор ва сабабҳои фарбеҳӣ барои кам кардани вазни бадан усулҳои гуногуни табобат ва омехтаҳои онҳо истифода мешаванд: ғайридоравӣ (табобати парҳезӣ, физиотерапия, психотерапия ва ғ.), доруворӣ ва ҷарроҳӣ.

Яке аз усулҳои ғайридоравии табобати фарбеҳӣ баллони меъда мебошад. Моҳияти ин усул насб кардани баллони дохили меъда (интрагастрӣ) мебошад, ки одатан бо моеъ пур карда мешавад. Дар натиҷаи пур кардани пуфак қисми зиёди фазои дохилии меъда ҳисси сершавӣ ҳангоми истеъмоли миқдори хеле камтари ғизо ба вуҷуд меояд ва аз ин рӯ, миқдори калорияи парҳез то ба меъри физиологии пасттар кам мешавад. Пас аз ба даст овардани ҳадафи аз даст додани вазн ё пас аз 6 моҳ, пуфак хориҷ карда мешавад.

Насб кардани баллони дохили меъда метавонад ҳамчун як намуди мустақили табобат барои фарбеҳӣ ва бемориҳои ҳамроҳшаванда истифода шавад. Чунон ки

Созмони Умумиҷаҳонии Тандурустӣ (СУТ) тахмин мезанад, ки дар соли 2016 беш аз 1,9 миллиард нафар калонсолони аз 18 сола боло вазни зиёдтӣ доштанд, ки беш аз 650 миллион нафари онҳо фарбеҳанд. Тибқи дастурҳои клиникии Вазорати тандурустии Федератсияи Русия, фарбеҳӣ як беморӣест, ки омили асосии хатари як қатор дигар бемориҳои музмин мебошад

Наймарк, Попова ва Анисимова дар мақолаи худ қайд мекунанд, ба ғайр аз кам кардани вазн, гузоштани баллони дохили меъда диабети қандро ислоҳ мекунад. Ин мақола инчунин қайд мекунад, ки ҳадди аксар талафоти вазн дар 3 моҳи аввали насби баллон ба амал меояд [1]. Илова бар ин, насб кардани баллони дохили меъда метавонад ҳамчун як қисми омодагии ҳамаҷонибаи пеш аз ҷарроҳӣ пеш аз усулҳои табобати ҷарроҳӣ тавсия дода шавад [2].

Патент ҳамчун тақони рушди технологияҳои нав

Бо мақсади баланд бардоштани самаранокӣ ва таъмини беҳатарии табобат усулҳо ва равишҳои наватарини табобат, ташхис ва пешгирии фарбеҳӣ таҳия, татбиқ ва дар таҷрибаи муосири тиббӣ истифода мешаванд.

Барои ҳифзи рушди худ, шумо бояд ҳуҷҷати муҳофизатӣ — патент гиред. Патент ҳифзи ҳуқуқи объекти моликияти зеҳнӣ, яъне ҳифзи ҳуқуқи роҳи сатҳи миллий ё минтақавӣ таъмин менамояд. Барои гирифтани патент барои ихтироъ ё модели фоиданок дар Федератсияи Русия зарур аст, ки ба Институти федералии моликияти саноатӣ (ИФМС) ариза пешниҳод карда шавад

Бояд қайд кард, ки ҳалли техникӣ дар ариза зикршуда аз лаҳзаи пешниҳоди он ба ИФМС ва бақайдгирӣ дар реестри дахлдор ҳифз мегирад. Дар рафти баррасии ариза оид ба ихтироъ кофтукови қарорҳои дахлдори

¹ Созмони умумиҷаҳонии тандурустӣ (СУТ). Хабарномаҳои иттилоотӣ аз 9 июни соли 2021. URL: <https://www.who.int/ru/news-room/fact-sheets/detail/obesity-and-overweight> (санаи мурочиат: 15.01.2024).

² Дастурҳои клиникӣ. Фарбеҳӣ. Вазорати тандурустии Федератсияи Русия. 2020. URL: https://cr.minzdrav.gov.ru/schema/28_2 (санаи мурочиат: 15.01.2024).

³ Obesity: preventing and managing the global epidemic. Report of a WHO consultation. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/11234459> (санаи мурочиат: 15.01.2024).

техникӣ гузаронида шуда, аз рӯи натиҷаҳои ҷустуҷӯ дар бораи патентпазирии предмети ин ихтироот қарор қабул карда мешавад.

Мақсади гузаронидани ҷустуҷӯи патентӣ дар доираи омода намудани корҳои илмӣ-тадқиқотӣ дар соҳаи тиб ва тандурустӣ муайян кардани тамоюлҳои рушди технология ва рақобатпазирӣ, инчунин имконпазирӣ ва самаранокии коркардҳои худ мебошад.

Таснифоти патентии МПК ва СПК

Барои таъмини кофтукови самараноки ҳуҷҷатҳои дахлдор, таснифоти байналмилалии патентӣ истифода мешавад, ки барои таснифоти яхелаи ҳуҷҷатҳои патентӣ дар миқёси байналмилалӣ пешбинӣ шудааст.

Таснифи байналмилалии патентӣ мувофиқи Созишномаи Страсбурги соли 1971 таъсис дода шудааст, ки 7 октябри соли 1975 эътибор пайдо кард ва дар он вақт аз ҷониби 15 давлат ба имзо расид⁴. Ҷонибҳои Созишномаи Страсбург Иттиҳоди махсуси МПК-ро ташкил медиҳанд, ки дар соли 2023 аллакай 65 кишвари узв дошт. МПК барои тасниф кардани чунин объектҳои моликияти зеҳнӣ ҳамчун ихтироот ва моделҳои муфид истифода мешавад. Дар ин ҳолат, индексҳои МПК ба маълумоти библиографӣ дар саҳифаи титулии ҳуҷҷатҳои патентии ҷопшуда, аз ҷумла дархостҳо дохил карда мешаванд. Ҳуҷҷати асосӣ барои кор бо МПК Дастури МПК (Guide to the IPC) мебошад, ки мисли матни худӣ МПК ҳар сол аз ҷониби ВОИС бо нусхаҳои асли ба забонҳои англисӣ ва фаронсавӣ нашр мешавад. Тарҷумаи аслии матни МПК ба забони русӣ ва Роҳнамои МПК дар вебсайти ИФМС ҷоп ва нашр шудааст.

Дар ин мақола, қобилиятҳои ҷустуҷӯи ду системаи таснифоти ҷорӣ ихтироъ — МПК ва СПК муқоиса карда намудан тавсия карда мешавад. Дар миқёси ҷаҳонӣ тадбиқ намудан он дар соли 2013 оғоз ёфтааст⁵. Аммо, гарчанде ки ба СПК асос ёфта бошад ҳам, аммо ба таври назаррас пурра ва бо баъзе тағйиротҳо, масалан дар сарлавҳаҳои бахшҳо ва қоидаҳои таснифот оғози таҳияи МПК аз соли 1970, вақте ки аз ҷониби Идораи патентии аврупоӣ (ЕПВ) патенти худӣ таснифоти аврупоии ECLA (Europe Classification) таъсис карда шудааст, мансуб аст.

Барои муқоиса: тибқи маълумоти соли 2012, МПК 70 359 воҳидҳои таснифӣ ва ECLA — 134 000-ро дар бар мегирад⁶. Дар айни замон, СПК зиёда аз 250,000 воҳиди таснифро дар бар мегирад, дар ҳоле ки МПК дар версияи 2023 78 378 сарлавҳаро дар бар мегирад⁷.

⁴ Созишномаи Страсбург дар бораи таснифоти байналмилалии патентӣ. Созмони ҷаҳонии моликияти зеҳнӣ. URL: <https://www.wipo.int/treaties/ru/classification/strasbourg> (санаи муроҷиат: 03.08.2023).

⁵ Таснифи патентии муштарак (СПК). Муқаддима ба СПК Идораи патентии аврупоӣ. URL: https://e-courses.epo.org/wbts/cpc_general/index.html (санаи муроҷиат: 28.01.2024).

⁶ Идораи патентии аврупоӣ. Махзани маълумотҳои «Espacenet». URL: https://be.espacenet.com/help?locale=nl_BE&method=handleHelpTopic&topic=ecla (санаи муроҷиат: 01.09.2023).

⁷ IPC Statistics // ВОИС: вебсайт. URL: <https://www.wipo.int/classifications/ipc/en/general/statistics.html> (санаи муроҷиат: 07.03.2024).

Дар натиҷаи татбиқи лоиҳаи муштараки Идораи патентии Аврупо ва Идораи патентии ИМА оид ба ҷамоҳангсозии таснифоти патентии миллӣ (аврупоӣ ва амрикоӣ) таснифоти нави патентӣ — таснифоти муштараки патентӣ (СПК) пайдо шуд. СПК принципи МПК-и сохти иерархӣ дар ҷамо сатҳҳои таснифро нигоҳ медорад, аммо фарқиятҳои назаррас вучуд доранд.

Дар натиҷаи лоиҳаи муштараки ЕПВ ва Идораи патентии ИМА бо мақсади ҷамоҳангсозии таснифоти патентии миллӣ (аврупоӣ ва амрикоӣ) таснифоти нави патентӣ — таснифоти патентии муштарак (СПК) пайдо шуд.

Дар натиҷа, таснифоти патентии кооперативӣ аз 1 январи соли 2013 таснифоти қаблии аврупоӣ (ECLA) дар ЕПВ ва таснифоти патентии ИМА (USPC) дар Идораи патентии ИМА (USPTO) аз соли 2015 пурра иваз карда шуд. Тавре ки дар боло зикр гардид, схемаи СПК ба схемаи таснифоти МПК асос ёфтааст ва аз ин рӯ, ҳамон шартҳо ва принципҳои таснифро истифода мебарад, аммо дар айни замон хусусияти ECLA дорад. СПК принципи МПК-ро дар бораи сохтори иерархӣ дар ҷамо сатҳҳои таснифот нигоҳ медорад, аммо фарқиятҳои назаррас мавҷуданд:

- шумораи бештари сарлавҳаҳои гурӯҳбандӣ;
- мавҷудияти схемаҳои махсуси рамзгузорӣ (сохташуда ё ортогоналӣ), ки дар МПК мавҷуд нестанд ва ғайра.

Имрӯз, СПК дар зиёда аз 45 идораи патентӣ дар саросари ҷаҳон истифода мешавад. Бояд қайд кард, ки ЕПВ ва Идораи патентии ИМА инчунин ҳуҷҷатҳои патентии худро тибқи МПК тасниф мекунанд. Матни таснифоти СПК бо забони англисӣ дар вебсайтҳои Идораи патентии ИМА ва ЕПВ ва дар вебсайти махсус барои системаи СПК — CPC (Cooperative patent classification) дастрас аст, ки барои доираи васеи одамон дастрас аст⁸.

Моҳи сентябри соли 2013 байни Роспатент ва ЕПВ созишнома баста шуд, ки тибқи он дар моҳи январи соли 2016 Роспатент ба муқаррар намудани сарлавҳаҳои

⁸ CPC ҷустуҷӯ ва он дар кучо истифода мешавад? URL: https://www1.fips.ru/faq/?ID=23&SECTION_ID=3&sphrase_id=9201#faq_23 (санаи муроҷиат: 01.09.2023).

таснифоти СПК илова ба МПК барои тамоми ҷараёни ҷорӣ дархостҳои Русия оид ба ихтироот ва моделҳои ғоиданок мутобиқи версияи ҷорӣ СПК оғоз кард. Ин маҷмӯи сарлавҳаҳои МПК ва СПК дар ҳуҷҷатҳои патентии Русия дастрасиро ба ҳуҷҷатҳои патентии Русия афзоиш медиҳад, ки метавонад сифати омодасозии қарорҳои техникӣ ва самаранокии экспертизаи патентиро беҳтар созад⁹.

Таҳлили муқоисавии истифодаи МПК ва СПК бо мақсади таҳияи дархости ҷустуҷӯ

Бузургтарин базаҳои байналмилалӣ ҳуҷҷатҳои патентӣ, аз қабилӣ Espacenet (ЕПВ) бо маҷмӯаи зиёда аз 140 миллион ҳуҷҷатҳои патентӣ ва PATENTSCOPE (ВОИС) бо маҷмӯи беш аз 112 миллион ҳуҷҷатҳои патентӣ, барои ҷустуҷӯ ва таҳлили омӯрӣ аз ҷониби МПК ва СПК имкон медиҳанд. Пойгоҳи додаҳо ва муҳаррирҳои ҷустуҷӯи Русия, аз қабилӣ платформаи фардикунонии рақамӣ ва хадамоти ҷустуҷӯи иттилооти патентӣ АИ «Платформаи Ҷустуҷӯ»-и Роспатент имкон медиҳанд, ки натиҷаҳои ҷустуҷӯи омӯрӣ барои МПК ва СПК дар сатҳҳои гуногуни иерархия (зерсинфҳо, зергурӯҳҳо, гурӯҳҳо) ҷустуҷӯ ва коркард карда шаванд. Системаи ҷустуҷӯи иттилооти ИФМС (ИПС ФИПС) ва системаи ҷустуҷӯи «ЕАПАТИС»-и Идораи патентии Авруосиё (ЕАПВ) имкон медиҳанд, ки тавассути МПК ҷустуҷӯ карда шаванд.

Ҳангоми омӯхтани сарлавҳаҳои таснифоти дар ҳуҷҷатҳои патентӣ нишондодашуда ва системаҳои таснифоти МПК ва СПК оид ба мавзӯҳои марбут ба баллонсозии меъда фарқиятҳои назаррас дар дараҷаи таҳияи схемаҳои таснифоти МПК ва СПК ошкор карда шуданд.

Масъала ин аст, ки усули тартиб додани дархости ҷустуҷӯ ва гузаронидани ҷустуҷӯи ҳуҷҷатҳои патентии дахлдор дар мавзӯи додашуда, ки метавонад натиҷаи боэътимодно кафолат диҳад, аз ҷумла:

1. Тартиб додани дархости ҷустуҷӯ бо истифода аз истилоҳоти дахлдори техникӣ, ки мавзӯи ихтироъро тавсиф мекунад;
2. Муайян намудани сарлавҳаҳои МПК ва СПК бо назардошти фарқияти дараҷаи тафсилоти ин системаҳои таснифот;
3. Муайян кардани сарлавҳаҳои мувофиқтарин МПК ва СПК;
4. Гузаронидани таҳлили муқоисавии натиҷаҳои аз ҳуҷҷатҳои патентӣ гирифташуда.

Эътимоднокии натиҷаҳои ҷустуҷӯ ба даст овардашуда аз сифати дархости ҷустуҷӯ ва аз ин рӯ, имкони истифодаи онҳо, масалан, дар кори тадқиқоти илмӣ вобаста аст.

Дар мақолаи муаллиф «Таснифи муштараки патентӣ — воситаи муассири ҷустуҷӯи маълумоти патентӣ дар соҳаи биотехнология» тавсияҳои муфассал ва намунаҳои кор бо схемаҳои таснифоти МПК ва СПК оварда шудаанд [5].

Дар Платформаи Ҷустуҷӯи АИ-и Роспатент бо ибораи «балони дохили меъда» кофтуков гузаронида шуд ва 137 ҳуҷҷати патентӣ гирифта шуд. Барои танг кардани майдони ҷустуҷӯ ва муайян кардани дархости ҷустуҷӯ ба он синфи МПК А61 «Тибб ва ветеринария; гигиена» ҳамроҳ карда шудааст. Дар натиҷа, дархости васеъшудаи ҷустуҷӯи «А61+ баллони дохили меъда» аллакай 131 ҳуҷҷат медиҳад ва ҳуҷҷатҳои марбут ба соҳаи тибро таъкид мекунад. Масалан, аз сабаби мансубият ба дигар соҳаи дониш патентии RU177225 U1 «Таҷҳизот барои моделсозии синдроми Бурхаве дар таҷриба» бо тасниф дар зери сарлавҳаи МПК G09B23/28 «Моделҳои илмӣ, тиббӣ ва математикӣ», масалан, дастгоҳҳои намоиши андозаи ҳаёт дар тиб, ки дар натиҷаи ба ҳам мувофиқ омадани истилоҳи «интрагастрӣ» ба рӯйхати ҳуҷҷатҳо дохил карда шудаанд, аз кофтуков гирифта шудааст.

Ҳамин тариқ, ҳангоми омӯхтани сарлавҳаҳои СПК ва МПК бояд ба назар гирифт, ки интиҳоби омӯрӣ ҳуҷҷатҳоеро дар бар мегирад, ки дар асоси мувофиқати баъзе истилоҳоти ҷустуҷӯӣ, ки на ҳамеша ба мавзӯи дархостшаванда ва ҳатто ба соҳаи дониш мувофиқат мекунад, дохил мешаванд.

Ҳангоми омӯхтани сарлавҳаҳои таснифоти дар ҳуҷҷатҳои патентӣ нишондодашуда ва системаҳои таснифоти МПК ва СПК оид ба мавзӯи баллонсозии меъда фарқиятҳои назаррас дар дараҷаи таҳияи схемаҳои таснифоти МПК ва СПК ошкор карда шуданд.

Азбаски системаи таснифоти СПК танҳо ба забони англисӣ пешниҳод шудааст, метавонад бо тартиб додани дархости ҷустуҷӯӣ, мутолиаи ҳуҷҷатҳои патентӣ, инчунин кор бо интерфейси пойгоҳи додаҳои байналмилалӣ ва муҳимтар аз он, набудани таҷриба дар кор бо системаҳои таснифоти МПК ва СПК ё нокифоя будани сохтор ва қоидаҳои истифодаи онҳо мушкилот ба вуҷуд ояд.

Барои бартараф кардани душвориҳои дар боло овардашуда, алгоритми зерини ҷустуҷӯи сарлавҳаҳои мувофиқи ТМП метавонад пешниҳод карда шавад:

- Сарлавҳаҳои мувофиқи МПК-ро аз матни нусхаи русии МПК интиҳоб карданро кӯшиш намудан ё

⁹ Созишномаи № 2013/0446 байни Хадамоти федералии моликияти зеҳнӣ (Федератсияи Русия) ва Идораи патентии аврупоӣ дар бораи таснифоти муштараки патентӣ // Роспатент: вебсайт. URL: <https://rospatent.gov.ru/ru/documents/soglashenie-spk-2013-0446/download> (санаи мурочиат: 01.09.2023).

Агар ҳуҷҷатҳои дахлдор дорои сарлавҳаҳои СПК бошанд, ин сарлавҳаҳо инчунин бояд таҳлил карда шаванд, бо таваҷҷӯҳ ба:

- 1) дараҷаи тафсилоти системаҳои таснифоти МПК ва СПК;
- 2) равишҳои семантикии коршиносони идораҳои патентии гуногун.

онҳоро аз интиҳоби ҳуҷҷатҳои патентии забони русӣ, ки дар натиҷаи дарҳости ҷустуҷӯ пайдо шудааст, бо истифода аз истилоҳҳои техникии дар БМ ҳуҷҷатҳои патентии забони русӣ, дар интиҳолб намудани сарлавҳаҳои МПК-ро, ки дар ин интиҳоб бештар дучор мешаванд, интиҳоб намудан;

- бо истифода аз сарлавҳаҳои МПК бо ё бидуни истифодаи калимаҳои калидӣ (шартҳои техникии) ба забони англисӣ дар пойгоҳи додаи Espacenet бо забони англисӣ дарҳости ҷустуҷӯро ворид кунед;
- гузаронидани таҳлили пай дар пай ва интиҳоби сарлавҳаҳои СПК, бо назардошти сардавҳаҳои зикршудаи МПК ва мазмуни ҳар як ҳуҷҷати патентӣ.

Ҳангоми кор бо БМ Espacenet имкон дорад, ки матни ҳуҷҷати патентӣ ё як қисми онро бо истифода аз системаи махсуси тарҷумаи мошини ҳуҷҷатҳои патентӣ, ки аз ҷониби ЕПВ ва Google таҳия шудаанд, ба забони русӣ тарҷума кунед.

Системаи АИ «Платформаи Ҷустуҷӯ»-и Роспатент дорои абзори омӯри барои таҳлили сарлавҳаҳои дахлдори МПК ва СПК, ки дар ҳуҷҷатҳои патентӣ ва шумораи мувофиқи ҳуҷҷатҳо нишон дода шудаанд, дорад.

Ҳангоми омӯзиши сарлавҳаҳои МПК дар маҷмӯаи омории ҳуҷҷатҳо барои пурсишҳои якҷояи онҳо бо ибораи «балони дохили меъда» дар системаи АИ «Платформаи Ҷустуҷӯ»-и Роспатент, аз 131 ҳуҷҷат сарлавҳаи муҳимтарини ин мавзӯ — А61В 17/00 «Асбобҳо, дастгоҳҳо ё усулҳои ҷарроҳӣ масалан турникетҳо» муайян карда шудааст, ки дар 17 ҳуҷҷатҳо пешниҳод карда шудааст. Интиҳоби ин бахш ҳамчун мувофиқ ба таҳлили мундариҷаи ҳуҷҷатҳои ба ин маҷмӯа дохилшуда асос ёфтааст, масалан RU2618665, RU149844, RU138605, RU2530773, RU2662656, JP2015524715.

Агар ҳуҷҷатҳои дахлдор дорои сарлавҳаҳои СПК бошанд, ин сарлавҳаҳо инчунин бояд таҳлил карда шаванд, бо таваҷҷӯҳ ба:

- 1) дараҷаи тафсилоти системаҳои таснифоти МПК ва СПК;
- 2) равишҳои семантикии коршиносони идораҳои патентии гуногун, ки таснифро дар ҷойҳои гуногуни системаҳои гурӯҳбандӣ мегузаронанд.

Масалан, ҳуҷҷати патентии Ҷопон JP2015524715, ки пуфаки дохили меъдари бо моддаи кафккунандаи даруни он ифшо мекунад, дар БМ Espacenet дар гурӯҳи оиди асбобҳои ҷарроҳии А61В 17/00 «Асбобҳо, дастгоҳҳо ё усулҳои ҷарроҳӣ, аз қабилӣ турникетҳо», дар ҳоле ки аз рӯи СПК экспертиҳои ЕПВ ва идораи патентии Америка-дар-гурӯҳҳои А61F 5/003 «...дастгоҳҳои имплантатсияшавандаи шамолшаванда» ва А61F 5/0036 «...дастгоҳҳои дохили меъда» тасниф шудааст. Гуфтан мумкин аст, ки чунин тафовути бунёдии таснифоти як ҳуҷҷат аз рӯи МПК ва СПК ба мавҷудияти сарлавҳаҳои вобаста аст, ки дар схемаи СПК дорои аналоғи онҳо дар СПК нестанд, вале дар айни замон ин соҳаи технологияро дақиқ ва пурра тавсиф мекунад.

Барои баҳодиҳии дурустии сарлавҳаҳои интиҳобшудаи СПК зарур аст, ки бевосита ба нақшаи таснифоти СПК барои гурӯҳи А61F 5/0036, ки ба баллонкунии дохили меъда дахл дорад, муроҷиат намуда, сарлавҳаҳои иерархикӣ СПК-ро аз ин зергурӯҳи бартарӣ барои адекват, аз нуқтаи назари баҳодиҳии мафҳуми асосии консепсияи умумӣ омӯхтан лозим аст. Ҳангоми азназаргузаронии зергурӯҳҳои СПК аз рӯи тартиби афзоиши зинанизӣ аз гурӯҳи се-банди интиҳобшудаи А61F 5/0036 «дастгоҳҳои дохили меъда» ба гурӯҳҳои наздиктарини дубанди А61F 5/0013 «дастгоҳҳои имплантатсияшаванда ё гурӯҳи инвазивӣ» боло рафтан лозим аст А61F 5/0003 «Таҷҳизот барои табобати фарбеҳӣ; дастгоҳҳо, ки истеъмоли физиро пешгирӣ мекунад (...)».

Бояд қайд кард, ки дар гурӯҳи МПК А61F5/00 «Усулҳо ва дастгоҳҳои ортопедӣ барои табобати ғайриҷарроҳии узвҳои мушакҳо (...); дастгоҳҳо барои нигоҳубини беморон (...)» мавзӯи гурӯҳи СПК А61F5/0003 дар унвони гурӯҳ таъмоман инъикос нашудааст, яъне нишон дода нашудааст, ки дар қучо ин мавзӯро нисбат ба дастгоҳҳои нигоҳубини беморон ба таври равшантар метавон ишора кард.

Барои фаҳмидани пурраи мавзӯе, ки гурӯҳи МПК А61F 5/00 фаро мегирад, метавон ба воситаи ёрирасони МПК — таърифҳо, яъне ба бахши «Ин зерсинф фаро мегирад» муроҷиат кард. Аммо, дар бораи мавзӯи дастгоҳҳо барои табобати фарбеҳӣ чизе гуфта нашудааст. Аз ин рӯ, пуфакҳои дохили меъда барои табобати фарбеҳӣ метавонанд танҳо дар гурӯҳи МПК А61F 5/00, бо назардошти зергурӯҳҳои муфасссали дар гурӯҳи шабеҳи СПК

Ҳамин тариқ, донишҷӯи принципҳои умумӣ ва муфасссали меъморӣи системаҳои МПК ва СПК бо назардошти фарқиати онҳо имкон медиҳад, ки дар якҷоягӣ бо калимаҳои калидӣ, мувофиқи имкониятҳои ин системаҳо дарҳости оптималии ҷустуҷӯ ташкил карда шавад.

Ҷадвал

Фрагментҳои схемаи таснифоти гурӯҳи СПК А61F 5/00 (сарлавҳаҳои СПК, ки дар МПК мавҷуд нестанд, дар қавсҳои чингила қайд карда мешаванд)

The fragment of the group CPC A61F 5/00			Тарҷумаи порчаи гурӯҳи СПК гурӯҳи А61F 5/00
A61F5/00		Orthopaedic methods or devices for non-surgical treatment of bones or joints (...); Nursing devices; {Anti-rape devices} (...)	усулҳо ва асбобҳои ортопедӣ барои табобати ғайриҷарроҳии узвҳои мушақӣ (...); дастгоҳҳои нигоҳубини беморон; {дастгоҳҳои пешгирии таҷовуз} (...)
A61F5/0003	•	{Apparatus for the treatment of obesity; Anti-eating devices (...)}	{ Дастгоҳҳо барои табобати фарбеҳӣ; дастгоҳҳое, ки истеъмоли ғизоро пешгирӣ мекунанд (...)}
A61F5/0013	••	{Implantable devices or invasive measures}	{дастгоҳҳои имплантатсияшаванда ё усулҳои инвазивӣ}
A61F5/003	•••	{inflatable}	{дамшаванда}
A61F5/0033	••••	{with more than one chamber}	{бо зиёда аз як камера}
A61F5/0036	••••	{Intragastrical devices}	{дастгоҳҳои дохили меъда}
A61F5/004	•••••	{remotely adjustable}	{аз дур танзимшаванда}
A61F5/0043	••••••	{using injection ports}	{бо истифода аз портҳои тазриқӣ}
A61F5/0046	••••••	{with wireless means}	{бо воситаҳои бесим}
A61F5/0083	••••	{Reducing the size of the stomach, e. g. gastroplasty (surgical interventions A61B17/00)}	{Коҳиш додани андозаи меъда, масалан, гастропластика (мудохилаҳои ҷарроҳӣ А61В17/00)}
A61F5/0086	•••••	{using clamps, folding means or the like}	{аз он ҷумла истифодаи тазиқи, асбобҳои қатшаванда ва ғ.}
A61F5/0089	••	{Instruments for placement or removal}	{асбобҳо барои ҷойгиркунӣ ё хориҷ кардани дастгоҳҳои табобати фарбеҳӣ}

(муаллиф тартиб додааст)

мавҷудбуда, дар асоси ҳадафҳои таснифоти яхела бо СПК тасниф карда шаванд.

Хулосаҳо

Дар мақола таҳлили муқоисавии ду системаи таснифоти патентӣ — таснифоти байналмилалӣ патентӣ ва таснифоти патентии кооперативӣ — дар мавзӯҳои марбут ба чунин як масъалаи мубрам, ба монанди мубориза бар зидди фарбеҳӣ оварда шудааст.

Дар мақола алгоритми гузаронидани кофтукови патентии ҳуҷҷатҳои марбут ба баллони дохили меъда, ки барои табобати фарбеҳӣ истифода мешаванд, тасвир шудааст.

Тавре ки таҳлил нишон дод, дар айни замон ин мавзӯ на дар сарлавҳаҳои таснифоти МПК, на дар қайдҳои онҳо ва на дар таърифҳо ба таври возеҳ инъикос наёфтааст.

Дар натиҷаи таҳлили ҳуҷҷатҳои патентӣ муқаррар карда шуд, ки мувофиқи МПК дар гурӯҳи А61В 17/00 «Асбобҳо, ускунаҳо ё усулҳои ҷарроҳӣ, аз қабилӣ турникет» ва А61F 5/00 «Усулҳо ва асбобҳои ортопедӣ барои табобати ғайриҷарроҳии узвҳои устухон (...); дастгоҳҳо барои нигоҳубини беморон (...)» ҳамчун мувофиқтарин.

Барои роҳнаодан ба гум шудани маълумот, ҷустуҷӯ дар СПК гузаронида шуд, ки дар айни замон дар он назар ба МПК бештар аз се маротиба бештар сарлавҳаҳо мавҷуданд. Таҳлили нақшаи СПК барои мавзӯи додасуда нишон дод, ки ин схема барои дарёфти ҳуҷҷатҳои дахлдор аз сабаби мавҷудияти сарлавҳаҳои мушаххас, ба монанди А61F 5/0003 «Дастгоҳҳо барои табобати фарбеҳӣ; дастгоҳҳое, ки истеъмоли ғизоро пешгирӣ мекунанд (...)» ва даҳ сарлавҳаи мувофиқ, ки хусусиятҳои ин дастгоҳҳоро инкишоф медиҳанд.

Ҳамин тариқ, донишдони принсипҳои умумӣ ва муфассали меъморӣ схемаҳои МПК ва СПК бо назардошти фарқи онҳо имкон медиҳад, ки дар якҷоягӣ бо калимаҳои калидӣ, мувофиқи имкониятҳои ин системаҳо дархости оптималии ҷустуҷӯ ташкил карда шавад.

Руихати адабиётҳо

1. Неймарк, А. Е. Истифодаи пуфакҳои дохили меъда дар табобати беморони фарбеҳӣ ва синдроми метаболикӣ / А. Е. Неймарк, В. Ф. Попова, К. А. Анисимова // Ахбори ҷарроҳии ба номи И. И. Греков. — 2015. — Т. 174, № 3. — С. 59–62.

2. Голуб, В. А. Ҷарроҳии бариатрӣ: назари муосир (баррасии адабиёт) / В. А. Голуб, О. А. Косивцов, А. Е. Бубликов, В. А. Иевлев // Хабарномаи Донишгоҳи давлатии тиббии Волгоград. — 2022. — Т. 19, № 3. — С. 14–19.
3. Дедов, И. И. Тадқиқоти клиникии байнисоҳавӣ «Табобати фарбеҳӣ ва бемориҳои ҳамроҳ» / И. И. Дедов, М. В. Шестакова, Г. А. Мельниченко, Н. В. Мазурина, Е. Н. Андреева, И. З. Бондаренко, З. Р. Гусова, Ф. Х. Дзгоева, М. С. Елисеев, Е. В. Ершова, М. В. Журавлева, Т. А. Захарчук, В. А. Исаков, М. В. Клепикова, К. А. Комшилова, В. С. Крысанова, С. В. Недогода, А. М. Новикова, О. Д. Остроумова, А. П. Переверзев ва дигарон. // Фарбеҳӣ ва мубодилаи моддаҳо. — 2021. — Т. 18, № 1. — С. 5–99.
4. Баландов, С. Г. Принсипҳои интиҳоби муҳомилаҳои бариатрӣ (баррасии адабиёт) / С. Г. Баландов, Д. И. Василевский, К. А. Анисимова, З. М. Хамид, Д. В. Шкредов // Ёддоштҳои илмии Донишгоҳи давлатии тиббии Санкт-Петербург ба номи акад. В. А. П. Павлова. — 2020. — Т. 27, № 4. — С. 38–45.
5. Алисова, Н. В. Таснифи муштараки патентӣ — воситаи муассир барои ҷустуҷӯи маълумоти патентӣ дар соҳаи биотехнология / Н. В. Алисова, Л. А. Цикунова // Патентҳо ва иҷозатномаҳо. — 2020. — № 1. — С. 70–80

Маълумот дар бораи муаллиф

Наталья Владимировна Алисова, ходими калони илмӣ шӯъбаи таснифоти байналмилалӣ ва таъминоти иттилоотии ҷустуҷӯ дар соҳаи ҳуқуқи патентӣ, ФГБУ «Институт федералии моликияти саноатӣ» (Москва, соҳили Бережковская, 30, бинои 1), ORCID: <https://orcid.org/orcid-search/search?searchQuery=0009-0004-2825-2610>; nataliia.alisova@rupto.ru

Information about the author

Natalia V. Alisova, Senior Researcher of department of international classifications and information support for the search in the field of patent law objects, Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, building 1); ORCID: <https://orcid.org/orcid-search/search?searchQuery=0009-0004-2825-2610>; nataliia.alisova@rupto.ru

Муаллиф ҳеҷ бархӯрди манфиатҳоро баён намекунад.
The author declares no conflict of interests.

Ба таҳририят ворид шуд (Received) 17.01.2024

Баъли тақриз аз нав дида баромада шуд (Revised) 14.03.2024

Ба ҷоп қабул карда шуд (Accepted) 14.03.2024

Ёрӣ ба ихтироъкор

1

ҲУҚҚАТҲОРО ТАЙЁР КУНЕД

- 1 Ариза дар бораи додани патент
- 2 Тавсифи ихтироъ ё модели муфид
- 3 Формулаи ихтироъ/модели муфид, ки моҳияти онро равшан ифода мекунад ва қомилан ба тавсифи он асос ёфтааст
- 4 Расмҳо ва дигар маводҳо, агар лозим бошад
- 5 Реферат

2

БОҚ БАРОИ БАҚАЙДГИРИИ АРИЗА ВА ИМТИҲОНИ РАСМИРО ПАРДОХТ КУНЕД

3 300 руб. ИХТИРОЪ

+ 700 руб. барои ҳар як нуқтаи формула зиёда аз 10

ИМТИЁЗҲО

1 155 руб.

барои корхонаҳои хурду миёна, ташкилотҳои илмӣ ва таълимӣ + 245 руб. барои ҳар як банди формулаи зиёда аз 10

825 руб.

барои ягона муаллифе, ки ба асари худ патент талаб мекунад
+ 175 руб. барои ҳар як нуқтаи формула зиёда аз 10

330 руб.

барои маюбон, нафақахурон, талабагон, ходимони илмӣ то 35-сола

+ 70 руб. барои ҳар як нуқтаи формула зиёда аз 10

2

БОҚ БАРОИ БАҚАЙДГИРИИ АРИЗА ВА ИМТИҲОНИ РАСМИРО ПАРДОХТ КУНЕД

1 400 руб. МОДЕЛИ МУФИД

+ 700 руб. барои ҳар як нуқтаи формула зиёда аз 10

ИМТИЁЗҲО

490 руб.

барои корхонаҳои хурду миёна, ташкилотҳои илмӣ ва таълимӣ + 245 руб. барои ҳар як банди формулаи зиёда аз 10

350 руб.

барои ягона муаллифе, ки ба асари худ патент талаб мекунад
+ 175 руб. барои ҳар як нуқтаи формула зиёда аз 10

140 руб.

барои маюбон, нафақахурон, талабагон, ходимони илмӣ то 35-сола

+ 70 руб. барои ҳар як нуқтаи формула зиёда аз 10

3

ҲУҚҚАТҲОРО БА РОСПАТЕНТ ПЕШНИҲОД КУНЕД

Пешниҳоди электронӣ

- Вебсайти ИФМС
- Хизматҳои давлатӣ

30% тахфиф
барои қорбурди
электронӣ

Неэлектронная подача

Москва, Соҳили
Бережковская, 30, бинои 1

4

ЭКСПЕРТИЗАИ РАСМӢ (МУҲОАТИ МАКСИМАЛӢ 1 МОӢ)

- 1 Санҷиши пардохти боқҳо
- 2 Санҷиши мавҷудияти ҳуққатҳо ва мувофиқати талаботи ба онҳо гузошташуда

5**БОҶ БАРОИ ЭКСПЕРТИЗА АЗ
Рӯи МОҲИЯТПРО ПАРДОХТ
КУНЕД****12 500 руб. ИХТИРОЪ****+ 9 200 руб.** барои ҳар як нуқтаи мустақил зиёда **1****ИМТИЁЗҲО****4 375 руб.**

Барои КХМ, ташкилотҳои илмӣ ва таълимӣ

+ 3 220 руб. барои ҳар як нуқтаи мустақил зиёда **1****3 125 руб.**

барои ягона муаллифе, ки ба номи худ патент талаб мекунад

+ 2 300 руб. барои ҳар як нуқтаи мустақил зиёда **1****1 250 руб.**

барои маюбон, нафакахурон, талабагон, ходимони илмӣ то 35-сола

+ 950 руб. барои ҳар як нуқтаи мустақил зиёда **1****5****БОҶ БАРОИ ЭКСПЕРТИЗА АЗ
Рӯи МОҲИЯТПРО ПАРДОХТ
КУНЕД****2 500 руб. МОДЕЛИ МУФИД****ИМТИЁЗҲО****875 руб.**

Барои КХМ, ташкилотҳои илмӣ ва таълимӣ

625 руб.

барои ягона муаллифе, ки ба номи худ патент талаб мекунад

250 руб.

барои маюбон, пенсионерон, талабагон, коркунони илмӣ, ки синнашон то 55 аст

6**САНЧИШ АЗ Рӯи МОҲИЯТ
(мӯҳлати максимали 12 моҳ)****1** Санчиши он, ки оё ҳалли ҳамчун
ихтироъ ё модели муфид тасниф
шудааст**2** Санчиши талаботи кофӣ будани
ифшои моҳияти ихтироъ/модели
фойданоки арзшуда**3** Санчиши шартҳои патентпазирӣ:**БАРОИ ИХТИРОЪ!**

- навлгонӣ
- дараҷаи ихтироъкорӣ
- татбиқи саноатӣ

БАРОИ МОДЕЛИ ФОЙДАНОК:

- навлгонӣ
- татбиқи саноатӣ

7**БОҶ БАРОИ БА ҚАЙДГИРИИ
ИХТИРОЪ/МОДЕЛИ МУФИД ВА
ДОДАНИ ПАТЕНТРО ПАРДОХТ
КУНЕД****3 000 руб.****+ 2 000 руб.**Патент барои ихтироъ/модели муфид дар рӯи қоғаз
(ихтиёрий)**ИМТИЁЗҲО****1 050 руб.**

Барои КХМ, ташкилотҳои илмӣ ва таълимӣ

750 руб.

барои ягона муаллифе, ки ба номи худ патент талаб мекунад

300 руб.барои маюбон, пенсионерон, талабагон, коркунони илмӣ,
ки синнашон то 35 аст.

4. МАВОДҲОИ ТАҲЛИЛӢ

Мақола бо массиви маълумот

Data Paper

УДК 347.77:332.14

Маълумот дар бораи фаъолияти округи федералии Волга дар соҳаи моликияти зеҳнӣ

Ольга Евгеньевна Бацоккина[✉], Юлия Витальевна Завгородняя

Институти федералии моликияти саноатӣ

[✉]olga.batsokina@rupto.ru

Аннотатсия: мақола фаъолиятро дар соҳаи моликияти зеҳнии ноҳияи Волга дар давраи солҳои 2017–2023 пешниҳод мекунад. Маълумот дар бораи шумораи дархостҳо ва патентҳои гирифташуда таҳлил карда шуда, минтақаҳои пешқадам аз рӯи ихтироот, моделҳои фоиданок, намунаҳои саноатӣ, тамғаҳои молӣ ва барномаҳо барои МЭХ, пойгоҳи додаҳо ва топологияҳои микросхемаи интегралӣ муайян карда шуданд.

Калидвожаҳо: фаъолияти инноватсионӣ, фаъолияти дархостӣ, фаъолияти патентӣ

Барои иқтибос: Бацоккина О. Е., Завгородняя Ю. В. Маълумот дар бораи фаъолияти округи федералии Волга дар соҳаи моликияти зеҳнӣ // Хабарномаи ИФМС. 2024. Т. 3 № 2 (8). С. 180–187.

The activity of the Volga Federal District in the field of intellectual property

Olga E. Batsokina, Yulia V. Zavgorodnyaya[✉]

Federal Institute of Industrial Property

[✉]zavgorodnyaya@rupto.ru

Abstract: The article examines the activities in the field of intellectual property in the Volga Federal District from 2017 to 2023. Data on the applications received and number of patents granted was analyzed, and the leading regions were identified in terms of invention, utility model, industrial design, trademark, and computer program, database, and integrated circuit topology.

Keywords: innovation activity, applicant activity, patent activity

For citation: Olga E. Batsokina, Yulia V. Zavgorodnyaya, The activity of the Volga Federal District in the field of intellectual property//Bulletin of Federal institute of industrial property. 2024. Vol. 3, No. 2 (8). P. 180–187.

Муқаддима

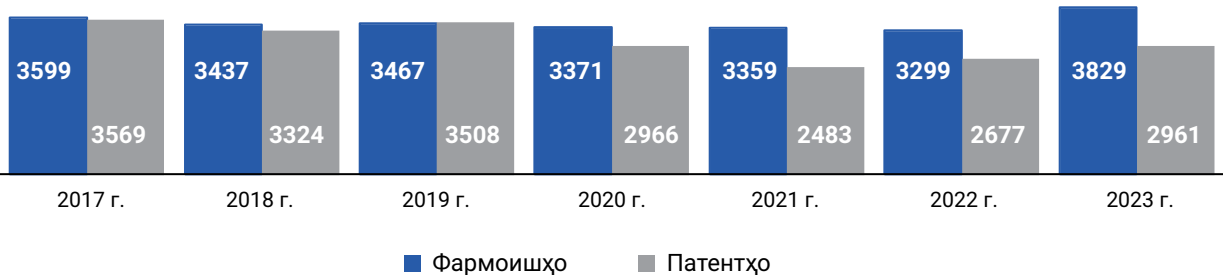
Округи федералии Приволжск бо Фармони Президенти Федератсияи Русия аз 13 майи соли 2000 ташкил карда шуда, 14 субъекти Федератсияи Русияро дар бар мегирад, ки дар он чоряки тамоми маҳсулоти саноатии Русия: 85% саноати автомобилии Русия, 65% истеҳсоли ҳавопаймоҳо, 30% саноати ҳарбӣ, 30% саноати ҳарбӣ-истеҳсолотӣ муҷассам гаштааст. Дар округ сеяки корхонаҳои фаъоли инноватсионӣ ва тақрибан нисфи ҳаҷми содироти технологияи Русия ҷойгир аст. Дар округи федералии Приволже бо Хадамоти федеролии моликияти зеҳнии Чумҳурии Бошқирдистон, Мари Эл, Мордовия, Татористон, Удмуртия, Чувашистон, инчунин вилоятҳои Перм ва Киров, Нижний Новгород, Оренбург, Пенза, Самара,

Округи федералии Волга бо Фармони Президенти Федератсияи Русия аз 13 майи соли 2000 ташкил карда шуда, 14 субъекти Федератсияи Русияро дар бар мегирад, ки дар он чоряки тамоми маҳсулоти саноатии

Саратов ва Ульяновск созишномаҳои ҳамкорӣ баста шуданд. Бо Чумҳурии Тотористон, Чумҳурии Мордовия ва вилояти Ульяновск созишномаҳо оид ба ҳамкорӣ дар доираи дастгирии рушди соҳаи моликияти зеҳнӣ (созишномаи сечониба) баста шуданд.

Ихтироот ва моделҳои муфид

Динамикаи пешниҳоди дархостҳо ва додани патентҳо барои ихтироот дар ноҳияи федералии Волга дар давраи солҳои 2017–2023

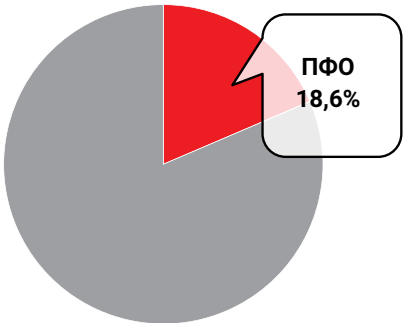
Дар округи федеролии Волга аз соли 2018 инҷониб шумораи дархостҳо барои ихтироъҳо коҳиш ёфтааст, аммо дар соли 2023 3 829 дархост пешниҳод шудааст, ки нисбат ба соли 2022 16,1% зиёд аст.

Соли гузашта низ докталабон дар ноҳияи федералӣ барои ин объекти МЗ 2961 патент гирифтанд.

Сохтори пешниҳоди дархостҳо барои ихтироот дар маҷмӯъ дар Федератсияи Русия ва округи федералии Приволжье (ПФО) дар соли 2023

Аз шумораи умумии дархостҳое, ки дар соли 2023 дар Федератсияи Русия дода шудаанд, танҳо 18,6% дархостҳо барои ихтироот аз округи федералии Волга дода

Ҳиссаи аризаҳо ба ПФО дар ФР

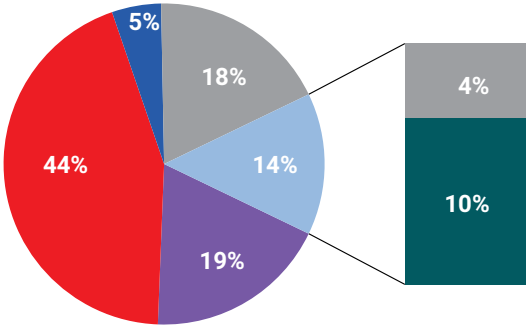

Пешсафон дар додани ариза барои ихтироот дар ПФО

Тақсими дархостҳо барои ихтироот аз рӯи категорияҳои субъектҳои хоҷагидор дар ноҳияи федералии Волга дар соли 2023

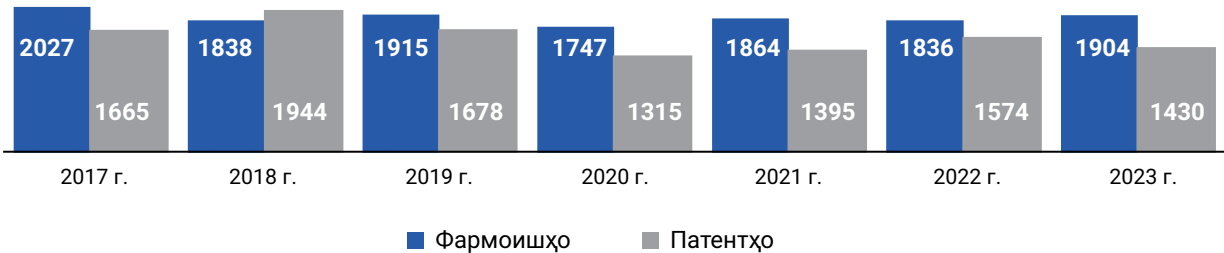
- Соҳаи соҳибкорӣ ва дигар шахсони ҳуқуқӣ
- Донишқадаҳои олий
- ПИТ
- Шахсони алоҳида
- Субъектҳои соҳибкории хурд ва миёна
- Шахсони ҳуқуқӣ

Шумораи дархостҳо барои ихтироъ аз ҷониби докталабони округи федералии Волга тибқи тартиби байналмилалӣ РСТ барои солҳои 2017–2023

	соли 2017	соли 2018	соли 2019	соли 2020	соли 2021	соли 2022	соли 2023
Аризаҳои РСТ	89	72	92	120	106	84	81

Динамикаи пешниҳоди дархостҳо ва додани патентҳо ба моделҳои ғойданок дар округи федералии Волга дар давраи солҳои 2017–2023

шудаанд. Дар ПФО дар бобати додани аризаҳо барои ихтироот республикаҳои Тотористон, Бошқирдистон ва кишвари Пермь пешсафон буданд: ҳиссаи онҳо дар шумораи умумии дархостҳо дар округи федералии Волга 47,7% ташкил медиҳад.

Шумораи зиёди дархостҳо барои ихтироъ дар ноҳияи федеролии Волга дар соли 2023 аз ҷониби донишгоҳҳо пешниҳод карда шуданд – 44%.

Соҳибкории хурду миёна 14% ташкил медиҳад, ки 4% шахсони воқеӣ ва 10% шахсони ҳуқуқӣ мебошанд.

Дар давраи 2017–2023 докталабони Округи федералии Приволже ба Роспатент 644 дархост барои ихтироъ тибқи тартиби байналмилалии Шартномаи кооператсияи патентӣ (РСТ) барои фиристодан ба ВОИС пешниҳод карданд, ки 81 дархост дар соли 2023 пешниҳод шудааст.

Дар давраи таҳқиқшаванда фармоишҳои фаълтарини РСТ аз ҷониби докталабон аз Ҷумҳурии Тотористон (134

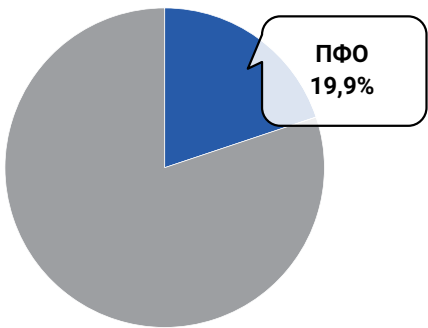
адад) ва вилояти Нижний Новгород (114 адад) пешниҳод карда шуданд.

Дар соли 2023 докталабони округи федералии Волга ба Роспатент 1 904 дархост барои моделҳои ғойданок пешниҳод карданд, ки нисбат ба соли қаблӣ 3,7% зиёд аст, аммо ба сатҳи соли 2017 расида натавонист. Соли гузашта низ докталабони ноҳия барои ин объекти ҳуқуқӣ патентӣ 1 430 патент гирифтанд.

Сохтори пешниҳоди дархостҳо барои модели ғойданок дар маҷмӯъ дар Федератсияи Русия ва ноҳияи федералии Волга (ПФО) дар соли 2023

Аз шумораи умумии дархостҳо барои моделҳои ғойданок дар Федератсияи Русия дар соли 2023 танҳо 19,9% дархостҳо аз ноҳияи федералии Волга пешниҳод карда шудаанд.

Ҳиссаи аризаҳо ба ПФО дар ФР

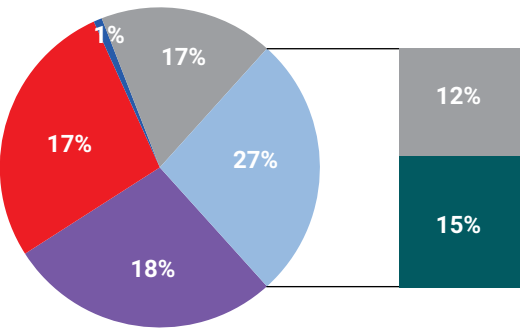

Пешсафон дар додани ариза барои ихтироот дар ПФО

Тақсими дархостҳо барои моделҳои ғойданок аз рӯи категорияҳои субъектҳои хоҷагидор дар ноҳияи федералии Волга дар соли 2023

- Соҳаи соҳибкорӣ ва дигар шахсони ҳуқуқӣ
- Донишқадаҳои олий
- ПИТ
- Шахсони алоҳида
- Субъектҳои соҳибкории хурд ва миёна
- Шахсони ҳуқуқӣ

Рейтинг заявителей (юридических лиц) Приволжского федерального округа по количеству заявок на изобретение и полезную модель суммарно за последние 3 года

№ п/п	Аризадиҳанда	Минтақаи ФР	Шумораи фармоишҳо
1.	Университети давлатии аграрии Ульяновск ба номи П. А. Столыпин	Вилояти Ульяновск	734
2.	Чамъияти кушоди саҳҳомии «Татнефть» ба номи В. Д. Шашин	Ҷумҳурии Тотористон	621
3.	Чамъияти саҳҳомии «Заводи монинсозии химиявии Рузаевский»	Республика Мордовия	326
4.	Донишгоҳи давлатии миллии тадқиқоти Перм	Кишвари Перм	263
5.	Университети давлатии техникии Саратов ба номи Ю. А. Гагарин	Вилояти Саратов	256
6.	Казанский государственный архитектурно-строительный университет	Ҷумҳурии Тотористон	223
7.	Донишгоҳи миллии тадқиқоти техникии Қазон ба номи А. Н. Туполев	Ҷумҳурии Тотористон	223
8.	Донишгоҳи миллии тадқиқоти политехникии Перм	Кишвари Перм	222
9.	Маркази федералии ядроии Русия — Институти умумироссиягии тадқиқоти илмӣ физикаи таҷрибавӣ	Вилояти Нижний Новгород	213
10.	Донишгоҳи давлатии технологияи нафти Уфа	Ҷумҳурии Бошқирдистон	198

Пешқадамони пешниҳоди дархостҳо барои моделҳои ғоиданок дар округи федералии Волга Ҷумҳурии Тотористон, вилоятҳои Самара ва Ульяновск буданд, ки ҳиссаи онҳо дар шумораи умумии дархостҳо дар округи федералии Волга 40,1%-ро ташкил медиҳад.

Тақсими дархостҳо барои моделҳои ғоиданок аз рӯи категорияҳои субъектҳои хоҷагидор дар ноҳияи федералии Волга дар соли 2023

Шумораи зиёди дархостҳо барои модели муфид дар ноҳияи федералии Волга дар соли 2023 аз ҷониби намоён-дағони бахши тиҷорат ва дигар шахсони ҳуқуқӣ пешниҳод карда шуданд — 28%. Донишгоҳҳо ва корхонаҳои хурду миёна 27% пешниҳод карданд. Қайд кардан муҳим аст, ки аз 27% дархостҳои аз ҷониби корхонаҳои хурду миёна

Коэффициенты фактоляти ихтироъкорӣ (КИА) дар ноҳияҳои федералӣ ва дар маҷмӯъ Федератсияи Русия дар соли 2023*

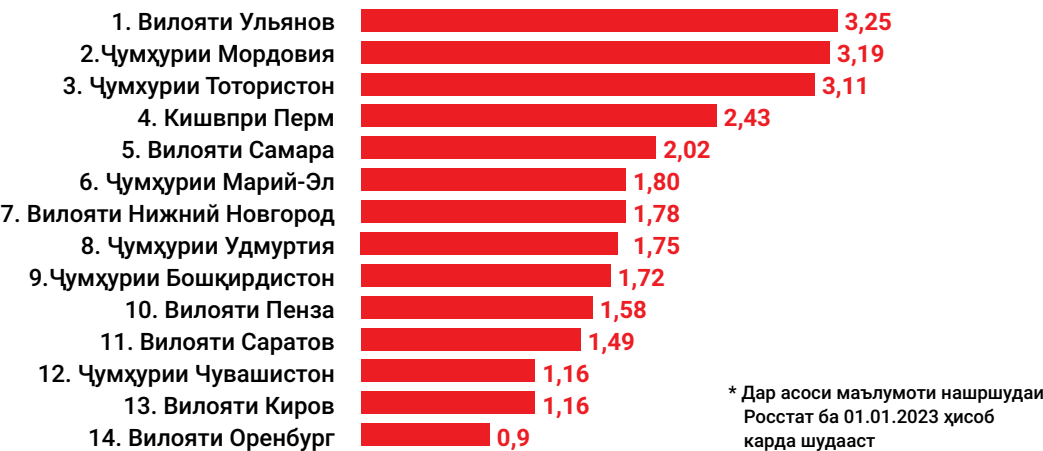
КИА бе истиснои ПМ	округи федералӣ	КИА бо назардошти ПМ
2,12	1. Марказӣ	3,16
1,78	2. Шимолӣ-Ғарбӣ	2,61
1,33	3. Назди Волга	2,00
1,16	4. Сибир	1,63
0,99	5. Урал	1,50
0,91	6. Ҷанубӣ	1,28
0,62	7. Шарқи дур	0,85
0,54	8. Кавкази Шимолӣ	0,63
1,41	Федератсияи Русия	2,06

Коэффициенты фактоляти ихтироъкорӣ (КИА) дар минтақаҳои округи федералии Волга (ПФО) дар соли 2023: шумораи дархостҳо барои додани патент ба ихтироот ба 10 000 нафар*

* Дар асоси маълумоти нашршудаи Росстат ба 01.01.2023 ҳисоб карда шудааст

Кoeffисиенти фаъолияти ихтироъкорӣ (КИА) дар минтақаҳои ноҳияи федералии Волга (ПФО) дар соли 2023: шумораи дархостҳо барои патент барои ихтироъ ва модели муфид ба 10 000 нафар*

пешниҳодшуда шахсони ҳуқуқӣ ва воқеӣ саҳми тақрибан баробарро гузоштаанд.

Дар давоми 3 соли охир дар район аз ҳама зиёд талабномаҳо ба ихтироот ва моделҳои ғоиданокро Университети давлатии аграрии Ульяновск ба номи П. А. Столыпин як маркази бузурги таълимӣ, илмӣ, инноватсионӣ ва машваратӣ мебошад, ки барои комплекси агросаноатӣ мутахассисон тайёр мекунад.

Инчунин дар сегонаи пешсафҳои ПАО «Татнефть» ба номи В. Д. Шашин (калонтарин ширкати нафтии Русия, ки дороиҳои асосии он дар Чумхурии Тотористон ҷойгир аст) ва ЧСК «Заводи мошинсозии химиявии Рузаевский» — корхонаи мошинсозӣ воқеъ дар шаҳри Рузаевкаи Чумхурии Мордовия. Округи федералии Приволжск дар рейтингҳои арзиши кoeffисиенти фаъолияти ихтироъкорӣ бо назардошти ва ба истисноии моделҳои ғоиданок дар байни ноҳияҳои федералии Федератсияи Русия аз рӯи маълумоти соли 2023 ҷои 3-юмро гирифт.

Аз рӯи кoeffисиенти фаъолияти ихтироъкорӣ ба истисноии моделҳои ғоиданок дар округи федералии

Округи федералии Приволжск дар рейтингҳои арзиши кoeffисиенти фаъолияти ихтироъкорӣ бо назардошти ва ба истисноии моделҳои ғоиданок дар байни ноҳияҳои федералии Федератсияи Русия аз рӯи маълумоти соли 2023 ҷои 3-юмро гирифт.

Волга, тибқи маълумоти соли 2023, Чумхурии Тотористон пешсаф аст.

Вилюяти Ульяновск дар рейтингҳои минтақаҳои округи федералии Волга аз рӯи кoeffисиенти фаъолияти ихтироъкорӣ бо назардошти моделҳои ғоиданок дар соли 2023 мавқеи пешсафро ишғол мекунад.

Намунаҳои саноатӣ

Динамикаи пешниҳоди дархостҳо ва додани патентҳо ба намунаҳои саноатӣ дар ноҳияи федералии Волга дар давраи солҳои 2017–2023.

В период 2017–2023 гг. в Приволжском федеральном округе наблюдалась устойчивая динамика роста к регистрации промышленного образца. В 2023 году заявители

федерального округа подали 829 заявок на промышленный образец, что на 30,8 % больше, чем в 2022 году, и получили 628 патентов на данный объект патентного права.

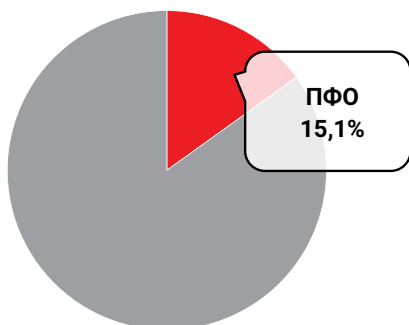
Сохтори пешниҳоди дархостҳо барои намунаҳои саноатӣ дар маҷмӯъ дар Федератсияи Русия ва ноҳияи федералии Волга (ПФО) дар соли 2023

Зиёда аз 15% дархостҳо оид ба тарҳрезии саноатӣ аз шумораи умумии дархостҳо дар Федератсияи Русия

дар соли 2023 аз ноҳияи федералии Волга пешниҳод карда шудаанд.

Зиёда аз нисфи дархостҳо барои намунаҳои саноатӣ дар округи федералии Волга дар соли 2023 аз ҷониби роҳбарони пешниҳоди дархостҳо дар ноҳия — вилояти Самара, Ҷумҳурии Тотористон ва кишвари Перм пешниҳод карда шуданд.

Ҳиссаи аризаҳо ба ПФО дар ФР

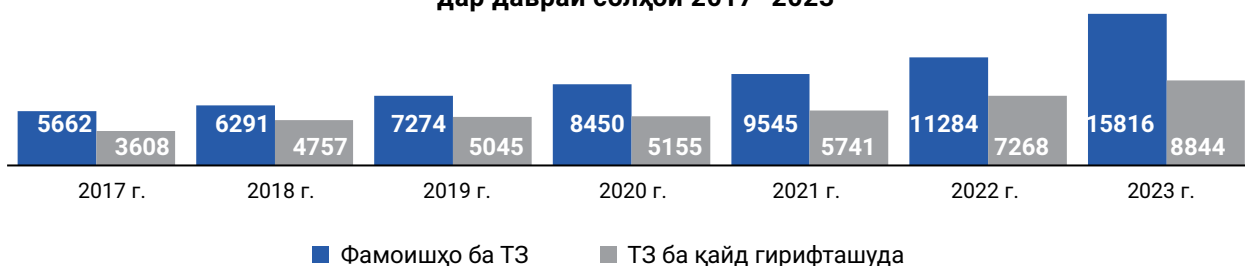

Пешсафони пешниҳоди дархостҳо барои моделҳои ғоиданок дар ПФО

Тамғаҳои молӣ

Динамикаи пешниҳоди дархостҳо ва бақайдгирии тамғаҳои молӣ дар ҳавзаи федералии Волга дар давраи солҳои 2017–2023

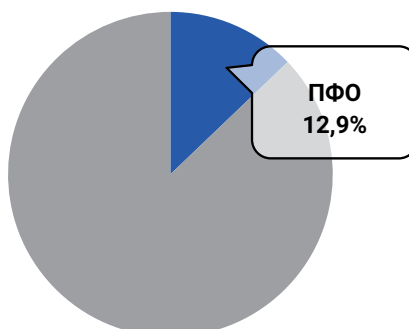

Дар округи федералии назди Волга, инчунин дар тамоми мамлакат, шавқу ҳаваси довталабон ба қайди тамғаи молӣ афзуда истодааст. Дар соли 2023 довталабони ноҳия 15 816 дархост барои тамғаи молӣ пешниҳод карданд, ки нисбат ба соли гузашта 40,2% зиёд аст. Инчунин, дар соли 2023 довталабони округи федералии Волга 8 844 шаходатномаи тамғаи молӣ гирифтанд.

Сохтори пешниҳоди дархостҳо барои тамғаҳои молӣ дар округи федералии Волга (ПФО)

Дар Федератсияи Русия, ҳиссаи дархостҳо оид ба тамғаи молӣ, ки аз округи федералии Волга дар соли 2023 пешниҳод шудаанд, 12,9%-ро ташкил дод.

Ҳиссаи аризаҳо ба ПФО дар ФР

Пешсафони пешниҳоди дархостҳо барои тамғаи молӣ дар ПФО

Пешвоёни пешниҳоди дархостҳо оид ба тамғаи моли дар округи федералии Волга Ҷумҳурии Тотористон, вилоятҳои Нижний Новгород ва Самара буданд – ҳиссаи онҳо

дар шумораи умумии дархостҳо дар округи федералии Волга 44,0%-ро ташкил медиҳад.

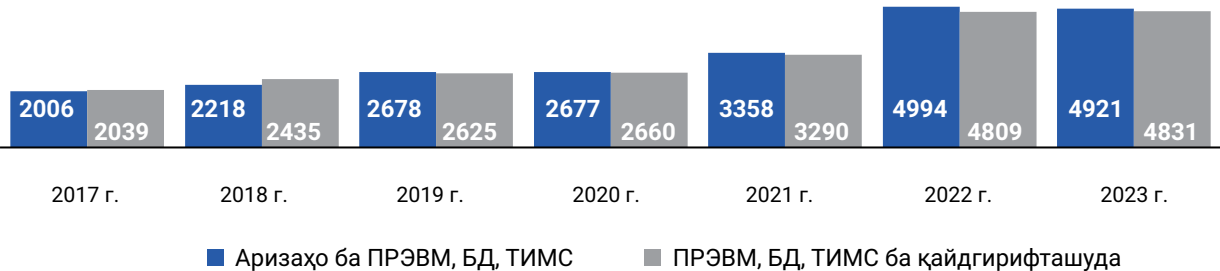
Нишонаҳои ҷуғрофии номҳои истеҳсоли мол

То соли 2023, дар округи федералии Волга 43 НМПТ ва 5 ГУ ба қайд гирифта шудаанд.
Брендҳои минтақавии ноҳияи федералии Волга дар соли 2023 ба қайд гирифта шудаанд

Ҷумҳурии Тотористон	НМПТ № 312 Пўсти нақшдори Қазон		Республика Башкортостан	НМПТ № 320 аспӣ бошқирдӣ	
Вилояти Нижний Новгород	НМПТ № 328 бофандагии шахуни			ГУ № 305 гранити мансуровӣ	
	ГУ № 329 Расми Полховско-Майдан		Ҷумҳурии Удмуртия	ГУ № 306 буридаи удмуртӣ	

Барномаҳои МЭХ, пойгоҳи додаҳо ва топологияҳои микросхемаҳои интегралӣ

Динамикаи пешниҳоди дархостҳо ва бақайдгирии барномаҳои компютерӣ, пойгоҳи додаҳо ва топологияҳои микросхемаҳои интегралӣ дар округи федералии Волга дар давраи солҳои 2017–2023.

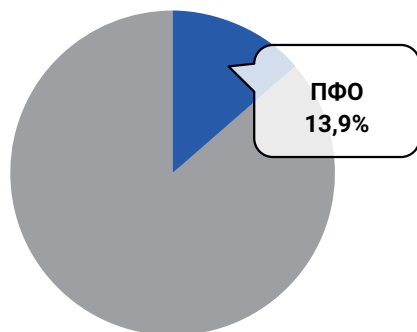

Дар соли 2023 довталабони округи федералии Волга ба Роспатент 4 175 дархост барои барномаҳои компютерӣ, 742 дархост барои пойгоҳи додаҳо ва 4 дархост барои топологияҳои микросхемаи интегралӣ пешниҳод карданд. Шумораи умумии аризаҳои додашуда ба ПРЭВМ, БМ ва ТИМС – 4 921. Сарфи назар аз он, ки дар соли 2023 шумораи умумии дархостҳои пешниҳодшуда барои ПРЭВМ, БМ ва ТИМС нисбат ба соли 2022 1,5% кам шудааст, ин рақам нисбат ба солҳои дигари давраи омӯзишӣ зиёдтар аст.

Аз рӯи натиҷаҳои соли 2023 довталабон дар ноҳия 4831 шаҳодатномаи ПРЭВМ, БМ ва ТИМС (ПРЭВМ – 4128, БМ – 700, ТИМС – 3) гирифтанд.

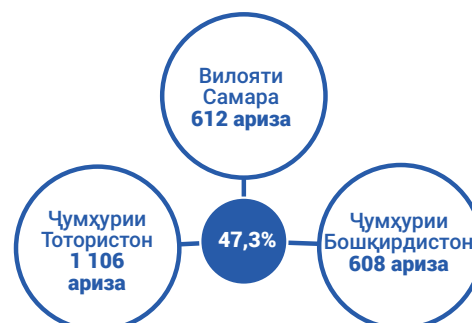
Дар соли 2023 довталабони округи федералии Волга ба Роспатент 4 175 дархост барои барномаҳои компютерӣ, 742 дархост барои пойгоҳи додаҳо ва 4 дархост барои топологияҳои микросхемаи интегралӣ пешниҳод карданд. Шумораи умумии аризаҳои додашуда ба ПРЭВМ, БМ ва ТИМС – 4 921.

Ҳиссаи аризаҳо бо ПФО дар ФР

Сохтори пешниҳоди дархостҳо барои
ПРЭВМ, БМ ва ТИМС дар Оқруги федералии
Волга (ПФО) дар соли 2023

Дар Федератсияи Русия, ҳиссаи дархостҳо барои ПРЭВМ, БМ ва ТИМС аз оқруги федералии Волга дар соли 2023 13,9%-ро ташкил дод.

Пешсафони пешниҳоди дархостҳо барои ПРЭВМ, БМ ва ТИМС дар ҳавзаи федералии Волга Ҷумҳурии Тотористон, вилояти Самара ва Ҷумҳурии Бошқирдистон буданд.

Шешсафони аризадиҳи ба ПРЭВМ,
БМ ва ТИМС дар ПФО

Дар Федератсияи
Русия, ҳиссаи
дархостҳо барои
ПРЭВМ, БМ ва ТИМС
аз оқруги федералии
Волга дар соли 2023
13,9%-ро ташкил дод.

Центры поддержки технологий
и инноваций (ЦПТИ) в регионе

Моҳи апрели соли 2009 ВОИС лоиҳаи озмоиширо оид ба таъсиси Марказҳои Дастгирии Технологияҳо ва Инноватсияҳо (ЦПТИ) оғоз намуд, ки ҳадафи он содда кардани дастрасӣ ба донишҳои техникӣ ва баланд бардоштани самаранокии истифодаи иттилооти патентӣ дар як қатор кишварҳо, дар марказҳои иттилоотии минтақавӣ ва вилоятӣ мебошад. ЦПТИ-ро аллакай дар бисёр кишварҳои ҷаҳон пайдо кардан мумкин аст ва дар ФР ин лоиҳа моҳи сентябри соли 2011 амалӣ карда мешавад.

Ҳама ЦПТИ дар доираи фаъолияти худ хидматҳои асосии зеринро пешниҳод мекунанд:

- дастрасӣ ба пойгоҳи додаҳои патентӣ ва ғайрипатентии ИФМС;
- мусоидат дар ҷустуҷӯи иттилооти техникӣ ҳангоми гузаронидани тадқиқоти патентӣ дар асоси маълумотҳо;
- омӯзиш оид ба гузаронидани ҷустуҷӯи маълумотҳо;
- пешниҳоди маълумоти умумӣ оид ба қонунгузорӣ;
- Расмӣ веб-сайтларда, иҷтимоӣ тармоқларда, ОАВ-да, радио, телевидениеда ахборот ҷойлаш, очик ахборот тарғиботлари ўтказиш.

Дар оқруги
федералии Волга
60 ЦПТИ таъсис
дода шудаанд ва
амал мекунанд

ЦПТИ 1-и дараҷаи – **23 марказ**
ЦПТИ 2-и дараҷаи – **30 марказ**
ЦПТИ 3-и дараҷаи – **7 марказ**

Информация
об авторах

Ольга Евгеньевна Бацоккина, мудири бахши оморасозии маводҳои таҳлилии Маркази таҳлилии Муассисаи федералии давлатии буҷети «Институти федералии моликияти саноатӣ» (Москва, соҳили Бережковская, 30, бинои 1), olga.batsokina@rupto.ru

Юлия Витальевна Завгородняя, таҳлилгари пешбари бахши оморасозии маводи таҳлилии Маркази таҳлилии ФГБУ «Институти федералии моликияти саноатӣ» (Москва, соҳили Бережковская, 30, бинои 1), zavgorodnyaya@rupto.ru

Information
about the authors

Olga E. Batsokina, Head of the Preparation analytical materials sector at the Analytical Center, Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); olga.batsokina@rupto.ru

Yulia V. Zavgorodnyaya, Leading Analyst of the Preparation analytical materials sector at the Analytical Center, Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); zavgorodnyaya@rupto.ru

Муаллифони ҳама гуна бархӯрди манфиатҳоро эълон намеkunанд.

The authors declare no conflict of interests.

Ба таҳририят ворид шуд (Received) 29.02.2024

Ба ҷоп қабул карда шуд (Accepted) 09.04.2024

Хулосаи эксперти

Expert opinion

Фаъолияти нашри-илмӣ дар соҳаи зеҳни сунъӣ семоҳаи 1-уми соли 2024

Сергей Владимирович Астахов[✉], Сергей Юрьевич Наквасин

Маркази таҳлилии назди Ҳукумати Федератсияи Русия,

Маркази миллии рушди зеҳни сунъӣ дар назди Ҳукумати Федератсияи Русия

[✉]s.v.astakhov@inbox.ru

Аннотатсия: в статье представлены результаты поиска и анализа научных публикаций в сфере искусственного интеллекта на интернет-ресурсе Lens.org. Поиск проводился 25 марта 2024 г. по дате публикации из интервала 1 января – 25 марта 2024 г. по следующим областям знаний:

- Artificial intelligence;
- Machine learning;
- Deep learning;
- Computer vision;
- Pattern recognition;
- Artificial neural network;
- Convolutional neural network;
- Natural language processing;
- Reinforcement learning;
- Data science;
- Robustness (computer science);
- Speech recognition.

Методологияи истифодашуда на танҳо мафҳумҳои умумии зеҳни сунъиро (омӯзиши мошинсозӣ, шабакаи нейрон, шинохти намуна, илми маълумот, устуворӣ), балки инчунин технологияҳои муҳимтарини зеҳни сунъиро (биниши компютерӣ, шинохти нутқ ва коркарди забони табиӣ), инчунин равишҳои мувофиқро барои татбиқи онҳо (омӯзиши амик, тақмилдиҳии шабака) фаро мегирад.

Калидвожаҳо: фаъолияти нашри илмӣ, технологияҳои зеҳни сунъӣ

Барои иқтибос: Астахов С. В., Наквасин С. Ю. Фаъолияти нашри илмӣ дар соҳаи зеҳни сунъӣ // Хабарномаи ИФМС. 2024. Т. 3 № 2 (8). С. 188–196.

Scientific publication activity in the field of artificial intelligence – Q1 2024

Sergey V. Astakhov[✉], Sergei Yu. Nakvasin

Analytical Center for the Government of the Russian Federation,

National Centre for AI Development for the Government of the Russian Federation

[✉]s.v.astakhov@inbox.ru

Abstract: The article presents the results of a search and analysis of scientific publications in the field of artificial intelligence on the Internet resource Lens.org. The search was conducted on March 25, 2024 by publication date from January 1 to March 25, 2024 in the following areas of knowledge:

- Artificial intelligence;
- Machine learning;
- Deep learning;
- Computer vision;
- Pattern recognition;
- Artificial neural network;
- Convolutional neural network;
- Natural language processing;
- Reinforcement learning;
- Data science;
- Robustness (computer science);
- Speech recognition.

The methodology used covers not only the general concepts of artificial intelligence (machine learning, neural network, pattern recognition, data science, “robustness”), but also the most current artificial intelligence technologies (computer vision, speech recognition and natural language processing), as well as current approaches to their implementation (deep learning, reinforcement learning, convolutional neural networks).

Keywords: scientific and publishing activity, artificial intelligence technologies

For citation: Sergey V. Astakhov, Sergei Yu. Nakvasin, Scientific publication activity in the field of artificial intelligence – Q1 2024//Bulletin of Federal institute of industrial property. 2024. Vol. 3, No. 2 (8). P. 188 –196.

Муқаддима

Пешсафи фаъолияти нашри илмӣ дар соҳаи зеҳни сунъӣ дар семоҳаи аввали соли 2024 Чин аст, ки дар панҷ семоҳаи охир мавқеи худро дар раддабандӣ нигоҳ доштааст. Дар ҳамин ҳол, Русия дар ҷои 18-ум қарор дорад ва дар муқоиса бо семоҳаи қаблӣ, ки Русия дар ҷои 15-ум буд, бадтар шудани мавқеъашро нишон медиҳад.

Мавзӯи маъмултарин аз рӯи шумораи нашрияҳо дар семоҳаи аввали соли 2024 «Электротехника ва электроника» мебошад. Мавзӯи маъмултарин аз рӯи шумораи иқтибосҳо «Таъминоти нармафзор» мебошад. Рӯйхати панҷ мавзӯи маъмултарин ва серталаб бо мавҷудияти мавзӯҳои «Тибби умумӣ» ва «Электротехника ва электроника» дар байни маъмултарин (аз рӯи шумораи нашрияҳо) ва мавҷудияти мавзӯҳои «Математикаи амалӣ» ва «Системаҳои иттилоотӣ» дар байни онҳо (аз рӯи шумораи иқтибосҳо) фарқ мекунанд.

Аз рӯи теъдоди нашрҳо дар мавзӯҳои маъмултарин Чин (ташкilotи фаълтарин Академияи илмҳои Чин аст) ва Иёлоти Муттаҳидаи Амрико (фаълтарин созмонҳо Донишгоҳи Шимолу Шарқӣ ва Донишгоҳи Ҳарвард

мебошанд) пешсафанд. Ҳамин кишварҳо ва созмонҳо дар мавзӯҳои маъмултарин пешсафияти худро нигоҳ медоранд. Русия дар бахшҳои математикаи амалӣ ва тибби умумӣ мавқеъҳои баландтаринро ишғол мекунад.

Бонуфузтарин маҷаллаи илмӣ, ки дар семоҳаи аввали соли 2024 дар соҳаи зеҳни сунъӣ мақолаҳо нашр кардааст, Nature мебошад, ки дар квартали 1 тасниф шудааст ва импакт-фактори 20,96 (SJR) дорад. Мавзӯи асосии маҷалла табиатшиносӣ мебошад.

Ҳиссаи мақолаҳо дар маҷаллаҳо дар чоряки якуми иқтибосҳо (Q1) дар шумораи умумии нашрияҳо 12,1%-ро ташкил медиҳад. Бояд гуфт, ки ин нишондиҳанда дар давоми соли 2023 мунтазам афзоиш ёфта, дар соли 2024 афзоиш меёбад.

Чин дар семоҳаи аввали соли 2024 дар нашрияҳои бонуфузтарин маҷаллаҳо пешсаф боқӣ мемонад.

Ширкатҳои тиҷоратӣ натиҷаҳои тадқиқотро дар мавзӯҳои зерин нашр мекунанд: информатикаи амалӣ, тибби умумӣ, нармафзор, биохимияи умумӣ, генетика, биологияи молекулавӣ ва фармакология.

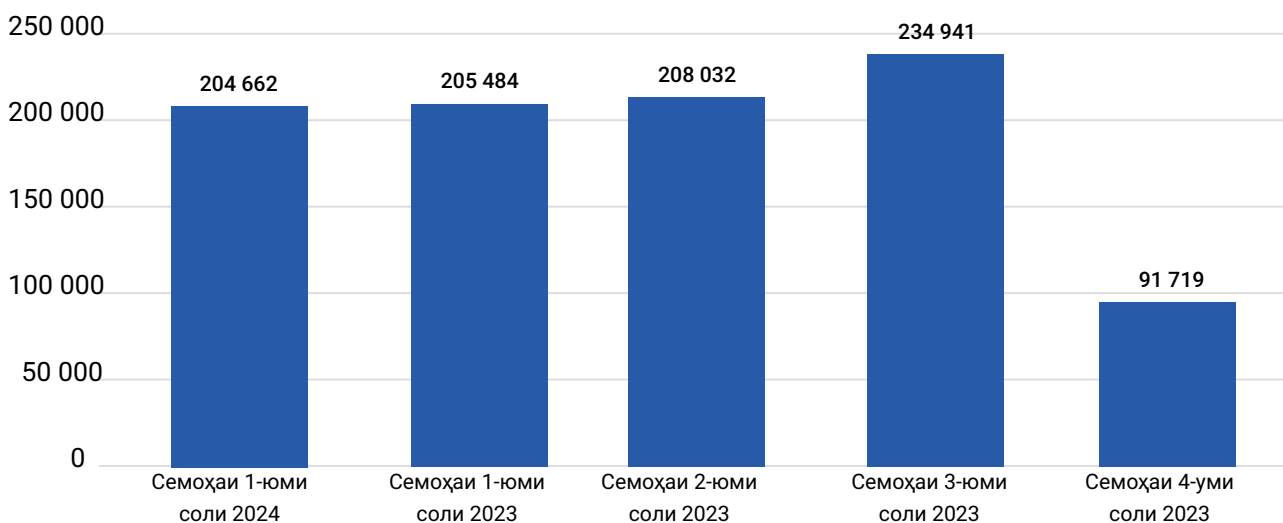
Вазъият дар ҷаҳон

Тибқи иттилои Lens.org, дар семоҳаи аввали соли 2024 91 719 мақола нашр шудааст. Дар рақамҳои 1 ва 2 графикҳои динамикаи семоҳаи шумораи нашриёт дар соли гузашта ва дар панҷсолаи гузашта нишон дода шудаанд.

Натиҷаҳои дар расмҳои 1 ва 2 овардашуда имкон медиҳанд, ки ба ҳулосае ояд, ки фаъолияти семоҳаи ҷаҳонии нашрияҳои илмӣ дар соҳаи зеҳни сунъӣ аз семоҳаи аввали соли 2023 афзоишро нишон додааст, аммо шумораи нашрияҳо дар давраи қорӣ нисбат ба ҳамин давраи соли гузашта ба таври қобили мулоҳиза кам аст, ки ин ба раванди ҷараён доштани индексатсияи

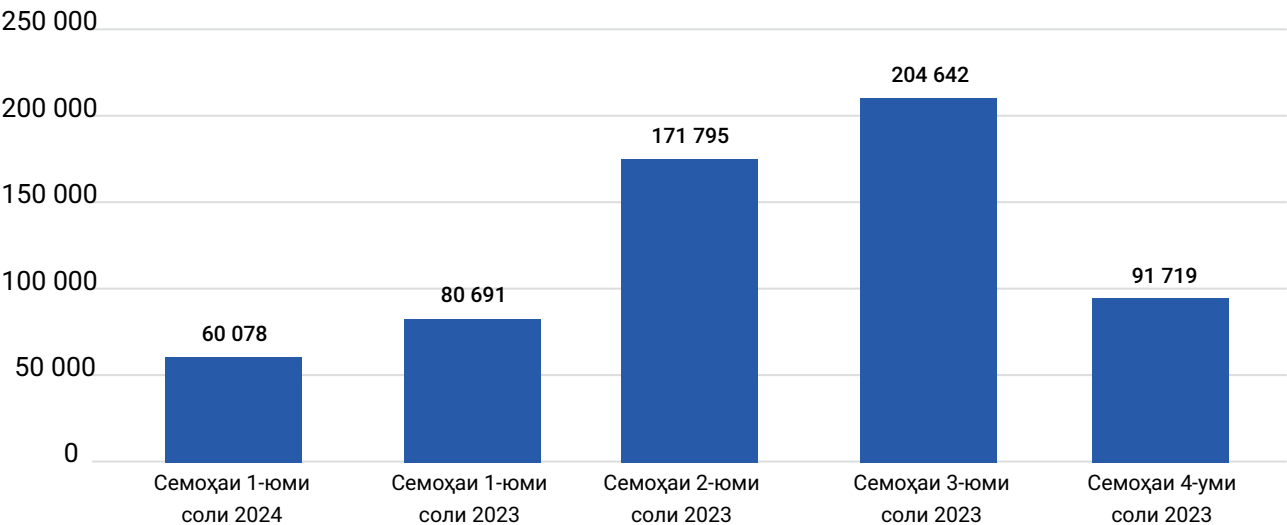
нашрияҳои мавриди баррасӣ дар ин давра алоқаманд аст. Аз ин рӯ, бинобар идомаи индексатсияи мақолаҳо, тамоюли афзоиш дар семоҳаи аввали соли 2024 идома хоҳад ёфт. Бояд гуфт, ки дар охири семоҳаи гузашта шумораи нашрияҳои индексатсияшуда 234 941 ададро ташкил дод.

Бо ба итмом расидани индексатсияи мақолаҳо дар семоҳаи чоруми соли 2023 арзиши онҳо аз 102 637 то 234 941 афзоиш ёфт. Тахмин кардан лозим аст, ки аз руи натиҷаҳои индексатсияи мақолаҳо дар семоҳаи чорум шумораи нашрҳо низ зиёд мешавад, аммо тамоюли афзоиш метавонад дубора идома наёбад.

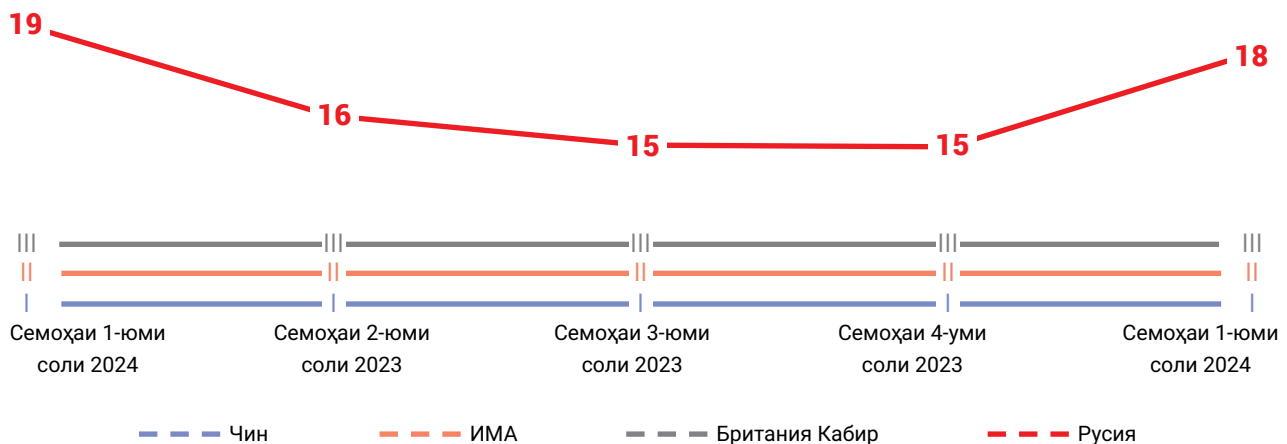

Расми 1

Динамикаи шумораи семоҳаи нашрияҳо барои солҳои 2023–2024

Расми 2
Динамикаи шумораи нашрияҳои илмӣ дар соҳаи зеҳни сунъӣ дар сомоҳаи аввал дар панҷ соли охир

Расми 3
Мавқеи кишварҳои пешрафта дар шумораи нашрияҳои илмӣ дар соҳаи зеҳни сунъӣ дар панҷ сомоҳаи охир

Дар зер рейтинги кишварҳо аз рӯи шумораи нашрияҳои илмӣ дар соҳаи зеҳни сунъӣ дар сомоҳаи аввали соли 2024 оварда шудааст:

1. Чин
2. ИМА
3. Британия Кабир
4. Ҳиндистон
5. Германия
6. Канада
7. Австралия
8. Италия
9. Индонезия
10. Япония
11. Бразилия
12. Русия
13. Арабистони Саудӣ
14. Аравия

Русия бо 605 нашр дар зинаи 12-ум аст, ки аз Арабистони Саудӣ (578 мақола) пеш, вале пас аз Бразилия (611 мақола) қойгир шудааст. Динамикаи мавқеъҳои кишварҳои пешрафта ва Русия дар панҷ сомоҳаи охир дар расми 3 нишон дода шудааст.

Ҳамин тариқ, пешсафи фаъолияти наشري илмӣ дар соҳаи зеҳни сунъӣ дар сомоҳаи аввали соли 2024 Чин

Русия бо 605 нашр дар зинаи 12-ум аст, ки аз Арабистони Саудӣ (578 мақола) пеш, вале пас аз Бразилия (611 мақола) қойгир шудааст. Динамикаи мавқеъҳои кишварҳои пешрафта ва Русия дар панҷ сомоҳаи охир дар расми 3 нишон дода шудааст.

аст, ки дар чор сомоҳаи охир мавқеи худро дар раддабандӣ нигоҳ доштааст. Дар ҳамин ҳол, Русия дар ҷои 12-ум қарор дорад ва дар муқоиса бо сомоҳаи қаблӣ, ки Русия дар ҷои 15-ум буд, бадтар шудани мавқеъашро нишон медиҳад.

Мавзӯҳои нашрияҳо

Мавзӯҳои маъмултарин аз рӯи шумораи нашрияҳо дар семоҳаи аввали соли 2024 инҳоянд:

- 1) Электротехника ва электроника — 5 855 нашрия.
- 2) Информатикаи амалӣ — 5 768 нашрия.
- 3) Тиббиёти умумӣ — 5 496 нашрия.
- 4) Таъминоти барномавӣ — 4 230 нашрия.
- 5) Шабакаҳои компютерӣ ва алоқа — 3 520 нашрия.

Дар робита ба иқтибосҳои миёна, мавзӯҳои зерин бештар талабот доранд:

- 1) Таъминоти барномавӣ.
- 2) Математикаи амалӣ.
- 3) Шабакаҳои компютерӣ ва коммуникатсия.
- 4) Информатикаи амалӣ.
- 5) Системаҳои иттилоотӣ.

Мавзӯи маъмултарин аз рӯи шумораи нашрияҳо дар семоҳаи аввали соли 2024 «Электротехника ва электроника» буд.

Дар доираи мавзӯҳои маъмултариини нашрияҳои илмӣ дар соҳаи зеҳни сунъӣ дар шумораи нашрияҳо кишварҳое мебошанд, ки дар ҷадвали 1 оварда шудаанд.

Мавзӯҳои маъмултарин аз рӯи шумораи нашрҳо дар семоҳаи аввали соли 2024 инҳоянд:
Электротехника ва электроника — 5 855 нашр.
Информатикаи амалӣ — 5 768 нашрия.
Тиббиёти умумӣ — 5 496 нашрия.

Аз рӯи шумораи нашрияҳои илмӣ дар мавзӯҳои маъмултарин кишварҳое мебошанд, ки дар ҷадвали 2 оварда шудаанд.

Ҳамин кишварҳо ва созмонҳо дар мавзӯҳои маъмултарин пешсафӣ худро нигоҳ медоранд. Русия дар бахшҳои математикаи амалӣ ва тибби умумӣ мавқеъҳои баландтаринро ишғол мекунад.

Ҷадвали 1

Кишварҳое, ки аз рӯи шумораи нашрияҳо пешсафанд ва созмонҳои махсусан фаъол дар ин кишварҳо дар мавзӯҳои маъмултарин

Позиция	Кишвар	Номи ташкилот
Электротехника ва электроника		
1	Чин	Академияи илмҳои Чин
2	ИМА	Институти технологияи Ҷорҷия
3	Ҳиндистон	Донишгоҳи технологияи Висвесварая
4	Кореяи Ҷанубӣ	Донишгоҳи милли Сеул
5	Британия Кабир	Коллеҷи империявии Лондон
30	Русия	Академияи илҳои Русия
Информатикаи амалӣ		
1	Чин	Академияи илмҳои Чин
2	ИМА	Донишгоҳи Гарвард
3	Британия Кабир	Коллеҷи империявии Лондон
4	Ҳиндистон	Институти илм ва технологияи SRM
5	Германия	Донишгоҳи техникаи Мюнхен
24	Русия	Академияи илҳои Русия
Тиббиёти умумӣ		
1	ИМА	Донишгоҳи Гарвард
2	Чин	Академияи илмҳои Чин
3	Индонезия	Университети Танджунгпура

Позиция	Кишвар	Номи ташкилот
4	Британия Кабир	Донишгоҳи Оксфорд
5	Канада	Донишгоҳи Торонто
23	Русия	Академияи илҳои Русия
Таъминоти барномавӣ		
1	Чин	Академияи илмҳои Чин
2	Ҳиндистон	Институти технологияи Веллуру
3	ИМА	Донишгоҳи Нортистерн (Донишгоҳи Шимоли-Шарқӣ)
4	Британия Кабир	Коллеҷи империявии Лондон
5	Австралия	Донишгоҳи технологияи Сидней
43	Русия	УДСПБ
Шабакаҳои компютерӣ ва алоқа		
1	Чин	Академияи илмҳои Чин
2	Ҳиндистон	Институти илм ва технологияи SRM
3	ИМА	Донишгоҳи Нортистерн (Донишгоҳи Шимоли-Шарқӣ)
4	Австралия	Донишгоҳи технологияи Сидней
5	Британия Кабир	Донишгоҳи Шеффилд
39	Русия	ИДМБМ

Ҷадвали 2

Кишварҳое, ки аз рӯи шумораи нашрияҳо пешсафанд ва созмонҳои фаъолтарин дар ин кишварҳо дар мавзӯҳои махсусан маъмул

Позиция	Кишвар	Номи ташкилот	Позиция	Кишвар	Номи ташкилот
	Таъминоти барномавӣ		4	Австралия	Донишгоҳи технологии Сидней
1	Чин	Академияи илмҳои Чин	5	Британия Кабир	Донишгоҳи Шеффилд
2	Ҳиндистон	Институти технологии Веллур	39	Русия	ИДМБМ
3	ИМА	Донишгоҳи Нортистерн (Донишгоҳи Шимоли Шарқӣ)		Информатикаим амалӣ	
4	Британия Кабир	Коллеҷи империявии Лондон	1	Чин	Академияи илмҳои Чин
5	Австралия	Донишгоҳи технологии Сидней	2	ИМА	Донишгоҳи Гарвард
43	Русия	УДСПб	3	Британия Кабир	Коллеҷи империявии Лондон
	Математикаи амалӣ		4	Ҳиндистон	Институти илм ва технологияи SRM
1	Чин	Академияи илмҳои Чин	5	Германия	Донишгоҳи техникии Мюнхен
2	ИМА	Донишгоҳи Мичиган	24	Русия	Академияи илҳои Русия
3	Ҳиндистон	Институти илм ва технологияи SRM		Шабакаҳои иттилоотӣ	
4	Британия Кабир	Донишгоҳи Оксфорд	1	Чин	Академияи илмҳои Чин
5	Германия	Донишгоҳи техникии Мюнхен	2	ИМА	Донишгоҳи штати Пенсильвания
18	Русия	Академияи илҳои Русия	3	Ҳиндистон	Донишгоҳи технологии Висвесварая
	Шабакаҳои компютерӣ ва алоқа		4	Британия Кабир	Коллеҷи шоҳии Лондона
1	Чин	Академияи илмҳои Чин	5	Германия	Донишгоҳи техникии Мюнхен
2	Ҳиндистон	Институти илм ва технологияи SRM	43	Русия	МОИ
3	ИМА	Донишгоҳи Нортистерн (Донишгоҳи Шимоли Шарқӣ)			

Натиҷаҳои муҳимтарини илмӣ

Натиҷаҳои назаррасро одатан муҳаққиқон дар маҷаллаҳои илмӣ нашр мекунанд, ки бо сатҳи баланди эътирофи ҷомеаи ҷаҳонӣ тавсиф мешаванд. Сатҳи эътирофи нашрияи илмӣ одатан аз рӯи меъёри миёнаи иқтибосҳои мақолаҳои дар он нашршуда муайян карда мешавад, ки миқдорӣ бо чоряки иқтибосҳо ва омили импакт дар маҷалла тавсиф мешавад. Ин нишондиҳандаҳо дар вебсайти Scimago Journal Ranking нашр шудаанд. Таҳлили маълумоти библиографии мақолаҳои илмӣ дар соҳаи зехни сунъӣ дар семоҳаи аввали соли 2024

Сатҳи эътирофи нашрияи илмӣ одатан аз рӯи меъёри миёнаи иқтибосҳои мақолаҳои дар он нашршуда муайян карда мешавад, ки миқдорӣ бо чоряки иқтибосҳо ва омили импакт дар маҷалла тавсиф мешавад.

нишон медиҳад, ки ҳиссаи мақолаҳо дар маҷаллаҳои чоряки иқтибос (Q1) аз шумораи умумии нашрҳо 12,1%-ро ташкил медиҳад. Дар асоси нишондодҳои дар боло зикршуда рӯйхати 10 мақолаи дар давраи баррасишаванда дар маҷаллаҳои бонуфузи илмӣ нашршуда тартиб дода шуд. Дар зер шарҳи мухтасари натиҷаҳои илмӣ дар онҳо нашршуда оварда шудааст. Муаллифон дар мақолаи «Омзиши бисёрмиқёси хусусиятҳо ва омӯзиши муваққатӣ-фазой барои мониторинги иҷрош дар раванди флотатсияи саноатӣ»¹ муаллифон роҳҳои беҳтар кардани мониторинги раванди истеҳсоли нуриҳои калийиро меомӯзанд. Онҳо усулҳои нави коркарди тасвирҳои кафкери, ки дар ҷараёни флотатсияи хлориди калий ба вучуд меоянд, пешниҳод мекунанд. Муаллифон инчунин моделеро тавсиф мекунанд, ки имкон медиҳад сифати концентрати ҳосилшуда пешгӯӣ карда шавад.

¹ Y. Wang et al., Multiscale Feature Fusion and Semi-Supervised Temporal-Spatial Learning for Performance Monitoring in the Flotation Industrial Process, in IEEE Transactions on Cybernetics, vol. 54, no. 2, pp. 974–987, Feb. 2024, doi: 10.1109/TCYB.2023.3295852.

Ин усулҳо ва модел аз рӯи маълумоти воқеии раванди флотатсия санҷида мешаванд.

Дар мақолаи «**Таксимоти фраксионии системаи васеи омӯзиш**»² усулҳои арзёбии қобилияти шабакаҳои нейронӣ барои наздик кардани функсияҳои гуногун (ёфт кардани функсияи дигаре, ки ба рафтор ё шакли функсияи асли дар доираи муайян ё дар тамоми фосилаи таъриф зич мувофиқат мекунад) баррасӣ мешавад. Муаллифон дар бораи татбиқи системаи омӯзишии васеъ истифодашаванда, ки бо номи системаи омӯзишии васеъ (BLS) маъруфанд ва қобилияти он барои наздик кардани функсияҳо баррасӣ мешаванд. Муаллифон як равиши навро барои ба таври конструктивӣ муайян кардани меъморӣ ва вазнҳои шабака пешниҳод мекунанд ва истифодаи ин системаро дар заминаи ҳисобҳои касрӣ меомӯзанд. Барои санҷидани самаранокии ин усул таҷрибаҳо гузаронида мешаванд. Ин равишро дар таҳлили додаҳои калон, моделсозӣ ва омӯзиши мошин истифода бурдан мумкин аст.

Муаллифон дар мақолаи «**Манзараи интихобӣ ва мероси генетикии Авруосиёҳои қадим**» тағйиротро, ки дар ҷараёни эволютсияи инсон дар давраи голосин, тақрибан 12 000 сол пеш ба амал омада буданд, баррасӣ мекунанд.

Дар мақолаи «**Манзараи интихобӣ ва мероси генетикии Авруосиёҳои қадим**»³ муаллифон тағйиротро, ки дар давраи эволютсияи инсон дар давраи голосин, тақрибан 12 000 сол пеш ба амал омада буданд, баррасӣ мекунанд. Бо истифода аз маълумоти беш аз 1 600 геноми қадим, муаллифон тағйирот дар геномҳо ва оқибатҳои алоқаманди онҳоро барои саломатӣ ва ғизои аҳолии муосир таҳлил мекунанд. Технологияҳои зеҳни сунъӣ барои моделсозии раванди эволютсия, муайян кардани сигналҳои интихоби генҳо ва таҳлили фарқиятҳо дар таркиби генетикии популятсияҳои муосир истифода мешаванд.

Ҳуҷҷати «**Омӯзиши муштарак бо ҳаяҷони ниҳой барои бозигҳои динамики**»⁴ роҳи беҳтар кардани раванди таълимро барои бозигҳои сифрӣ, ки динамикаи пайваста тағйир меёбад, пешниҳод мекунад. Баръакси омӯзиши анъанавии мутамаркази актер-танқид, усули нави омӯзиши муштарак таҳия шудааст, ки маълумоти онлайнро бо маълумоти фаврӣ муттаҳид мекунад. Бо истифода аз техникаи такрори такрори таҷриба барои ҳар як агент

Ҳуҷҷати «**Омӯзиши муштарак бо ҳаяҷони ниҳой барои бозигҳои динамики**» роҳи беҳтар кардани раванди таълимро барои бозигҳои сифрӣ, ки динамикаи пайваста тағйир меёбад, пешниҳод мекунад.

ва таъсири мутақобилаи тақсимшудаи байни агентҳо, мумкин аст, ки ҳолати классикии ҳаяҷони доимиро бо ҳолати осонтари санҷиши ҳаяҷони кооперативӣ иваз кард. Дар мақолаи «**Такмили муътадилсозии устувори номуайянии системаҳои дискретии Такаги-Сугено дар асоси равиши васеъшудаи матритсаи вақт-тағйирёбанда**»⁵ усули мукаммали устувори система бо истифода аз контролери норавшан пешниҳод шудааст. Такмили асосӣ ин васеъ кардани майдони муътадилсозии система бо нигоҳ доштани ҳамон сатҳи огоҳӣ мебошад. Бо ин мақсад регулятори махсус тартиб дода мешавад, ки вай якчанд режими кор дорад, ки чандири танзимро зиёд мекунад. Ҷанбаи муҳим ин истифодаи усули нав мебошад, ки хусусиятҳои беназири функсияҳои вазнкунии номуайяно барои ҳар як режими корӣ ба назар мегирад. Ин усулро ба доираи васеи системаҳои динамики, аз ҷумла, масалан, системаҳои роботӣ, системаҳои идоракунии автоматӣ, системаҳои электромеханики ва системаҳои идоракунии равандҳои саноатӣ татбиқ кардан мумкин аст.

Ҳуҷҷати «**VisEvent: Пайгирии устувори объектҳо бо истифода аз ҷаҳорҷуба ва ҷараёнҳои ҳодисаҳо**»⁶ истифодаи якҷояи камераи видеои муқаррарӣ ва камераи ҳодисаро

Дар мақолаи «**Мустаҳкамкунии устувори номуайянии системаҳои дискретии Такаги-Сугено дар асоси равиши васеъи вақт-тағйирёбандаи матритсавӣ**» усули мукаммали устуворсозии система бо истифода аз контролери норавшан пешниҳод карда мешавад.

барои пайгирии объектҳо омӯхтааст. Баръакси камераҳои видеоие, ки тасвирҳои ҳаракатро сабт мекунанд, камераи ҳодиса ҷараёни рӯйдодҳои асинхронӣ, камёфт ва

² S. Wu, J. Wang, H. Sun, K. Zhang and N. R. Pal, Fractional Approximation of Broad Learning System, in IEEE Transactions on Cybernetics, vol. 54, no. 2, pp. 811–824, Feb. 2024, doi: 10.1109/TCYB.2021.3127152.

³ Irving-Pease, E.K., Refoyo-Martínez, A., Barrie, W. et al. The selection landscape and genetic legacy of ancient Eurasians. Nature 625, 312–320 (2024). <https://doi.org/10.1038/s41586-023-06705-1>

⁴ Y. Yang, H. Modares, K. G. Vamvoudakis and F. L. Lewis, Cooperative Finitely Excited Learning for Dynamical Games, in IEEE Transactions on Cybernetics, vol. 54, no. 2, pp. 797–810, Feb. 2024, doi: 10.1109/TCYB.2023.3274908.

⁵ X. Xie, L. Wan, Z. Gu, D. Yue and J. Sun, Enhanced Resilient Fuzzy Stabilization of Discrete-Time Takagi–Sugeno Systems Based on Augmented Time-Variant Matrix Approach, in IEEE Transactions on Cybernetics, vol. 54, no. 2, pp. 929–934, Feb. 2024, doi: 10.1109/TCYB.2022.3179048.

⁶ X. Wang et al., VisEvent: Reliable Object Tracking via Collaboration of Frame and Event Flows, in IEEE Transactions on Cybernetics, vol. 54, no. 3, pp. 1997–2010, March 2024, doi: 10.1109/TCYB.2023.3318601.

таъхирнопазирро ба вуҷуд меорад. Камераҳои муқаррарӣ дар гирифтани тафсилоти матн ва ҳаракати сусти бехтаранд, дар ҳоле ки камераҳои рӯйдодҳои метавонанд норавшани ҳаракатро бартараф кунанд ва диапазони бештари динамики дошта бошанд, ки ба онҳо имкон медиҳанд, ки дар ҳаракати тез ва нури кам хуб кор кунанд. Дар ин мақола маҷмӯи додаҳои калон (маҷмӯи додаҳои VisEvent) барои арзёбии кори камераи видеои муқаррарӣ ва камераи рӯйдодҳои дар пайгирии объект пешниҳод карда мешавад. Ин маҷмӯи маълумот ҷаҳорҷӯбаҳо дар бар мегирад, ки дар шароитҳои гуногун гирифта шудаанд, ба монанди нури кам, суръати баланд ва садои замина. Дар асоси ин маҷмӯи додаҳо, таҷрибаҳо барои арзёбии иҷрои усулҳои гуногуни пайгирии объектҳо, аз ҷумла алгоритмҳои содда ва самараноки омезиши хусусиятҳо барои коркарди маълумот аз ҷарду камера гузаронида мешаванд.

Дар мақолаи «**Сохтани модели автоматикунонидашуда ва муайян кардани сафедаҳо дар харитаҳои крио-ЭМ**»⁷ муаллифони ModelAngelo-ро пешниҳод мекунанд, ки бар асоси омӯзиши мошинсозӣ барои сохтани автомати-

Хуҷҷати «VisEvent: Пайгирии устувори объектҳо бо истифода аз ҷаҳорҷӯба ва ҷараёнҳои ҳодисаҳо» истифодаи якҷояи камераи видеои муқаррарӣ ва камераи ҳодисаҳо барои пайгирии объектҳо омӯхтааст.

кунонидашудаи моделҳои атомӣ дар микроскопияи крио-электронӣ (крио-ЭМ). ModelAngelo маълумотро аз харитаҳои крио-ЭМ, пайдарпаии сафедаҳо ва сохторҳо барои сохтани моделҳои атомии сафедаҳо ва нуклеотидҳои истифода мебарад. Он ба сифати модели атомии муқоисашаванда бо он, ки коршиносон истеҳсол кардаанд, ба даст меорад ва дар муайян кардани сафедаҳо бо пайдарпаии номаълум аз онҳо бартарӣ медиҳад. Истифодаи технологияҳои зеҳни сунъӣ дар ModelAngelo ба мо имкон медиҳад, ки раванди сохтани моделҳои атомиро автоматӣ гардонем ва объективиро дар муайян кардани сохтор бо истифода аз усули крио-ЭМ зиёд кунем.

Мақолаи «**Назорати мутобикшавӣ аз рӯйдодҳои триггерӣ барои системаҳои нерӯи киберӣ дар зери ҳамлаҳои рад кардани хидмат**»⁸ усули таъмини амнияти назорати системаҳои энергетикӣ киберфизикӣ (CPPSSs) дар зери ҳамлаҳои киберӣ омӯхта мешавад. Муаллифони як

Мақолаи «Назорати мутобикшавӣ аз рӯйдодҳои триггерӣ барои системаҳои нерӯи киберӣ дар зери ҳамлаҳои рад кардани хидмат» усули таъмини амнияти назорати системаҳои энергетикӣ киберфизикӣ (CPPSSs) дар зери ҳамлаҳои киберӣ омӯхта мешавад.

усули нави мутобиксозии идоракунии рӯйдодҳо барои CPPSSs дар зери ҳамлаҳои маҳдудкунандаи энергия рад кардани хидмат (DoS) пешниҳод мекунанд. Механизми пешниҳодшуда ҷангоми таҳияи механизмҳои триггер ҳамлаҳои DoS-ро ба назар мегирад. Барои таъмини устувории CPPS шароитҳои кофӣ ба даст оварда шудаанд ва вақт дода мешавад, ки дар давоми он траекторияи ҳолати система дар минтақаи бехатар боқӣ мемонад.

Мақолаи «**Назорати чандир дар асоси иҷроиш барои системаҳои ғайрихаттӣ бо ҳалалҳои саҳти беруна**»⁹ ба мушкилоти системаҳои идоракунии, ки аз ҳалалдоршавии беруна саҳт таъсир мекунанд, баррасӣ карда мешавад. Барои баҳодиҳии ихтилоли беруна нозири вайроншавии фосилавӣ синтез карда мешавад, ки сарҳади вайроншавии берунаро муайян мекунад. Дар асоси сарҳадҳои тавлидшуда, системаи ёрирасон таҳия шудааст, ки функцияҳои тағирёфтаи иҷроишро (MPF) таъмин мекунад, ки дар як вақт талаботҳои иҷро ва қоидаҳои қоҳишро тавсиф мекунанд. Коркарди мазкур лар системаи идоракунии парвоз, ситемаи идоракунии автоматикӣ дар ҷараёнҳои истеҳсолӣ, инчунин дар ситемаи идоракнии воситаҳои наҷлиёт истифода бурда мешавад.

Дар мақолаи «**Пайдирии устувори консенсуси ниҳии замон барои системаҳои ғайридавлатии занҷираи шакли ғайриолономикӣ бар зидди ҳамлаҳои DoS**»¹⁰ мушкилоти таъмини пайгирии консенсуси устувори ниҳӣ барои системаҳои шакли занҷираи баландтартибро дар зери ҳамлаҳои радкунии хидмат (DoS) меомӯзад. Нозири нави тақсимшудаи бехатар барои ҳар як ғулом таҳия шудааст, ки конвергенсияро суръат мебахшад ва барқароршавии пайвасти графикаро пас аз ҳамлаи DoS таъмин мекунад. Таҷжеи пешниҳодшуда алгоритми управлениа, обесечи- вающий быструю сходимость к информации лидера независимо от начального распределения состояний.

Параметры научных изданий, опубликовавших данные статьи, приведены в таблице 3.

⁷ Jamali, K., Käll, L., Zhang, R. et al. Automated model building and protein identification in cryo-EM maps. Nature (2024). <https://doi.org/10.1038/s41586-024-07215-4>

⁸ A. Wang, M. Fei, Y. Song, C. Peng, D. Du and Q. Sun, Secure Adaptive Event-Triggered Control for Cyber-Physical Power Systems Under Denial-of-Service Attacks, in IEEE Transactions on Cybernetics, vol. 54, no. 3, pp. 1722–1733, March 2024, doi: 10.1109/TCYB.2023.3241179.

⁹ K. Yong, M. Chen, Y. Shi and Q. Wu, Flexible Performance-Based Control for Nonlinear Systems Under Strong External Disturbances, in IEEE Transactions on Cybernetics, vol. 54, no. 2, pp. 762–775, Feb. 2024, doi: 10.1109/TCYB.2022.3224040.

¹⁰ N. Sarrafan, J. Zarei, R. Razavi-Far and M. Saif, Resilient Finite-Time Consensus Tracking for Nonholonomic High-Order Chained-Form Systems Against DoS Attacks, in IEEE Transactions on Cybernetics, vol. 54, no. 2, pp. 739–751, Feb. 2024, doi: 10.1109/TCYB.2022.3186207.

Из таблицы 3 следует, что наиболее авторитетным научным журналом, опубликовавшим статьи в сфере искусственного интеллекта за первый квартал 2024 года, является Nature, отнесенный к квартилю цитируемости 1 и характеризующийся импакт-фактором 20,96 (SJР). Основная тематика журнала – естественно-научная.

Лидером по публикациям в наиболее авторитетных журналах за первый квартал 2024 года является Китай.

Чадвали 3

Беҳтарин 5 маҷалла, ки мақолаҳоро дар соҳаи зеҳни сунъӣ нашр мекунад ва мавзӯёҳое, ки дар ин маҷаллаҳо баррасӣ мешаванд

Номи маҷалла	Импакт-фактор	Квартиль
Nature	20,96	1
Advanced Functional Materials	5,57	1
IEEE transactions on cybernetics	5,37	1
Nature communications	5,12	1
Information Fusion	4,76	1

Манфиатҳои саноат

Тадқиқотҳои илмӣ, ки дар онҳо ширкатҳои тиҷоратӣ иштирок мекунад, таваҷҷӯҳи хоса доранд, зеро натиҷаҳои ин тадқиқотҳо эҳтимоли зиёд дар ширкатҳо татбиқ карда мешаванд ва ба бозор ҳамчун маҳсулот ворид мешаванд. Таҳлили нашрияҳои илмӣ ҳаммуаллифӣ бо кормандони ширкат нишон дод, ки мавзӯҳои зерин дар соҳаи аввали соли 2024 таваҷҷӯҳи соҳаро ҷалб кардаанд:

- 1) Информатикаи амалӣ – 25 нашрия.
- 2) Тиббиёти умумӣ – 24 нашрия.
- 3) Таъминоти барномавӣ – 19 нашрия.
- 4) Бисёрсоҳавӣ – 14 нашрия.
- 5) Биохимияи умумӣ, генетика – 12 нашрия.
- 6) Биологияи молекулавӣ – 12 нашрия.
- 7) Химияи умумӣ – 11 нашрия.
- 8) Фармакология – 11 нашрия.
- 9) Математикаи амалӣ – 10 нашрия.
- 10) Биохимия – 10 нашрия.

Дар зер рӯйхати ширкатҳое оварда шудааст, ки дар шумораи нашрияҳо дар соҳаи зеҳни сунъӣ пешсафанд.

- 1) IBM – 45 нашрия.
- 2) Google – 44 нашрия.
- 3) Hoffman-La-Roche – 28 нашрия.
- 4) Bayer – 21 нашрия.
- 5) MSD (Merck & Co) – 21 нашрия.
- 6) Aditya Birla – 17 нашрия.
- 7) Huawei – 17 нашрия.
- 8) Pfizer – 14 нашрия.
- 9) Novo Nordisk – 13 нашрия.
- 10) Baidu – 12 нашрия.

Ҳамин тавр, фирмаҳои тиҷоратӣ натиҷаҳои тадқиқоти илмиро дар мавзӯҳои зерин ҷоп мекунад: информатикаи амалӣ, тибби умумӣ, таъминоти барномавӣ, биохимияи умумӣ, генетика, биологияи молекулавӣ ва фармакология. Ташкилоти фаъолтарин IBM бо 45 нашрия мебошад, ки нисбат ба соҳаи ҷоруми соли 2023 коҳишро нишон медиҳад (дар пешсаф – Google – 131 ва IBM – 74). Ин натиҷаҳо дар маҷаллаҳои нашр шудаанд, ки ба феҳристи бонуфузтарин дохил нашудаанд.

Замима

Услубиёт

- Ҷустуҷӯ ва таҳлили нашрияҳои илмӣ дар соҳаи зеҳни сунъӣ дар манбаи интернетии Lens.org анҷом дода шуд.
- Ҷустуҷӯи нашрияҳо 25 март соли 2024 аз рӯи санаи нашр аз фосилаи 1 январи соли 2024 то 25 март соли 2024 гузаронида шуд.
- Ҷустуҷӯи нашрияҳо дар самтҳои зерини дониш гузаронида шуд:
 - Artificial intelligence;
 - Machine learning;
 - Deep learning;
 - Computer vision;
 - Pattern recognition;

- Artificial neural network;
- Convolutional neural network;
- Natural language processing;
- Reinforcement learning;
- Data science;
- Robustness (computer science);
- Speech recognition.

Ҳамин тариқ, методологияи истифодашуда на танҳо мафҳумҳои умумии зеҳни сунъиро (омӯзиши мошинсозӣ, шабакаи нейрон, шинохти намуна, илмҳои маълумот, устуворӣ), балки инчунин технологияҳои муҳимтарини зеҳни сунъиро (биниши компютерӣ, шинохти нутқ ва коркарди забони табиӣ), инчунин равишҳои мувофиқро барои татбиқи онҳо (омӯзиши амиқ, шабакаҳои иттилоотӣ) фаро мегирад.

Маълумот дар бораи муаллифон

Сергей Владимирович Астахов, номзади илмҳои физика-математика, муовини сардори Раёсати марказҳои тадқиқотӣ дар соҳаи зеҳни сунъӣи Маркази таҳлили назди Ҳукумати Федератсияи Русия (Маскав, хиёбони Академик Сахаров, 12), ORCID: 0000-0002-7682-1919; s.v.astakhov@inbox.ru

Сергей Юрьевич Наквасин, директори Маркази миллии рушди интеллектӣ сунъӣи назди Ҳукумати Федератсияи Русия (Маскав, хиёбони Покровский, 11); nakvasinsy@ai.gov.ru

Information about the authors

Sergey V. Astakhov, Cand. Sci. (Physics and Mathematics), Deputy Head of the Department for Research Centers in the Field of Artificial Intelligence of the Analytical Center for the

Government of the Russian Federation (Moscow, Academician Sakharov Ave., 12),

ORCID: 0000-0002-7682-1919; s.v.astakhov@inbox.ru

Sergei Yu. Nakvasin, Director of the National Centre for AI Development for the Government of the Russian Federation (Moscow, Pokrovsky Blvd., 11); nakvasinsy@ai.gov.ru

Муаллифон ҳеҷ гуна бархӯрди манфиатҳоро эълон намекунанд.

The authors declare no conflict of interests.

Ба таҳририят ворид шуд (Received)
11.04.2024

Ба чоп қабул карда шуд (Accepted)
12.04.2024

5. ХАБАРХО АЗ ИДОРАҲОИ ПАТЕНТИИ ХОРИҶӢ

Хабарҳо ё қайдҳо

Notes

УДК 347.77: 002.2 (048)

Шарҳи рӯйдодҳои асосии идораҳои патентии Осиёи Шарқӣ

Анастасия Александровна Ломакина,
Федеральный институт промышленной собственности
anastasiia.lomakina@rupto.ru

Аннотатсия: маълумот дар бораи рӯйдодҳои асосии идораҳои патентии Чин, Тайван, Ҷумҳурии Корея, Ҷопон дар давраи аз охири соли 2023 то майи соли 2024. Баррасии тайчести рӯйдодҳои хабарӣ ба хонандагон имкон медиҳад, ки бо тамоюлҳои асосии фаъолияти идораҳои патентии минтақавӣ шинос шаванд ва мисолҳои ҷолиб аз амалияи ҳифз, ҳифз ва тижоратикунонии моликияти зеҳнӣ, инчунин ба даст овардани маълумоти омӯрӣ оид ба ҳифзи моликияти зеҳнӣ, инноватсия ва таҷрибаи судӣ.

Калидвожаҳо: дайджест, моликияти зеҳнӣ, идораи патентӣ, Идораи миллии моликияти зеҳнии Чин, Идораи моликияти зеҳнии Корея, Идораи патентии Ҷопон, Идораи моликияти зеҳнии Тайван.

Барои иқтибос: Ломакина А. А. Таъсиси тартиби ҷамоҳангшудаи бақайдгирии намунаҳои саноатӣ дар минтақаи Авруосиё: сабабҳо, афзалиятҳо // Хабарномаи ИФМС. 2024. Т. 3 № 2 (8). С. 198–202.

East Asia intellectual property offices main events review

Anastasia A. Lomakina
Federal Institute of Industrial Property
anastasiia.lomakina@rupto.ru

Abstract: information on the main events patent offices of China, Taiwan, South Korea, Japan for the period of end of 2023 – May of 2024 is collected. An overview of news events in the form of a digest provides readers with the opportunity to get acquainted with the key trends in the activities of patent offices in the region and bright examples in practice of protection and commercialization of intellectual property and get statistics on intellectual property protection, innovation, case law.

Keywords: digest, intellectual property, patent office, China National Intellectual Property Administration, Korean Intellectual Property Office, Japan Patent Office, Taiwan Intellectual Property Office.

For citation: Anastasia A. Lomakina, East Asia intellectual property offices main events review // Bulletin of Federal institute of industrial property. 2024. Vol. 3, No. 2 (8). P. 198 – 202.

Чин

Хусусиятҳои ҳифзи нишондодҳои ҷуғрофӣ дар Чин

14-умин Комитети миллии Конференсияи сиёсии машваратии халқии Чин (СРРСС) пешниҳод кард, ки механизми истифода ва даст кашидан аз нишондодҳои ҷуғрофӣ (ГУ), аз ҷумла сертификатсияи қатъӣ ва озод кардани номҳо, инчунин системаи барқарорсозии ГУ-ро пешниҳод кунад; стандартҳои мубодилаи маълумот дар бораи ГУ-ро дар мамлакат ягона карда, барои барқарор намудани ГУ чораҳои қатъӣ бинанд. Маълумоти калон

ва барномаҳои хурди WeChat ба корбарони чинӣ дар пайдо кардани маълумот дар бораи ГУ кӯмак мекунад.

Аз 1 феввали соли 2024 Талабот оид ба ҳифзи маҳсулоти ГУ, ки аз ҷониби Маъмурияти миллии моликияти зеҳнӣ (CNIPA) нашр шудааст, эътибор пайдо кард, ки дар он стандартҳо ва расмиёти аккредитатсияи ГУ ва хусусиятҳои асосии маҳсулот, сабабҳои рад кардани бақайдгирӣ, инчунин тартиби ворид намудани тағйирот ва бозпас гирифтани бақайдгирӣ ва бозпас гирифтани иҷозатнома, муқаррар карда мешавад маҳсулоти ED.

Манбаъҳо:

CNIPA: сайт. – URL: https://english.cnipa.gov.cn/art/2023/8/9/art_2975_186790.html;

CNIPA: сайт. – URL: https://english.cnipa.gov.cn/art/2024/1/31/art_2975_190091.html

Воридот ва содироти хидматрасонии доништалаби Чин меафзояд

Арзиши умумии воридот ва содирот дар саноати хидматрасонии Чин 3,13584 триллион юанро ташкил дод, ки нисбат ба соли гузашта 8,5% зиёд аст. Даромад аз хидматрасонии технологияҳои олий 1,36392 триллион юанро ташкил дод, ки мутаносибан 12,3% зиёд аст. Сарфи назар аз эҳёи сусти иқтисоди ҷаҳонӣ ва коҳиши талабот, савдои хидматрасонии баландтехнологӣ ҳиссаи онро афзоиш дод ва як муҳаррики нави рушд гардид.

Манбаъҳо:

CNIPA: сайт. – URL: https://english.cnipa.gov.cn/art/2023/8/23/art_2975_186958.html

Чин аввалин кишваре дар ҷаҳон аст, ки сокинонаш 4 миллион патент доранд

Патентҳои қиматбаҳо бештар аз 40% ҳаҷми умумиро ташкил медиҳанд. Корхонаҳои миллии баландтехнологӣ

То охири соли 2023, дар Чин тақрибан 4,02 миллион патентҳои фаъоли ихтирооти миллӣ мавҷуд буданд, ки аз ҷониби сокинон дар Чин нигоҳ дошта мешаванд.

ва ширкатҳои технологияҳои хурду миёна 2,13 миллион чунин патент доранд (73,4%).

То охири соли 2023, 70% патентҳои фаъоли Чин барои ихтирооти гаронбаҳо ба бахшҳои стратегӣ ва рушдбанда тааллуқ доштанд. Давомнокии миёнаи патентҳои чинӣ барои ихтирооти арзишманд 8,4 сол буд.

Манбаъҳо:

CNIPA: сайт. – URL: https://english.cnipa.gov.cn/art/2024/1/18/art_2975_189850.html;

CNIPA: сайт. – URL: https://english.cnipa.gov.cn/art/2024/1/24/art_2975_189961.html

Ҷумҳурии Корея

Имкониятҳои нав барои муштариёни КИПО

Бо мақсади кам кардани сарбории судӣ, Идораи моликияти зеҳнии Корея (KIPO) технологияи AI ва OCR-ро¹ барои ба таври худкор эътироф ва истихроҷи маълумот аз тасвири ҳуҷҷати ҳамроҳ истифода мебарад ва нақша дорад, ки ин технологияҳоро дар соҳаи татбиқ ва экспертиза татбиқ кунад.

Татбиқи баррасии партия оғоз шуд — системае, ки дар он барномаҳои сершумори марбут ба як гурӯҳи маҳсулот ё як бизнес ҳамзамон ва дар вақти дилхоҳ баррасӣ карда мешаванд. Ширкатҳо метавонанд онро барои зуд ба даст овардани патентҳо ё бақайдгирии тамғаҳои молӣ истифода баранд.

Манбаъҳо:

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=19960&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>;

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=19986&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

Оптимизатсияи амалиёти КИПО

Самаранокии экспертизаи патентӣ тавассути ҷорӣ намудани низоми тақсимои вақти коршиносон баланд

Татбиқи баррасии партия оғоз шуд — системае, ки дар он барномаҳои сершумори марбут ба як гурӯҳи маҳсулот ё як бизнес ҳамзамон ва дар вақти дилхоҳ баррасӣ карда мешаванд.

бардошта шуд. Барои он ки онҳо аз кор бо аризаҳо парешон нашаванд, давраи санҷиши мутамарказ дар давоми рӯзи корӣ, ки ҳама гуна намуди фаъолият истисно карда мешавад ва давраи ҷавоб додан ба дархостҳо, вақте ки ҳамаи кормандон ба зангҳои телефони муроҷиаткунандагон ҷавоб медиҳанд, ҷудо карда шуданд.

Манбаъҳо:

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=19966&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>.

Дар Ҷумҳурии Корея шумораи рекордии дархостҳои патентӣ пешниҳод карда шуданд!

Дар соли 2023 дар Ҷумҳурии Корея 24,3 миллион дархости патентӣ, 25,5 миллион дархост барои

¹ OCR (шинохти аломатҳои оптикӣ) технологияест, ки навиштаҷоти рӯи қоғазро эътироф мекунад ва онро ба иттилооти рамзӣ табдил медиҳад.

Аз апрели соли 2024 низоми созишномаҳо дар бораи ҳамзистии тамғаҳои молӣ қорӣ карда мешавад, ки ба қайд ва истифодаи тамғаҳои молиии шабеҳро дар сурати ризоияти соҳиби он, ки бори аввал тамғаи молиро ба қайд гирифтааст, иҷозат медиҳад.

бақайдгирии тамғаи молӣ ва 5,5 миллион дархост барои намунаҳои саноатӣ пешниҳод шудааст.

Дар робита ба соҳаҳои технологӣ, пешниҳодот дар нимқилҳо (12,3%), муҳандисии барқӣ/энергетикӣ (11,4%) ва алоқаи рақамӣ (10,3%) афзоиш ёфта, дар тичорати электронӣ (6%) ва технологияи аудио ва видео (6,6%) коҳиш ёфтааст.

Манбаъҳо:

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=19989&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>.

Тағйирот дар қонунҳои тамғаи молӣ дар Ҷумҳурии Корея

Аз апрели соли 2024 низоми созишномаҳо дар бораи ҳамзистии тамғаҳои молӣ қорӣ карда мешавад, ки ба қайд ва истифодаи тамғаҳои молиии шабеҳро дар сурати ризоияти соҳиби он, ки бори аввал тамғаи молиро ба қайд гирифтааст, иҷозат медиҳад.

Муҳлати даъво оид ба манъи дуздии идеяҳо қорӣ карда шуд: муҳлати даъво 3 сол аз рӯзи эътироф шудани акти рақобати беинсофона ё 10 сол аз рӯзи огози рақобати беинсофона.

KIPO ифшои номҳои шабеҳи маҳсулотро эълон кард, ки метавонанд ба ғайр аз номҳои дархостшуда ба қайд гирифта шаванд. Ҳангоми пешниҳоди дархост, дархосткунанда бояд маҳсулотро нишон диҳад, ки номаш ба таснифоти МКТУ комилан мувофиқ аст ва дар Санади тамғаи молӣ муайян шудааст (рӯйхати номҳои шабеҳи маҳсулот дар саҳифаи Kipris оварда шудааст: www.kipris.or.kr).

Манбаъҳо:

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=19879&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>;

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=19882&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>.

Инкишофи зеҳни сунъӣ

Дар давоми 10 соли охир (2011–2020) шумораи дархостҳои патентӣ барои технологияи таҳлили тасвири тиббӣ

сунъӣ² дар Ҷумҳурии Корея бо суръати миёнаи солона 67,1% афзоиш ёфтааст. Индекси Херфиндал–Хиршман³, ки концентратсияи дархостҳои патентиро чен мекунад, нишон медиҳад, ки концентратсияи 458 дар тӯли 11 сол ба 46 дар тӯли 20 сол коҳиш ёфта, ба рақобати пурраи озод наздик шудааст, бинобар афзоиши таваҷҷӯҳ ба технологияи таҳлили тасвири тиббӣ дар асоси ИЗ ва афзоиши шумораи ширкатҳое, ки ба ин соҳа ворид мешаванд.

Дар ҳамкорӣ бо LG модели забонии патентҳо дар асоси омӯзиши нашрияҳои KIPO сохта шудааст. Дар соли 2024 KIPO тадқиқот ва коркардро барои қорӣ кардани навоарӣ дар ҷустуҷӯи патент, тасниф ва марҳилаҳои дигари экспертиза ба нақша гирифтааст.

Таҳлили дархостҳои патентие, ки ба офисҳои IP5 дар тӯли 10 соли охир пешниҳод шудаанд, нишон дод, ки Ҷумҳурии Корея дар ҷаҳон (202 дархост, 25,4%) аз рӯи идоракунии интеллектуалии сифат ва аз рӯи шумораи дархостҳои патентӣ барои технологияҳои таҳлили тасвир дар асоси AI дар ҷои аввал аст ва аз Чин (18%) (143 дархост) ва Ҷопон (17,5%) (139 ариза) пеш аст.

Манбаъҳо:

KIPO: сайт. – URL: <https://kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=19878&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>;

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=19974&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>;

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=19936&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>.

**7 феввали соли 2024
«Нақшаи татбиқи сиёсатҳои асосии Идораи моликияти зеҳнии Корея» барои соли 2024 нашр шуд.**

Тамоюлҳои сиёсати KIPO барои соли 2024

7 феввали соли 2024 «Нақшаи татбиқи сиёсатҳои асосии Идораи моликияти зеҳнии Корея» барои соли 2024 нашр шуд. Бо мақсади таҳкими иқтисодии дохилӣ, иқтисодии афзоиш ва рақобатпазирии содирот стратегияҳои асосӣ дар се самти асосӣ: «Экспертиза ва баҳодиҳӣ», «Экосистемаи моликияти зеҳнии дохилӣ» ва «Муҳити ҷаҳонӣ» таҳия шудаанд.

Барои ноил шудан ба ҳадафҳо, тадқиқот ва лоиҳаҳои банақшагирифташуда эҷоди маълумоти омӯзишӣ бо истифода аз модели забони AI барои ҷустуҷӯ ва таснифоти

² ИЗ барои таҳлили тасвири тиббӣ — нармафзор ва сахтафзоре, ки тасвири тиббиро (рентген, ултрасадо, томографияҳои компютери, МРТ ва Ҳ.К.) бо истифодаи технологияи ИЗ.

³ Индекси Херфиндал–Хиршман (HHI) як ченаки умумии концентратсияи бозор мебошад, ки барои муайян кардани рақобатпазирии бозор, аксар вақт пеш аз якҷояшавӣ ва харидҳои истифода мешавад.

патентӣ, пешниҳоди хидматҳои маҷмӯӣ барои дархости ҳуҷҷатҳои судӣ ва рӯйхати далелҳо, тавсеаи таснифоти автоматии ҳуҷҷатҳои ҳамроҳшаванда ва такмил додани системаи рақамии қабули қарорҳоро дар бар мегиранд. Қарор аст, қонун дар бораи иттилоот дар соҳаи моликияти саноатӣ қабул карда шавад, ки ба ҷилавгирӣ аз хуруҷи технологияҳои пешрафта ба хориҷа мусоидат мекунад.

Манбаъҳо:

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20015&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

Гуруҳи миллии дастгирии патентӣ оид ба технологияҳои стратегӣ таъсис дода шуд

21 феввали соли 2024 Гуруҳи миллии дастгирии патентӣ оид ба технологияҳои стратегӣ, ки аз мутахассисони патентӣ ва таҳлилгарон иборат аст, ба кор шурӯъ кард. Ҳадафи гуруҳ пешниҳоди натиҷаҳои таҳлили патентии мегамаълумотҳои марбут ба 12 технологияи стратегӣ, ки аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Корея интихоб шудаанд⁴, вазоратҳо, ки тадқиқоти илмӣ-таҳқиқотӣ ва ташкилотҳои махсусгардониди шудаанд, иборат аст.

Манбаъҳо:

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20028&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

⁴ Нимноқилҳо, дисплейҳо, батареяҳои дуумдараҷа, ҳаракати пешрафта, энергияи атомии насли оянда, биотехнологияи пешрафта, аэрокосмос, баҳрӣ ва ғайра.

Япония

Системаи ифшо накардани маълумот аз дархостҳои патентӣ ҷорӣ карда шуд

Аз 1 майи соли 2024 мутобиқи Қонун «Дар бораи мусоидат ба амнияти иқтисодӣ» низоми ифшо накардани маълумоти дар дархостҳои патентӣ мавҷудбуда ҷорӣ карда шуд. Агар дар унсурҳои ариза маълумоте мавҷуд бошад, ки ифшои онҳо бо эҳтимолияти зиёд вазъи ба амнияти кишвар таҳдидкунандаро ба вуҷуд меорад, расмиёти патентӣ қатъ карда мешавад.

Баррасии масъалаи ифшо накардан дар ду марҳила сурат мегирад: аввал дар Идораи патентии Ҷопон (JPO) ва сипас дар Идораи Девони. Баррасии дархостҳои хориҷӣ метавонад бо қарори Ваколатдор оид ба JPO қатъ карда шавад.

Манбаъҳо:

JPO: сайт. – URL: https://www.jpo.go.jp/e/system/patent/shutugan/patent_applications.html

Аз 1 майи соли 2024
Мутобиқи Қонун «Дар бораи таъмини амнияти иқтисодӣ» системаи ифшо накардани маълумоти дар дархостҳои патентӣ мавҷудбуда ҷорӣ карда шудааст. Агар дар унсурҳои ариза маълумоте мавҷуд бошад, ки ифшои онҳо бо эҳтимолияти зиёд вазъи ба амнияти кишвар таҳдидкунандаро ба вуҷуд меорад, расмиёти патентӣ қатъ карда мешавад.

Тайван (РХХ)

Хидматҳо ва хидматҳои нави ТИПО

Бо мақсади оптимизатсияи хидматҳои пешниҳоди дархостҳои рақамӣ ва беҳтар кардани ҳамкорӣ бо дастгоҳҳои мобилӣ, хидмати телефони мобилии TAIWAN-CA (TWCA) ба кор андохта шуд, ки сертификатҳои мобилиро медиҳад, ки хидматҳои пешниҳоди дархости тамғаи молии онлайн, Ҳисоби шахсӣ, парвандаҳои судии ман ва ғайраҳоро дастгирӣ мекунанд.

Рӯйхати хидматҳое, ки Ҳангоми баррасии дархостҳои барои бақайдгирии намунаҳои саноатӣ пешниҳод мешаванд, васеъ карда шуд. Агар тарроҳӣ аз ҷониби шахси сеюм истифода шавад ё дар як озмун дар рӯйхати пурраи Идораи моликияти зеҳнии Тайван (ТИПО) ҷои ғирифта бошад ё ариза аз ҷониби як стартап пешниҳод карда шуда бошад, мӯҳлати санҷиши тезонидашуда ду моҳ ҳамаҷа буд. Сарфи назар аз эълони ҳукукҳои афзалиятнок

муҳлати гузаронидани экспертиза дар давоми як сол аз рузи пешниҳоди ариза мукаммал карда мешавад.

Системаи муҳлатҳои асарҳои мусиқӣ ба вуҷуд оварда шудааст, ки дар он зиёда аз 450 ҳазор пластинка муттаҳид карда шудааст. Система бо забони чинӣ дастрас аст.

Манбаъҳо:

TIPO: сайт. – URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-924755-3e982-2.html>;

TIPO: сайт. – URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-925706-8c7fe-2.html>;

TIPO: сайт. – URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-928960-e8bbd-2.html>;

TIPO: сайт. – URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-928959-0b2d7-2.html>

Таҷрибаи дастгирии стартапҳо ҳангоми имтиҳон

Дар соли 2023 25 дархост барои иштирок дар барномаи озмоишии имтиҳони патентӣ барои стартапҳо пешниҳод карда шуд. Мӯҳлати баррасии дархостҳои патентӣ (аз рӯзи пешниҳоди ариза то рӯзи пешниҳоди натиҷаҳои экспертиза) ширкатҳое, ки дар барнома иштирок мекунад, 71,6 рӯзро ташкил дод. Аз январи соли 2024 талабот барои иштирок дар барнома сабук карда шуд: стартапҳо метавонанд барои гирифтани мақоми довталаб дар тӯли тамоми давра муроҷиат кунанд, дар ҳоле ки онҳо ҳуқуқи пешниҳоди дархости патентиро доранд.

Манбаъҳо:

TIPO: сайт. – URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-932682-46d47-2.html>

Омор барои соли 2023 нашр ашуд

Дар маҷмӯъ, 72 607 дархости патентӣ аз ҷониби TIPO дар соли 2023 гирифта шудааст (афзоиш нисбат ба соли 2022 1%). Аз ин ҷумла шумораи аризаҳо барои гирифтани патент ба ихтироот (50 854) 1 фоиз, аризаҳо барои намунаҳои саноатӣ (7 287) 2 фоиз афзуд. Шумораи дархостҳо барои гирифтани патент ба модели фоиданок (14 466) 1% ва бақайдгирии тамғаи молӣ (91 535) 3% кам шудааст. Кишварҳои пешбари дархосткунанда Чин (4 822 дархост), Иёлоти Муттаҳида (3 007 дархост) ва Ҷопон (2 899 ариза) мебошанд. Мухлати

миёнаи баррасии аризаи патентӣ ба ихтироот 8,9 моҳ ва ба қайд гирифтани тамғаи мол 6,2 моҳро ташкил дод.

Манбаъҳо:

TIPO: сайт. – URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-935722-dfa54-2.html>;

TIPO: сайт. – URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-934803-a0c2e-2.html>

Маълумот дар бораи муаллиф

Анастасия Александровна Ломакина, ходими хурди илмии Маркази ташкили фаъолияти илмии ФГБУ «Институт федералии моликияти саноатӣ» (Маскав, соҳили Бережковская, 30, бинои 1) anastasiia.lomakina@rupto.ru

Information about the author

Anastasia A. Lomakina, junior researcher, Center of Scientific Activity Management, Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); anastasiia.lomakina@rupto.ru

Муаллиф ҳеҷ бархӯрди манфиатҳоро баён намекунад.
The author declares no conflict of interests.

Ба таҳририят ворид шуд (Received) 10.05.2024
Ба чоп қабул карда шуд (Accepted) 27.05.2024

6. РАФИ КИТОБ

Аннотация монографии

Monograph abstract

«Идоракунии моликияти зеҳнӣ дар иқтисодиёти дониш: танзими ҳуқуқӣ ва тиҷоратикардонӣ»

Муҳаррирони илмӣ: А. А. Афанасьев, М. А. Боровская, Ю. А. Колесников, Т. В. Федосова
Нашриёти Университети Федералии Ҷанубӣ

«Intellectual Property Management in the Knowledge Economy: Legal Regulation and Commercialization»

Scientific editors: A. A. Afanasyev, M. A. Borovskaya, Y. A. Kolesnikov, T. V. Fedosova
prepared by the team of authors of the Southern Federal University.

Дар монография ҷанбаҳои асосии ҳифзи моликияти зеҳнӣ ва идоракунии моликияти зеҳнӣ дар иқтисодиёти дониш, аз ҷумла танзими ҳуқуқи осори санъат, ки бо зеҳни сунъӣ офарида шудаанд, инчунин ҷанбаҳои иқтисодии интиқоли технологияҳо, шарҳи маълумотҳои муосири байналмилалӣ ва миллӣ, бозорҳо, биржаҳо ва дигар платформаҳои рақамиро дар соҳаи моликияти зеҳнӣ ошкор мекунад. Механизми ташкилию иқтисодии пешбурди натиҷаҳои фаъолияти таҳқиқоти илмӣ дар модели «Маориф – илм – бизнес» ва равиши дастгирии методологии фаъолияти лоиҳаӣ дар асоси таҷрибаи ташкил ва пешбурди натиҷаҳои фаъолияти зеҳнӣ дар фазои иқтисодии Русия ва макроминтақа пешниҳод шудааст.

Монография барои олимони, омӯзгорон, муҳаққиқон, аспирантҳо ва магистронҳо, ки бо ҷанбаҳои назариявӣ ва амалии идоракунии моликияти зеҳнӣ, инчунин масъалаҳои пешбурд ва тиҷоратикунони натиҷаҳои фаъолияти зеҳнӣ дар Русия ва ҷаҳон машғуланд, муфид хоҳад буд.

Тақриз

Review

Тақриз ба монографияи «Идоракунии моликияти зеҳнӣ дар иқтисодиёти дониш: танзими ҳуқуқӣ ва тиҷоратӣ», ки аз ҷониби коллективи муаллифони Донишгоҳи федералии ҷанубӣ таҳия шудааст.

Муҳаррирони илмӣ: А. А. Афанасьев, М. А. Боровская, Ю. А. Колесников, Т. В. Федосова

Олег Петрович Неретин,

Доктори илмҳои иқтисод, директори ФГБУ «Институти федералии моликияти саноатӣ»

Review for the monograph “Intellectual Property Management in the Knowledge Economy: Legal Regulation and Commercialization”, prepared by the team of authors of the Southern Federal University

Scientific editors: A. A. Afanasyev, M. A. Borovskaya, Y. A. Kolesnikov, T. V. Fedosova

Oleg P. Neretin,

Doctor of Economics, Director of the Federal State Budgetary Institution «Federal Institute of Industrial Property»

Монографияи барои баррасии пешниҳодшуда бо таваҷҷӯҳ ба дарки илмӣ ва таҳлили хусусиятҳои ҳуқуқии донишҳои илмӣ дар заминаи ҳуқуқи моликияти зеҳнӣ дар иқтисодиёти дониш ва татбиқи механизми ташкилию иқтисодии пешбурди натиҷаҳои фаъолияти тадқиқотии илмӣ дар модели «Маориф — илм — тиҷорат» ҷолиб аст.

Соҳаи моликияти зеҳнӣ дар ҷаҳони муосир фазои фаромарзии ғояҳо, маҳсулот ва хидматҳои нав мебошад, ки арзиши воқеӣ ё эҳтимолии тиҷоратӣ доранд. Ҳамзамон, муаллифони ихтилофҳои мавҷудаи ҳуқуқиро дар масъалаҳои истифодаи озоди тиҷоратии маҳсулоти зеҳнӣ қайд мекунанд, ки онҳоро танҳо бо ворид намудани тағйири иловаҳо ба қонунгузори амалкунанда ҳал кардан мумкин нест, зеро онҳо бо зарурати аз нав дида баромадани асосҳо, принципҳо ва консепсияҳои доктриналӣ алоқаманданд. Дар натиҷа, муаллифони монография пешниҳод мекунанд, ки принципи тавозуни оқилонаи манфиатҳои қонунӣ ва истифодаи одилонаи моликияти зеҳнӣ аз ҷониби соҳибони ҳуқуқи муаллиф, истифодабарандагон ва истеъмолкунандагон, ки дар шакли муносиби ҳуқуқӣ ифода ёфтаанд, ҳамчун принципи асосии сиёсати давлатӣ дар соҳаи моликияти зеҳнӣ эътироф карда, аз нав дида баромадани модели континенталии моликияти зеҳнӣ даъват мекунанд.

Муаллифони монография дар ҳалли масъалаи таҳияи равишҳо ба мақоми ҳуқуқии зеҳнӣ сунъӣ ҷалб карда, масъалаи қобилияти ҳуқуқӣ ва мувофиқан, шиканча, транзаксия ва транзаксияпазирии системаҳои интеллектуалиро ба миён мегузоранд.

Албатта, зеҳнӣ сунъӣ қодир аст РИД-ро эҷод кунад. Рушди босуръати он дар солҳои охир дар назди илми ҳуқуқ дар бораи муҳофизати маҳсулоти зеҳнӣ сунъӣ саволи мантиқӣ мегузорад. Доираи мавқеъҳои олимони дар ин масъала хеле васеъ аст: аз пешниҳодҳо дар бораи эътироф кардани зеҳнӣ сунъӣ ҳамчун объекти нави ҳуқуқ ё ҳатто субъекти мустақили ҳуқуқ бо додани ҳуқуқҳои муайяни шахрвандӣ ва сиёсӣ. Дар нашрияҳои даврии хориҷӣ метавон ба пешниҳодҳои оид ба ҳифзи асарҳое, ки бо зеҳнӣ сунъӣ ҳамчун ноу-хау офарида шудааст, дучор омад. Муаллифони монография майли бештар ба модели ҳуқуқи муаллифӣ барои ҳифзи асарҳое, ки бо зеҳнӣ сунъӣ офарида шудаанд, майл доранд.

Баррасии ҷанбаҳои иқтисодии идоракунии моликияти зеҳнӣ ва ҳуқуқ ба моликияти зеҳнӣ ба таҳлили муқоисавии таҷрибаи ҷаҳонӣ ва ватанӣ асос ёфтааст.

Динамикаи хароҷоти таҳқиқотӣ дар мамолики БРИКС дар муқоиса бо теъдоди муҳаққиқон ва содироти технологияҳои баланд нишон дода шудааст. Дар

асоси таҳлили нишондиҳандаҳое, ки сатҳи ҳифзи ҳуқуқӣ ва самаранокии истифодаи моликияти зеҳнӣ дар кишварҳои гуногуни дунё тавсиф мекунад, хулосаҳои асоснок бароварда мешаванд.

Таҳлили динамикаи таваҷҷӯҳи корбарон ба бозорҳои патентӣ ва базаҳои маълумотҳо аъамияти назариявӣ ва амалӣ дорад.

Бартарии навбатии бешубҳаи монографияи мавриди баррасӣ ин асоснокии назариявии интиқоли технология дар иқтисодиёти даврӣ мебошад.

Рушди соҳибкории ҷавонон яке аз масъалаҳои муҳими иқтисоди Русия мебошад. Ман бо муаллифони монографияи комилан розӣ ҳастам, ки экосистемаи соҳибкории инноватсионии донишҷӯён, ки дар донишгоҳҳо таъсис ёфтааст, бояд норасоии кадрҳоро дар соҳаи идоракунии моликияти зеҳнӣ ҷуброн кунад. Дар шароити ҳамаи гуфтаҳои боло, барномаҳои роҳнамоӣ ва дастгирии соҳибкории донишҷӯён аҳамияти рӯзафзун пайдо мекунад ва воситаҳои маблағгузорӣ бояд худидоракуниро бошанд.

Бояд қайд кард, ки Донишгоҳи федералии ҷанубӣ якҷанд барномаҳоро амалӣ мекунад, ки лоиҳаҳои илмӣ инноватсионии эҳтимолан тиҷоратшавандаро ҷамъ мекунад.

Дар бораи навоарӣ ва дараҷаи давомнокии нуктаҳои асосӣ бошад.

Албатта, аз ҷиҳати фарогирии мафҳумҳои муқарраркардани қобилияти ҳуқуқии воҳидҳои зеҳнӣ сунъӣ, ин монография бо асарҳои П. М. Морхат алоқаманд аст, аммо дар мавриди баррасии системаҳои зеҳнии муосир тафовути ҷиддӣ дорад.

Қобили зикр аст, ки рушди амиқи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ дар соҳаи ҳифзи ҳуқуқи РИД ва маҷмӯи ҳуҷҷатҳое, ки сиёсати давлатиро дар соҳаи илм, инноватсия ва моликияти зеҳнӣ муайян мекунад.

Ҳамчун хоҳиш ба муаллифон: бояд ба рушди парадигмаи сармояи инсонӣ дар иқтисодиёти дониш таваҷҷӯҳи бештар дода шавад. Иқтисоди ба дониш асосёфта ин иқтисоди эҷодкор бо шуури кушод аст. Дар ин ҷо ба корандохтани неруи инсонӣ, имкониятҳои бепароӣ вай аҳамияти аввалиндараҷа дорад ва манбаи он худшиносӣ, тақмили шахсият мебошад. Ва он гоҳ ба интиқоли дониш, аз ҷумла тавассути барномаҳои ДПО гузаред.

Монография бо хусусияти систематикӣ ва тамаркузи амалии худ хос буда, метавонад барои омӯзгорон, тадқиқотчиён, аспирантҳо ва магистратура, ки бо ҷанбаҳои назариявӣ ва амалии идоракунии моликияти зеҳнӣ машғуланд, инчунин масъалаҳои пешбурд ва тиҷоратикунони натиҷаҳои фаъолияти зеҳнӣ муфид бошад.

Боварӣ дорам, ки ин монография як ҷузъи муҳими системаи иқтисоди дониш мегардад.

Такриз

Review

Такриз ба монографияи «Идоракунии моликияти зеҳнӣ дар иқтисодиёти дониш: танзими ҳуқуқӣ ва тиҷоратӣ», ки аз ҷониби коллективи муаллифони Донишгоҳи федералии ҷанубӣ таҳия шудааст.

Муҳаррирони илмӣ: А. А. Афанасьев, М. А. Боровская, Ю. А. Колесников, Т. В. Федосова

Юрий Сергеевич Зубов,

Номзади илмҳои педагогӣ, сардори Хадамоти федералии моликияти зеҳнӣ (Роспатент)

Review for the monograph «Intellectual Property Management in the Knowledge Economy: Legal Regulation and Commercialization», prepared by the team of authors of the Southern Federal University

Scientific editors: A. A. Afanasyev, M. A. Borovskaya, Y. A. Kolesnikov, T. V. Fedosova

Yuri S. Zubov,

Candidate of Pedagogical Sciences, Head of the Federal Service for Intellectual Property (Rospatent)

Монографияе, ки барои таҳкик пешниҳод шудааст, кори коллективи илмӣ факултети Университети Федералии Чанубӣ мебошад.

Аҳамияти фаҳмидани мавзуҳои асосии дар монография баёншуда бешубҳа аст. Проблемаҳои мураккабе, ки дар назди системаи ҳозираи танзими ҳуқуқҳои зеҳнӣ истодаанд, аҳамияти аз нав дида баромадани як қатор масъалаҳои принципиалии назариявӣ ва дар ин замина ташаққул додани сиёсати нави ҳуқуқии дарозмуддатро муайян мекунад.

Қисми асосии кор се бобро дар бар мегирад, ки ба параграфҳо тақсим карда шудаанд. Мундариҷаи ҳар як боб ба мантиқи умумии концептуалӣ мувофиқат мекунад.

Дар боби аввал муаллифон ба баррасии масъалаҳои мубрами танзими ҳуқуқии идоракунии моликияти зеҳнӣ, ки бо рақамикунони пурра алоқаманданд, рӯ меоранд. Рушди доктрина дар бораи моликияти зеҳнӣ ва низоми қонунгузорию қорӣ дар ин соҳа бо ҷанбаҳои таърихӣ, ҳуқуқӣ ва муқоисавии ҳуқуқӣ тавсиф карда мешаванд.

Боби дуюм ба системаи давлатии ҳавасмандгардонии фаъолияти инноватсионӣ ва самтҳои дастгирӣ ва рушди моликияти зеҳнӣ дар Федератсияи Русия, интиқоли технологияҳо, аз ҷумла дар иқтисодиёти даври пӯшида тамаркуз мекунад.

Дар боби сеюм механизми ташкилию иқтисодии пешбурди РИД ва рушди фаъолияти тадқиқоти илмӣ дар модели «Маориф – Илм – Бизнес» оварда шудааст.

Ҷамъбасти тамоюлҳои эмпирикӣ ва таҳаввулоти назариявӣ фарзияи пешниҳодкардаи муаллифонро тасдиқ мекунад, ки системаҳо ва муҳити интеллектуалӣ ҳамчун воситаи муҳиме амал мекунад, ки меъмории экосистемаи соҳибқории инноватсионии донишҷӯёро ташкил медиҳад.

Хусусияти фарқкунандаи таҳқиқоти гузаронидашуда методологияи хуб сохташуда мебошад, ки дар омезиши мутаносиби усулҳои дониши илмӣ дар таҳлили масъалаҳои иқтисодӣ ва ҳуқуқии идоракунии моликияти зеҳнӣ дар иқтисоди дониш ошкор мегардад.

Бартариҳои бешубҳа кор таҳлили ҷонибҳои асосии соҳибқории технологӣ бо назардошти нақш, ҳавасмандӣ

ва вазифаҳои онҳо дар занҷири интиқоли технологияҳо мебошад.

Дар асоси таҷрибаи беҳтарини ҷаҳонӣ, муаллифон тавонистанд концепсияи худро оид ба дастгирии ташкилии фаъолияти лоиҳавӣ дар системаи таҳсилоти олии дар банди 3.1 созанд.

Зарурати баланд бардоштани самаранокии ҳифз, арзёбӣ ва тиҷоратикунони натиҷаҳои моликияти зеҳнӣ тақозо мекунад, ки ҳамкориҳо ва ҳамкориҳои байни донишгоҳҳо ва Хадамоти Федералии моликияти зеҳнӣ (Роспатент) зиёд карда шавад. Таҷрибае, ки аз ҷониби Роспатент оид ба дастгирии коршиносӣ-таҳлилии лоиҳаҳои бузурги баландтехнологӣ оғоз шудааст, бояд ба таҳияи механизми барвақт муайян кардани қарорҳои патентшавандаи дорои потенциали баланди тиҷоратӣ мусоидат кунад.

Монографияи мавриди тақриз бо заминаи мустаҳками илмӣ ва меъёрӣ ва ҷалби шумораи зиёди манбаъҳои русӣ ва хориҷӣ фарқ мекунад.

Таваҷҷӯҳи илмӣ ва амалии монография ба мо имкон медиҳад, ки онро ҳамчун умумгардонии ҳамаҷонибаи масъалаҳои идоракунии моликияти зеҳнӣ дар заминаи иқтисодиёти дониш баррасӣ кунем.

Аҳамияти амалии монографияи баррасишаванда дар он аст, ки маводҳои дар он мавҷудбуда метавонанд дар кори мақомоти давлатии Федератсияи Русия истифода шаванд, ки ба салоҳияти онҳо масъалаҳои ташаққул ва татбиқи сиёсат дар соҳаи рушди илмю техникаи ва идоракунии моликияти зеҳнӣ дохил мешаванд.

Дар маҷмӯъ, монографияи «Идоракунии моликияти зеҳнӣ дар иқтисодиёти дониш: танзими ҳуқуқӣ ва тиҷоратӣ» омӯзиши эҷодӣ, оригиналии мушкilotи қорӣ буда, дар сатҳи баланди илмӣ анҷом дода шудааст.

Кори ба ҷо овардаи муаллифон характери пешқадам дорад. Марҳилаи навбатии истеҳсолоти ҷамъиятӣ пас аз иқтисодиёти дониш – иқтисоди пас аз дониш – на танҳо ба интиқоли донишҳои наваъсис аз истеҳсолкунанда ба истеъмолкунанда, балки инчунин ба таъсири зеҳни истеҳсолкунанда ба интеллекти истеъмолкунанда асос меёбад.

Маҷалла
«Хабарномаи ИФМС»

ISSN 2782-5086 (Print)
ISSN 2949-2432 (Online)

Муҳаррири чопкунанда:
Елена Геннадиевна Царёва
ФГБУ ИФМС (Маскав, Русия)
vestnik_fips@rupto.ru

Котиби масъул:
Анастасия Александровна Ломакина
ФГБУ ИФМС (Маскав, Русия)
vestnik_fips@rupto.ru

Таҳрир ва нашри компютерӣ:
ҚДММ «Группа ПРСБ»:
Эльмира Магомедэминовна Магомедова,
Ольга Юрьевна Вольвачева,
Елена Александровна Горшкова,
Анастасия Сергеевна Поломаренко,
Анастасия Борисовна Долженко

Тарҷимони ИФМС:
Андрей Юрьевич Москаленко
(тарҷумони пешбар)

Фото:
Хадамоти матбуоти Сарвари Ҷумҳурии Мордовия;
Олеся Анатольевна и Дмитрий Владимирович
Башаровы

Барои чоп имзо: 13.06.2024
Формат: 205×290 мм
Чоп: пурра ранга (офсет, 4/4)
Тираж: 500 экз. **Фармоиш:** № 227

Матбаа:
МУАССИСАИ ДАВЛАТИИ БУЌЕТИИ «ИНСТИТУТИ
ФЕДЕРАЛИИ МОЛИКИЯТИ САНОАТӢ»
125993, Маскав, соҳили Бережковская, 30, бинои 1
Г-59, ГСП-3

**“Bulletin of Federal Institute
of Industrial Property” journal**

ISSN 2782-5086 (Print)
ISSN 2949-2432 (Online)

Managing editor:
Elena Tsareva –
FGBU FIPS (Moscow, Russian Federation)
vestnik_fips@rupto.ru

Executive editor
Anastasia Lomakina –
FGBU FIPS (Moscow, Russian Federation)
vestnik_fips@rupto.ru

Editing and Desktop publishing:
PRCB Group LLC:
Elmira Magomedova,
Olga Volvacheva,
Elena Gorshkova,
Anastasiya Polomarenko,
Anastasiya Dolzhenko

FIPS translator:
Andrey Moscalenko
(Lead Translator)

Photo:
Press service of the Head of
the Republic of Mordovia;
Olesya Basharova and Dmitry Basharov

Signed to print: 13.06.2024
Format: 205×290 мм
Printing: full-colour (offset ink, 4/4)
500 copies; **Order:** № 227

Printing house:
Federal State Budgetary
Institution “Federal Institute of Industrial Property”
Berezhkovskaya nab. 30–1, Moscow, G-59,
GSP-3, 125993, Russian Federation

ХОНАНДАГОНИ АЗИЗ, БА «ХАБАРНОМАИ ИФМС» ОБУНА ШУДАНРО ФАРОМУШ НАКУНЕД!

Бо обуна шудан, шумо дастрасии
доимиرو ба маълумоти муосир
дар бораи моликияти зеҳнӣ ва
маълумоти беназири таҳлилӣ хоҳед
гирифт.

ШУМО МЕТАВОНЕД ДАР ПОЧТАИ РУСИЯ
Ё ОНЛАЙН АЗ РУИ КАТАЛОГ ОБУНАҶОИ
ХУДРО ТАВЗЕ ДИХЕД Ё БАРОИ АВВАЛ
ОБУНА ШАВЕД:

• «Матбуоти Русия»
Дар вебсайти www.pressa-rf.ru
Индекси обуна: 85599

• Агентии «Китоб-Сервис»
Дар вебсайти www.akc.ru
Индекси обуна: E 85599

**Ҳама хабарҳои охирин аз
ҷаҳони моликияти зеҳнӣ:**

VK ВКонтакте
Роспатент

VK ВКонтакте
ФИПС